UZUN YÜRÜYÜŞ

AYLIK
SİYASİ
DERGİ
SAYI: 6
100.000 TL
1 EYLÜL 96

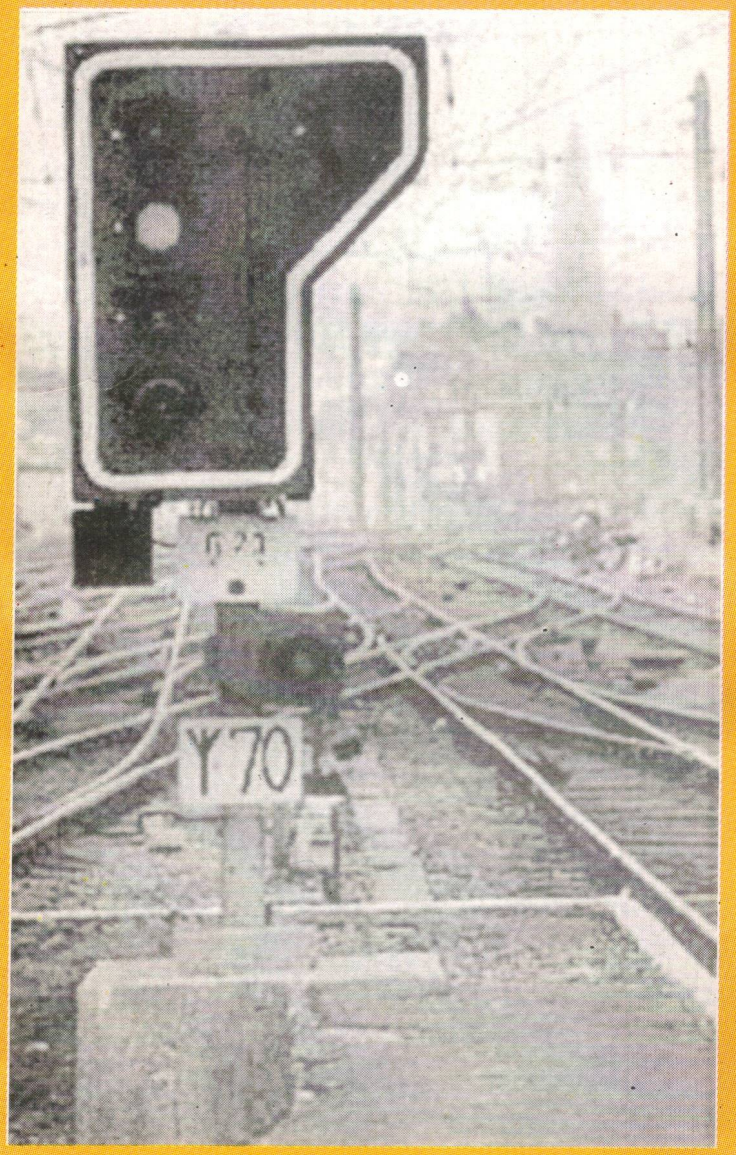

- Cezaevlerinde haklar canbedeli direnişle alındı
- Dolar kokulu Madonna
- "Yeni Dünya Düzen(sizliğ)i"
- İttifaklar ve cephe
- Mücadele biçimleri
- Dilin yapıp ettikleri
- Roza ile röportaj

YOLUN NERESİNDEYİZ?

UZUN YÜRÜYÜŞ OKURLARINA VE YAZARLARINA

Dergimiz Uzun Yürüyüş'ün 6. sayısını yeni bir dönemeç olarak önümüze koymaktayız. Bu dönemeçte derginin kurumlaşması ve planlı-programlı bir çalışmaya yönelmesi doğrultusunda atılacak adımların sistemli bir şekilde gerçekleştirilmesi için derginin sac ayaklarından birini teşkil eden okur ve yazarlarımızın da bu biçimlenişe destek olması, öneri ve eleştirileriyle katkı sunması önemli bir gerekliliktir.

Yayınevimiz ekonomik sorunlarını aştıkça ve kurumlaşmasındaki eksiklikleri giderdikçe farklı ürünler sunma düşüncesindedir. Başta kitap ve broşür olmak üzere yeni çalışmalara adım atacağız. Bu noktadaki planlarımızı hayata geçirebilmemiz için hem dergimiz Uzun Yürüyüş'ü düzene oturtmak ve belli bir niteliğe kavuşturmak, hem de ekonomik anlamda daha kendine güvenli bir hal almasını sağlamak gerekiyor. Bu noktada okurlarımızın her türlü olanağıyla seferber olması şarttır.

Dergimizin biçim ve içerik açısından daha da gelişmesi, zengin bir arşive sahip olması için görsel malzeme olacak resim, karikatür vb. çeşitli yayınlara ihtiyacı olmaktadır. Bu noktada özellikle yurtdışında bulunan okurlarımızın (daha geniş olanaklara sahip olduklarından) yaratıcı ve çalışkan olmalarını istiyoruz.

Dergimizin genel karekterine uygun, çeşitli araştırma yazıları ve belge niteliğindeki (faydalanılabilecek çeşitli yazıların yayınlandığı yayınlar da olabilir) ürünlerin dergimize ulaştırılması, dergimizin içerik zenginliğinde mesafe katetmesine yardımcı olacaktır.

Dergimiz şimdiye kadar her ayın ortalarında çıktı. Dergimizin çıkış tarihini düzenledik, **Eylül ayıyla beraber, dergimiz her ayın 1'inde büromuzda ve kitapçılarda olacak.** Yazılar **en geç** her ayın **18**'inde elimize ulaşacak şekilde gönderilmelidir. Okuyucularımızın ve yazarlarımızın da ürünlerini göndermek için bu tarihi baz almalarını istiyoruz. Dergimizin her ayın 1'inde elinize ulaşması için ekonomik sorunlar ve dağıtım sorunlarında yardımlarınızın gerektiğini bir daha vurgulama ihtiyacı duyuyoruz.

Daha yetkin ve etkin bir dergi yaratmak için.....

Merhaba

Bir buçuk aylık bir aradan sonra 6. sayımızla yine birlikteyiz. Periyodumuzu düzenleme ve kısa da olsa geçen zamana bir göz atma amacıyla geçirdiğimiz bu süreçten sonra daha kurumlaşmış ve zenginleşmiş bir dergi yaratma çabasıyla 6. sayımızı şekillendirdik.

6 aylık sürecimizi değerlendirdiğimiz, "*Yolun neresindeyiz?*" başlığı, aslında daha geniş ölçekli bir düzlemde plan-program ve muhasebe yapmanın bir ön adımı olarak kafamızda biçimlendi. Bundan sonraki dönemde de sık sık böylesi değerlendirme, muhasebe ve özeleştirilerde bulunmayı sürdüreceğiz. Daha kapsamlı ve öğretici değerlendirme/muhasebeler noktasında bu bir ilk adımdı.

Ayrıca bu değerlendirmemizle beraber "Değerlendirme" kuşağı altında "*Bu düşünüşü derinleştirmek ve yaygınlaştırmak gerekir*" başlığı ile yayınladığımız Buca Cezaevi'nden Yadigar ve İrfan arkadaşların değerlendirmelerine de yer verdik. Okur ve yazar arkadaşlara örnek olmasını istediğimiz böylesi değerlendirme/ öneri yazılarını hararetle bekliyoruz. Etraflı ve incelikli değerlendirmelere dergimizde düzenli olarak yer verme isteğini de taşıyoruz.

Daha güçlü, etkili ve çözümleyici bir dergi ancak birliktelikler kurabilen, kollektif üretimde başarı sağlayabilen dergidir. Nesne değil, özne; tali değil, esas olma çabasıyla tüm okurlarımızı aktif desteğe ve üretime davet ediyoruz.

Bundan sonra düzenli olarak her ayın 1'inde çıkıyoruz. Kuşkusuz düzenlilik teknik ve ekonomik noktalardaki kurumlaşmamızı besleyebilmekle ilgilidir. Bu noktada hepimize görev düştüğünü biliyoruz. Herkes elinden geleni yaptığı oranda işlerimiz daha da yoluna girecektir.

7. sayıda buluşmak üzere...

TOHUM

BASIM YAYIN, GÖSTERİ VE ORGANİZASYON LTD. ŞTİ. ADINA

Sahibi ve Yazışleri Müdürü
Filiz TEPELİ

Adres: İstiklal cad. Turnacıbaşı sok. Çeşme han No:21 / 3
Beyoğlu / İSTANBUL
TEL: 245 54 24 FAX: 245 43 70
Dizgi : Tohum Basım Yayın
Baskı: Ceylan Matbaa

ABONE KOŞULLARI:

Bir yıllık	Altı aylık
Yurtiçi: 1.200.000 TL	Yurtiçi: 600.000 TL
Yurdışı: 60 DM	Yurtdışı: 30 DM

Banka Hesabı: Güvenç ŞAR T. İş Bankası
TL Hesabı/ Galatasaray Şubesi: 722133
Pound Hesabı/ Parmakkapı şub. : 71160
Mark Hesabı/ Parmakkapı şub. : 73887

UZUN YÜRÜYÜŞ

1 EYLÜL 1996 SAYI: 6 (Ayda bir çıkar)
Fiyatı: 100.000 TL(KDV Dahildir)

İÇİNDEKİLER

Yolun neresindeyiz? 2

Cezaevlerinde haklar can bedeli direnişle alındı
AHMET ÖZEL 4

Bir kaç nokta
MUZAFFER ORUÇOĞLU 7

Uludağ Üniversitesi son süreci ve Koordinasyon
ÇETİN KÖZCÜ 9

Dolar kokulu Madonna
YUSUF KÜPELİ 11

Ortadoğu'da "Pax- Americana" saldırganlığı....
MEHMET YEŞİLTEPE 17

"Yeni Dünya Düzen(sizliğ)i"
TEMEL DEMİRER 19

Mücadele biçimleri sorunu
HALİL GÜREL 25

İttifaklar ve cephe
MUZAFFER ORUÇOĞLU 29

Bu hüznün sorumlusu kim...
ERKAN UĞUR 30

Madde sonsuzca bölünebilir
BİAN SİZU 32

Dilin yapıp ettikleri
CENGİZ GÜNDOĞDU 36

Kamu sendikaları ve kadın örgütlenmesi
TANSEL 41

Kadının kimlik sorununda yeni bir adım:Roza
RÖPORTAJ 44

Muhalifler, birlik ve bir öneri
HAKAN ERBAŞ 48

Alevin şavkı
SERDAR ÇAKMAK 51

Gerçeklerin ateşten dili...
OZAN VELİ 53

Arabesk
SAMİ GÜVERCİN 55

Okur mektupları 61

Yolun neresindeyiz?

Zorunluluklar dünyasından özgürlükler dünyasına doğru başladığımız yürüyüşün bugün geldiği dönemeçte, kısa da olsa yaşadığımız süreci değerlendirmek ve belli başlıkları önümüze koymak isteğindeyiz.

Yazı başlığımızı ve değerlendirme girişimimizi çok erken yada aceleci bulanlarınız olabilir ki bu düşünce çok da havada değil. Fakat biz yine de bir değerlendirmenin faydalı olacağı inancındayız. Geçirdiğimiz 6 aylık süreci genel bir değerlendirmenin, yaşananlara şöyle bir bakmanın ve bunu sizinle paylaşmanın nereden baksak kazanım olacağı inancındayız.

İlk beş sayımızı devrimci hareketi yeniden yapılandırma ve devrimci özgürleşme mücadelesinde yeni bir tarz yakalama isteği ve inancıyla çıkardık. Bu istek ve azmimizi özenle koruyoruz.

Bunun yanında isteklerimizi hayata geçireceğimiz araçları oluşturmak, yöntemi oturtmak doğrultusunda somut adım ve bu adımların planlanmasını önümüze koyduk.

Daha çok nelerin olmaması konusunda hemfikiriz ve rahatız. Olması gerekeni yakalama ve derinleştirmenin bir arayış çalışması ve yeniyi üretmede yoğunlaşmayla mümkün olacağını daha iyi duyumsuyoruz şimdi.

Kurumlaşma, öğrenme ve birlikte çalışma noktalarında daha deneyimli ve mesafe katetmiş pozisyondayız. Teknik ve ekonomik altyapıda asgari ihtiyaçlarımızı karşılayabilmeyi oturttuğumuz gibi, geniş çevrelere açılmak, diyalog kurmak ve yakınlık geliştirip beraberlikler kurabilmede de belli ön adımlar atabildik.

Eleştiri yöntemi, parti- birey ve yabancılaşma, sosyalist birey ve aydınlanma, ulusal sorun, Kaypakkaya'ya yaklaşım ve gelenek eleştirisi noktalarında belli ön paragrafları açabildiğimizi, eğilimimizi ifade edebildiğimizi düşünüyoruz. Böylesi ihtiyaçlara istinaden özellikle planlı ve dosyalı konularla derinlikli çalışmaların yer aldığı bir dergiyi yaratmaya şimdi daha hazırlıklıyız. Fakat bu sorunun kısa sürede karşılanabilecek ve aşılabilecek bir sorun olduğunu düşünmüyoruz.

6 aylık süreçte esas yetmezliğimiz dosyalar ve belirlenmiş araştırma gündemlerini oturtma noktasında yaşandı. Bunu ölçülü adımlarla ama savsaklanmayan bir duyarlılıkla hayata geçirme kararlılığını yitirmiş değiliz. Daha etkili, çözümleyici, ufuk açıcı ve öğretici olmada bu noktanın hayati olduğunu düşünüyoruz.

Böylesi bir oturmuşluğun ancak uzun vadede, hep birlikte ve geniş devrimci, sosyalist kesimleri katarak yapılabileceğinin de altını özenle çiziyoruz. Sol/sosyalist kesimin kültüründe yeralan statükoculuğu, oldu bitticiliği, birşeymiş gibi görünme hastalığını, kalıpçılığı ve otoriter tarzı gözönünde bulundurursak bu noktalarda kesinlikle aceleci olunmaması gerektiğini çok daha iyi anlayabiliriz. Sindirerek, ağır ve oturaklı çalışmalar meyvelerini vermekte gecikmez, yeterki kendi tarzımıza güvenelim, yenilenme ihtiyacı perspektifini yitirmeyelim.

Solun yabancılaşmışlığı, benmerkezciliği ve yeniliğe kapalılığı bizi oldukça yaralıyor. Bunu aşmada başından beri çaba sarfediyoruz. Çünkü içinde bulunulan marjinalliğin ve kısırlığın önemli nedenleri arasında bunları görüyoruz.

Değişmek, yenilenmek ve bu noktada bir dayanak olmak için mücadeleciliğimizi ve yetkinliğimizi ilerletmeye çabalıyoruz.

Bunu dergi sayfalarımızdaki renklilik, canlılık ve eleştirellik ile bir nebze hayata geçirebildik diye düşünüyoruz.

Kurumlaşma, kadrolaşma, planlama ve özgürleşme başlıklarının sıklıkla işlendiği dergi çabamızda gelenekle daha etraflıca hesaplaşma ve gelenek tarihini iyi bir inceleme noktasında istenilen adımların esas planda atılamadığını düşünüyoruz.

Sağlıklı olanın bu eksikliğin farklı araçlarla (broşür, teorik yayın, kitapçık vb) giderilmesini olduğunu, bu tarzın daha işlevli ve anlamlı olacağını gördük.

Bunun da boyutlu bir biçimde, hakkıyla yapılabilmesinin zamana yayılan bir çalışma olacağını daha iyi özümsemiş durumdayız.

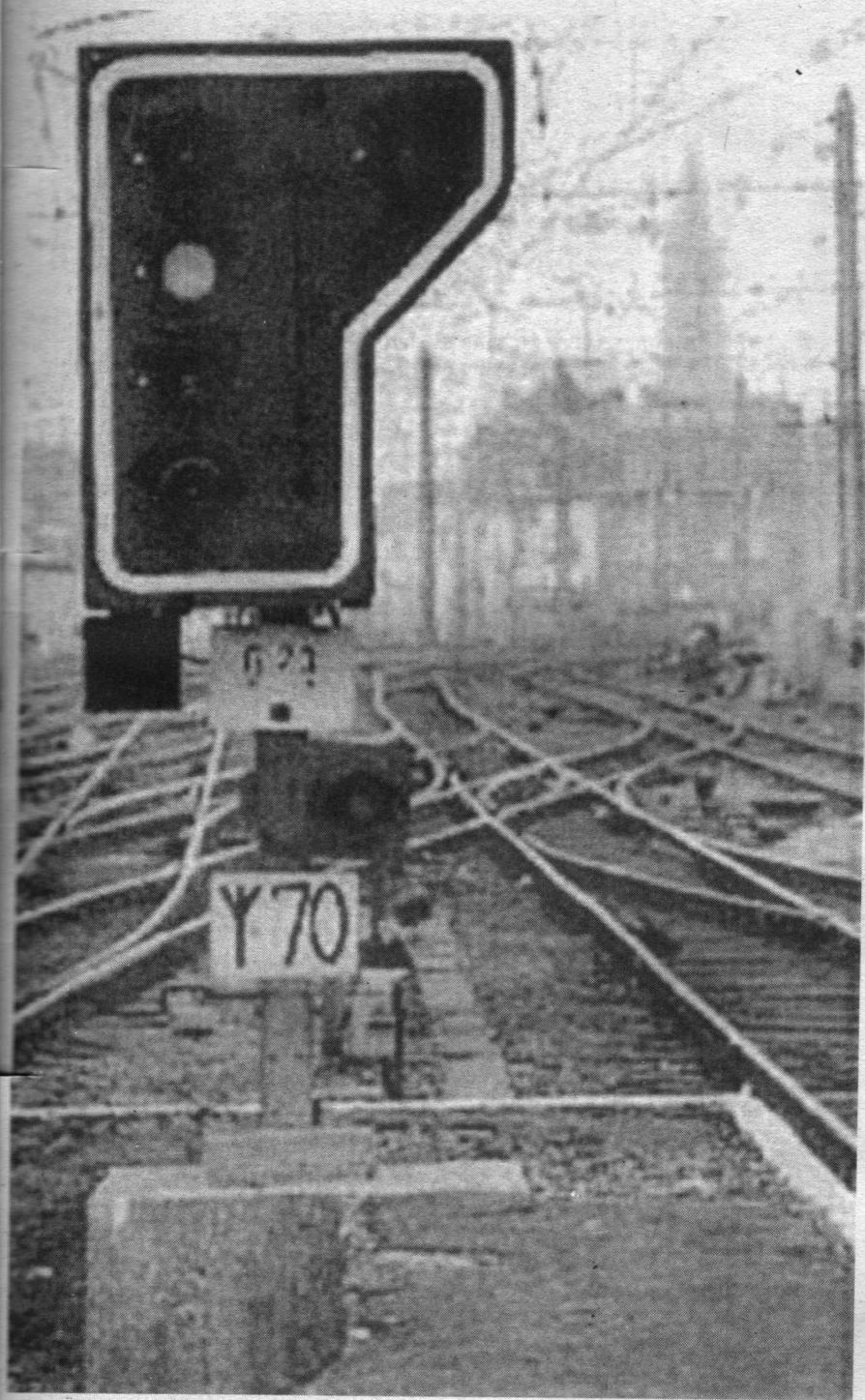

Farklı ihtiyaçları karşılamak için farklı araçların oluşturulması gerektiği, Uzun Yürüyüş'ün bu noktada duyulan farklı ihtiyaçlara potansiyeli itibarıyla bir nebze yanıt verebildiği, doyurucu ve önaçıcı bir çalışmanın kendi dallarında uzmanlaşması gerektiği netleşti.

İdeolojik çalışma için ayrı, siyasal çalışma için ayrı, kültür-fesefe çalışmaları için ayrı kanallar yaratılması gerekliliği belirlendi.

Tüm bu tesbitlere bağlı olarak 64 sayfalık aylık bir dergiyle tüm sorunları ve konuları işleyebilmenin, etraflıca yer verebilmenin mümkün olamayacağı daha iyi ortaya çıkmış oldu.

Bunların yanında gelenekseli aşan ve dostlar alışverişte görsün zihniyetinden kopmuş tahlilci bir güncele müdahale, köklü ideolojik-felsefi çalışmalar vb. noktalarda gelişkin ürünler verebilmek yetenek ve kapasite istiyor. Bu ihtiyaçları karşılayacak uzmanlık dalları oluşturmak, böyle bir donanıma erişmek, şu anki koşullar itibarıyla sahip olmadığımız bir birikimi gerektirmektedir.

Devrimci aydınlar ve araştırmacıların desteği ve çabası yanında uzun vade de böylesi çalışmalar yapabilme noktasına erişmemiz gerektiğini şimdi daha iyi anlıyoruz. Çaplı bir muhasebe ve devrimci hareketin içinde bulunduğu zaaf ve yetmezlikleri aşabilmede öğrenme ve yenilenmeyle yoğrulmuş birikimin ve deneyimin öne çıkan ihtiyacını duyumsuyoruz.

Sonuç olarak genel boyutuyla özetlersek; devrimci hareketi yeniden yapılandırma iddiası; birikmiş ve boyutlu düzeylerde seyreden sorunların üzerine gidilmeyi bekliyor. Bu sorunları çözebilecek gelişkin donanımlı kurumlaşmalara ihtiyaç duyuyor.

Başlangıç olarak ortaya koyulan bilime ve eleştirelliğe olan ihtiyaç mesajı başarılı bir tarzda verildi. Yenilenme ve muhasebeye açıklık ortaya koyuldu.

Bu sorunların içinde bulunulan ve yetiştiğimiz üretimsiz ortamla bir bütün hesaplaşmayla gerçekleşebileceği vurgulandı. Daha etraflı çözümleme ve hesaplaşmalar için yeni kurumlaşmaların ve yeni dinamiklerle buluşulması gerektiği ihtiyacı kendisini iyice anlamamıza neden oldu.

Altı aylık çabamızın bıraktığı en genel tecrübe ve gelişim bu oldu...

Cezaevlerinde haklar canbedeli direnişle alındı

Ahmet ÖZEL

Cezaevlerinde son süreçte yaşanan direnişlerde irdelenecek bir çok nokta var. Özellikle sol hareket açısından. Yazımın birinci bölümünde iç zaaf ve yanlışların irdelenmesine şimdilik girmiyorum. Sol/sosyalist hareketler fokocu ve sol savruluşunu hücre hücre tutuşan şehit bedenleriyle kapatmaya çalışıyor. Önümüzdeki sayıda bu noktada dersler çıkarılmasının öneminden kaynaklanan yaklaşımlarımı ortaya koyacağımı vurgulayarak süreci ele almaya geçiyorum.

İnsanlık tarihi yaşadığımız coğrafyada eşine rastlanmadık bir direnişe tanıklık etti. 1 mayıs 1996'dan sonra sokakta hak arayanlara, fabrikada emekçilere açık saldırının bir parçası olarak ceza ve tutukevlerinde bulunan devrimci tutsakların savunma haklarına ve hücre sistemi cezaevlerini yürürlüğe sokmaya çalışılarak fizyolojilerine saldırıya girişildi. Ancak bu saldırılar tutsaklar tarafından can bedeli bir mücadele ile göğüslendi. Direniş sonucu 12 devrimci, kararlılık, özveri ve en üst düzeyde yoğunlaşmış feda ruhu ile hayatını kaybetti. İnanmak, dövüşmek ve kararlılık ölümü küçülttü. Tutsakların haklarına yönelik saldırılar devrimcilerin bedenleriyle ördüğü barikata çarptı. Devlet meşrulaştırmak istediği hücre sisteminden şimdilikte olsa vazgeçti. Devrimciler devletin cezaevlerine yönelik saldırısını hiç değilse bu dönemlik durdurdu, geri püskürttü.

İçinde zengin ders ve deneyimler dolu 69 sıcak günün değerlendirmesini yaparken eylemin iç ve dış dinamiğini, talebini sınıf ve halkla ilişkisini, egemenlerin durumunu, cezaevlerine yönelik politikasını nedenleriyle birlikte ele almaya çalışacağız.

GENEL SALDIRI VE PERŞEMBENİN GELİŞİ

Kürt coğrafyasında süren savaş komprador sermayenin bunalım içinde olmasının birincil nedenidir günümüzde. Savaş burjuvazinin kár kesesini delmekte, yaşamını zehirlemektedir. Haksızlığını devam ettirmek isteyen egemenler taş üstünde taş omuz üstünde baş bırakmamak vahşetiyle sürdürdüğü saldırılarını geçen Mayıs'tan beri, aynı derecede olmasa da, metropellere de taşıdı. Onları böylesine pervasızlaştıran 96 1 Mayıs'ında alanları dolduran yüz binlerdi. Polisin katliam amacıyla kitlenin üzerine ateş açması ve üç devrimciyi katletmesi, yüzlercesini yaralamasını karartmak için lale döven sevgisiz kızdan, varoş çocuklarından vb. söz ediyor ancak, korkusunu nasıl yatıştıracağını İstanbul Emniyet Müdürü Kemal Yazıcıoğlu ağzıyla kamuoyuna şöyle açıklıyordu: "Sakın ola bir daha karşımıza çıkmayın."

Bunun Türkçesi "sokaklar muhalefete yasak. Hak istemek bu hak için mücadele etmek yasak".

Öte yandan özel savaşı sürdürmek için; kitlelerde şövenizmi, ırkçılığı körükleyen provakasyonlara girişiyor. HADEP kongresinde indirilen Türk bayrağını, işlediği ve işlemeyi devam ettiği suçlarının üstüne seriyordu. EP'yi kapatmaya girişiyor bu tavrı protesto eden EP kitlesini Ankara'nın göbeğinde öldüresiye dövüyor, yüzlercesini komaya sokuyordu. Saldırılardan Cumartesi Anneleri, KESK eylemlilikleri, Ünaldı Dokuma İşçileri de nasibini alıyordu.

1 Mayıs 96'dan sonra hiç abartmaksızın denebilirki yaşadığımız coğrafyada ilan edilmemiş bir sıkıyönetim yaşanmıştır. Kara terörün azgınlaştığı bir dönemde mücadele, sadece devletle devrimciler, devletle yurtsever hareket, devletle çeşitli sınıf ve katmanlar arasında değil, kara terörcülerin kendi aralarında da sürüyordu.

Rejimin hükümet etme iç çelişmesi sürse de onlar devrimci harekete, yurtsever harekete ve emekçi sınıfların hak arama mücadelesine saldırmakta, muhalefeti ezmekte hemfikirdirler. Düzen partilerinin bu tutumu sadece açlık grevleri ölüm orucu sürecinde açığa çıkmış değildir. Onların sömürgeci sermayenin uşaklığında hemfikirlikleri dünya ölçeğinde etkileri olan açlık grevi ve ölüm orucu öncesinden de tescilliydi. MGK eksenli cezaevlerine yönelik saldırının zemini aylardan beri gerek televizyonlarda gerek gazetelerde gerekse hem DYP-CHP, hem ANA-YOL hükümetleri yetkililerinin ağzından açıklanmıştı: "Cezaevleri eğitim kampı"ymış, "terörist yuvası"ymış, "Devletin egemenliği yok"muş; "İçerde ne ararsan var"mış, "Eylem kararları cezaevlerinden veriliyormuş" vs.

Kısaca son bir yılın gazeteleri, televizyon haberleri incelendiğinde görülürki, alttan alta işlenmekte olan uğursuz kapsamlı bir saldırının zemini hazırlanmıştır.

CEZAEVLERİNE BASKI POLİTİKALARINDA NİTEL DEĞİŞİKLİK

Egemen sınıflar hazırladıkları bu

Onurlu ve insanca bir yaşam için bedel ödemekten kaçınmadılar, önlerinde saygıyla eğiliyoruz.

zemin üzerinden saldırıya geçti. Daha önceki süreçte hak gaspları biçiminde olan saldırın esas yönü şimdi fiziki saldırı ile can almaya dönüşmüştü. Buca ve Ümraniye Ceza ve Tutukevlerine yönelik bombalı saldırılar sonucu 7 devrimci kalaslarla, demir çubuklarla dövülerek katledilmiş, yüzlercesi ölümden dönmüştür.

Son bir yıl içinde yirmiye yakın devrimci tedavi hakkının engellemesinden dolayı hayatını kaybetmiştir.

Hemen belirtelimki, saldırı daha kapsamlıydı ve yukarda verdiğimiz örnekler egemenlerin tutsaklara yönelik genel imha politikasına toplumu-kamuoyunu alıştırma faaliyetleridir. Katliam amaçlı saldırılardan sonra bu katliamların emirlerini verenler (ki hiç bir aklı başında insan bu saldırıları cezaevi savcısı, dış güvenlik komutanı gibi geri pozisyonda olan emir kullarının yapacağını düşünmez) ne de katliamı bizzat gerçekleştirenlerden tek bir kişinin hukuki soruşturmaya uğrayıp cezalandırılmamış olması bu saldırının merciini ve kapsamını kavramamız açısından önemlidir.

Devlet hem kendi iç hukuku hem de uluslararası anlaşma/sözleşmelerin ihlalini bu saldırıları ile doruğa çıkarırken 29 şubat tarihinde kurulan ANA-YOL hükümeti aracılığıyla bu saldırıları sistemli ve kalıcı hale getirmek istedi. Tutukluları yargılandıkları il dışına ve elden geldiğince mahkemelere uzak bölgelere sürerek savunma hakkına saldırırken, hücre/tabutluk türü cezaevlerini de "ıslah" amacıyla açılmasıyla da tutsakları insana ait herşeyden yalıtarak fizyolojik-psikolojik olarak imhaya girişmişlerdir.

Eski bir polis şefi olan ve polis ruhunu/kişiliğini "Adalet bakanı" makyajı ile örteye çalışan Mehmet Ağar MGK kararlarını sevinçle uygulayan savaş hükümeti ANA-YOL'un MGK ile tüm politikaları uyuşmakta olan bakanı olarak görev almıştı. Fakat O, "cesur" kadrolara ihtiyaç duymaktaydı ceza ve tutukevlerini işkence ve zulüm ocaklarının alanı haline getirmek için. Bulmakta gecikmedi sözünü ettiği "cesur" kadroları. Bunlardan Cemal Sahir Gürçay Konya DGM baş savcısı idi. Ve kamuoyunca "siyanürcü" olarak bilinmekteydi. Resmi bir toplantıda -tutsaklardan söz ederek- "Ne uğraşıyoruz. Hepsinin başı üç kilo siyanür. Hepsini bir gecede ortadan kaldıralım" demişti. Bu şahıs M. Ağar'ın (bakanlığın) müsteşarı olmuştu. Diğeri ise, Eskişehir tabutluğu ilk açıldığı dönem iki yurtsever devrimcinin açlık grevinin 35. gününde dövülerek öldürülmesi sonrasında duyurmuştu ismini. Aslan sosyal demokratlar bu faşist kadrolaşmanın sebeplerini bildikleri için, seslerini çıkarmamış, daha sonra olacaklar için onay vermişlerdi. Saldırı cephesinin esas ve tali kuvvetleri bu vesiyle saldırılacak cephenin karşısında yer almış vaziyetteydi. Ümraniye ve Buca katliamları her ne kadar "boşluk"/ "hükümet olmadığı" dönemlerde gerçekleşmiş ise de, devletin kurum ve kuruluşlarıyla yerinde bulunması ve sürekliliği, katliamların sorumlularını gün ışığına çıkarmaya engel değildi. Şimdi aynı kafalar bunu yasal dayanaklarla ve hükümet aracılığıyla

yapmak istiyordu. Saldırı politikasının MGK eksenli olduğu ANA-YOL hükümetinin bozulup Refah-Yol hükümetinin kurulmasıyla Adalet bakanlığı'na Mehmet Ağar yerine Şevket Kazan'ın gelmesi ve aynı politikaları uygulamasıyla daha net bir tarzda açığa çıkmış oldu.

M. Ağar'ın 6-8-9 Mayıs ve 27 Haziran tarihli genelgeleri saldırının yasal kılıfı yapılmaya çalışıldı. Saldırılar çok geniş amaçlıydı ve en temel insani/hukuki haklara yönelmişti. Cezaevleri siyasi polisin işkencehaneleri haline getirilmek isteniyordu. Söz, savunmahakları tutsakları mahkemelere çıkarmayarak ortadan kaldırılıyordu.

Varlığı emek sömürüsü üzerine kurulu sistem savunucusu partiler savundukları sistemden temiz değillerdi. Gırtlağına kadar rüşvete, yolsuzluğa, sakandallara batmış olan ANA-YOL hükümeti örtülü ödenek bahanesiyle dağılmıştı. Refah Partisi başkaca yolsuzluk sakandallarının yanında Mercümek dosyasından dolayı zor durumdaydı. Örtülü ödenek ve Mercümek dosyası üzerinde atılan imza ile kurulan Refah-Yol hükümetinin Adalet bakanı Refah Partisi'nden (Kendisi avukat olan ve Sivas'ta Madımak Oteli'nde 37 aydını, demokratı yakan katillerin savunucu) Şevket Kazan olmuştu.

Halkı düzenin "denenmemiş" partisi RP ile kandırmaya çalışan egemenler, sözcüleri aracılığı ile tutsakları da kandırmaya, kamuoyunu yanlarına çekmeye, en kötü ihtimalle kafaları bulandırmaya soyunmuştu. Hükümetin (bir dizi kirli pazarlıktan sonra) güvenoyu almasından hemen sonra Şevket Kazan, Ağar'ın bakan olduğu dönemde çıkardığı tüm genelgeleri kaldırdığını açıkladı kamuoyuna. Son derece sinsi bir saldırıydı bu. Doğruydu, Ağar'ın tüm genelgelerini kaldırıyordu. Fakat kendi açıkladığı 9 temmuz genelgesi aslında Ağar genelgelerinin toplamıydı. Tek değişiklik vardı; genelgelerin altında M. Ağar değil Şevket Kazan yazıyor olması. Ölüm orucu ve süresiz açlık grevi devam edince Şevket Kazan doğrudan saldırıya girişti. "Cezaevlerinde devlet otoritesini sağlayacaktı" "Terör cezaevinden yönetiliyordu". Bilinen bayağı demogojiler. Bu arada el altından tutsaklara Ümraniye ve Gebze Cezaevlerine "tautluklardaki tutsakların taşınabileceğini bu noktada anlaşma olmasını istiyordu. Tutsaklar el altından gönderilen bu talebi reddediyor, eylemin o aşamasında Bayrampaşa, Ümraniye, Buca'da ısrar ediyorlardı. Şevket Kazan aldığı her yanıttan sonra biraz daha pervasızlaşıyor, karalamaya yöneliyordu. Eylemin altmışıncı günlerinde cezaevlerinde ölümler yaklaşırken Kazan kimsenin ölmeyeceğini, tutsakların "kantinleri boşalttığını" söylüyor kendi inançlarını yalan, iki yüzlülük ve sermayenin kiriyle efsunladığı gibi başkalarından inançlarını bir lokma yemeğe satacağını sanıyordu. Daha sözü ağzında bitmeden Aygün Uğur "sus" der gibi, bir tokat olarak suratına iniverdi.

Her anı ilmek ilmek sabır, yoğunlaşmış fedakarlık isteyen ölüm orucu ve süresiz açlık grevi ilk şehidini vermiş, MGK ağzı ile konuşan Kazan yeni yalan, spekülasyon malzemeleri arayışına girişmiş, tutsak yakınları demokratik kitle örgütleri, devrimci kuvvetlerin kitlesinden kadrosuna kadar bütün ilgilerini enerjilerinin sokaklara yöneltmişlerdi. Artık hiç kimse sessiz kalamazdı. İster eylemin yanında ister karşısında, ister arada derede olanlar. Sessiz, sözsüz, tepkisiz kalamazdı. Yurtdışında da devrimci kuvvetler harekete geçmiş, emperyalist-kapitalist ülkeler rahatsızlık duymaya başlamıştı. Tepkiler olması gerekenin çok altındaydı ve ölüm orucu direnişçileri birer birer ölmeye devam ediyordu...

Gönüllü ölüm oruççusu ve süresiz açlık grevcileri yumuşacık avuçlarıyla ellerimizi sıkarak bize ve insanlığa veda ederlerken her şeyin para ile alınıp satıldığı, konformizmin sahte ılık dünyasında yaşayanlara, hiç bir değer bilmeyenlere, en küçük menfaat için en yakınına anında kazık atamayı meslek ve karakter edinenlere uğruna ölünebilecek değerler olduğunu, bedenlerini onurlu ve insanca bir yaşama için hiç çekinmeksizin sunulabildiğini bir kere daha anımsattı.

Yaşadığımız coğrafyada insanlık tarihinde ender olarak gerçekleşen bir eylem, 69 gün süren 12 devrimcinin hayatını kaybettiği, yüzlercesinin geri dönülmez sakatlıklara yakalandığı bir eylem, tarihin göğsüne derin harflerle yazıldı. Hiç şüphesizki bu eylemin en açık, berrak ve gürbüz sözünü şehitlerimiz söyledi. Egemen sınıfların sözcülerinin her demagoji ve çarpıtması karşısında kurşun gibi saplandılar, yalan/iftira üretenlerin beynine.

Egemen sınıflar, kapsamlı saldırılarının nasıl durdurulduğunu asla unutmayacak, tutsaklara yeniden yönelirken, hiç şüphesiz bir kere daha düşünecektir.

Bütün sınıf ve katmanlar süresiz açlık grevi ve ölüm orucu sürecinde -bir iki istisna- "öncü"leriyle ne kadar uzak olduklarını, bırakalım öncülerin taleplerini kendi talepleri sanmalarını -zaten böyle bir bağ yoktu taleplerde- insani duyguların gereğini bile yerine getirmediler. Sözünü ettiğimiz sınıf ve katmanlar değiştirilmek, devrim saflarına katılmak isteniyorsa onların içinde bulundukları nesnel durum kavranmak durumundadır. Kavranmadığında değiştirilemez. Değiştirilemeyen bir sınıfla-emekçilerle yaşam ve siyasal iktidar değiştirilemez. Burada birincil görev elbette değiştirmek isteyenlere düşmektedir. Dalgalar halinde ölümün üstüne yürüdüğü bir dönemde takınılan lanetli suskunluk/sessizlik ile gerçekliği görmek istediği gibi sunan marjinal sol arasındaki ortaklık, gerçek bir ilişkiye, bu ortaklık bozulduğu zaman dönüşecektir. Yaşamın her alanındaki savaş, devrimcilerle sermeya sınıfının temsilcisi devlet arasındaki savaş değildir. Sınıf temsilcilerinin savaşı değildir. Sınıfın kendisinin savaşıdır. Geleneksel "sol-sosyalist" hareket bir refleks ve alışkanlık üzere çok fazla değerli sonuçlar çıkarmayacak/çıkaramayacaktır.

Devrimci hareketi yeniden yapılandırma güçlerinin lanetli sermaye devletini yıkmak eşitlik, özgürlük ve kardeşliğin dünyasını kurmak için yapılanmaya çalıştığı bu süreçte çıkarılması gereken en doğru sonuçları çıkarmak zorundayız.

Bir kaç nokta

Muzaffer ORUÇOĞLU

Sosyalizmi tartışırken birkaç nokta üzerinde durmamız gerekiyor. Birinci nokta devlet sorunudur. Devletin, bir sınıfın diğer sınıflar üzerindeki baskı ve egemenlik aracı olduğunu biliyoruz. Sınıflı toplumların bir gerçeğidir ve iki ana unsurdan meydana gelir: Militarizm ve bürokrasi. Bu, şimdiye kadarki sosyalist toplumların da bir gerçekliğiydi.

Sosyalist devleti, kapitalist devletten ayıran temel yapısal farklılıkların olması gerekiyor. Sosyalist devlette, savunma aracı olan ordu ile kapitalist ordu arasında bir temel fark olmalıdır. Devrimi halk yapıyor. Savunma, Paris Komününde olduğu gibi halkın genel silahlanmasına dayanmalıdır. Büyük, düzenli, profesyonel bir ordu devrim için, halk için her zaman bir tehdittir. Devrimin felsefesi yığınlara güvenmektir. Devrim, büyük bir askeri bürokrasi ile uzun süre birlikte yaşayamaz. İşçilerin ve emekçilerin silahlanmasına dayanan, yarı-sivil yarı-profesyonel bir kitlesel milise dayanmalıdır savunma. Dış saldırılara karşı, kitlenin topyekün seferberliğine dayanan yaygın gerilla savaşı esas alınmalıdır. Anında düzenli ordu haline gelebilecek bir mekanizmaya da olanak sunulmalıdır. Sivil bürokrasiye gelince, bu devrim için de kaçınılmaz bir araçtır. Bu konuda devrim, bürokrasiyi elden geldiğince aza indirmek durumundadır. Bürokraside sıkı bir merkeziyetçilik ve tepeden atama tehlikelidir. Tabanın seçmesi, geri alması, denetlemesi şarttır. Bürokrasiyi dizginleyebilecek, onun yedi başlı bir canavar, haline gelmesini önleyebilecek tedbirlerden birisi taban insiyatifidir.

İkinci nokta, devletin demokratik işleyişi sorunudur. İşçi demokrasisi, burjuva demokrasisinden daha geniştir. İşçi diktatörlüğü, en demokratik bir burjuva diktatörlüğünden kıyaslanmayacak derecede demokratiktir. İşçi diktatörlüğünün ana aracı olan devlet de, yapısal ve işleyiş olarak burjuva devletinden daha demokratiktir. Gelgelelim ki sosyalist ülkelerin pratiğinde bu konu tartışmalı ve açmazlarla doludur. Askeri ve sivil bürokraside, daha anlaşılır konuşalım, orduda ve bürokraside, tepe, tabanın demokratik görevlerini gasbetmiştir. Sivil ve askeri personeli atayan, görevden alan, denetleyen tepedir. Tepenin gözünde taban, sevk ve idare edilen, denetlenmesi, yönlendirilmesi gereken bir nesnedir. İşçi sınıfının, sosyalizmin ruhuna aykırı bir tutumdur bu.

Aslolan insandır, çalışan yığınlardır, çalışan yığınların örgütlü mücadelesidir. Sosyalizm bu gerçeğe dayandığı için güçlüdür. Yığınlar ve yığın örgütleriyle devlet cihazı arasında her zaman mücadele olacaktır. Yani burjuvazinin, ana rahmidir devlet cihazı. Yığınların devletle mücadelesini aza indirmek, yeni burjuvazinin üremesini güçleştirmek sorunu, devletin yapısının ve işleyişinin demokratik olup olmamasına bağlıdır biraz da.

Devrimin gaspı, tabanın temel demokratik görevlerinin tepe tarafından gaspıyla başlar. Kapitalist kuşatma, yükselen faşizm ve soğuk savaş şartlarında, merkeziyetçiliğin güçlendirilmesi, proleterya diktatörlüğünün pekiştirilmesi teorileri, pratiğe öylesine uygulanmıştır ki, ortaya çıka çıka proleter demokrasinin canına okuyan dev bir bürokratik cihaz çıkmıştır. Toplumun tepesinde, toplumun mutlak iktidarı yani.

Hiç kuşku yokki sosyalizm, bir sınıf diktatörlüğü, proletarya diktatörlüğü dönemidir. Sınıflar ve sınıf mücadelesi dünyasının doğal kaçınılmaz yasasıdır bu. Çoğunluğun, sömürücü azınlık üzerindeki diktatörlüğü kuşkusuz, insanlık tarihinin son diktatörlüğü olacaktır. Her siyasi, iktidarın, 'sivil toplumdaki antagonizmin resmi iradesinden başka bir şey' olmadığını söyleyen Marx şu noktayı berrak bir tarzda ortaya koydu:

"Sosyalizm muzaffer olduğunda,

kesinlikle toplumun mutlak hakimi durumuna gelmeyecektir, çünkü onun muzaffer olması, sadece kendisini ve kendi karşıtını ortadan kaldırmasına bağlıdır. O zaman proleterya da, onu belirleyen karşıtı yani özel mülkiyet de yok olur."(Kutsal Aile)

Sınıfların, antagonist sınıf çatışmasının ve bunun resmi iradesinden başka bir şey olmayan siyasi iktidarın, yani sınıf diktatörlüğünün olduğu bir toplumdur sosyalizm. "Sosyalizmde devlet var ama sınıflar ve sınıf mücadelesi yoktur," "Sınıf mücadelesi var ama sınıf yoktur." gibi anlayışlar, sosyalist devleti kutsadı, kitlelerin bu devlete yabancılaşmasına hizmet etti. Bu devletin, toplumun mutlak hakimi, dokunulamaz, karşı çıkılamaz biricik varlığı olduğu anlayışını derinleştirdi.

Sosyalizm, kapitalizmin bağrından doğduğuna göre, her doğuşun doğal kuralları onun için de geçerlidir. Doğarken kendine özgü temel bir karakter ve nitelikle çıkar. Ama doğduğu rahmin koşullarından, besleme, büyütme kaynaklarından, temel özelliklerinden de tamamen sıyrılamaz. Hem ortak hem de yeni ayırdedici özellikleri var eski toplumla. Doğan yeni devlet de bir baskı aracıdır ama azınlık üzerinde olduğu için eskisinden çok daha demokratiktir. Ve azınlık üzerinde baskı derecesi eski devletin çoğunluk üzerindeki baskı derecesinden çok daha düşük ve demokratiktir. Özel mülkiyet, süreç içinde ortadan kalkmıştır, ama mülkiyetin diğer bir biçimi, yüksek derecede merkezileşmiş biçimi, devlet mülkiyeti, yani toplumdaki antagonizmin resmi bir iradesi durumunda olan bir organizasyonun mülkiyeti.

Sömürünün kapitalist biçimi ortadan kalkmıştır. Yeni ekonomik yasalar, kapitalizmde olduğu gibi emekçi yığınların yaşam standartları aleyhine işlemez. Bu yasaların gelişme yönü, çalışanların yararınadır. Bununla birlikte, kafa ile kol, köy ile kent arasındaki fark ve toplumsal organizmanın temel düzenleyici gücü olarak işbölümü hala vardır. "Herkese emeğine göre," formüle edilen bujuva hukuku değer yasası ve kademeli ücret sistemi vardır. Toplumsal emek ürünlerinin devlet eliyle paylaştırılmasında dengesizlik eşitsizlik ve bu anlamda sömürü, yeni bir biçimde, eski sömürücü toplumun bir kalıntısı olarak varlığını sürdürmektedir. Zorunlu ücretli emeğin ve baskının olduğu yerde eşitlik ve cennet olmaz. Sekiz saat çalışan iki insan farklı ücretler alıyor. Yeni burjuvaziyi ve mevcut antogonizmi besleyen ekonomik öğelerden birisi de budur. Engels, Fransa'da iç savaş adlı kitabın ön sözünde, geriye dönüşe karşı Komün'ün iki isabetli araç kullandığını alkışlar. Bunlardan birisi, seçme, seçilme, geri alma: diğeri ise, tüm çalışanların ücretlerini işçi ücretlerine eşitlemedir. Engels bunları geriye dönüşün, makam avcılığının ve kariyerizmin güvenilir bir biçimde önlenmesi tedbirleri olarak görür. Sosyalizmde, ücretler arasındaki eşitsizliğin zorunlu ve çok uzun bir süreç içinde ortadan kalkabilecek bir gerçek olduğu da tartışılamaz.

Sosyalizmde devlet, proletarya diktatörlüğünün temel aracıdır, ama biricik aracı değildir. Sınıf sendikaları komün veya kolhozlar, emekçi kadın örgütleri, KP, komünist gençlik örgütleri ve benzerleri, proletarya diktatörlüğü cihazının parçalarıdırlar. Proletarya diktatörlüğü cihazının tüm örgütlerini, bu cihazın temel örgütüne, devlete bağlayan devletin tepesine ise partiyi diken eski sosyalist ülkeler, kurdukları bu merkezi muazzam bürokratik kalelerin kurbanları oldular. İşçi sınıfı ve çalışan halk, ordu ve bürokrasiden oluşan ve tüm ekonomik gücü elinde bulunduran biricik patronun, yani devletin karşısında, bir nevi örgütsüzleştirilmiş, devlete karşı kendisini koruyamaz hale getirilmiş, pasifize edilmiştir. 1921'de Lenin, sendikalar sorununu Troçki ile tartışırken şöyle diyordu: *"İşçi devletini korumakla yükümlüdür ama gerektiğinde kendisini de devletine karşı korumalıdır."*

Aslolan insandır, çalışan yığınlardır, çalışan yığınların örgütlü mücadelesidir. Sosyalizm bu gerçeğe dayandığı için güçlüdür. Yığınlar ve yığın örgütleriyle devlet cihazı arasında her zaman mücadele olacaktır. Yani burjuvazinin, ana rahmidir devlet cihazı. Yığınların devletle mücadelesini aza indirmek, yeni burjuvazinin üremesini güçleştirmek sorunu, devletin yapısının ve işleyişinin demokratik olup olmamasına bağlıdır biraz da. Çalışan yığınların devletle çatışması, sosyalizmde de kaçınılmazdır. Toplumsal ve siyasal canlılığın dinamizmidir bu. Sosyalizmde devlet, toplumsal artık değere, toplumsal hizmetler için el koyar. Bölüşümü ayarlar, sınıfın görüşünü alarak ücretleri tayin eder. Kapitalist toplumda, tek tek patronlara yönelen işçi eylemi, sosyalist toplumda doğrudan devlete yönelir. Bu bakımdan sınıfın devletle çatışmasını normal karşılamalıyız. Sosyalist devlet bu çatışmanın, kitle örgütlerini, sendikaları kendisine bağlamayarak, onlara özgürlük tanıyarak antagonist bir karaktere bürünmesini engeller. Kitle örgütlerine insiyatif tanımayan, onları baskı altına alan bir sosyalist devlet ya kaybedilme yolunda ilerliyordur ya da kaybedilmiştir.

Bunlar, geriye dönüşün bazı siyasal nedenleridir. Bunların üzerinde yükseldikleri ya da kaynaklandıkları geriye dönüşün asıl nedenleri ekonomik nedenler üzerinde de durmak gerekiyor.

Uludağ Üniversitesi son süreci ve Koordinasyon

Çetin KÖZCÜ

Geçen sayıda Uludağ Üniversitesi'ne ilişkin geçen bir yılın değerlendirmesini yaparken kısaca değindiğimiz sivil-faşist işgal ve saldırılar ile nasıl bir yönelime girilmesi gerektiğine ilişkin düşüncelerimizi bu sayıda biraz geniş ele almak istiyoruz.

Gerek gündeme müdahale anlamında gerekse de kendi gündemini yaratma noktasında sergilenen eylemlilikler ve bu eylemliliklerde doruğa çıkan-kitlesel yanıyla üniversite mücadelesinin önemli mevzilerinden biri olan Uludağ Üniversitesi'nde son birkaç yıldır hiçbir çalışmanın yapılamadığını, faşist saldırıların giderek boyutlandığını belirttik. Bu pervasız saldırılar akademik/demokratik mücadelenin sekteye uğramasında önemli bir yer tutmuştur. Aynı zamanda Uludağ Üniversitesi devrimci gençlik mücadelesinin gündemini tamamen tıkayarak olgulara bütünlüklü, kapsamlı bakabilme yeteneğimizi zaafa uğratmaktadır. Soruna yaklaşımdaki farklılıklarımıza, duyduğumuz hassasiyete rağmen birlikte hareket etme yeteneğini köreltmektedir. Bugün bu sıkıntıları gidermek ve karşı duruşu örgütlemek acildir. Bu da ancak bilimsel sorgulayıcılık ışığı altında olgulara neden-sonuç ilişkisini kurarak doğru bakabilmekten, nesnel koşulları ve kendi gerçekliğimizi iyi tanımaktan/tanımlayabilmekten geçer. Ancak bu bağlamda doğru önermelere ve bunun yönlendirdiği pratik ile müdahalelerimizi yaşamsal kılabilmek mümkün olur. O halde, bu saldırıların bir kez daha acı da olsa ortaya çıkardığı kendi gerçekliğimize yüzümüzü dönmemiz gerekiyor.

Doğru sorular ve bu sorulara cevap arama konusundaki ısrarcı tutumumuz, sağlam bir karşı duruşu örgütlemede ve müdahalelerimizi yaşamsal kılmada önemli bir yan olacaktır. Bu gün sorunların temeline sadece sivil-faşist saldırıları koyarak herşeyi bununla açıklamaya ve varoluşunu, birlikte hareket etme zeminini buna endeksleyen bir çerçeve ne kadar gerçekçi olabilir. Sormak gerekmez mi? Uludağ Üniversitesi'nde faşist saldırıların işgale dönüşmesinde kitleden kopuk, akademik-demokratik sorunlara vurgu yapan söylem ve eylemliliklerden ziyade politik muhtevaya sahip eylemliliklerle zevahiri kurtarmaya çalışan devrimci anlayışların hiç mi hatası yoktu? Kitle çizgisindeki yanlışlıkların, çalışma ve örgütlenme tarzındaki sakatlıkların, anti-faşist mücadele de izlenmesi gereken teşhir-tecrit politikasının uygulanmasında düşülen hataların hiç mi etkisi yoktu? Dünya ve ülke konjoktüründeki değişim ve gelişmeleri, siyasi iklimi yorumlayamama basiretsizliği gösteren bizlerin hiç mi hatası olmadı? Sivil-faşist saldırıların işgale dönüşmesinde bu hataların önemlilik payı ne kadardır? Bu sorular çoğaltılabilir. Bu sorulara verilecek cevaplar zaman içinde -ileride yazımızın akışı içinde de vereceğimiz gibi- kendisine uygun söylem ve pratik yönelimleri de beraberinde getirmiştir.

Uludağ Üniversitesi özgülünde devrimci gençlik mücadelesinin geçmişine baktığımızda öncelikli olarak hiçbir zaman sistemli, örgütlü bir çalışmanın yaratılamadığını görüyoruz. Esas olarak, akademik-demokratik sorunlar ve bu sorunlar temelinde verilen mücadele tarzı yadsınarak, kitlelerden uzaklaşılmıştır. Dönemsel olarak yakalanan kitlesellik sorunlarımızı görememe hastalığımız yüzünden kalıcılaştırılamamıştır. Kantin devrimciliğiyle sınırlı bir çerçeve "popüler" hale gelirken varolan dernek "anlayışlar platformuna" dönüştürülerek içerik ve işlevi ortadan kaldırılmıştır. Yurtlarda sistemli bir çalışmanın köşetaşları oluşturulamamış, devrimciler yurtlardan uzaklaşmaya başlamışlardır. Faşistlerin özellikle yurtlardan başlayarak örgütlenme çalışmalarına yönelmeleri, birçok saldırılar için buraların üs olarak kullanılması, buradaki insanların faşist propaganda ve saldırılarla başbaşa kalması gerçeği yukarıdaki sorunun önemini daha iyi gösteriyor. Sivil-faşistlere karşı izlenmesi gereken teşhir-tecrit politikası birlikte ele alınıp dönemsel koşullara göre birinin öne çıkarılması gerekirken sadece tecrit politikası ile yetinilmiş, teşhir çalışmalarına hiçbir zaman ağırlık verilmemiştir. Birlikte hareket etme gerekliliği özellikle saldırıların gündeme gelmesiyle birlikte aciliyetini hissettirirken, girilen uzlaşmaz, sekter tutumlar yüzünden ya adım atılamamış ya da bu adımlar kalıcılaştırılamamıştır. Bu nokta aşılması gereken en önemli sorunumuz haline gelmiştir. Özellikle 92'den itibaren yoğunlaşmaya başlayan saldırılar insanları sindirmiş, bu saldırılara karşı cevap verilemediğinden dolayı da güvensizlik sorunu büyümeye, varolan potansiyeli

harekete geçirmede önemli bir engele dönüşmeye başlamıştır. Saldırılarla birlikte ortaya çıkan gerçekliğimiz ve sorunlarımıza çözüm bulma çabaları ertelenerek bütün çalışmalar sivil-faşistlere karşı verilecek mücadele biçimine endekslenmiştir. Oluşturulmaya çalışılan platformlar sadece bu eksenli mücadele zeminleri olarak tanımlanmaya çalışılmıştır. Kitlesel anti-faşist mücadelenin ancak soruna çözüm olabileceği dolayısıyla bu güvensizlik sorununu giderecek, varolan potansiyeli kucaklayarak harekete geçirecek bir politik duruşun yaratılması gerekliliği pratikte reddedilmiştir. Sorunlarımıza yönelik özellikle de politika yapış tarzı ve örgütlenme sorununa yönelik oluşturulacak yeni açılım ve önermelerin anti-faşist mücadelelenin başarıya ulaşmasında ya da kalıcılaştırılmasında büyük önemi olacağı düşüncesinden hareketle çalışmaların, birbirini dıştalayan bir yaklaşmla değil, bütünsel bir çerçeveye oturtulması gerekliliğine vurgu yapan öneriler ilginçtir ki "pasifizim serenadı" olarak nitelendirilmiş ve yadsınmıştır. Böylece 92'den itibaren yoğunlaşmaya başlayan bu saldırılara karşı, sorunlara bakışta "farklı yaklaşımlar" yüzünden ya da hata ve eksikliklerimizi gör(e)meme konusunda pratikte sergilenen ısrarcılık yüzünden kalıcı bir birlikte karşı duruş yaratılamamıştır.

Uzlaşmaz, benmerkezci tutumlar bu zeminleri sürekli olarak dinamitlemiştir. Sorunlara yaklaşımdaki kavrayışsızlık iki farklı eğilimin doğmasına neden oldu. Bu dönemde Uludağ Üniversitesi öğrenci gençlik mücadelesinin söylem ve pratiğine egemen olan bu iki yaklaşım esasta üniversiter mücadeleyi tasfiye eden yaklaşımlardır. Bunlardan ilki, "öncü" mantığıyla kitlesel anti-faşist mücadelenin önemini obektif olarak reddeden anlayıştır. Kitlelere dayanmayan, onları örgütleme çalışmalarını erteleyen ve önüne sadece sivil-faşistlere karşı verilecek mücadeleyi koyan bu yaklaşım üniversiter mücadeleyi "sol"dan tasfiye etmiştir. Kitleleri örgütleme sorununu, kitle içindeki çalışma yapmanın gerekliliğini sadece okulda dağıtılacak bildiri, afiş vb. çalışmalara indirgeyerek marjinal konumumuzu daha da pekiştirmiştir. Bir diğer yaklaşım ise, artan saldırılar karşısında, anti-faşist mücadeleyi "kitleler içinde yapılacak bir çalışmanın" üzerinde inşa edilmesi gerekliliğini"! öne sürerek tavırsız kalan anlayıştır. "Provakasyona gelmeyelim" iddiası ve duruşu ile üniversiter mücadeleyi sağdan tasfiye eden bu yaklaşım gelişen saldırılar karşısında çalışma yapma olanağı bulamadığından dolayı (!) okuldan çekilmiştir. İşte bu yaklaşımlar sonucunda üniversitemizde uzun sayılabilecek bir dönem sistemli bir çalışma yürütülememiş, yapılmaya çalışılan bir kaç eylemlilik de iyi niyetli bir çaba olarak kalmıştır.

Bu sene Koordinasyon süreciyle birlikte bazı adımlar atılmaya çalışıldıysa da esasta köklü olarak bu sorunlara çözüm getirmekten uzaktı. Sorunların boyutunu kavrayamamış, kendisini harç sorunuyla sınırlamıştır. Örgütsel yapısındaki işlevsizlik ve programsızlık sürecin önünü açmada hareket yeteneğini engelleyen en önemli sorunlardı. Çalışmalarını sistemleştirememiş, yoğunlaşmaya başlayan saldırılara karşı da nasıl bir yönelime girileceği konusunda politikasızlık ve deneyimsizlik yüzünden net bir politika sunumuna gidememiştir. Yapısal duruşundaki bu belirsizlik gelişmeleri yorumlayamama, saldırılara karşı bütünlüklü bir karşı duruşu yaratmada eksik kalınmasına neden olmuştur. 18 Mart eyleminin açığa çıkardığı potansiyeli kucaklayacak yeni çalışmaların örgütlenememesi kopuşu hızlandırırken, yoğunlaşan saldırılara karşı etkili cevap verilememesi de güven sorununu yeniden gündeme getirmiştir. Yapılan toplantılarda sağlıklı kararlar alınamamış, alınan kararlar yaşama geçirilememiştir. Gelişmeler karşısında net bir tavır koyamadığından, perspektif sunamadığından dolayı önderlik yeteneğini de kaybetmiş, güven sorunu kendi kitlesine de sirayet etmiştir. İİBF özgülünde bulunan ve saldırılarla en yoğun karşılaşan insanların önüne hiçbir perspektif koyulamamış, insanlar yalnızlaştırılmıştır. Saldırılara cevap anlık histerilerle gösterilen reaksiyonlara kalınca sorun daha da büyümüş, toplantılara katılan ve kendisini Koordinasyon üyesi olarak gören insanları da bir bütün olarak hareket ettirememiştir. Bu saldırılara karşı sistemli bir karşı duruş yaratılamadığı gibi diğer fakültelerde hiçbir çalışma örgütlenmemiş, zamanla kendi varoluş zeminini de ortadan kaldırmıştır. Belirsiz, güven vermeyen bir duruş sergilenmiştir. Bütün bunların temelinde Koordinasyon'un program sorunu üzerinde yoğunlaşmaması, bulunduğu zemini harç sorunu ile darlaştırması ve örgütsel yapısındaki işleyişi işlevselleştirememesi yatmaktadır. Bütün bunların sunucunda bu sene üniversitemiz özgülünde özellikle faşist saldırılara karşı sağlam bir duruş yaratılamamış, etkili cevaplar verilememiştir. Bu da sene başında yakalanan potansiyelin yavaş yavaş erimesine neden olurken, yaşanan süreç sorunlarımız üzerinde düşünmek ve çözümler üretmek gerekliliğini yeniden önümüze koymuştur. Egemenlerin sivil-faşistler aracılığıyla yaratmaya çalıştığı sağ-sol çatışması demagojisine pratikte sergilediğimiz yanlışlıklar ve konumlanışımızla objektif olarak zemin hazırladık. Bunun insanların kafasında yaratacağı yanılsamaların kırılması noktasında hiçbir şeyin yapılamaması sorunu daha da vahimleştirmiştir.

Ancak herşeye karşın özellikle İktisadi İdari Bilimler Fakültesi özgülünde bulunan insanların her türlü saldırıya karşı okulda varolma konusundaki ısrarcılığı olumludur. Sorun bu duruşun zeminini genişletmek, yeni çalışmalar örgütleyerek, örgütlülük sorununu gidererek kitlesel bir karşı duruşa yönelmektir. O halde ünlü "ne yapmalı" sorusuna cevap vermek için bir araya gelmeye, çabaları ortaklaştırmaya olan ihtiyacımız büyük önem arzetmektedir.

Bu sürecin omuzlarımıza yüklediği sorumlulukların gereğini yerine getirmek de ancak bu noktada atılacak bir ilk adımla gerçekleşecektir.

Dolar kokulu Madonna

Yusuf KÜPELİ

7 Nisan 1994'te Nydit'de(İsveççe olarak basılan haftalık gazete) basılan yazımda, Tansu Çiller'in, politika sahnesinde hiç tanınmamış olan bu kadının nasıl ustaca bir operasyonla başbakan yapıldığını anlatmıştım. İktidarın gerçek efendileri dolar kokulu bir marionet bulmuşlar ve onu Madonna renklerine boyamışlardı. Batılı görünümü ile dışa karşı demokrat rolü oynanmasına, yumuşak ana görünümü ile de kitlelerin yatıştırılmasına yarayacaktı bu kadın. Gerçeği yansıtan asıl gösterge, 550 üyeli parlamento da sadece 13 kadın saylavın olması idi (24 Aralık 1995 seçimleri sonrası). Gerçeği maskelemeye çalışanlar ve görmek istemeyenler için işin bu yanı küçük bir "ayrıntı" idi şüphesiz. Önemli olan, en sert askeri operasyonların daha rahatça sürdürülecek olması idi. "Bakire Meryem veya kutsal ana kitleleri manupüle edebilmenin en mükemmel aracı" diye yazmıştım yukarıda adı geçen yazımda. Politika sahnesindeki rolünü tamladığı zamanda kolayca "Maria Magdelena" ilan edilip ezilebilirdi... Şüphesiz bu, kadın olmanın değil, binlerce yıldır sınıflı toplum süreçlerinin değişik aşamalarını yaşayan insan soyunun ortak günahı idi.

Dünyadaki en güçlü iktidar ABD idi. Tansu Çiller aynı zamanda ABD vatandaşı idi ve Pentagon'un gizli koridorlarında dostları vardı. Eğer bu kadın başbakan yapılırsa, Pentagon ile "yakın akraba" olunuyordu. Böylece, belki de ABD'nin olağanüstü iktidarı rahatça yedeğe alınarak Kürt isyanı bastırılabilinir, Orta Asya, Kafkaslar ve Balkanlar'da rekabet kolaylaşırdı. Türkiye'de iktidar koltuğunda oturan spekülatörler, bu işi, sabah ucuza döviz alıp akşam pahalıya satmak kadar kolay sanmış olmalıydılar.

Prokopus'un (İS 500'lü yıllar) Bizans'ında, ülkede değişen politik dengelere göre sarayda bir başka karakter ön plana çıkar ve asıl iktidar devamlı saray duvarları içinde kalmış olurdu. Justiyen I, Teodora, Belisarius ve Prokopus'un Doğu Roma'sı, politik-ekonomik süreçleri kontrol edebilecek, esen politik rüzgarların yönüne göre yelken açarak politik denge oyunları oynayabilecek ve iktidarı saray duvarları içinde koruyabilecek güçte idi. Günün Türkiye devleti ise, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Dekanı Dr E. Korkmaz'ın ifadesi ile, "faiz ve döviz değerlerine hakim değil" idi. Türkiye ekonomisi, dik bir yokuştan aşağı giden freni patlamış araba gibiydi. Şoförün (iktisatçının) artık yapabileceği bir şey yoktu. Milliyet'te, iktisatçı Şeref Oğuz, 1997 bütçesinin tümünün borç ödemelerine gideceğini yazıyordu. Türkiye'deki iktidar odakları dolar kokulu Madonna'yı değil, Hillary Clinton'u başbakan yapsalar yine de ABD'yi kullanamazlardı -sadece daha fazla kullanılırlardı-.

Doğal olarak işler Tansu Çiller ile de iyi gitmedi. Türkiye'yi yönetenler, ABD'yi ve diğer batılı müttefiklerini uyarma amacıyla, 20 Mart 1995'te Kuzey Irak'ta büyük bir operayon başlattılar. Bu büyük askeri operasyonu -ulusal ve uluslararası boyutları ile- analiz eden 30 Nisan 95 tarihli yazımda, kadın başbakan Tansu Çiller'in ikinci plana itildiğini, iktidarını yitirmeye başladığını tesbit etmiş ve yazmıştım. "Türkiye'de yaşanılan güncel süreçler, politika sahnesindeki aktörlerin değişmekte olduğunu, kadın başbakanın ikinci plana itildiğini, muhtemelen tüm politik kariyerini yitirme yolunda olduğunu göstermektedir. Büyük ihtimalle 1996'da olacak bir erken seçim, 1970'li yılların başbakanı Bülent Ecevit'i ve islamcı partinin başı Necmettin Erbakan'ı iktidara taşıyacaktır." diye yazmıştım. Bu ifademi, 2/1995 sayılı Komentar'daki yazımda da tekrarlamıştım.

Bu yazılarımın yayımlanmasından bir yıl sonra, 24 Nisan 1996'da parlamento da yapılan oylamada Tansu Çiller için meclis soruşturmasına karar verildi. İktidarını kötüye kullandığı, devlet ihalelerinden birinde yolsuzluk yaptığı iddia ediliyordu. Soruşturmada sorumluluğu saptanırsa, anayasa mahkemesinde yargılanacaktı. 12 ekonomik yolsuzluk dosyası daha Tansu Çiller için mecliste sıralarını bekliyorlardı. Dolar kokulu Madonna için artık geriye sayış başlamıştı. Bir tek ekonomik yolsuzluk dosyasının (İlk-san dosyası) yardımı ile DYP'nin başına ve başbakanlık koltuğuna oturtulan Tansu Çiller 12 ekonomik yolsuzluk dosyası ile uğurlanıyordu. Şüphesiz bunlar tek başına Tansu Çiller'in günahları değildi. Tümüyle çürümekte olan sistemin kendini yeniden üretebilmesi için kurbanlara gereksinimi vardı. Asıl kurbanlık olansa toplumun tümüydü.

Çiller, gerçekte, kanının son damlasına dek çarpıştı. ABD dolarının Türk lirası karşısındaki değeri bir yılda 42.000 TL'den 74.000 TL'ye yükselirken, O, "Yatırımlarınızı dolara değil, Türk lirasına yapın!" diye bağırdı. Kendisinin asıl büyük yatırımları ABD'de idi. "Biz ezanın partisiyiz!" diye çığlıklar attı. Nurcu tarikatının lideri Fethullah Gülen ile işbirliği yaptı. İslamcı RP başkanı Necmettin Erbakan ile seçim ittifakı arayışı içine girdi. Bunları yaparken, "islami köktencilik tehlikesine karşı" sekülarist (laisist) güçlerin desteğini aradı.

Halka, "ben sizin koruyucu ananızım" diye bağırdı. Öbür yandan, anaları ağlatan, binlerce cinayetten sorumlu faşist MHP'nin lideri Alparslan Türkeş ile sürekli işbirliği içinde oldu.

12 Eylül anayasasının önemsiz 16. maddesi değiştirildiğinde, demokrasi havarisi rolünü oynadı. ABD'nin Türkiye'deki büyükelçisi Grossman, "Anayasa değişiklikleri Çiller'in muhteşem zaferidir!", cümlesini de içeren bir mektubu günün parlamento başkanı Hüsamettin Cindoruk'a postalayarak, DYP içindeki kavgada safını belli etti. Sözkonusu mektubun arkasından, "zaferin" kimin "zaferi" olduğu tartışması başladı. Sonunda, özünde hiçbirşeyin değişmediği, MGK, DGM, YÖK, Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu vb. gibi kurumları ile anayasanın eskisi kadar korporativ bir sistemi koruduğu, yasamayı ve yargıyı yürütmenin denetiminde tuttuğu, kuvvetler ayrılığı prensibine aykırı olduğu anlaşıldı.

Dolar kokulu Madonna'nın DYP'si ile CHP arasındaki koalisyon Eylül 1995'te bozuldu. Tansu Çiller azınlık hükümeti kurmaya zorlandı. 15 Ekim 95'de parlamento da güven oyu alamadı. O gün yüzbinlerce işçi Çiller'e güven oyu verilmemesi için sokaklara çıktı. Polisle taşlı sopalı kavgalar oldu. 17 Ekim günü memurlar bir gün için işi bırakıp, hem Çiller'i protesto ettiler, hem de grevli-toplu sözleşmeli sendika hakkını istediler. "Çiller'in politik yaşamı son buluyor" diye düşünülürken, CHP başkanı Baykal imdadına yetişti. 24 Aralık 1995'de yapılması kararlaştırılmış olan erken seçime dek yeniden koalisyon hükümeti kurdular. Her ikisi de seçime iktidar olmanın yararlarını kullanarak gitmek istiyorlardı.

Henüz kalıcı bir hükümet kurulamamışken, insan haklarına saldırılar eskisi gibi sürerken, seçimlere iki hafta kadar kala Türkiye alel acele Gümrük Birliği'ne alındı. Dolar kokulu Madonna, "ABD ile olan kişisel ilişkilerimin yardımıyla Türkiye'nin Avrupa'ya girmesini sağladım. Bu nedenle tarih beni yazacaktır!" diye, çığlıklar attı. "Bir milli mücadeleyi başlattık" diye çığlıklarını sürdürdü. Avrupa Birliği'nin milli mücadelesini mi, yoksa ABD'nin milli mücadelesini mi başlattığı pek anlaşılamadı. Yalnız, Türkiye'nin Avrupa'ya girmediğini sadece gümrük birliğine girdiğini herkes anladı. Türkiye'yi yönetenlerin, Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne alınmayacağının bilincinde olarak ve bu gerçeği kabullenerek Gümrük Birliği'ne girdiklerini gazeteler yazdılar. Bir devletin başka bir siyasi iradeye "ilk kez" bu şekilde gönüllü teslim olduğu yazıldı. Türkiye Avrupa Birliği'nin hiçbir karar organında yer alamıyordu ama, AB'nin tüm ticari politikalarına boyun eğmek zorunda kalıyordu.

"Gümrük Birliği üyesi olan Türkiye'yi neler bekliyor?" sorusuna, iktisatçı A. H. Köse ve Doçent Dr E. Yeldan analitik ekonomi yöntemleri ile yanıt aradılar. Sorunun yanıtlarını içeren oldukça uzun bir raporu Türkiye Sanayi Kongresi'ne sundular. Raporda ayrıntılı olarak açıklanan gerçeklere göre, Türkiye sadece ticari ilişkilerde yitirmiyor, gümrük gelirlerinin düşmesi ile kamu maliyesinde dengesizlik oluyor, enflasyonist baskılar artıyor, sanayi üretimi daralıyor, sanayi işçilerinin gerçek gelirleri düşüyor ve daha bir dizi negatif gelişme Türkiye ekonomisini bekliyordu. Türkiye ekonomisinin kayıpları çok büyük olacaktı. AB Gümrük Birliği Komisyonu da, Avrupa Parlamentosu'nda Türkiye'nin Gümrük Birliği'ne alınması ile ilgili oylama yapılmadan önce, "Türkiye'nin gümrük birliğine alınmasının asıl olarak Avrupa Birliği'nin işine yarayacağını" anlatan bir raporu parlamenterlere dağıtmış ve alınması yönünde oy verilmesini istemişti... AB Türkiye'nin ekonomik kayıplarını karşılama amacıyla Türkiye'ye belli bir mali yardımda bulunmayı da kararlaştırmıştı. Şüphesiz bu yardım Türkiye'nin kayıplarını karşılamıyordu ama, yine de şimdiye dek hiçbirşey ödenmedi. Buna karşın AB'den yapılan ithalatta patlama oldu ve zaten yüksek olan dış ticaret açığı görülmemiş biçimde büyüdü.

Yeni nüfus sayımı yapılmadan, göçe zorlanmış olan milyonlarca insan seçim listelerine kaydedilmeden, Avrupa'daki milyonlarca Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı oy verme haklarını kullanamadan acele seçime gidildi. Ülke düzeyinde % 10'luk -anti demokratik- seçim barajı kayıpları daha da arttırdı. Partiler de aday adaylarını demokratik yöntemlerle belirlemediler. Adayların tümü de parti yönetimlerini ellerinde tutan üç-beş kişi tarafından belirlendiler. Tüm politik partiler devlet örgütlenmesinin türevleri gibiydiler.

Daha önce öngörüp yazdığım gibi, 24 Aralık 1995 seçimlerini İslamcı Necmettin Erbakan'ın Refah Partisi %21,38 oy oranı ile kazandı. ANAP %19,65 ile ikinci, Çiller'in DYP'si %19,18 ile üçüncü parti oldular. Ecevit'in DSP'si %14,64 ile dördüncü parti oldu. Bülent Ecevit iktidara gelememişti ama, iktidarını alınmasında anahtar rolü oynayabilecek kişi haline gelmişti. İktidarı paylaşabilirdi. CHP %10,70'lik oy oranı ile seçim barajını zorlukla aşabilmişti. Kürt halkının haklarını savunmaya çalışan HADEP %4,20 oranında oy alarak parlamentoya girememişti.

Alparslan Türkeş'in faşist MHP'si %8,20 oranında oy alarak parlamentoya girememişti ama, eskiden olduğu gibi iktidarı paylaşmayı sürdürüyordu. Anayasa mahkemesinin bölge barajlarını kaldıracağını önceden gizlice öğrenen Türkeş, dolar kokulu Madonna'nın DYP'si ile yaptığı seçim ittifakını aniden bozmuştu. Yine de bu partinin içindeki bazı adamları parlamentoya girecekler, hatta bakan olacaklardı. Faşist MHP özellikle içişleri bakanlığında örgütlenmişti. Dolar kokulu Madonna başbakan iken, içişleri bakanlığının tayin işlerini elinde tutan müsteşarı Bekir Aksoy, faşist Alparslan Türkeş'in yakın adamı idi. Basına da yansıtılan bir gizli istihbarat raporuna göre, 76 ilde görev yapan emniyet müdürlerinin %48'i kökten dinci ve faşist idi. Valilerin %36'sı kökten dince ve faşist idi. Kaymakamların %45'i imam hatip lisesi çıkışlı idiler. Bu tayinleri sağlayan Bekir Aksoy, son seçimlerde dolar kokulu Madonna'nın DYP'sinden parlamentoya sokularak ödüllendirilmişti. Bekir Aksoy, milletvekili seçilir seçilmez, yine kendisi gibi DYP'den parlamentoya giren -Se-

çim öncesi emniyet genel müdürü Mehmet Ağar ile birlikte ilk olarak Alparslan Türkeş'i ziyarete gidecekti. Bu ziyaretin arkasından, -eski emniyet genel müdürü- Ağar, adalet bakanı olacaktı. 550 üyeli parlamentonun yaklaşık 450 üyesi aşırı tutucu, faşist veya kökten dinci idi.

Refah Partisi ile Anavatan Partisi koalisyon protokolünü tamamlamışlardı. Koalisyonun kurulması an meselesi iken, bazı generallerin gizli müdahaleleri ile süreç birden kesildi. Generaller bu müdahale iddiasını kabullenmeyeceklerdi ama, değişik kanallardan basına böyle yansımıştı. Mesut Yılmaz, dolar kokulu Madonna'nın DYP'si ile koalisyona itildi. Anlaşılan asıl baskı dolar kokulu Madonna'nın üzerinde idi. İlk on ay için başbakanlığa Mesut Yılmaz'a bırakıyor ve kabinede hiçbir görev almıyordu. Daha sonra bir yıl için o başbakan olacaktı. Sonra yine Yılmaz vb. Sistem İsrail'den ödünç alınmıştı ama, Türkiye'de işleyişi farklı idi şüphesiz. Yöntem, Türkiye'de, bir tuzağın hazırlanabilmesi için kullanılıyordu sadece. İlk on ay içinde dolar kokulu Madonna'nın politik yaşamının tümden bitirilmesi hesaplanmıştı. Sırası geldiğinde artık başbakan olamayacak konumda olacaktı. Demirel ve Bülent Ecevit'de bu operasyonun içinde idiler. Gerçekte, asıl iktidar odakları, seçim öncesinde, Mesut Yılmaz-Bülent Ecevit arasında bir koalisyon kurulabilmesin hesaplamışlardı. Ecevit yeterli oyu alamayınca, operasyon biçim değiştirmişti. İslamcı Refah Partisi'nin hızlı yükselişi generalleri gerçekten rahatsız etmişti. Silahlı kuvvetlerde ibadeti düzenleyen bir yönetmelikle ilgili olarak bazı generallerle Refah Partisi'nin bazı yöneticileri arasında sert bir tartışma patlak verdi. Bazı generaller islamcı RP'yi tehdide kalkıştılar. Necmettin Erbakan havayı yumuşatmaya çalıştı. Ama RP geriye adım da atmadı. Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel RP'yi korudu. Refah Partisi'ne "islamcı' demenin doğru olmadığını, bu partinin de mevcut düzenin bir parçası olduğu görüşünü savundu. Gerçekte generallerin tepkileri son derece paradoksal idi. Değişik islami inançları yayma yönünde eylemlilik ve değişik islami tarikatlar, asıl olarak, generallerin 12 Eylül 1980 darbesi ile birlikte özgürlüklerine kavuşmuşlardı. Zamanın Amerikancı-darbeci generalleri, demokrasi güçlerini, değişik sosyalist grupları ve Kürt milliyetçiliğini, -kışkırttıkları- islami örgütlenmelerle dengelemeyi, durdurmayı planlamışlardı. Gelinen aşamada ise, büyük bir özgürlüğe kavuşmuş olan islami hareketler artık eskisi gibi kontrol altında tutulamıyorlar, devletin "gerçek sahiplerini" de ürkütüyorlardı.

Örneğin, basının yazdığına göre, Fethullah Gülen adlı kişi, 12 Eylül 1980 askeri darbesinden önce İzmir'de sıradan bir Kuran kursu öğretmeni idi. Darbenin arkasından, bazı esrarengiz güçlerin yardımıyla Nurcu tarikatını parçaladı. İslami köktencilik ile aşırı Türk milliyetçiliğini harmanlayan -Alparslan Türkeş faşizmine paralel- yeni bir "Nurcu" ideolojisi ile kendi yeni "Nurcu" tarikatını oluşturdu. Çok kısa bir süre içerisinde üye sayısı dört milyona ulaşan bir örgütlenmenin ve yüzlerce milyon dolar ederinde bir zenginliğin üzerine oturdu. Türkiye'de, Orta Asya'da, ABD'de okullar açtı. Şüphesiz bu olağanüstü zenginliğin kaynakları da belli değildi. Fethullah Gülen, görünüşte herhangi bir partinin üyesi değildi, sözde tarikatı politika dışı idi ama, gerçekte Tansu Çiller'i ve faşist Alparslan Türkeş'i destekliyordu. Polisin ve ordunun içinde de örgütleniyordu. Dolar kokulu Madonna, bu adama bağlı subay ve astsubayların ordudan atılmalarını engellemeye çalışıyordu. Basına yansıtılan istihbarat raporlarına göre, 1992 yılında, Ankara'daki polis koleji öğrencilerinin yarısı bu adamın tarikatına üye idiler.

İşin gerçeği, islam olayının uluslararası boyutları ulusal boyutlarından kat kat büyüktü. ABD, Suudi Arabistan ve daha birçok mali merkez olayın içinde idiler. İçindeki bölünmelere karşın, İslam dünyası, Hristiyan dünyasından sonraki en kalabalık dünya idi. Kontrol edilmesi gereken çok büyük bir pazardı. "İslami bankaların" bir yılda topladıkları para yüz milyar doları aşıyordu. İslamiyete göre faiz yasak idi. Ama, "kardan pay verme" adıyla sistem aynen işletiliyordu. İrandakiler dahil tüm "islami bankaların" işleyişleri kapitalist sistemle tam bir uyum içerisinde idi. Robert Fleming Bank vb gibi İngiliz bankaları da piyasaya "İslami hisse senetleri" sürmeye başlamışlardı. Şimdi de, asıl olarak islamiyeti kapitalist dünyanın efendilerinin emrine verecek, ehlileştirecek ideolojiler geliştirilmeye ve piyasaya sürülmeye çalışılıyordu.

Türkiye'de kökleri geçmişe uzanan on kadar büyük tarikat, beş-altı kadar da yeni tarikat vardı. Şüphesiz tarikat sayıları çok daha fazla idi ama, adı en çok geçenler bu kadardı. Bir önceki cumhurbaşkanı Turgut Özal, bu en büyüklerden biri olan Nakşibendi tarikatının üyesi idi. Şu andaki Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in de benzer ilişkiler içinde olduğu biliniyordu. Yeni tarikatlardan bazıları silahlı terör eylemleri de yürütüyorlardı. Ortaya çıkan bir sürü kanıtın görterdiğine göre bu örgütler devlete bağlı "kontra gerilla" diye adlandırılan gizli şiddet örgütü ve devletin diğer istihbarat örgütleri ile iç içe çalışıyorlardı. Necmettin Erbakan'ın Refah Partisi içinde değişik tarikatlar birarada duruyorlardı. Bu gruplaşmalar aralarındaki çelişkilerin çözümünü, hesaplaşmayı, önlerindeki hedef olan "adil düzen" sonrasına erteliyorlardı. Şimdilik Necmettin Erbakan'ın "efsanevi" kişiliği parti içindeki birliğin korunmasına olanak sağlıyor ve parti çelikten bir merkezi disiplinle, mahalle birimlerine ve hatta apartman sorumlularına dek uzanan sistematik bir örgütlenme ile, son derece verimli bir çalışma yürüterek adım adım hedefe yaklaşıyordu. Ulusal gelirin bölüşümdeki adaletsizliğin ve yoksulluğun giderek artmasını, halkın devletten kaynaklanan aşağılanmaya duyduğu tepkiyi ve adalet özlemini sömüren, zaman zaman sosyalist söylemi de ödünç alan Refah Partisi'nin oyları hızla yükseliyordu. Gerçek artık hiç de eğlenceli değildi ama, yine de tüm üzücülüğüne karşın kuzeyde Erbakan rolünü en iyi sevgili Fleksnes oynayabilirdi. (Fleksnes kuzeyin en ünlü ve yetenekli komedi aktörüdür. Norveçliler biraz köylü olduk-

ları için, esprileri, Türk, Kürt vb. mentalitesine de uygundur. Tipi de Erbakan'ı andırıyor zaten.)

Bakanlıklar içinde Milli Savunma Bakanlığı 1996 bütçesinden en büyük payı alıyordu. Bundan sonra en büyük payı Başbakanlığa bağlı olarak çalışan Diyanet İşleri Başkanlığı alıyordu. Devlete bağlı 1540 imam hatip lisesinde 476.000 öğrenci okuyordu ve her yıl 45.000 öğrenci diploma alıyordu. Bunun yanında milyonlarca çocuk ve genç legal-illegal dini kurslarda öğrenim görüyorlardı. Bu nedenle, generaller, askeri okullara öğrenci seçmekte çokbüyük zorluk çekiyorlardı. Her yıl bir çok subay ve astsubay dini örgütlenmelerle ilişki kurdukları için silahlı kuvvetlerden atılıyorlardı. Bunlardan üç subay Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne başvurmuştu. Birinin davasına bakılmaya bile başlanmıştı.

24 Aralık 1995 seçimlerinden hemen sonra, hükümet kurma derdine düşülmüşken, Genelkurmay İkinci Başkanı Çevik Bir İsrail'e uçtu ve bir savunma işbirliği anlaşması imzaladı. Alışılageldiği gibi bu olay parlamentoya sorulmadı. Eskiden beri süregelen Türkiye Cumhuriyeti-İsrail ilişkileri bu anlaşma ile legale, gün ışığına çıktı. Anlaşma, bazı Arap ülkelerinde, İran'da, İslami örgütlenmeler içinde Türkiye devletine karşı derin kuşkular uyandırdı ve üzerlerinde Türkiye'yi yönetenlere karşı kışkırtıcı etki yaptı. Bu anlaşma ile birlikte Türkiye, İsrail, resmi Filistin yönetimi, ürdün, Suudi Arabistan, Körfez Emirlikleri ve Mısır'dan oluşan ABD'nin biçimlemeye çalıştığı blok içinde yerini almış oldu. Diğer yanda ise, İran, Irak, Suriye ve Libya'dan oluşan gruplaşma vardı. Eskisi gibi olmasa da bunların gerisinde de Rusya ve Çin vardı. Bunlar şüphesiz resmileştirilmiş bloklaşmalar değillerdi ve her konuda görüşlerinin ve yararlarının birleştiği de söylenemezdi. Ama, yine de Ortadoğu'da biçimlenmekte olan gruplaşmalar bunlardı. ABD ve İsrail, artık eski askeri stratejik önemini yitiren Golan tepelerini (1967 savaşında Suriye'nin elinden İsrail'in eline geçmişti.) rüşvet olarak Suriye'ye verip, Suriye-İran dayanışmasını parçalamaya, İran yönetimini izole etmeye çalışıyordu. Aynı zamanda Türk silahlı kuvvetleri İran sınırına yığınak yapıyordu. İsrail savaş uçakları Türkiye hava alanlarına yerleşiyorlardı. Orta Doğu'da rekabet, tehdit ve şantajlarla sürüp gidiyordu. ABD, İsrail ve Türkiye Ortaasya pazarları üzerine İran ile rekabet halinde idiler. Ortadoğu'da da bir iktidar kavgası sürüp gidiyordu vb.

Ocak 1996'nın sonunda, daha yeni hükümet kurulmamışken, Türkiye kıyılarına yakın Kardak Kayalıkları üzerine Türkiye ve Yunanistan çok ciddi bir kavgaya tutuştular. Her iki ülkenin -özellikle Türkiye'nin önde gelen politikacıları çatışmayı iç politika malzemesi olarak kullanmaya çalıştılar. Dolar kokulu Madonna, "O asker gidecek, o bayrak inecek!" diye çığlıklar attı. Savaş kışkırtıcılığı yaptı. Muhtemelen, çıkacak bir savaşın kendisine yönelik iddiaları etkisizleştireceğini, iktidarını korumasına yardımcı olacağını sanıyordu. Patlamak üzere olan savaşı son anda ABD'nin engellediğini gazeteler yazdı. Kavganın gerçek nedeni Kardak değildi şüphesiz. Kıbrıs, Ege denizinin altındaki zenginlikler, turizm rekabeti, Balkanlar'daki rekabet, Kürt ayaklanması ile Yunanistan'ın ilişkileri vb. kavganın asıl nedenleri idiler. Tarihi-psikolojik nedenlerde rol oynuyordu şüphesiz.

Türkiye'nin yeni başbakanı M.Yılmaz, bir geri adım atarak Yunanistan ile ilişkileri iyileştirme çabası içine girdi. Dış İşleri Bakanlığı'nın bir belgeyi kendilerinden gizlemesinin sonucu çatışmanın alevlediğini iddia etti. Sözkonusu belge, 12 adaların statüsü ile ilgili olarak 1932 yılında Türk ve İtalyan Dış İşleri Bakanlıkları tarafından hazırlanmış olan bir protokol idi. Ege Denizi'ndeki bu adaların çevrelerindeki adacıklar ve kayalıklarla birlikte İtalya'ya ait olduğunu belgeliyordu. Zamanın Türkiye Dış İşleri Bakanı T. R. Aras sözkonusu protokolü onaylayan bir mektubu İtalya Dış İşleri Bakanlığı'na yollamıştı. Kardak Kayalıkları, protokolde otuzuncu nokta olarak gösteriliyordu. İkinci Dünya Savaşı'nın arkasından, 12 adalar çevrelerindeki adacıklar ve kayalıklarla birlikte Yunanistan'a verilmişlerdi... Türkiye Devleti'nin tek dayanağı, sözkonusu protokolün uluslararası kurumlarca ve Türkiye parlamentosu tarafından onaylanmamış olması idi.

Türkiye, Orta Asya, Kafkaslar, Hazar petrollerinin Avrupa'ya taşınması vb. konularında Rusya ile de rekabet halinde idi ve kayda değer bir başarı da elde edememişti. Türkiye'nin Rusya ile olan çekişmeleri, Türkiye'nin İran ile olan rekabetini, bazı Arap ülkeleri ile ilişkilerini, Kürt sorununu vb. olumsuz yönde etkiliyordu. Rusya, Avrupa Konvansiyonel Kuvvet İndirimi Anlaşmasını (AKKA) Türkiye ve Baltık sanırına yakın bölgelerde yaşama geçirmek istemiyordu... Sonuçta, Türkiye'yi yönetenler, bu cephede de geriye adım atmak, Rusya ile uzlaşma yolları aramak zorunda kaldılar.

Türkiye'nin müttefikleri ile de problemleri vardı. Türkiye, ABD ve İngiltere'nin Kuzey Irak da bir Kürt devleti oluşturma çabasından rahatsızdı. Bu nedenle, Çekiç Güç'ün Türkiye'deki varlığına karşı çıkmaya başlamıştı. Bu gücün süresinin son kez üç ay için uzatıldığı söyleniyordu. ABD ise, Türkiye istemezse bu gücün Ürdün'e ve Kuzey Irak'a yerleşebileceği ve Türkiye'nin güç üzerindeki tüm denetimini yitireceği şantajını yapıyordu. Amerikan, İngiliz, Fransız, Türk hava ve kara güçlerinden oluşan Çekiç Güç, körfez savaşı sonrası Kuzey Irak'taki Kürtler'i koruma amacıyla oluşturulmuştu.

Türkiye'yi yönetenler bir ateş çemberi içinde oldukları duygusuna itilmişlerdi. Bu nedenle silah alımına büyük paralar yatırıyorlardı. İsveç'deki SİPRİ'nin araştırmasına göre, Türkiye, 1989-93 yıllarında silaha 7,729 milyar dolar ödeyerek dünyanın dördüncü büyük silah alıcısı olmuştur. Hemen arkasından Yunanistan geliyordu. Yıldan yıla biri diğerinin önüne geçebiliyordu. Bunun yanında, Türkiye halkı dünyanın dokuzuncu büyük ordusunu besliyordu. Kürt halkına karşı yürütülen askeri operasyonlara her yıl sekiz milyar dolar harcandığını yöneticiler söylüyorlardı. International Defence Review, Türkiye'nin 600 tank almayı planladığını, sayının 2000'e dek yükselebileceğini yazıyordu. Aynı dergi,

Türkiye ordusunun ayrıca 200 savaş helikopteri ve AW ACS erken uyarı uçağı alabilmek için de pazar arayışı içinde olduğunu yazıyordu. Silaha bu kadar yüksek paralar ödeyen Türkiye'nin dış borçları 73 milyar dolara, iç borçları da 26 milyar dolara tırmanmıştı. 1996 bütçesinin %60'ı borç ödemeye, %26'sı memur maaşlarının ödenmesine gidiyordu. Geriye kalanla da herşey yapılacaktı... Daha fazla silah alabilmek, memur maaşlarını ödeyebilmek için daha yüksek faizlerle daha fazla borçlanmak gerekiyordu.

1994 yılında Türkiye ekonomisi %6,1 oranında küçülmüştü. 1995'te bir büyüme sözkonusuydu ama, üretimde değil spekülatif alanlarda idi bu büyüme. DIE'ye göre 1995 yılında kişi başına ulusal gelir 2600 dolar idi. Fakat bunun dağılımı, hem bölgeden bölgeye ve hem de kişiden kişiye son derece adaletsizdi. Örneğin, Ağrı ilinde kişi başına gelir 514 dolar ile Zambiya düzeyinde idi. Doğu ile batı illeri arasında 11 misli fark vardı. 8 milyondan fazla insan yoksulluk sınırı olan aylık 44 dolarlık veya altındaki gelirle yaşamak zorunda idi. İşçilerin aylık net asgari ücretleri daha yeni 5 milyon 725 bin TL düzeyine (77 dolar kadar) yükseltilmişti. Bu, dört kişilik bir ailenin on günlük yemek masrafı demekti. Çoğu ailelerin tüm üyeleri de iş sahibi olamıyorlardı. İşsizlik %25 civarında idi. Dört milyona yakın çocuk (çoğunluğu 6-14 yaş grubu) çok düşük ücretlerle ve sigortasız çalışmak zorunda kalıyordu. 13-17 yaşlarında binlerce çocuk cezaevlerinde -büyüklerle aynı çatı altında- inanılamaz trajediler yaşıyorlardı. Polis kayıtlarına göre 27.000 kiralık katil vardı ama, gerçekte daha fazla olmalıydılar. Yaşam pahalılıştıkça cinayet fiyatları ucuzluyordu. İstanbul'da aşağı yukarı 12 milyon insan yaşıyordu. Bunun %20'si İstanbul'un zenginliğinin %57'sini, en yoksul %20'si ise %4,6'sını paylaşıyorlardı. On binden fazla insan sokaklarda dileniyordu. Halkın %70'i değişik kalitedeki gecekondu semtlerinde yaşıyorlardı. Bunların bir kısmında elektrik, su ve kanalizasyon yoktu. Özel birlikler Kürt köylerini yaktıkça, yoksul köylüler İstanbul'a veya diğer büyük kentlere göçediyorlardı... HABİTAT, toplantısını bu İstanbul'da yapacaktı. HABİTAT'ın kibar delegeleri, bu büyük İstanbul'da 60 kütüphane ve hoşça vakit geçirmelerine yarayacak sadece 27 tiyatro ve opera salonu olduğunu şimdiden bilmeliydiler.

Türkiye'yi yönetenler Avrupa'nın demokratik kurummlarına sürekli olarak demokratikleşme umutları vermektiydiler ama, kurulan son hükümet Türkiye tarihinin en tutucu hükümetiydi. Hükümetteki sekiz bakan köken olarak faşist MHP'den geiyorlardı. Fakat dolar kokulu Madonna'nın DYP'sinden parlamentoya girmişlerdi. Devlet Bakanı Ü. Erkan, Devlet Bakanı A. Gökdemir, Devlet Bakanı Y. Dedelek, Maliye Bakanı İ. Kayalar, Kültür Bakanı A. O. Güner, Tarım Bakanı İ. Atilla, Çevre Bakanı M. Taşar, Adalet Bakanı M. Ağar tanınmış faşistlerden idiler.

Adalet Bakanı M. Ağar seçimlerden önce emniyet genel müdürü idi... Helsinki Watch'ın Haziran 95'te Çiller'e yolladığı mektupta sözünü ettiği 18 ayda kaybolan 400 kişiden birinci derecede sorumlu idi M. Ağar. Özel birliklerin ve diğer polislerin tüm cinayetlerinden ve işkence olaylarından da birinci derecede sorumlu idi. Şu sıralarda Hollanda da cezaevinde olan mafya liderlerinden Hüseyin Baybaşin, polis şefi olduğu yıllarda M. Ağar'a ne kadar rüşvet yedirdiğini anlatıyordu.

Devlet bakanı Ü. Erkan seçimlerden önce, on ili kapsayan olaganüstü hal bölgesinin valisi idi. Başka bir devletin başı kadar yetkileri vardı. 4000'e yakın köyün ve mezranın yakılıp yıkılmasından ve göçe zorlanan milyonlarca insandan birinci derecede sorumlu idi. Özel birliklerin ve 70.000 civarındaki köy korucusunun cinayetlerinden, kriminal eylemlerinden birinci derecede sorumlu idi.

Devlet bakanı A. Gökdemir, Avrupa parlamentosundan üç kadın saylavı için "orospular" sözcüğünü kullanmıştı. Bunlardan Claudia Roth mahkemeye başvurmuştu... A. Gökdemir, T. Çiller'in tüm kabinelerinde devlet bakanlığı yapmıştı.

Tansu Çiller'in zenginliği ile ilgili araştırmanın sonuçları gerçekten korkutucu idi. ABD'de, 4.678.000 dolar değerinde iki villası, bir oteli, on sekiz daireli bir apartmanı, bir alışveriş merkezi ve değişik lüks malları vardı. İlginç olan, bunların 4.503.000 dolarlık bölümünü başbakanlık yaptığı 1992-93 yıllarında edinmişti. Türkiye'de ise toplam sayıları yirmiyi aşan değerleri çok yüksek villaları, evleri, çiftlikleri, arsaları vardı. Bunlar Türkiye'nin en güzel yerlerinde idiler. Karşılığı 83 bin dolar kadar olan 900 cumhuriyet altını vardı. Sayısız mücevherleri vardı vb. Kendi bildirimine göre, Türkiye bankalarında 5 / 0.000 doları ve 670.000 markı vardı. Kocası müdürlüğünü yaptığı İstanbul bankasını usülsüz krediler vererek batırmıştı. Paraların nasıl "kayboldukları" belli değildi... Refah Partisi, aleyhine on iki adet soruşturma önergesini meclise vermişken, O, T. Çiller büyük bir soğukkanlılıkla yasadışı eylemlerini sürdürüyordu... Vaktiyle İzmir'in en güzel yerinde çok lüks bir çiftlik almıştı ama, bunu S. Pelister adlı belediyeden emekli bir kadının üzerine kaydettirmişti. Sık sık bu çiftliğe gidiyor ve orada misafir olduğunu söylüyordu. S. Pelister'in böyle bir çiftliğe sahip olamayacağını herkes anlamıştı şüphesiz. Soruşturma önergeleri mecliste iken çiftliği kendi üzerine geçirdi ve S. Pelister'den 11 milyar TL'ye satın almış gibi gösterdi. Çiftliğin gerçek değerinin ise 200 milyar TL olduğu söyleniyordu. Vergiyi az ödeyebilmek için böyle yaptığı söyleniyordu. Sözkonusu mallarına karşın son yedi yılda ödediği kurumlar vergisi 29,6 milyon TL idi. Hisse senetleri, kontrolünde olan onlarca şirket vb. vardı. Gazetelerin yazdıklarına göre tüm serveti 70 milyon ABD doları ederinde idi.

Dolar kokulu Madonna, hakkındaki soruşturma önergelerini meclise veren N. Erbakan'ı makamında ziyarete gidecekti. Ona birlikte hükümet kurma önerisinde bulunacaktı. Aynı zamanda şantaj yapacaktı. Bunları yaparken, zaten kurulmuş bir hükümetin ortağı idi. Önergelerini geri alması için Erbakan'a hem havuç hem da kamçı gösteriyordu. "Biz de senin uyuşturucu işini ve 150 kiloluk altın işini biliyoruz vb."

diyordu. 1970'li yılların sonunda Erbakan'ın partisinden H.Kahraman adında bir saylav Almanya'da yedi kilo eroin ile yakalanmıştı. Alman polisine eroini N. Erbakan'dan aldığını söylemişti. Fakat bu olayla ilgili dosya Türkiye'de garip bir şekilde kaybolmuş ve Erbakan yargılanmadan ve hatta soruşturmaya bile uğramadan kurtulmuştu.

Çiller, Cumhurbaşkanı S. Demirel'e ve diğer yüksek politikacılara da şantajlarını sürdürdü. Demirel'in yeğeni Yahya Demirel Türkiye'nin en tanınmış hayali ihracatçısı idi. Şimdi de, Kuzey Kıbrıs'ta, Asil Nadir adında tanınmış bir başka kriminal ile birlikte banka yönetiyor ve kara paraları aklıyordu. Süleyman Demirel'in fotoğraflarını gazetelerin birinci sayfalarında, iki sene kadar önce öldürülen tanınmış mafya babalarından N. İnciler ile birlikte görmek de olağan işlerdendi. Önceki Cumhurbaşkanı T. Özal'ın büyük oğlu, karanlık bir ekonomik skandalın peşinden Türkiye dışına kaçmıştı. Yüz milyonlarca dolar devlet bankalarından kaybolmuştu. Banka müdürlerinin, mafya liderlerinin adları skandala bulaşmıştı. Tanıklardan biri öldürülmüş, birkaçı yaralanmıştı. Tüm Özal ailesinin, A. Çakıcı, D. Kılıç vb. gibi çok tanınmış mafya liderleri ile içli dışlı olduğunu tüm Türkiye halkı öğrenmişti... Faşist MHP'nin İzmir'de birinci sırada parlamento adayı olan A. R. Gürbüz, Şubat 1996'da, İsviçre'de, 1 trilyon TL ederinde uyuşturucu ile polise yakalanmıştı. Bu kişi aynı zamanda MHP ikinci başkanı S. Turgut'un yakın akrabası idi. Faşist partinin mafya örgütlenmeleri ile iç içe çalıştığı eskiden beri bilinen gerçekti. Aynı faşist MHP, Çiller'i sürekli desteklemişti ve halen de destekliyordu.

T. Çiller'in DYP'si içinde oldukça büyük bir muhalefet vardı. Muhalefetin başını -Çiller yanlılarınca partiden atılmış olan- partinin ilk başkanı ve önceki parlamentonun başkanı H. Cindoruk çekiyordu. İkinci kişi -fabrikaları, bankaları vb olan- DYP saylavı C. Çağlar idi. Çağlar Türkiye'nin sayılı zenginlerindendi ve S. Demirel'in yakın adamı olarak tanınıyordu... DYP içindeki sözkonusu muhalefet, T. Çiller'in koalisyon ortağı ANAP'ın başkanı ve başbakan M. Yılmaz ile ortak çalışıyordu "gizlice". Bunlar, islamcı Refah Partisi'nin T. Çiller aleyhine verdiği soruşturma önergelerini mecliste destekliyorlardı. Çiller'in politik yaşamının bitirilmesinin arkasından iki partiyi (ANAP-DYP) veya DYP'den kopacak çoğunluğu M. Yılmaz'ın liderliğinde birleştirmeyi planlamışlardı. Cumhurbaşkanı S. Demirel de bu politik operasyonun mimarlarından idi.

Muhalefetin başını çeken H. Cindoruk, "partiyi (DYP) polis akademisine çevirdiler" diye yakınıyordu ama, onun grubunda da aynı çoklukta tanınmış faşist polis şefleri vardı. Seçimlerden önce istanbul emniyet müdürü olan ve DYP'den parlamentoya giren N. Menzir, H. Cindoruk'un başını çektiği muhalefetin aktif üyelerindendi. "Yerinde infazcı" olarak ün yapmıştı. Onun polislerinin kışkırttığı bir gecekondu bölgesinin halkı, Mart 1995'te barışçı bir gösteri yaparlarken, üzerlerine Menzir'in polisleri tarafından hedef gözetilerek ateş açılmış ve üç günde otuz kişi öldürülmüştü. O İstanbul polisi iken, 75 günde 103 kimliği belirsiz ölü kimseziler mezarlığına gömülmüştü. Belki de, polis sorgusunda, işkencede öldürülmüşlerdi. Menzir ile ilgili liste uzayıp giderdi.

Cindoruk'un muhalefetinde çalışan tanınmış ikinci kişi Kozakçıoğlu idi. O'da olağanüstü hal bölgesinin eski valisi idi ve seçimlerden önce de İstanbul valisi idi. Şimdi de Çiller'in partisinin milletvekili olmuştu. İstanbul'daki işkence olaylarından, polisin cinayetlerinden en az N. Menzir kadar O da sorumlu idi. Aynı zamanda, Kürt halkına yapılan tüm kötülüklerden, cinayetlerden, işkencelerden de birinci derecede sorumlu idi... Muhalefetin çok ünlü üçüncü kişisi de, olağanüstü hal savcısı B. Tuğ idi.

Sözün kısası, Çiller'e yönelen muhalefet de en az Çiller ve çevresi kadar anti demokratik yapıda idi. Kısa vadede halk için olumlu bir alternatif gözükmüyordu. Su başlarını tutan haramiler, halka, "Kırk katır mı, yoksa kırk satır mı istersin?", diye soruyorlardı. Ya kırk katırın arkasına bağlanıp kırk parçaya koparılmak, ya da kırk satırın altında kırk dilime ayrılmak seçenekleri konuyordu halkın önüne sadece. Maalesef, tarihsel -toplumsal nedenlerle demokratik kurumlar oluşturma geleneği yoktu veya yok denecek kadar azdı... Birşeyin seçilebilmesi için o şeyin önceden tanınması, insanların karşılaştırma (kıyaslama) yapabilme olanağına sahip olmaları gerekiyordu. Toplumda şüphesiz böyleleri vardı ama, şimdilik azınlıkta idiler.

Dolar kokulu Madonna'nın politik kariyeri son bulurken, ufukta yeni bir erken seçim gözüküyordu. İslamcı Refah Partisi'nin oyları büyük bir hızla yükseliyordu... CIA'nın Ortadoğu masası eski şefi Graham Fuller'in Türkiye düşü gerçekleşme yolunda idi.

İç politikada Bizans oyunlarının en deforme olmuş biçimleri derin bir ikiyüzlülükle oynanılmaya çalışır, kokuşma baştan ayak tırnağına dek toplumun tüm hücrelerine yayılırken, manavdan alışveriş yapılırken bile -ağız alışkanlığı ile- bir kilo " sayın Çengelköy hıyarı" istenirken, yalan ve palavra sağdan en sola tüm toplumu bir deli gömleği gibi kıskacı içine almışken, bambaşka çok güçlü süreçler derinden derine sessizce gelişiyordu. Toplam 99 milyar dolar borcu olan Türkiye'nin 50 milyar dolarlık bütçesinin %60'ı bu yıl borç ödemesine gitmişti ve gelecek yıl (1997) tümünün borç ödemesine gideceği hesaplanıyordu. Bu, yeniden daha fazla borçlanmak ve borç batağında boğulmak demekti. Batılı zengin müttefiklerinin, özellikle ABD'nin etkisinde olmakla birlikte, Türkiye şimdiye dek göreceli politik bağımsızlığını koruyabilmiş, "muz cumhuriyet"i olmamıştı. Fakat artık Türkiye yeni bir muz cumhuriyeti olma yolunda idi. Ortadoğu'da muz cumhuriyeti olmak demek, Orta ve Latin Amerika'da muz cumhuriyeti olmaktan kat kat tehlikeli bir olaydı. Borcu veren tefeciler, fazini kanla ödetirlerdi. Özal Türkiye'yi savaşa sokamamıştı, engelleyebilecek güçler bulmuştu. Fakat artık bulunamazdı. Türkiye başkalarının hesabına çok kanlı serüvenlere itilmenin eşiğinde idi.

Ortadoğu'da "Pax-Americana" saldırganlığı ve İran

Mehmet YEŞİLTEPE

İsrail'in Lübnan'da estirdiği vahşetin ardından Lübnan'ın Ankara Büyükelçisi Cafer Muhammed Muawi, "*İsrail durmadan insanları öldürerek 'barış yapmaya' devam ediyor*" diyerek önemli bir gerçeğe işaret etmişti. Gerçekten de günümüzde dünyanın pekçok yerinde yaşanan gelişmeler tam bir kavram kargaşası yaratılarak anlaşılmaz kılınmakta ve zihinler bulandırılmaktadır. Siyonist barbarlığın dahi insanların karşısına barış söylemleri ile çıkması veya saldırganlığını "Gazap Üzümleri" gibi olumlu çağrışımlar yapan bir ibareyle makyajlaması aynı amaca hizmet etmiştir.

Kimi yerde savaş, kimi yerde sahte barış olarak dışa vuran "Pax-Americana"da uygulandığı yerlerde ABD politikalarının önünü düzleme; suskunluk, uysallık veya dirençsizliği kurumsallaştırma işlevine sahiptir. Ortadoğu'da ise, dünya jandarması ABD, politikalarını gerçekleştirme yönünde harzaman bir "infaz ekibi"ne ihtiyaç duymuştur. İsrail bugün böyle bir görevi üstlenirken aynı zamanda yeni ittifaklarla gücünü ve manevra kabiliyetini arttırma yoluna gitmektedir.

Mısır'ın Şarm El-Şeyh kentinde yapılan zirvede herkesin bildiği ama adını açıkça telaffuz etmediği İRAN hedef tahtasına kondu. Zirve sonrasında gerçekleşen Türkiye-İsrail anlaşması ABD'nin temenni ettiği bir yakınlaşma/ittifak olması nedeniyle özel bir öneme sahiptir. Gerek Ortadoğu, gerekse Orta Asya'daki politikalarını gerçekleştirmede İRAN'ı bir engel olarak gören ABD bu engeli İsrail-Türkiye ortaklaşması ile aşma çabasındadır. ABD'nin, Ortadoğu'daki politikalarına taraf olan ülkeleri bir araya getirme çabası farklı zamanlarda farklı biçimlerdeki bilenşenleri zorlamıştır. Böyle bir ortaklaşmada mıknatıs görevi görecek ve ABD politikalarının etki alanına giren ülkeleri bir yelpaze içinde toplayacak böyle bir odak şimdilik ancak ikili bir ittifak ile denenebilmektedir.

Türkiye ile İsrail arasındaki bu yakınlaşma; israil'in PKK için, Türkiye'nin de radikal Filistinli hareketler için destek vermesini beraberinde getirecek ise de asıl işlevleri emperyalist politikaların gerçekleşmesi yönünde bir güç, bir odak oluşturmaktır. Bu gücün bölgede "baş ağrıtan" ülke olması itibarıyla İran'a yöneltilmek isteneceği bilinmektedir.

Türkiye özellikle Sovyetler Birliği'nin dağılması sonrasında Orta Asya'da caka satmış, "abi"lik rolüne soyunmuştur. Ancak kısa sürede rüyadan uyanmış ve bilinen taşeron kimliğine geri dönmüştür. Senaryo yapma değil, senaryolarda figüran olma özelliğini taşıdığı/taşıması gerektiği hatırlatılmıştır.

Dış politikası yapay, kişiliksiz ve genellikle spekülasyonlarla şişirilmiş gündemlerle yön alan Türkiye, İran'la hem dost hem düşman olabilecek bir kayganlıkta hareket etmektedir. Bir taraftan, 1639 Kasr-ı Şirin Antlaşması'ndan beri İran'la sınırlarının değişmemesini iyi ilişkilerin ölçütü sayarken diğer taraftan düşmanlık atfında bulunabilmektedir. İran Ortadoğu'daki "barış" sürecinin karşısında durma potansiyeli taşıyan "uyumsuz" ülkelerin (Libya, Suriye, Irak gibi) başında gelmekte ve bir abluka altına alınmak istenmektedir. Nükleer bir tehdit oluşturma kapasitesine sahip olduğu biçimindeki karşı propaganda, sindirme çabalarına meşruiyet kazandırma amaçlı olarak devreye sokulmaktadır.

Politikalarında ve ittifaklarını

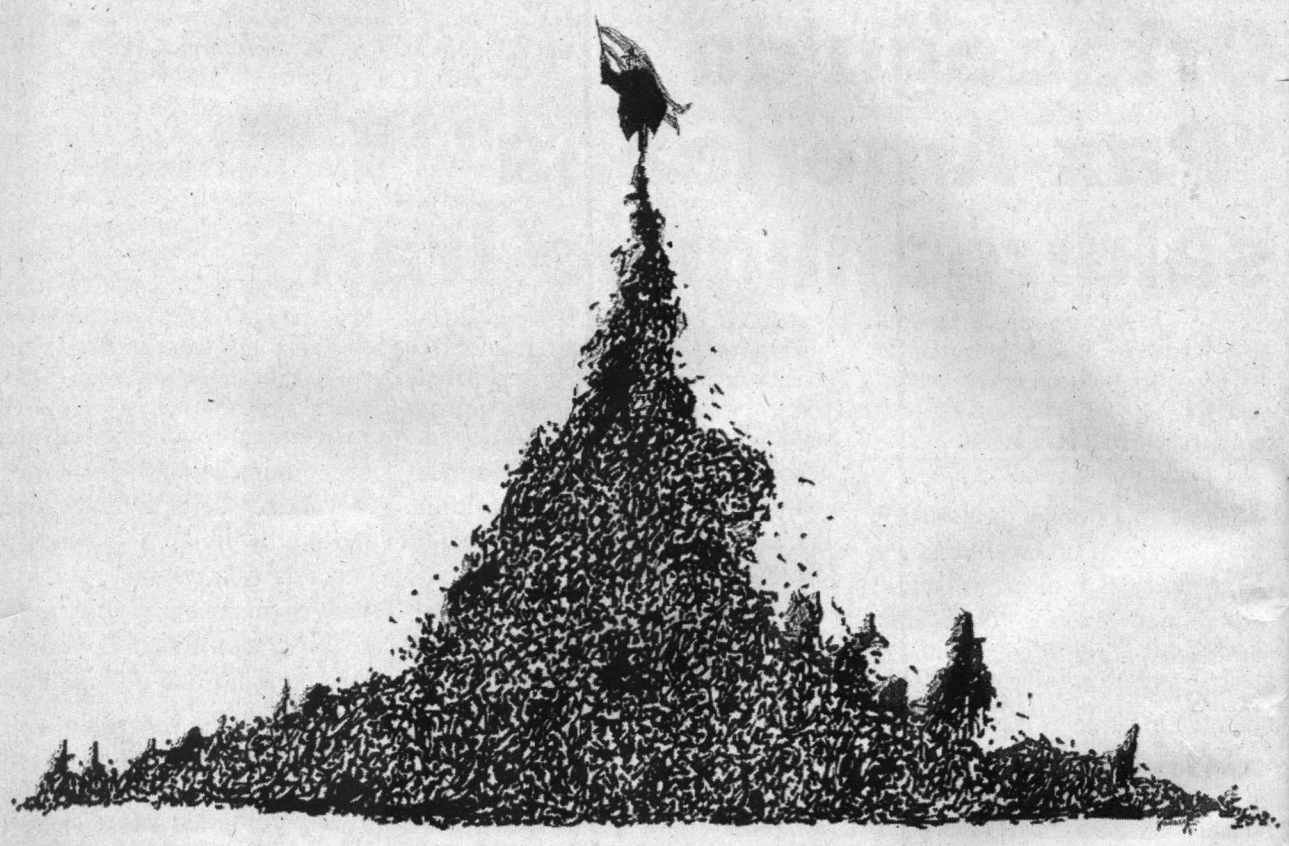

Çizim: Güray Yalıncak

seçerken pragmatik bir hat izleyen İran, yarattığı merkezkaç etkiyle ABD'nin düşlediği Ortadoğu düzenini bozucu bir rol oynamaktadır. Radikal islami örgütlerin desteklenmesinden AB ve Rusya'ya kadar uzanan karşılıklı ilişki ağı, İran'ın manevra kabiliyetini arttırmakta ve emperyalistler arası çelişkilerden faydalanma şansı vermektedir. Rusya ile Hazar Havzası pertolleri dolayısıyla bir denge tutturabilen İran, ekonomisini petrole bağımlı olmaktan kurtarma gibi uzun vadeli hesaplar da yapmaktadır.

Ortadoğu'da kaygan bir zemin üzerine oturan dengeler, hangi gücün ne zaman hangi ata oynayacağına dair kesin şeyler söylemeyi engellese de görünen o ki; Türkiye ABD için İsrail'in yanında düşünülen "ikinci ülke" olmaya adaydır. "Yüzü Avrupa'ya dönük ve laik" bir ülke olarak kendini pazarlamaya çalışan Türkiye'nin İran karşıtı tutumu tesadüfi değildir. Türkiye açısından Ortadoğu'da dostlukları da düşmanlıkları da belirleyen asli faktörün bağımlı bulunulan emperyalist ülke-veya ülkelerin-çıkarlarına uygun yapılan planlar olduğu gerçeği kaypak ve onursuz bir dış politika grafiği çizdirmektedir.

Türkiye, yaptığı işbirliği ile ABD'nin Ortadoğu'daki sıkılı yumruğu gibi duran koluna girmiştir. İsrail ile oluşturduğu bu kolkola görüntü İsrail ile sorunu olan ülkelere aynı zamanda bir tehdit mesajı içermektedir.

ABD'nin çıkarlarını temsil eden politikaların şeytan çokgenleri tarafından uygulanması farklı konjonktürlerde farklı atlara oynamayı gerektiriyor. ABD açısından İsrail-Türkiye türü bütünleşmelere dair beklenti yeni değildir. Böyle bir gücün, çevre halkalarını oluşturmaya aday ülkelerle (Mısır, Ermenistan, Ürdün gibi) beraber düşünüldüğünde, körfezde ABD politikalarının güvenceye alınmasından, Hazar petrollerine; Kafkaslar'dan, Balkanlar'a kadar geniş bir yelpazede etkin olma hesapları üzerine kurulu olduğu görülecektir.

"Yeni Dünya Düzen(sizliğ)i"

Temel DEMİRER

Yüzünü Ortaçağ'ın karanlıklarına dönmüş bir vahşet döneminin eşiğindeyiz. Neo-liberal saldırı, "güzel" bir "Yeni Dünya Düzeni" ("YDD") söylenceleriyle "yeni düzensizlik"in deli gömleğini insanlığın sırtına geçirmeye çalışıyor. Emekçi insanlığın tanık olduğu en çaplı saldırılardan biri bu... "YDD"nin vahşet kesitinde bir avuç oligark, daha çok insanın kaderini elinde bulunduruyor. Gezegenimiz hiç bir zaman bu kadar eşitsizlik içinde olmamıştı. Ama hiçbir zamanda bu denli büyük eşitsizlik, "doğalmış" gibi gösterilip, insanlara dayatılmaya cüret edilmemişti.

Dünya Bankası ve IMF'nin (Uluslararası Para Fonu) başını çektiği "YDD", uluslararası düzlemli bir totaliterizmin temellerini atarken, tekellerin egemenliği dışında kalanlar ise bir vahşetin kurbanı oluyor. Artık halk yok, "pazar" var! Yurttaş yok, "müşteri" var! Ulus yok, "şirket" var! İnsan yok, "rekabet" var! Ekonomi ve siyaset, hiçbir zaman "YDD"deki kadar anti-demokratik bir yanılsamaya dönüşmemişti. Ve dünyaya hiçbir zaman "YDD" dönemindeki gibi kleptokrasi, spekülasyon ve talan egemen olmamıştı. Örneğin ABD ve Dünya Bankası haksız kazançlarını, son 30 yılda iki kat artırdı. 1980'de yüzde 20'lik zenginlerin oranı, yoksulların 30 katına ve 1990'da da 60 katına çıktı. Yani zenginlikle yoksulluk uçurumu, hiçbir dönemde "YDD"deki kadar derinleşmedi. 'Fortune' ve 'Forbes' dergilerinde her yıl yayımlanan "dünyadaki zenginler" listesine baktığımızda, dünyanın en zengin yüz kapitalistinin gelirinin, gezegenimizdeki 1.5 milyar insanın gelirine denk düştüğünü görüyoruz. Son 25 yılda, yani gezegenimizi sarsan kriz sırasında, ücretlilerin yaşam koşulları hızla bozulurken, 1973'te dünya nüfusunun en zengin yüzde 1'i toplumsal zenginliğin yüzde 18'ine el koyuyordu, şimdi yüzde 40'ına el koymakta. 1970 yılında yöneticilerin maaşı, ortalama işçi ücretinin 40 katına eşitken, şimdi 200 katına çıkmıştır. (İnternational Herald Tribune, 26-27 Şubat 1996) HABİTAT-II'ye katılan Lisbet Palme'nin işaret ettiği gibi, "YDD" 100 milyon dünya çocuğunun geleceğini çalıyor. (Milliyet, 15 Haziran 1996, s.18)

"Yeni sağın" yükselişiyle birlikte devreye giren "YDD" ile "sanayi toplumundan, sanayi ötesi bilgi toplumuna geçildiği" iddia edildi. "Güçler dengesinin ve sınıfların niteliğinin farklılaştığı" yolundaki "post-modern" tezler ileri sürülüp, "politikanın kuruluş tarzının" eskisi gibi olmayacağının altı çizildi. Ancak bu iddialarla birlikte "garip" şeyler de olmaya başladı: Dünyaya bir düzensizlik egemen olurken, hegemonya tepişmeleri ve mali kriz tehdidi dünyayı sarsmaya başladı. Sermaye küreselleşirken, küresel bir direnişin de önünü açmaya başladı... Böylelikle Soğuk Savaş bittikten (ve neo-liberal kapitalist dünyanın "zaferi" ilan edildikten!) sonra, kapitalizmin "ideolog"ları, George Bush'un ortaya attığı "YDD" kavramının, Amerikalılar'ın planladıkları ve kazanan bir proje olduğunu haykırmışlardır. Ancak böyle olmadı... Hatta tersine, 120 milyon Amerika'lıdan 30 milyonunun işini kaybetme riskiyle burun buruna kaldığı ABD, 50 yıldır ilk kez ciddi bir sınıf savaşımı gerçeği ve sarsıntı ile tanıştı.

Sözkonusu altüst oluş içinde "YDD"nin kökünü kuruttuğu insani ilişkiler, küresel bir yabancılaşma ve kimlik krizinin önünü açarken, egemenlerin kontrolündeki bilimsel teknolojik gelişim, insanlığı teknolojinin kollarındaki bir yabanıla dönüştürüyor. İnsan insandan kopartılırken insansız bir teknoloji köleliği, tekellerin daha çok sömürü ve kar çılgınlığıyla tırmanıyor. İnsanın geleceksizleştirildiği ve teknolojik gelişimin insanı dıştaladığı gidişatta, tekeller, herşeyi şekillendirip-yönlendirirlerken, tek boyutlu bir yaşam ve tek tip bir kültür, sürüleştirilmiş "robotik" bir insan modelini yaratıyor. Yani gezegenimiz, insana ihtiyaç duymayan ve onu dıştalayan bir gidişatla, tekellerin daha çok talan ve hırsının kurbanı olurken, medyatik yalanın "gösteri toplumu"yla devreye giren çürüme küresel ölçekte büyemektedir. Ayrıca Kuzey, Güney'i, kelimenin tam anlamıyla mahvederken, yoksulluk, borç krizi, işsizlik, açlık gezegenimizin "doğal" görüngülerine dönüşmektedir.

Güney insanlarının kendi sorun-

larına çözüm üretme haklarının da gasbedildiği gidişat içinde, meta fetişizmi boyutlanırken, kapitalist medyanın tiranik egemenliği, "tüketiyorum öyleyse varım" yanılsamasını körükleyerek, tabanını genişletmektedir. Örneğin ayakkabısı olmayan çıplak ayaklı insanlara lüks araba markaları ezberletilmektedir. Özetle Güney ve emekçi insanlık "YDD" tarafından "hiçleştirilirken", küresel bir hırsızlık ve şiddet egemen görüngüye dönüşmektedir.

Dünyada "ekmeğin ve suyun" bu denli eşitsiz dağıtıldığı kesitte, haksızlıklar cezasız kalırken, "yasa koyan" tek güç, "orman kanunları" olup çıkmış ve yoksulluk bir "kadermiş" gibi sunulur olmuştur. Haksızlık sözcüğünün lügatlardan silindiği ve ahlak, vicdan onur, dayanışma kavramlarının bir "değer" ifade etmediği "orman yasaları"nda, yoksulluk cezasını çekmek zorunda olan bir başarısızlık olarak sunulur olmuştur.

Evet, haksızlık, zulüm ve şiddet "YDD"nin öbür adıdır! Emekçi insanlığın iliklerine dek sömürüldüğü ve emekçi insanlığa küresel bir ceza anlamı taşıyan "YDD" bir vahşettir...

"DÜZEN" DEĞİL, VAHŞİ BİR DÜZENSİZLİK

Gezegenimiz bir "düzen"i değil, "düzensizlik"i yaşıyor... Kuzey talanının yolaçtığı "düzensizlik"le çalkalanan gezegenimiz; savaşlar, emperyalist-militarist müdahaleler, soykırımlar, açlık, yoksullukla kasıp kavrulmakta. Soğuk Savaş'ın sonu yani Sıcak Barış dönemi, devletlararası savaşın yerini iç çatışmaların aldığı ve uluslararası ilişkilerin daha da karmaşıklaşarak, kaotik bir görüngü kazandığı polarizasyon kesitine yol açtı. Örneğin 'Stockholm Uluslararası Barış Araştırmaları Enstitüsü (SIPRI)'ye göre, 1995 yılında devam eden çatışmalarda, bu güne kadar iç savaşlarda kaydedilen toplam ölü sayısı: Peru'da 28.000, Guatemala'da 2.800, Kolombiya'da 30.000, Liberya'da 20.000, Sierra Leone'de 3.000, Angola'da 40.000, Cezayir'de 45.000, Sudan'da 40.000, Somali'de çok sayıda (ama kesin rakam bilinmiyor), Bosna-Hersek'te 55.000, Hırvatistan'da 10.000, İsrail'de 12.500, Irak'ta çok sayıda (ama kesin rakam bilinmiyor), Türkiye'de 17.000, İran'da çok sayıda (ama kesin rakam bilinmiyor), Sri Lanka'da 32.000, Rusya'da 40.000, Tacikistan'da 50.000, Afganistan'da 15.000, Hindistan'da 37.000, Kamboçya'da 25.500, Filipinler'de 25.000, Bangladeş'te 3.500, Endonezya'da 16.000'dir...

Öte yandan Kuzey'in metropollerindeki ekonomik durgunluk ve resesyon hala gündemin sorunu. "Ekonomik toparlanma" girişimlerinin performansından ve geleceğinden kimse umutvar değil. Globalleştikçe, kırılgan özellikler kazanan dünya ekonomisinin kriz fazları daralmakta. Örneğin 1987'de borsa krizi... 1992-1993'de para krizleri... 1994'te gelişmiş ülkelerde başlayan borç krizi (tahvil piyasalarının çöküşü)... Gelişmekte olan piyasalardan sermaye kaçışı...

Ulaştığı kordinatlarda dünyanın imparatoru, artık Kuzeyli mali sermaye gruplarının kontrolündeki spekülatif-sıcak paradır. Bir ışık hızıyla ulusal sınırları aşan sıcak para ve spekülasyona dayalı oyunları; dünya ekonomisini sarmalayan uzatmalı durgunluk ve resesyon koşullarında, sistemin kırılganlık riskini büyütüyor. Meksika tipi mali bunalımların Güney Amerika ülkelerine yayılması, hatta Asya-Pasifik bölgesine de sirayet etmesi tehlikesini artırıyor. Toza dumana boğulmuş dünya kapitalist ekonomisi, cinnetin eşiğine ilerliyor...

Bu durumda Lester Thurow, 21. yüzyılda üç kutup arasında "kıran kırana" ekonomik yarış olacağından söz ediyor. Yarış, "mikroelektronik, biyoteknoloji, yeni ağır sanayi-malzeme, telekomünikasyon, sivil havacılık, robotik, bilgisayar teknolojisi ve pogramları" (Lester Thurow, Kıran Kırana: Japonya, Avrupa ve ABD arasında yaklaşan Ekonomik Savaş, Afa Yayınları-1994) dallarındaki yedi kilit alanda gerçekleşecek. Yarışı kazanan "YDD"nin efendisi olacak... Jeffy E. Garten'de, "YDD"yi, "bir hegemonya savaşının soğuk barışı" (Jeffry E. Garten, Soğuk Barış, Sarmal Yayınevi) diye niteleyip; hegemonya kavgasının eşikte olduğuna işaret ediyor.

John Naisbitt'de 'Global Paradoks'da, "YDD" ile "güç dağılımı devletten bireye, dikeyden yataya geçmektedir. (...) Dünya ekonomik açıdan birleşirken parçaları sayıca artıyor, global ekonomi büyürken parçaların boyutları küçülüyor. Bu küçülme, kabilecilik eğilimlerini de güçlendirmiştir. (...) Milli devletin önemi azaldıkça, sayısı artmakta, yenileri oluşmaktadır" (Global Paradoks, s. 36, 11-12, Sabah kitapları, 1994) diyor. Ancak Naisbitt; "globalizasyon"la, ekonomik ittfakların güçlenmesi ve sınırların geçersizleşmesi gerektiği halde, ters orantılı olarak politik bağımsızlık ve kendi kendini yönetme taleplerinin yükseldiğine dikkat çekiyor. Bunun için "siyasi birlik"lerin tasarlandığı ittifakların (AB gibi) hayal olduğuna işaret ediyor. Yazara göre, paradoksal özellikler taşıyan gidişat; "büyük olan küçülür" gerçeğiyle karşı karşıyadır. Bu yüzden "küreselleşen ekonomi büyüdükçe, parçalar küçülüyor". Rekabet arttıkça, büyükler parçalara ayrılmak zorunda kalıyor, ekonomi hacmi büyüdükçe küçüklerin görevi artıyor. "Ortak noktalar çoğaldıkça, farklı olma talepleri artıyor." Ekonomik ittifak alanları genişledikçe, siyasi anlamda bağımsızlık talepleri gelişip, milliyetçilik güçleniyor. (Büyüyen Dünya Ekonomisinin

Güçlenen Küçük Oyuncuları, Sabah kitapları, 1994) Yani bir düzensizlik egemen oluyor...

John Lukacs'a göre de; "*20.yüzyılın sonunda-hatta Modern Çağ denilen bu çağın sonuna yakın- dünyayı tehdit eden iki tehlike vardır. Biri istikrara ters düşen ve doğayı tehdit eden maddi ve ekonomik 'büyüme' için kurumlaşmış basınçtır. Diğeri, insanlar arasında daha büyük ve daha iyi bir anlayışa ters düşen ve çoğunlukla barbarlığa inen milliyetçiliğin, popülist eğilimlerin varlığıdır. Biri servet artırımına, diğeri aşiret gücüne erişmeye çalışmaktadır...*" Rivol şöyle yazıyordu: "Les peuples les plus civilises sont aussi voisins de la barbarie que le fer plus poli l'est de la roulle/En uygar halklar bile barbarlığa madenin pas'a olduğu kadar yakındırlar". (...) bu evrensel bir gerçeği dile getiren bir özdeyiştir." (Yirminci Yüzyılın ve Modern Çağın sonu, s.206, Sabah Kitapları-1993)

Zbigniew Brzezinski'nin kaleme aldığı 'Kontrolden Çıkmış Dünya'nın önsözünde 21.yüzyıla ilişkin; "bugün, ABD tek küresel güç olarak görünmektedir. Amerika'nın gücü herhangi bir potansiyel rakibi tarafından tehdit edilmemektedir. Ne Japonya, ne de Avrupa ABD'nin yerine geçebilir. Ancak şu anda Amerikan kültüründe baştan çıkarıcı bolluğun getirdiği zaaflar bir eğilim olarak belirmeye başlamıştır. Kendi kendini memnun etme duygusunun amaç olma duygusunu engelleyecek bir ahlaki kriterin ortaya çıkması halinde, Amerikan egemenliğinin uzun süre devam etmesi mümkün değildir. (...) Kuzey ve Güney ülkeleri arasındaki çelişkiler keskinleşebilir. Zengin ülkelere karşı, yeni bir yoksul ülkeler koalisyonu ortaya çıkabilir" saptaması yapılır. (Kontrolden Çıkmış Dünya -Yirminci Yüzyılın Arifesinde Dünya Çapında Karmaşa-Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları)

Alvin Toffler, 'Gelecek Şoku (1987), 'Üçüncü Dalga' (1988) ve 'Yeni Güçler' (1991) adlı üçlemesinde "YDD"nin; "fakirlere karşı zenginlerin başkaldırısı"yla karakterize olacağından söz ederken (Courrier İnternational, Eylül-1994), gezegenin sorunlarının büyüdüğüne dikkat çeker. "*Şimdi önümüzde yepyeni bir yüzyıl var, çok sayıda insanın açlığın eşiğinden çekip alınacağı... Sanayi çağı kirlenmesinin yarattığı felaketlerin durdurulup insanlığın hizmetine daha temiz bir teknolojinin sunulacağı... Geleceğin biçimlenmesinde daha zengin bir kültür ve halk topluluğunun yer alacağı... Savaş vebasının önleneceği bir yüzyıl... Ama biz kabile nefretlerinin, gezegenin perişanlığının ve savaşla artan savaşların yeni bir karanlık çağına körü körüne gidiyor gibiyiz.*" (21. Yüzyıl Şafağında Savaş ve Savaş Karşıtı Mücadele, Sabah Kitapları-1994)

"YDD" KAPİTALİZMİ

Joseph Schumpeter'in, 'Kapitalizm, Sosyalizm ve Demokrasi'adlı yapıtında "yaratıcı yıkıcılık" diye nitelediği kapitalizmin, "YDD" ile ulaştığı küresel boyut, "yıkıcı rekabet ve spekülatif asalaklık"ı öne çıkardı. Kapitalizm, istihdam sorununu çözemez oldu. Çünkü, "YDD"nin ulaştığı koordinatlarda kapitalist "genişletilmiş yeniden üretim" ölçeğinin tabanı daralmaktadır. Kapitalizm artık, içerici değil; dıştalayıcı ve marjinalleştiren bir "yıkıcılık"tır. Kapitalizmin "büyüme stratejisi, insanları merkez alan" nitelikler taşıyamaz... Bugüne kadar tanık olunan somutuyla kapitalizm koşullarında işsizlik; azami sömürünün sürebilmesi için vazgeçilemez bir gereklilikti. Yani azami kar için ücret düzeyinin düşük tutulması, kapı önünde bekleyen bir işsizler ordusu gerekliliğinden ayrı elde edilemezdi. Ama "YDD" globalizasyonuyla dıştalayan ve marjinalleştiren bir "yıkıcılık" niteliği kazanan kapitalizmin, derinleşen asalaklığıyla emeği içerici özelliklerini yitirdi.

Kapitalizm, ücretli emeğin sömürüsü üzerinde yükselen bir üretim anarşisidir. Üretim anarşisi, artık küresel ölçekli talanın spekülatör asalaklığına dönüşmüştür. Kapitalizmin "yeniden üretimi", kendini geniş alanlı talan ve spekülasyonları realize etmektedir. Kuzey'in yeniden paylaşım çabaları, kapitalizmin asalak özellikleri "YDD" boyutuyla; "demokrasi(si)nin moral kriz"ini (Foreign Affairs) devreye sokarken; tarih de, F. Fukuyama'yı yalanlamıştır. Çünkü, "YDD" talancı mantığıyla, klasik sömürgecilikten farklı değildir. Eskimeyen ezen/ezilen ve emek/sermaye ikilemi eksenli "YDD"de, eski klasik sömürgecilik hikayesinden farklı özellikler taşımıyor. Bu kez sadece, herşeyin yarı çapı daha geniş (küresel) ölçekli...

İşlerliğiyle "YDD", küresel bir kaosa çağrı çıkarıyor. Yeni hegemonya kavgasını, tarihin gündem maddesi yapıyor. ABD, şimdilik dünya jandarması olsa da, gelişim ABD liderliğini de tartışmaya açıyor. ABD'nin başını çektiği "Yeni Dünya Düzen(sizliğ)i" saldırısıyla, çevre/güney ülkelerinin gelişmesi; artık merkezin/kuzeyin amaçları arasında yer almaz oldu. Özetle "YDD"; Merkezin/Kuzey'in süreğen durgunluktan kurtulamadığı, yapısal krizi ile cebelleştiği koordinatlarda; sermayenin yatırım tıkanıklığını aşmak için başlatılmış gerici bir saldırganlıktır. Fidel Castro'nun işaret ettiği gibi, "globalleşme" kavramı, bugünkü ABD egemenliğine bağlı dünyada "yoksulluğun ve haksızlıkların küreselleşmesi" anlamına geliyor. Çünkü, 'Dünya Bankası, IMF: Yeter!' başlıklı alternatif uluslararası çağrı da, dikkat çekilen noktalar "YDD"nin gerçeğidir: " *'Yoksullukla savaş' ve çevrenin korunmasıyla görevlendirilmiş olmasına*

karşılık, Dünya Bankası'nın eylemleri, sağlık ve eğitim programlarının yürürlükten kaldırılmasına katkıda bulundu. Banka'nın büyük çaplı hidroelektirik ve tarımsal sanayi projelerine verdiği destek, doğal çevrenin ormansızlaştırılması ve tahribi sürecini hızlandırarak, milyonlarca insanın zorla yerinden edilmesine yol açtı. Güney'de ve Doğu'da, yetersiz beslenen milyonlarca çocuk, ilkoğretim temel hakkından yoksun bırakılıyor. Dünyanın birçok bölgesinde, kamu harcamalarının acımasızca kısılması, satın alma gücündeki çöküşle birleşerek, bulaşıcı hastalıkların, o arada, verem, sıtma ve koleranın yeniden dirilmesine yol açmış bulunuyor.

Ayrıca GATT anlaşması, özellikle yabancı sermaye yatırımları, biyoçeşitlilik ve fikri mülkiyet hakları alanlarında, halkın haklarını çiğniyor. "Yapısal Uyum Programı"nın çeşitli hükümleri, şimdi yeni kurulan Dünya Ticaret Örgütü'nün (DTÖ) kuruluş esasları içinde kalıcı bir yer ediniyor. DTÖ'nün görevi, dünya ticaretini uluslararası bankalar ile ulus aşırı şirketlerin yararına düzenlemenin yanısıra, ulusal ticaret politakalarının yürütülmesini (IMF ve Dünya Bankası'yla sıkı işbirliği içinde) "gözetim" altında tutmaktan ibarettir. Artık Kuzey'in gelişmiş ülkelerinde de toplumsal açıdan ezici benzer iktisat politikaları uygulanıyor. Sonuç, işsizlik, düşük ücretler ve nüfusun geniş kesimlerini marjinalleşmesidir. Toplumsal harcamalar budanıp, refah devletlerinin kazanımlarının birçoğu ortadan kaldırılıyor. Devlet politikaları da, küçük ve orta boy işletmelerin yıkımını kışkırtıyor.

Güney'de Doğu'da ve Kuzey'de ayrıcalıklı bir toplumsal azınlık, nüfusun büyük çoğunluunun sırtından muazzam servetler biriktirmiş bulunuyor. Bu yeni uluslararası mali düzen, insanların sefaleti ve doğal çevrenin tahribiyle besleniyor. Toplumsal ayrımcılık üretiyor, ırkçılığı ve etnik çekişmeyi kışkırtıyor, kadınların haklarını zedeliyor ve çoğu kez ülkeleri milliyetler arasında çatışmalara sürüklüyor. İnsanlığın bunlara etkili bir karşılık vererek, toplumsal değişme için bir gündem saptanmasının zamanı gelmiştir."(Söz, Sayı:2, 25/02/1995, s.15)

GÜNEY/KUZEY İKİLEMİNİN BOYUTLARI

Gezegenimizde Kuzey/Güney kutuplaşması, kapitalizm açısından geri dönümez noktadadır. Paul Harrison'un, somut verilerle sunduğu gibi Güney'deki (yani geçmişteki Doğu) "fukaralığın kökleri", Kuzey'in (yani geçmişteki Batı'nın) talanına uzanır. "İşin aslına bakarsanız, bugün, üçüncü dünya ülkelerinin ekonomik, politik, toplumsal yapısını kemiren ne kadar dengesizlik varsa, bunların tamamının tohumu (Batı'nın-bn) sömürü günlerinde atılmıştır".(Üçüncü Dünyanın Batılılaştırılması, Pınar Yayınları-1991). Bugün dünyanın yaklaşık yüzde 10'u şiddetli eksik beslenme sorunlarıyla karşı karşıya. Çocukların yüzde 10'undan fazlası da beslenme yetersizliğinden kaynaklanan hastalıklara maruz kalıp, ölüyor.(Le Monde diplomatique, 18.04.1995)

9 Nisan 1995'te yayımlanan 'Dünya Bankası raporu'na göre, dünyadaki yoksulluğun önümüzdeki yıllarda artacağı ve günde 750 milyon kişinin yoksulluktan aç kaldığı; tüm dünyada 1.3 milyar kişinin günde bir dolardan düşük gelirle yaşadığı belirtiliyor. Dünyadaki yoksulların sayısında 2000 yılında, 200 milyonluk bir artış olacak. (Binswanger and L. Landell-Mills:World Bank-1995) Oysa dünyada 1950'lerden bu yana hektar başına buğday verimi ortalama 50 kental, bir inekten alınan süt miktarı ise 3 ila 5 kat arttı. Sanayi devrimi sayesinde insan emeğinin verimliliğinin muazzam ölçüde artması ve tıp alanındaki ilerlemelerle 1830'larda 1 milyar civarında bulunan insan nüfusu 1940'larda 2 milyarı, 1960'larda 3 milyarı aştı. 1975'e gelindiğinde yeryüzündeki insan nüfusu 4 milyarı aşmıştı. 1970'lerden itibaren doğum kontrolü ve aile planlaması çalışmalarına rağmen insanlık 5 milyar sınırını geçti. "1981-1990 yılları arasında dünya nüfusu 1.5 milyar kişi arttı; bu dönemin son beş yılında, yıllık ortalama artış 150 milyonun üstündeydi. Bu 150 milyonun 10 milyonu Kuzey Amerika ve Avrupa (SSCB dışında) nüfuslarına, 4.8 milyonu Sovyetler Birliği'ne eklendi. Azgelişmiş ülkelerin nüfusları yılda 130 milyona yakın artmaktadır." (Pierre George, Nüfus Coğrafyası, İletişim Yayınları-1991. s.79) 1991 yılında insanlığın nüfusu 5 milyar 384 milyon oldu. Her yılda yaklaşık yüzde 2 (100 milyon) civarında artmaktadır. Yani Güney'deki nüfus artışı, eşzamanlı kesitteki acımasız talanla açlığı büyütmektedir.

Ayrıca Güney'in Kuzey'e dış borçları 1971'de 100 milyar dolar iken, 1980'de 500, 1987'de ise 1200 milyar dolara kadar yükselmiştir. Dış kredi ödemeleri, en büyük 7 ABD bankasının karlarının 1970'te yüzde 22'sini oluştururken, 1982'de bu rakam yüzde 60'a yükseldi. 5.6 milyar dünya nüfusunun 820 milyonu işsizdir. Yarım milyar insan da geceleri karnı doymadan yatağa girmektedir. Özetle Berlin Duvarı'nın yıkılması ardından Güney ile Kuzey arasındaki uçurumun 156 birime çıkması, "Yapısal Uyum Programı (YUP)"nın mucitleri da dahil pekçok kimseyi, Meksika Krizi sonrası kara kara düşündürüyor. Çünkü 'Dünya Bankası' direktörü Sven Sandstrom, "azgelişmiş ülkelerde sefalet"ten söz etmeden bir dünya tablosu çizemiyor.(Herald Tribune, 08.03.1995)

"YDD" koşullarında "Meksika nezle olduğunda bu defa ABD'de

hapşırmak zorunda kalıyor. Virüsün çok kısa süre içinde Okyanus'u aşacağı da kesinlik taşıyor." (Hadi Uluengin, Hürriyet, 05.01.1995, s.12) Meksika veya Güney'deki durumun daha da iyi anlaşılması için, biraz geriye dönmekte yarar var: 1982 borç krizinden bugüne kadar 70 ülkede içeriği IMF tarafından belirlenen 556 "Yapısal Uyum Programı(YUP)" uygulandı. Kuzeyliler'e göre "amaç"; Güney ülkelerde, piyasanın önündeki engelleri kaldırarak, borç krizinden çıkmalarına yardım etmekti... IMF'nin "YUP"nın içeriği, hemen her yerde aynıydı: 1-) Kamu harcamalarının, özellikle sosyal harcamaların kısıtlanması... 2-) Ücret artışlarının kısılması, hatta ücretlerin düşürülmesi... 3-) Tarım ve sanayide desteklerin kaldırılarak, iç pazar fiyatlarının dünya düzeyine getirilmesi... 4-) İç pazarın dış rekabete açılması... 5-) Yabancı yatırımcıları ve sermaye hareketlerini teşvik edecek yasal ve kurumsal reformların uygulanması... 6-) İhracatçının rekabet gücünü artırmak için paranın sürekli devalüe edilmesi ve ihracatın, vergi iadesi, teşvik vb. ile desteklenmesi... 7-) Kısacası tüm ekonomik kaynakların borç ödemek için döviz kazanmaya yönlendirilmesi... 8-) Böylelikle de Kuzey ülkelerine yeni ticaret ve yatırım olanakları sunulması...

Güney'de 80'lerde yaşanan ekonomik krizin habercisi; 74 Petrol Şoku ile başlayıp, 1982'de Meksika'nın borç servislerini askıya almasıyla en üst noktaya ulaşan "Dünya Borç Krizi" oldu. Güney'in 1972'de 100 milyar dolar olan dış borçları, 1981'de 600 milyar dolara yükseldi. "YUP"u devreye sokan Kuzeyli mali sermaye, hem kredi kaynaklarını kontrol ediyordu; hem de temel alıcı konumundaydı. Örneğin Kuzeyli mali sermayenin 1981'den 1993'e kadar azgelişmiş ülkelere yönelen özel sermaye akışı yüzde 80 civarında artış kaydetti. 1981 yılında 102 milyar dolar olan sermaye akışı, 1993 yılında 181 milyar dolara çıktı. 1989-1993 yılları arasında özel sermaye akışının yüzde 40'ı Doğu Asya ve Pasifik'e, yüzde 30'u Latin Amerika ve Karayipler'e, yüzde 22'si Avrupa ve Orta Asya'ya, yüzde 4'ü Güney Asya'ya, yüzde 3'ü Orta doğu ve Kuzey Afrika'ya, yüzde 1'i de Sahra -altı Afrika'ya aktı. (Barron's Dergisi, 03.04.1995) "YUP" uygulaması Güney'i, "Mahşerin Dört Atlısı (açlık, doğal felaket, salgın hastalık ve savaşlar)" gibi kasıp kavurdu. "YUP" ile Afrika'da mutlak yoksulluk sınırı altında yaşayanların oranı, 1993'te yüzde 30'a ulaştı. Dünya Bankası, Afrika'da mutlak yoksulluk sınırı altında yaşayanların oranının 2000 yılına kadar yüzde 50 artmasını bekliyor. Latin Amerika'da mutlak yoksulluk sınırı altında yaşayanların sayısı 1980'lerin başında 130 milyon kişiden, 1990'ların başında 180 milyon kişiye tırmandı. Nüfusun geliri en yüksek yüzde 20'lik diliminin zenginliği, en yoksul yüzde 20'lik dilimin 20 kat arttı. Almanya'daki 'Dünya Ekonomisi Ekoloji ve Kalkınma Örgütü (WEED)' tarafından yapılan araştırmaya göre; 1990'dan bu yana Latin Amerika'nın toplam borcu yaklaşık 40 milyar dolar arttı ve 1993 yılında da 513 milyar dolara ulaştı.

IMF'nin "YUP"nın uygulandığı 1980'ler boyunca Güney ülkelerinin yoksul halklarının geliri yüzde 60 geriledi. IMF'nin "YUP"ı ile, Güney kaybetti. Ama Kuzeyli mali sermayesi kazandı. Örneğin "YUP" kanalı ile Kuzey, Güney'den borç ve faiz ödemeleri olarak 178 milyar dolar transfer etti. (Bu miktara ihracatın teşvik edilmesi yoluyla ucuza satılan malların içinde transfer edilen değerler dahil değildir!). IMF'nin "YUP"nı uygulayan Güney'in borç yükü azalmadı. Dış borçlar 1980'de, yani borç krizi sırasında 658 milyar dolar iken, 1993'te 1.800 milyar dolara çıktı. Güney'de 1.3 milyar insan tam yoksulluk içinde yaşıyor. 100 milyon insanda açlık çekiyor. Zbingniew Brzezinski, 1960'larda Kuzey ülkelerinin yoksullardan 30 kat daha zengin olduğunu, bu oranın 1990'larda 150 kata çıktığını belirtiyor.

KRİZ SARMALINDA

Kuzey'deki yıkıcı sonuçlarıyla birlikte ele alınması gereken global borç sorununun, Güney'deki kökleri (yakın geçmişi itibarıyla, 1950-1970 kesitinde aranabilir. Güney'in borç batağı, Kuzey'e bağımlı "kalkınma"nın "açıklarla ödünçle yürüyen büyüme (şişme)"siyle tırmandı. "Maksimum düzeydeki borçlanma"nın tahsili için Güney'de "borç yönetimleri" oluşturuldu. IMF, Güney'in üzerine kabus gibi çöktü. 1970'li yıllarda Birinci Petrol Şoku çıkageldi. Sarsıcı dalgaya, birde kuzeyli bankerlerin spekülasyonu eklendi. Güney, içinde debelendiği, ödeyemez olduğu borç deryasında durgunluk ve tıkanıklıkla tanıştı. Ardından "1982 şoku" kapıyı çaldı. Kuzey/Güney kutuplaşması geri dönülmezliğiyle tarihin gündemine koydoldu... 90'lı yıllarda da mali kriz tehdidi dünya kapitalizminin kara kabusu oldu.

Kuzey yapısal krizinin dertlerine derman bulamazken; sarsıntılarını çevreye (Güney'e) transfer etmeye başladı. İlk sinyali Meksika verdi. Dünya ekonomisinin yaşadığı sarsıntı 1914, 1936 ve 1939'da tanık olunan çalkantılı döneme doğru ilerliyor. Yaşanan mali kriz konusunda IMF İcra Direktörü Michel Camdesus, "Meksika tipi bir krizin yeniden yaşanmayacağı garantisini veremem. Bu gelecek yüzyılın ilk krizidir. 21. yüzyıla girmeden Meksika tipi krizleri yeniden görmeyeceğiz sözünü veremiyorum. Bu kriz, gelişmekte olan bir ülkeyi vuran ilk

önemli küreselleşmiş yeni dünya mali piyasa krizi olarak görülebilir"(Michel Camdesus, Cumhuriyet, 04. 02. 1995, s.99) diyordu. Kişi başına 4321 dolar milli gelir düzeyinin, 1995'te 3102 dolara gerileyeceği tahmin edilen ve % 30'u fakirleşecek olan Meksika'nın devamı gelecek... Meksika krizi ile artık "çoğu yatırımcı, globalleşme mi? İstemem, teşekkür ederim diyor." (Businenss Week, 13. 03. 1995)

Kapitalist dünyada 1950'ler sonrasında başlayan büyük "ekonomik boom", 1970'lerin başında sona erdi. Kuzey'de sermaye birikimi yavaşlarken, yatırım riski de artmaya başladı. Kuzey'de risk azaltıcı mali araçların kullanımına yöneldi. Sermaye birikiminin yavaşlaması; önce kredi kurumlarının, sonrada şirketlerin üretim ve ticarete ilgisini törpüledi. Dolaşım alanı genişleyen mali sermayenin spekülatif işlemlere ilgisi arttı. Mali sermaye, üretken olmayan spekülatif oyunlarla katlanarak büyümeye(şişmeye) başladı. Güney'de ise dış kaynak akışı ithalata (dışa) bağımlı ithal ikameci sanayileşme körüklendi. Güney'in dış kaynak ve bağımlılık gereksiniminin yarı çapı geliştirildi.

Ancak bir süre sonra Kuzey, Güney'e verdiği dış borçları tahsil edemez oldu. 1982'de uluslararası borç krizi patlak verdi. Kuzey'in global mali sermayesi spekülasyona olan ilgisinin diyetini, para krizleriyle çalkalanarak ödemek durumunda kaldı. Dünya ekonomisinin 1980'li yıllarına damgasını bu gerçek vurdu.

Kabus karabasanıyla 3-4-5 Şubat 1995'de Toronto'da bir araya gelen G-7'ler; krizi tartışıp, "Meksika krizi sonrasında dünyaya verilmesi gereken şekil"i aradılar. IMF heyeti, G-7'lere "30 milyar dolar batırdığımız Meksika deneyinin benzerlerini bir daha yaşamak istemiyoruz" diyordu... Zirve'de, dünya ekonomisini tehdit eden global krize karşı, Kuzey'in "erken uyarı sistemi"oluşturulması karara bağlandı. Sözü edilen; "erken uyarı sistemi" ; IMF tekelinin dünya çapında güçlendirilmesiydi... "Erken uyarı sistemi"ne gereksinim duyan dünya kapitalizmine; (uluslararası ekonomik işleyiş yasaları göz önüne alınarak) makro-ekonomik açıdan bakıldığında; istihdam düzeyini yükselten üretken yatırımlar yerine, spekülatif mali oyunlarla, karların maksimalize edilmesinin ikame edildiği görülmektedir. Bu da ani kırılma fazlarının daralmasını ve mali alandaki spekülatif şişkinliğin patlaması tehlikesini reelleştirmektedir. Böylelikle de kapitalizm açısından , krizin "yumuşak iniş/soft landing"le aşılması imkansızlaştırmakta ve "çöküş inişi/crash landing" eğilimi tırmanmaktadır.

'Le Monde' yazarlarından Jean François Petitbon, "YDD" ile gezegenimizin kapısını çalarak "geliyorum" diyen felaketin güncesini" kaleme alırken, sanki 1930'lu yılların dünyasından söz etmekte. Bu bağlamda Dr Herbert Hauptman'ın, "insanlığın geleceğine ilişkin korku"dan ve gidişatın "insan yaşamını tehdit edici boyutlara ulaşması"ndan (Cumhuriyet, 27.07.1995, s.12) söz etmesi boşuna değil. Zaten İngiliz tiyatro yazarı Arnold Wesker'de bu nedenle, "üçüncü bin yıla açılan kapının cephesine 'masumları koruyun' yazılmalıdır" (Cumhuriyet, 31:08.1995, s.10) diye haykırır...

Durum vahimdir. 'Oxfam'ın açıklamalarına göre, her gün 35 bin çocuk yoksulluktan kaynaklanan hastalıklardan ölüyor. Dünya nüfusunun yüzde 25'i temel ihtiyaçlarını karşılayamıyor. 1.3 milyar insansa temiz içme suyuna sahip değil. Yani savaş sonrasında dünya hiçbir zaman, insanlığı bu derece tehdit eden bir olayla karşılaşmadı. Danimarka'nın başkenti Kopenhag'da, 130 ülkenin katılımı ile 6-12 Mart 1995'te gerçekleştirilen 'Birleşmiş Milletler Sosyal Kalkınma Zirvesi' Toplantısı, "zengin ve yoksul ülkeleri, Kuzey ile Güney'i karşı karşıya getirdi. (The European, Mart-1995) Toplantıda Güney, Kuzey'e "yardım edecekseniz, borçları silin" diyor. Çünkü, Güney'de, tam bir sefalet içinde yaşayan 1.3 milyar insan ve 700 milyon dolayında olduğu hesaplanan işsiz var. Dünyada çalışma çağında bulunan her 10 kişiden biri iş bulamıyor. Kırsal alanda çalışan insanların yüzde 40'ının ise hiçbir ücret almadığı belirtiliyor... Dünyada ortalama 1 milyar insan, diğer deyişle her 5 kişiden biri yoksulluk sınırı içinde yaşıyor. Bu insanlar yeterli beslenmiyor ve sosyal güvenceden yoksun bulunuyor. Bu rakamın 50 yıl içinde 4 katına çıkacağı hesaplanıyor... Her yıl 13-18 milyon kişi yoksulluğun neden olduğu olaylar sonucu ölüyor... Dünyadaki her 5 kişiden biri, günde 1 dolarla idare etmek zorunda... Her dakika 47 çocuk yoksul bir dünyaya gözlerini açıyor...1.5 milyar insan temel sağlık koşullarından yoksun... Dünyada yoksulların üçte ikisi kadın... 1960'dan bu yana fakirlerle zenginler arasındaki uçurum iki misline çıktı. Güney ülkelerinin dış borçları 1.5 trilyon dolar. 10 yıl önce bugünkünün yaklaşık yarısı düzeyindeydi. Ayrıca Güney ülkelerinin Kuzey'e olan borçlarıda 1970 yılına göre, 1994 yılında 15 kat artmış durumda.

Bu tabloya rağmen Fikret Başkaya'nın ifade ettiği gibi, "kapitalizmin 1960'ların sonunda başlayarak 1974-75'te genelleşen "yapısal krizi" devam ediyor. Ultra-liberal ideolojinin iddia ettiğinin aksine, krizden çıkacağına dair ortalıkta hiçbir emare görülmüyor." (Fikret başkaya, Evrensel, 03. 07. 1995, s.3) Ayrıca da ekonomist Cam Duncan'da, "Dünya Bankası ve IMF, mali güçlerini, güçsüzlerin ve borçlu ülkelerin çevresel ve sosyal açıdan korunmalarını bastırmak, sindirmek ve ezmede kullanıyor." (Siyah Beyaz, 18. 06, s. 15) diyor.

Mücadele biçimleri sorunu

Halil GÜREL

Proletarya devrimi açısından mücadele biçimleri sorunu, komünist hareketin strateji ve taktiğinin uyum içersinde hayata geçirilmesinde temel halkalardan biridir. Mücadele biçimlerinin belirlenmesi düzlemi aynı zamanda diyelektik materyalist bakış açısının komünizm iddiası taşıyan hareket tarafından ne ölçüde bilince çıkarıldığının da somut göstergesidir.

Genelde TDH'nde özelde ise gelenekte mücadele biçimleri konusunda Marksizm dışı bakış açıları etkendir. Marksizm-dışı bakış açılarını; kuyrukçuluk ve ikamecilik olarak genel iki başlık altında toplayabiliriz. Kuyrukçuluk ve ikamecilik bakış açılarına özel olarak örnekleme gereği duymadan sorunun Marksist ele alınışını ifade etmeye çalışacağım. Ancak bir görüşün; doğruluğu veya yanlışlığından çok, devrimci saflarda önemli etkisi bulunan "kimin söylediği" anlayışını da göz önünde bulundurarak bilimsel sosyalizm kitaplığına haylice yer vereceğim. Uzun alıntıların okuru sıkacağının bilincindeyim. Fakat mevcut geri bakış açılarını göz önünde bulundurma zorunluluğu böyle bir yöntemi uygulama gerekliliği ile karşı karşıya bırakıyor.

Yazının birinci bölümünde sorunun Marksist açıdan ortaya konuluşunu incelemeye çalışırken ileriki dönemlerde ele alacağım ikinci bölümde gelenek tarihi ve bu tarihsel süreçteki sınıflar mücadelesinin nesnel özellikleri açısından sorunu irdeleyeceğim.

MÜCADELE BİÇİMLERİ NESNEL DURUMA GÖRE BELİRLENİR

Komünist hareket, komünizme yürüyüşünde kendisini çevreleyen nesnel koşulların içinde varolur. Dünyayı değiştirme etkinliği ancak somut koşulların bilimsel analizi ile gerçekleştirilecek bilinçli müdahaleler sonucunda olanaklı hale gelir. Somut koşulların bilimsel-nesnel analizi yerine, ileri veya geri düzeyde yapılan belirlemeler (kitlelerden kopma veya kendiliğinden hareketin kuyruğuna takılma dolayısıyla) devrimci değişimlerin gerçekleşememesi ile sonuçlanacağı için aynı ortak payda da buluşur. Bu nedenle işçi ve emekçi kitlelerin mevcut sistemle ilişkilerinin göstergesi olan kendiliğinden hareketleri, komünist hareketin mücadele biçimlerini belirlemesinde uluslararası komünist harektetin deneyimleri ile birlikte temel alınacak bir içeriğe sahiptir.

Sorunun Marksist ifadesi olma niteliğine sahip olduğu için Lenin'in gerilla savaşı makalesinden okuyalım: *"Mücadele biçimleri konusu incelenirken her Marksist'in araması gereken temel koşullar nelerdir? İlk olarak; Marksizm, hareketi herhangi bir belirli mücadele biçimiyle kısıtlamaması açısından bütün ilkel sosyalizm türlerinden ayrılır. Marksizm çok çeşitli mücadele biçimlerini benimser, bunları kendisi ortaya çıkarıp düzenlemez, devrimci sınıfların haraketi içinde* ***kendi kendine*** *oluşan bu biçimleri genelleştirir, düzenler, örgütler ve bilinçli bir pratiğe dönüştürür."* (açL) (1). Aktardığımız bölüm çok net olmasına rağmen özetleyelim: Marksizm, hiçbir mücadele biçimini reddetmez, çok çeşitli mücadele biçimlerini benimser, devrimci sınıfların kendiliğinden hareketi içinde oluşan mücadele biçimlerini benimseyerek, bunları genelleştirir, örgütler ve bilinçli bir içerik kazandırır.

Bu niteliklerinden dolayı Marksizm, örgütleme ve bilinçli bir içerik kazandırma ile kendiliğinden hareketi herşey gören kuyrukçuluktan, kendiliğinden hareket içinde oluşan mücadele biçimlerini benimseme ile de kendi bilinç ve özlemlerini nesnel durumun yerine geçiren ikamecilikten temelde ayrılır. Devamla Lenin;

"Her türlü soyut formüle ve doktriner mücadeleye karşı olan Marksizm, hareket geliştikçe, yığınların sınıf bilinci geliştikçe, ekonomik ve siyasal bunalım keskinleştikçe yeni ve çeşitli saldırı ve savunma yöntemlerine yol açan ***kitlesel*** *harekete önem verilmesini gerektirir. Bu nedenle Marksizm hiçbir mücadele biçimini reddetmez. Marksizim hiçbir koşul içinde varolan ve olanaklı bulunan mücadele biçimleriyle kendisini kısıtlamaz, verili toplumsal durum değişince o sürece katılanların bilmedikleri yeni mücadele biçimlerinin ortaya çıkmasının* ***kaçınılmaz*** *olduğunu kabul der."* (açL.) (2)

Özetlemeye devam edelim: Marksizm; nesnellikten kopuk, soyut modellere karşıdır, yığınların sınıf bilincinin gelişmesi ile yeni mücadele biçimlerinin gündeme geleceğini kabul eder ve "olanaklı" mücadele biçimleri ile kendisini kısıtlamaz. Marksizm ile kuyrukçuluk ve ikameciliğin ayrımı burada da çok net olarak görülebilir. Devam edelim;

"Bu bakımdan tabiri caizse Marksizm kitle uygulamasından ***ders alır****. İşi "sistematize" etmeye çalışanların kendi çalışmaları çerçevesinde buldukları mücadele biçimlerini kitlelere* ***öğretmeye kalkmaz****."* (açL)(3)

İşte "kitlelerden kitlelere" anlayışının yalın ifadesi budur: Kitlelerden mücadele biçimleri de dahil olmak üzere her konuda öğrenmek ve fakat

öğrendiği ile yetinmeyip; genelleştirip, örgütleyerek, bilinçli bir nitelik kazandırmak.

Görüldüğü üzere, Marksist bakış açısı ile mücadele biçimleri sorununa yaklaşıldığında; ne kitlelerin ekonomist-burjuva bilincinin ürünü olan kendiliğinden hareketin peşine takılma vardır ne de mevcut hareketi, nesnel koşulları yok sayarak kendi bilinç ve özlemlerini kitlelerin bilinç ve özlemlerinin yerine ikame etme anlayışı vardır. Ne "olanaklı" mücadele biçimleri ile yetinme, ne de herşeyi kendi durumuna göre belirleme vardır. Bu bakış açısının temel kaynağı "Devrim; kitlelerin eseridir" anlayışıdır. Devrimin; ne kitlelerin kendiliğinden hareketinin ürünü, ne de bir grup elitin "kitlelere rağmen" eyleminin ürünü olmadığı konusunda net bir tutuma sahip olan Marksizm; devrimin, sınıf bilinçli işçi sınıfı önderliğindeki emekçi sınıflarla gerçekleştirileceğinden hareketle mücadele biçimlerinin belirlenmesinde işçi ve emekçilerin kendiliğinden hareketini esas almayı ama asla bu kendiliğinden hareketle yetinmemeyi benimser.

Devrim; özünde bilinçlerin dönüşümü sorunudur. Burjuva egemenliği koşullarında işçi ve emekçiler burjuva egemenliğinin belirlediği bilinçleriyle dünyayı ve içindeki kendilerini kavrarlar. Ve bu bilinç, işçi ve emekçilerin çoğunu yaşam ve çalışma koşullarının düzeltilmesi amaçlı mücadeleye sevkeder. Tarihsel ve toplumsal-siyasi, iktisadi, ulusal, dinsel, kültürel, eğitsel vb. bir çok etmen işçi ve emekçilerin sersefil bir yaşam sürmelerine rağmen çoğu zaman ekonomik temelli mücadeleye girişmelerine dahi olanak vermez. İşte bu nedenle her devrimin başından sonuna izleyeceği öneceden belirlenmiş mücadele biçimleri sözkonusu değildir. Somut toplumsal gerçeği temel almadan belirlenecek mücadele biçimleri soyut olmaktan öteye gidemez. Farklı ülkelerin devrimci pratikleri önbilgi sunma olanağı sağlamasına rağmen, Marksizm somut ülke gerçekliği ile birleştirilerek yeniden üretilmeden devrimci dönüşümlerin gerçekleşme olanağı söz konusu olamaz. Şablonculuk veya taklitçiliğin kesinkes karşısında olan Marksizm'in bu konudaki yaklaşımı açıktır. Gene Lenin'den devam edelim:

*"Marksizm; mücadele biçimleri sorunun tamamen **tarihsel** açıdan incelenmesini gerektirir. Bu sorunu **somut tarihsel gelişimden** (abç.) ayrı olarak ele almak, diyalektik maddeciliği anlamamak demektir. **Siyasal, ulusal, kültürel, güncel ve öteki koşullarda** (abç) ayrımlara bağlı olarak ekonomik evrimin çeşitli evrelerinde değişik mücadele biçimleri ortaya çıkar ve o dönemin başlıca mücadele biçimi olurlar. Bunlara bağlı olarak da ikinci derecedeki mücadele biçimleri değişim geçirirler. Belirli bir hareketin belirli bir evredeki somut durumunu incelemeden, herhangi bir mücadele biçimine evet ya da hayır demek Marksist görüşü tamamen bir yana atmak demektir."* (açL.)(4)

Sorun çok açıktır. Bulunulan andaki somutluk ve diyalektik materyalist gelişim zorunluluğu...

İnsanın bilincini, içinde bulunduğu toplumsal koşullar belirler. Toplumsal koşullarda bir değişiklik meydana gelmeden toplumu oluşturan sınıfların bilinçlerinde bir değişiklik meydana gelmez. Bu nedenle, henüz ekonomik mücadele dahi yürütmeyen veya bir adım ilerisinde ekonomik iyileştirmeler uğruna mücadele yürüten içşi ve emekçileri bu mücadelenin sorunlarına çözüm getirmediğini özdeneyimleri ile kavramadan siyasal mücadeleye katılmaları olanlağı söz konusu olamaz. Ancak bu gerçeklik, işçi ve emekçilerin ekonomik kendiliğinden mücadeleleri sonucunda kendi kendilerine siyasal bilince sahip olabilecekleri anlamına gelmez. Aksine Marksistler, Marksist etki olmadığı sürece, ekonomik mücadelenin hiç bir zaman siyasal bilinç kazandırmayacağından hareketle işçi ve emekçileri eğitme-örgütleme bilinçlendirme görevlerinin kendilerine düştüğünü bilmek ve buna uygun davranışı geliştirmek zorundadırlar. Çünkü sorun, sadece burjuva sisteminin işçi ve emekçilerin çıkarına olmadığını görme sorunu değildir. Sorun işçi ve emekçilerin yaşadığı sistemi ve içindeki kendi yerini görme sorunudur. İşçi ve emekçiler ekonomik temelli de olsa mevcut koşullara karşı mücadeleye girdiğinde sistemin tüm yasa ve yöneticilerinin de kendi çıkarlarının karşısında yeraldığını görerek zaten belli bir bilince sahip olur. Ancak bu bilinç hala burjuva niteliklidir. Sistemin niteliği ve işçi ve emekçilerin sistem içindeki yeri bir bütün olarak kavranmadığı sürece işçi ve emekçiler siyasal sınıf bilincine ulaşamaz. Siyasal sınıf bilincine, ancak sistemin, yaşadığı koşulların, yani nesnel gerçekliğin bilgisine sahip komünist hareket ile mücadele içinde bağ kurması ve bu bilgileri pratikte sınayarak doğru olduğunu özdeneyimi ile görmesi sonucu ulaşabilir.

Komünist hareketle bağ kurmak işçi ve emekçiler açısından öncelikle bir gereklilik haline gelmelidir. Bu nedenle Marksistlerin işçi ve emekçilerin mücadeleleri karşısındaki tutumu, onlarla kurdukları bağ, işçi ve emekçilerin komünist harekete yaklaşımını da belirleyecek temel olanaktır. Bu konuda Lenin; *"Devrimci bir partinin ancak, devrimci sınıfın eylemine **yaptıklarıyla** önderlik etmesi halinde adına hak kazanacağını aklımızdan çıkarmamalıyız. Her türlü halk hareketinin sonsuz çeşitlilikte biçimler alabileceğini, sürekli olarak yeni biçimler geliştirdiğini ve eskileri ortadan kaldırdığını, değiştirdiğini, eski ve yeni biçimleri kaynaştırdığını aklımızdan çıkarmamalıyız. Mücadele için yeni yollar ve yöntemler bulma sürecine etkin olarak katılmak görevimizdir."* (açL) (5) diyerek komünist hareketin işçi ve emekçilerin eylemleri karşısında sahip olması gereken tavrı somutlar. Önderlik kağıt üstünde veya kendine önderlik payesi biçerek değil fiili olarak gerçekleşir.

Mücadelenin gelişme dinamiklerine rağmen, sürekli olarak belli bir düzlemde tutmaya çalışan veya henüz yönelemeyeceği hedeflere yöneltmeye çalışan "devrimci önderler" en temelde somut durumun nesnel analizini yapma, diyalektik materyalist gelişme özelliklerini inceleme yeteneklerine sahip olmadıkları için ya kuyrukçu olacaklardır ya da maceracı. Her ikisinin de doğal sonucu kitlelerin önder-

liksiz kalarak mücadelenin burjuva sistem sınırları içine hapsolmasıdır. Bu açıdan izlenecek kitle çizgisinin önemi kuşkusuz çok büyüktür. Leninist kitle çizgisi; kitlelerin bilinç düzeylerine bağlı olarak, ileri-orta-geri olarak ayrılmasını, politikaların ileri kitleler temel alınarak belirlenmesini gerektirir. Ancak bu durum, orta ve geri kitlelerin gözönünde bulundurulmaması, dikkate alınmaması anlamına gelmez. Aksine belirlenecek politikalarda kitlelerin bütününün bilinç ve örgütlenme düzeyi, devrimci politikalara karşı yaklaşımı, sistem ile ilişki ve çelişkileri gözönünde bulundurulmalıdır.

"Yığınların düzeyine inilmemesi gerektiği (...) tartışma götürmez. (...) Ama aynı zamanda(yalnızca komünist öncünün değil) bütün sınıfın bilincinin ve hazırlığının (yalnızca ilerici unsurlar değil) emekçiler yığınının tümünün bilincinin ve hazırlığının ***gerçek*** *durumunu özenle gözlemek de görevimizdir."* (açL) (6)

Kitlelerin somut durumunun analizinde Mao; şu noktalara dikkat çeker: *"Burada iki ilke sözkonusudur: Birincisi, kendi kafamızdan kitleleri yakıştırdığımız ihtiyaçlar değil, onların gerçek ihtiyaçları; ikincisi, bizim kitleler adına kararlıştırdığımız istekler değil, kitlelerin kendi başlarına kararlaştırdığı istekler."*(7) Devrimci mücadelede, küçük burjuva sınıfsal özelliğin bir yansıması olarak şekillenen; kendi isteklerini işçi ve emekçilerin isteklerinin yerine geçirmenin sonucu kitlelerden kopmaktır. Bu durumu aşmanın yolu ise kitlelerle ajitatif bir söylemle "ilişki" kurma yerine, diyalog yöntemi ile karşılıklı bağ kurma ve bu ilişki üzerinden kitlelerin somut durumunun analizini gerçekleştirmektir.

Bu analizin yapılmaması, orta ve geri düzeydeki kitlelerin devrim cephesine kazanılmasını, komünist hareketin geniş bir toplumsal tabana dayanmasını olanaksız kılar. Kitlelerin ileri unsurları; her zaman için devrimci sınıflar içinde küçük bir azınlığı oluşturur. İleri bilinçli kitleden oluşan azınlığı daha da ileri çekerken ve bu anlamda komünist hareket ile kopmaz bağlar kurmalarını sağlarken orta ve geri kitleleri de dikkate alarak belirlenecek politikalarla komünist hareketin etki alanını genişletmek zorundayız.

Mao; *"Kitleler için yapılan bütün çalışmalarda, ne kadar iyi niyetli olursa olsun herhangi bir bireyin isteğinden değil, kitlelerin ihtiyaçlarından yola çıkılmalıdır."* (8) derken kitle analizinde izlenecek yönteme önemle dikkat çekiyordu.

Mao'nun; kitlelerin mücadeleye sevkedilmesi konusundaki şu düşünceleri, bilinç-mücadele diyalektiğini son derece açık bir şekilde ortaya koymaktadır: *"Kitlelerin nesnel olarak belli bir değişikliğe ihtiyaçları vardır, ama öznel olarak henüz bu ihtiyacın bilincine varmamışlardır. Ve bu değişikliği yapmak için istekli ya da kararlı değillerdir. Böyle durumlarda sabırla beklemeliyiz. Çalışmalarımız sayesinde kitlelerin çoğunluğu ihtiyacın bilincine varıncaya ve değişiklik için istekli ve kararlı hale gelinceye kadar o değişikliği yapmamız gerekir. Aksi taktirde, kendimizi kitlelerden koparırız. Kitleler bilinçli ve istekli olmadıkları sürece onların katılmalarını gerektiren bütün çalışmalar kağıt üzerinde kalır ve başarısızlığa uğrar."* (9)

MÜCADELE BİÇİMLERİNİN DEĞİŞİMİNDE ÖLÇÜT NEDİR?

Sınıflar mücadelesinin değişik dönemlerinin ürünü olan farklı mücadele biçimleri toplumsal koşullardaki değişimlere bağlı olarak değişirler. Kitlelerin içinde bulundukları siyasi ve iktisadi koşulların değişmesi, bilinç ve örgütlenme düzeyindeki gelişmeler bir dönemi öncesinin mücadele biçimlerinin ikinci konuma düşmesine ve hatta bazılarının kullanılmaz hale gelmesine dahi neden olabilir. Aynı şekilde sınıf mücadelesinde geçici yenilgilere uğradığı ve bu nedenle egemen sınıfların kitleler üzerindeki otoritelerinin güçlendiği dönemlerde, bir dönem öncesinin en geri mücadele biçimleri en ileri biçimler haline gelebilir. Mücadelenin gerek ileri düzeylere sıçraması, gerekse de gerilemenin önemli boyutlarda olduğu koşullarda yeni mücadele biçimlerini belirlemede ve buna uygun güçlerin düzenlenmesinde ölçütümüz gene kitlelerin bilinç düzeyi ve buna bağlı olarak şekillenen hareketlerdir. Komünist öncü için tarihsel ve siyasal olarak ömrünü doldurmuş bir mücadele biçimi kitleler açısından hala önemini koruyorsa temel alınması gereken kitlelerin durumudur. Bu konuda da Lenin'e kulak verelim: *"Burjuva parlamentosu ve bütün öteki gerici kurumları dağıtmaya gücümüz yetmediği sürece, bu kurumlarda çalışmak zorundasınız. Özellikle hala papaz takımının aldattığı ve kır koşullarının aptallaştırdığı işçiler mevcut olduğu için, bu kurumlarda çalışmalısınız. Bunu yapmazsanız gevezeden başka birşey değilsiniz"* (açL.) (10)

Sorun parlamenter veya herhangi bir yasal mücadele biçimi ile devrimi gerçekleştirme sorunu değildir. Devrim gibi mevcut sistemi kökten değiştirme niteliğine sahip bir eylem hiç bir zaman burjuva yasallığı ile gerçekleştirilebilecek bir olgu değildir. Fakat burjuvazinin parlamentosu da dahil olmak üzere komünist hareket açısından tarihi ve siyasi ömrünü doldurmuş kurumlar ve bunlara bağlı mücadele biçimleri işçi ve emekçilerin azımsanamayacak bir bölümünü etkilemeye devam ettiği sürece Marksistler bu kurumlarda çalışmalı ve mücedele biçimlerini uygulamalıdır. Çünkü mücadele biçimini belirlerken kendi öznel isteklerimizi değil, kitlelerin bilinç düzeyini temel belirleyen olarak kabul etmek nesnel bir zorunluluktur. Ta ki komünist hareketin kitleler üzerindeki otoritesi bu mücadele biçimlerini etkisiz ve gereksiz kılana kadar.

Lenin'den dinleyelim: *"Alman komünistleri için parlamenterizm kuşkusuz 'siyasal olarak zamanını doldurmuştur'; ama asıl sorun şu ki* ***bizim için*** *zamanını doldurmuş olan birşeyin,* ***sınıf için, yığınlar için*** *zamanını doldurduğunu* ***sanmamak*** *gerekir."* (açL.) diyerek parlementer mücadeleyi reddeden Alman "sollar"ını eleştiren Lenin devamla; *"sollar'ın sınıf partisi olarak,* ***yığın*** *partisi olarak nasıl durum değerlendirmesi yapmak,*

nasıl davranmak gerektiğini bilmediklerini burada bir kez daha görüyoruz." (açL) (11) diye yazıyordu.

Konunun daha iyi anlaşılması için basit bir örnek verelim: Sendikal örgütlenme ve mücadelenin işçi sınıfının sorunlarını çözme niteliğine sahip olmadığını tüm Marksistler, hatta küçük burjuva devrimcileri dahi bilirler. Fakat ülkemizde işçi sınıfının bırakalım komünist hareket etrafında örgütlenmesini, çok büyük bir kesimin henüz sendikal örgütlenme ve mücadele bilincine dahi sahip olmadığını gözönünde bulundurduğumuzda ne sendikal örgütlenmeden ne de sendikal mücdeleden vazgeçebiliriz.

Buradan da anlaşılacağı üzere mücadele biçimlerinin Marksistler açısından ömrünü doldurmuşluğu ile kitleler açısından gereksiz hale gelişi arasında çok önemli farklar vadır. Marksistler bu önemli farklara dikkat ederek; kendi öznel isteklerini kitlelerin istekleri yerine geçirerek hareket edemezler. Dolayısıyla bir mücadele biçiminin ömrünü doldurup doldurmadığını veya uygulanabilir olup olmadığını belirlerken kitlelerin sözkonusu mücadele biçimine karşı yaklaşımını temel almak, Marksist görüşü uygulamak anlamına gelir.

MÜCADELE BİÇİMLERİNİN ÇEŞİTLİLİĞİ

Diğer önemli bir nokta ise mücadele biçimlerinin çok çeşitli olmasıdır. Bu çeşitlilik sadece tarihsel gelişimin ortaya çıkardığı bir durum değildir. Aynı tarihsel dönemde ve hatta aynı anda gündeme gelen çok çeşitli mücadele biçimleri her zaman söz konusu olmuştur ve olacaktır da. Bu durumun temel kaynağı toplumdaki bilinç düzeyinin eşitsizliği ve buna bağlı olarak ihtiyaçların çok çeşitli olmasıdır. Komünist hareketin iradesinden bağımsız, nesnel bir gerçeklik olan bu durum ancak mücadele biçimlerinin bu çok çeşitliliğine uygun bir perspektifle devrim mücadelesinin kazanımı haline getirilebilir.

Toplumu oluşturan sınıfların farklılığı ve aynı sınıfsal temele sahip kesimlerdeki farklı bilinç ve ihtiyaçlar kendisini çeşitli mücadele biçimleri ile ifade edeceğine göre komünist hareket mevcut mücadele biçimlerine uygun bir politik ve örgütsel hatta sahip olmak zorundadır. Ayrıca komünist hareketin mücadele biçimleri sadece mevcut sistem içinde "olanaklı" olan biçimler olamayacağı için komünist hareketin sahip olması gereken politik ve örgütsel hat; toplumdaki devrimci sınıfların mücadele biçimlerini kapsamakla birlikte bunları da aşan bir somutluğa sahip olacaktır.

Bu temelde soruna yaklaştığımızda siyasal iktidar mücadelesi yürüten komünist hareketin, aynı anda yasal ve yasadışı, barışçıl ve silahlı mücadele biçimlerini birbirleriyle uyum halinde ve iktidar perspektifi temelinde birleştirmesi bir zorunluluk olarak gündeme gelecektir. Elbette bu mücadele biçimlerinin birbirlerine göre önemlerinin belirlenmesi ve buna uygun güçlerin düzenlenmesi hem somut koşullarla hem de devrim sürecinin stratejik planı ile uyum içerisinde olması gerekir. Mücadele biçimlerinin belirlenmesinin taktiğin konusu olması, stratejik plandan bağımsız ele alınmasını değil, aksine "stratejiye hizmet eden taktik" anlayışı doğrultusunda, stratejik plan ile uyumlu, ona tabi ve satratejik hedeflere ulaşmada ön açıcı bir niteliğe sahiph olması gerekir. Stratejiye hizmet etmeyen, doğru bir taktikten sözedilemeyeceği iin mücadele biçimlerinin önem sıralamasını da buna göre gerçekleştirmek zorundayız. Ancak bu konunun üzerinde varolan mekanik kavrayıştan dolayı durmamız gerekiyor.

Koşulların nesnel-bilimsel analizi ve analiz doğrultusunda hazırlanan stratejik planın başarısı strateji ile uyumlu taktik evrelerin başarısına bağlıdır. Taktik evrelerde belirlenen taktik politikalar ise dönemin mücadele biçimleri ile hayata uygulanabilir. Mücadele biçimlerinin belirlenmesindeki temel eksen olan farklı bilinç düzeyi ve ihtiyaçlar komünist öncüyü, çok çeşitli mücadele biçimlerinin (süreçte) varlığı ile karşı karşıya bırakır. Bu mücadele biçimlerinin kimisinin esas, kimisinin ise tali öneme sahip olması güçlerin biçimlenmesinde mekanik bir düzenlemeye neden olmamalıdır. Burada belirleyici ölçütümüz güçlerin niteliği olmalıdır. Ve bu nitelik durum dışta bırakılarak esas biçimlere daha fazla, tali biçimlere daha az güç konumlandırmak diye bir bakış açısı kesinlikle doğru değildir. Komünist hareket için esas olan biçimlerin, kitlelerin önemli bir kesimi tarafından henüz benimsenmemiş oluşu; kitleler açısından benimsenen mücadele biçimlerinin komünist hareket açısından esas öneme sahip biçimlerle uyum içerisinde ele alınmasını ve bu mücadele içerisindeki komünist güçlerin kitlelerin bilincini esas biçimler perspektifinde yükseltmesini gerekli kılar.

Komünist hareket tarafından koşulların nesnel analizine bağlı olarak belirlenen esas biçimlere göre, güçlerin mekanik düzenlenmesi kitlelerin bilinç düzeyinin geriliğinden dolayı; kitlelerden kopulmasını, bir grup elitin eyleminin kitlelerin devrimci eyleminin yerine geçirilmesine neden olur. Mücadele biçimleri sorununa yaklaşımın, geleneğin sorunlu olduğu temel noktalardan biri olduğunu yazının başında belirtmiştik. Kaypakkaya geleneğinin içinde bulunduğu krizin mücadele biçimleri sorununu ele alış yöntemiyle çok yakından ilişkisi vardır. Yazının bu bakış açısıyla ele alınması ve Kaypakkaya geleneği ile sınıf mücadelesi süreçlerinin uyumu çerçevesinde tarihsel arka planın gözönüne getirilmesi, yazının amacına ulaşmasını sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

1- Lenin, Sağ ve Sol Sapmalar Üzerine, Ekim Yayınları, sf.25
2- Age. sf. 25-26
3- Age. sf. 26
4- Age. sf. 26
5- Age. sf. 19-20
6- "Sol" Komünizm, Lenin, Sol Yayınları, sf. 53
7- Mao Zedung, Seçme Eserler, Cilt 3, Kaynak Yayınları, sf. 192
8- Age. sf. 191
9- Age. sf. 191-192
10- "Sol" Komünizm, Lenin, Sol Yayınları, sf. 53
11- Age. sf. 53

İttifaklar ve cephe

Muzaffer ORUÇOĞLU

İktidarı kazanma sanatının bazı temel politikaları vardır. Bunlardan bir tanesi de ittifaklar ve cephe politikasıdır. Ülkemizde özlenen ve kurulmasına çalışılan, gerçekleşmesi uğruna ağır bedeller ödenen en temel ittifak, işçi sınıfının köylülükle ittfakıdır. Bunun biçimleri nasıl olur? Ülkelere, şartlara bağlı olarak biçim alır. Mesela komünist partisinin öncülüğü ve egemenliğinde işçi sınıfının ve köylülüğün örgütlenmesi biçiminde olabilir. İşçi sınıfına egemen olan komünist partisi ile köylülüğü örgütleyerek ona egemen olan bir yada birkaç köylü partisi arasında ittifak şeklinde de olabilir. İşçi köylü ittifakına, işçi köylü cephesi de diyebiliriz. Önemli olan, halkı birleştirmek, halkın birleşik cephesini gerçekleştirmektir, küçük ve orta mülk sahiplerini aydınları kazanmaktır. İşçi sınıfından, orta mülk sahiplerinin üst kesimlerine kadar geniş bir kesimin cephesel birliğini gerçekleştirmektir. Bu zor bir iştir. İdeolojik, politik, askeri, artistik, diplomatik, vs, alanlarda ağır bedelleri olan uzun bir iştir. Halkı birleştirmek kadar zor olan bir başka iş de, egemen sınıfların ve bu sınıf partilerinin en azılı kesimlerinin nisbeten daha ılımlı kesimlerden tecriti ve esas vuruşun hedefi haline getirilmesi, diğerlerinin ise elden geldiğince tarafsızlaştırılması politikasıdır. Üç ısrar her zaman iyidir. Sınıf mücadelesinin kahredici ateşinde ısrar; halkın birleştirilmesinin bir aracı olan geniş bir cephe politikasında ısrar; egemen sınıfların ılımlı kesimlerinin en azılı kesimlerinden ayrılması ve tarafsızlaştırılması politikasında ısrar. Mao, zaman zaman sol, zaman zaman da sağ hatalar işleyen büyük bir komünisttir. Ama hiçbir komünist, halkın birleştirilmesi, düşmanın parçalanması gibi temel bir konuda Mao kadar usta değildir. 8 Mayıs 1941'de yazdığı, "İkinci Antikomünist saldırının püskürtülmesinden çıkan sonuçlar" başlıklı makalesinde bakın ne diyor:

"Guomindang iflah olmazlarına karşı mücadelede, büyük komprador burjuvazi, komprador karakteri pek az olan yada hiç olmayan milli burjuvaziden ve en gerici büyük toprak ağaları da aydınlanmış eşraftan ve sıradan toprak ağalarından ayırt edilmelidir. Partimizin ara kesimleri kazanma ve 'üç üçte bir sistemine' dayanan siyasi iktidar organları kurma çabasının teorik temeli budur." (Seçme Eserler II, sf. 471)

Bizim, 'komprador karakteri pek az olan' burjuvaziyi 'komprador buruvaziden', 'en gerici büyük toprak ağalarını' 'aydınlanmış eşraftan', ya da 'sıradan toprak ağalarından' ayırt etme gibi ciddi bir derdimizin olduğunu sanmıyorum. Eşrafın da aydınlanmışı mı olurmuş. Partili olmadıkları yada partiye yaklaşmadıkları için aydınlara karşıyız. ÖDP gibi demokratik partilere karşıyız, feministlere ve eşcinsellere karşıyız, çevrecilere ve Aleviler'e karşıyız. Biz KARŞIYIZ. Peru Komünist Partisi'ni göklere çıkarıyoruz öve öve. Ama onun gibi dövüşemiyoruz. Onun gibi dövüşsek güçleneceğiz. Güçleneceğiz ama iktidarı alamayacağız. Alamayacağız çünkü PKP'nin ittifaklar ve cephe politikası konusunda pratikte işlediği sekter politikayı aynen biz de uyguluyoruz. Dünyanın tüm sol komünistleri birbirlerine benzerler.

Demokrasi bilincinin ve bilgi birikiminin zayıf olduğu yerlerde ittifaklar ve cephe politikası tökezler. Cephe, düşünceleri ve nihai amaçları farklı olan güçlerin, belli tarihsel koşullarda çıkar birliği yapmaları, yani birleşmeleridir. Komünist partisinin demokrasi bilinci, enginliği, ortak çıkarların korunması konusundaki yüksek sorumluluk duygusu ve esnekliği cephenin kurulup yaşamasında büyük rol oynar.

Büyük ittifaklara ve cephelere, kurulan bir yığın küçük ittifaklar ve küçük cephelerle de varılır bazan. İttifaklar ve cephe sorunları, geleceğin değil, yaşanılan günün sorunlarıdır. Görüşlerin dondurulmasına ve mutlaklaştırılmasına karşı çıkılmalıdır.

Bugün ülkede, ittfakları ve cepheleri gerçekleştirebilecek yetenekte komünist ve devrimci partiler var mıdır? Ben çok uzaklardan, miyop gözlerimle bunun olmadığını görüyorum. Yirmibeş yıl öncesinin görüşleriyle yetiniyorlar. Parçalanıyorlar. Birbirlerine rahatsız edici bir şekilde benzedikleri halde birleşemiyorlar. Bildiğim kadarıyla şeyler birbirlerine benzemezler. Ama bunlar, şimdiye kadar tüm bildiklerimi bana inkar ettirecek derecede birbirlerine benziyorlar. Ama birleşemiyorlar. Bu durum, kim bilir, belki de felsefeyi yepyeni bir ilkeyle taçlandıran bir durumdur: Birbirlerine mutlak derecede benzeyen şeyler birleşemezler. Altı çizilmelidir bu yeni ilkenin. Kimseye ayrılma hakkı tanımıyorlar. Ayrılanları hain ilan ediyor, bazan da köşe bucak kovalıyor, dövüyor, cin çarpmışa çeviriyorlar. Bu konuda oldukça birlikçiler. Kurulan, devrimci olmayan, legal demokratik partileri lanetliyor, tecrit etmeye çalışıyorlar. Kendi içlerinde azınlığın demokratik haklarına tahammül edemiyorlar. Ben buna bilimsel komünizm demekte güçlük çekiyorum. Tüm bu tavırlar, despotik Asya komünizminin ruhuna oldukça uygundur.

Açlık grevlerine dikkat ettiniz mi? devrimci hareketlerin ittifakına ve demokratik partilerin de güçlü desteğine dönüştü. Oniki Eylül darbesinden bu yana hiç bu denli güzel ve güçlü bir hareket olmamıştı. Liberaller, bazı gerici yazarlar, hükümete, "Ne yapıyorsunuz, ülkeyi iç savaşa sürüklediğinizin farkında değil misiniz!" diye bağırıyorlardı. Bu neyi gösteriyordu? Güçbirliğine, ittifaka dayanan eylemin gücünü, cepheleşmenin gücünü gösteriyordu. Açlık grevi tecrübesi, devrimci, demokratik, komünist hareketlere ders veriyor. Bu dersin ne ölçüde etkili olduğunu ilerde göreceğiz.

Bu hüznün sorumlusu kim, kim proletaryayı ideolojik silahsızlandırmaya soyunan?

Erkan UĞUR

Son dönemlerde gerek **Partizan Sesi** gerekse **Özgür Gelecek** gazetelerinde **Muzaffer Oruçoğlu** şahsında devrimci hareketi yeniden yapılandırma iddiası taşıyan, gelenek realitesini objektif bir tarzda ortaya koyup muhasebe etmek isteyenlere yönelik seviyesi düşük bazı eleştiri yazıları yayınlandı. Bol bol yıkıcılık ve bölücülük suçlamasıyla, klasik baskıcı/ totaliter ve tahammülsüz yaklaşımların sergilendiği bu yazılara ilişkin genel bir bakış açısı sunmanın faydalı olacağı kanaatindeyim.

Mesele esasen bizim açımızdan Muzaffer Oruçoğlu'nu yada geçmişte sorgulama çabasında belli adımlar atmış fakat oturaklı kurumlaşmalarla kendi çalışmasını süreklileştirememiş kimi gelenek kökenli kesimleri ele almak yada kimi konularda savunulan anlayışlar değil; tartışma ve eleştirilerde sergilenen yaklaşımlar ve yöntem hususudur.

Yoksa herkesin sergilediği pratik ortadadır. Kimse sütten çıkmış ak kaşık olmadığı gibi bu noktalarda pervasızca eleştirilerde bulunan arkadaşların keşke kendi gerçekliklerine ilişkin aynı acımasız eleştirileri yaptığına tanık olabilsek. Bunu yapmak bir yana dursun bu noktada belli bir birikimde olan ve bilimsel sorgulayıcılık silahını layıkıyla kullanmaya çalışanlara karşı gösterilen tutum aynı zamanda gelenek güçlerinin bugün içinde bulunduğu trajedinin iyi bir göstergesidir.

Hiçbir siyasal sorunu tartışamayan, en ufak bir farklılığa yada sorgulayıcılığa "burjuvazinin içimizdeki ajanları", "düşmana hizmet etmek", "partiyi yıkmaya, bölmeye çalışmak" "Proletaryayı ideolojik silahsızlandırmaya soyunmuş" "burjuva karşı devrim cephesinin devrim cephesi üzerindeki yıkıcı, engelleyici iç faktörleri" olarak algılayan kafa yapılarıyla bir yere gitmenin mümkün olmadığı bugüne kadar onlarca kez ortaya çıksada bu yaklaşımların böylesine kuru ve saldırgan bir tarzda kendisini sunabilmesini cahillik ve bilimden uzak oluşun somut ve bariz ifadesi olarak kabul edebiliriz.

Partizan Sesi ve **Özgür Gelecek**, geleneğin içinde bulunduğu ideolojik-politik ve örgütsel tıkanıklıklara ve yetmezliklere işaret edip, buna bağlı olarak yaşanan olumsuz pratiği muhasebe edip geleceğe ayaklarını sağlam basacağı bir rehabilitasyona girişmek yerine; böylesi çabayı yürütmek bir yana yürütmek isteyenlere ilişkin kendi gerçekliklerini pür-ü pak göstermeye çalışması doğrusu anlaşılabilir bir şey değil. Tevekkeli içinde bulunduğu dünyaya ve ülke topraklarına yabancılaşan bu anlayışların kendilerine de yabancılaşmış olmalarını fazlaca yadısımamak gerek. Fakat biz yine de insaf diyoruz. Geleneğin hem ideolojik hem siyasal hemde örgütsel düzeyde geliştirilmediği aksine iyice iğdiş edilerek kimi olumlu geleneklerinin dahi ayaklar altına alındığı bir ortamda herşey yolundaymış ve durum iyiymiş gibi bir tablo çizmenin ya yalancılık yada ahmaklık olduğunu üzülerek vurgulamak zorundayız.

Geleneğin içinde bulunduğu krize, yetmezliklere ve gayet mütevazi bir şekilde siyasal önderlik sorununa işaret eden bir ilana dahi gösterilen tahammülsüzlük körlüğün ayyuka çıktığını gözler önüne sermektedir. "Anlı şanlı partimiz" edebiyatıyla, kaba mübalağalı ajitasyonla işleri idare etmeye alışmış arkadaşlarımızın siyasal-ideolojik polemikler yerine kişileri, olayları ısrarla tartışmak istemesini 25 yıllık kültürümüzün son on yıllık dönemeçlerinde kangrenleşmiş olan apolitik şekillenişine bağlıyoruz.

İçinde bulunulan tıkanıklıkları

ve yetmezlikleri dürüstçe ortaya koymak ve tabandan tavana tartışarak çözümler üretebilmek için ciddi bir kurumlaşma kadrolaşma hazırlığına girmek yerine bu sorunlara göz kapayıp, işi daha düne kadar yoldaş olduklarına şiddet uygulama anlayışını savunmaya/ bunu birçok alanda hayata geçirmeye kadar vardıran bu anlayışlardan olgun ve düzeyli bir çaba bekleme iyimserliğini sürdürmek boş gibi gelsede biz kendimiz için doğru bulduğumuzu tüm devrimci güçlere bildirmekten geri durmayacağız.

Artık posası çıkmış basma kalıp laflar ve tekerleme siyasal tespitlerle devrim ve demokrasi mücadelesinin geliştirilemediği ortadadır. Bugün devrimci hareketin herzamankinden katbekat daha fazla ideolojik-politik çalışmaya ve dayanışmaya ihtiyacı vardır. Siyasetten, bilgiden ve bilimden oldukça uzaklaşmış şu halimizle yaşanılan genel ve özel problemleri aşmak mümkün değildir.

Aylık teorik dergilerin neden çıkarılamadığını, ciddi siyasal-ideolojik, felsefi araştırmaların niye yapılamadığını sormak gerekiyor. Sosyo-ekonomik yapıdan, sosyalizmin sorunlarına kadar savunduklarını ciddi veri ve araştırmalarla ortaya koyamayanların herşey netmiş ve çok sağlam bir çizgiye sahiplermiş gibi ahkam kesmelerinin üzerinde neden durulmuyor?

Bunlar yapılmıyor/yapılamıyor, yapılamadığı da kabul edilmiyor. Çünkü siyasete, siyasal çalışmaya ihtiyaç duyulmuyor. Siyasal çalışmanın önemini göremeyenler öteden beri bir kaç bilekli kahraman öncülüğünde yapılacak eylemlerle işlerin yoluna gireceğini düşünüyorlar. Siyaseti yadsıyan, küçümseyen ve dıştalayan anlayışların gideceği yerde kastlaşma, parçalanma ve yozlaşmadan başka bir şey olmuyor.

Devrimci, ilerici, sosyalist güçlerin birbirinden dahi doğru düzgün haberdar olmadığı, ortaklıklar yakalayamadığı bir ortamda daha esnek, mütevazi ve duyarlı olunması gerekirken birleşebileceğin, birlikte iş yapabileceğin ilerici, devrimci güçlere ukalaca ve karalayıcı bir dille saldırmak zaten hali hazırdaki benmerkezciliğin yaratmış olduğu parçalanmaya kan vermek, güvensizlikleri derinleştirmek anlamından başka birşey ifade etmeyecektir.

En hafifinden birbirini hırçınca karalayan Özgür Gelecek ve Partizan Sesi'nin tüm sayılarını önümüze bakıp şöyle bir karıştırdığımızda aynı başlık, aynı yorum ve aynı sloganlarla hareket ettiklerini görüyoruz fakat birbirlerine olan tahammülsüzlüklerini ve yıpratıcılıklarını devrime hizmet eden bir durum olarak adlandırabilirmiyiz? Tabii ki sorunu soyut bir birlik yada parçalanmışlık düzeyinde değerlendirmemeliyiz. Dikkatleri buralara kilitleme yerine doğru ve sorgulayıcı anlayışlar üzerinde devrimci bir muhasebeye dayanan birliklerin kurulması doğru ve faydalı olandır. Öbür türlü birlik yada ayrılık fazlaca anlamlı olgular değildir. Yinede her zaman için aynı yaklaşımların olabildiğince birarada olması alınacak olumlu/olumsuz sonuçların ortaya çıkması, harcanacak gereksiz enerjilerin engellenmesi anlamında daha olumludur.

Bugün devrimci hareket genelinde insana ve halka yabancılaşma gibi bir tehlike sözkonusudur. Yapılanmaların dar çıkarlarının, kişisel hesapların üzerinde insana ve kitlelerin genel çıkarlarına ters düşen bir çok yaklaşım, çifte standart ve yabancılaşma neredeyse normal işlerlik olarak kabul edilmeye başlanmıştır. Sosyalist kesimin marjinalliği derinleşmekte, kimi zoraki çıkışlar saman alevi olmaktan başka bir işlev yüklenememektedir.

İnsana yabancılaşmanın kaynağında bilime, bilgiye, sanata ve kültüre yabancılaşma yatmaktadır. Dondurulmuş ideolojik-politik-örgütsel yaklaşımlarla hayatı yakalamanın, insanlığa hizmet etmenin olanağı yoktur. Hayatın ve bilimin değişen, gelişen tabiatını anlayamadığımız ve bu değişime ayak uydurup onu ilerletebilme çabası vermediğimiz müddetçe hali hazırdaki yaklaşım ve kapasitelerle çokça mesafe alınamayacağı iyice anlaşılmalıdır.

Devrimci hareketin ve gelenek güçlerinin bugünkü durumuna bakarak hüzünlenmemeye imkan varmı? Biz yürüyüşümüzde bu hüznün etkisini devrimci insani duyarlılık olarak ortaya koymaktan çekinmiyoruz. Fakat bu hüznün nedeninide anlaşılan iyice ortaya koymamız gerekiyor; Geleneği bugünkü trajikomik duruma düşüren sözkonusu dar, kuru ve köhnemiş anlayışlardır. Aynı kafalar proletaryanın ideolojisini bu köhnemiş yaklaşımlarıyla iğdiş etmiş, ideolojik olarak silahsızlandırmaya soyunmayı bırak bunu gerçekleştirmişlerdir bile.

Bunun farkında olmayıp hala ucuz basmakalıp laflarla eleştiri yürütenlerin etrafına iyi bakması gerekiyor. Yanlarında kimse kalmadığında iş işten geçmiş olabilir...

Bu dostlar arına arına atomize olduklarından bunun acısıyla dahada pervasız bir tarzda saldırıya geçiyorlar. Kendine güvenen, düzeyli ve olgun olmaya özen gösteren ve sorunlarını önüne koymayı bilenlerin geleceği omuzlamasının daha olanaklı olduğunu belirtmenin yeterli olacağını sanıyoruz.

KÜLTÜR DEVRİMİ DÖNEMİNDE ÇİN'DE BİLİM GAZETECİLİĞİ

Madde sonsuzca bölünebilir

ABD Devrimci Komünist Partisi kitle yayın organı haftalık "Revolutionary Worker" (Devrimci İşçi) gazetesinin 23 Haziran 1996 tarihli sayısından aldığımız ve okuyucularımızın fiziksel dünyaya ilişkin maddeci anlayışla ilgili bilgilenmelerine ve eğitimlerini ilerletmelerine yardımcı olacağını düşündüğümüz "Madde sonsuzca bölünebilir" başlıklı makalenin ilk bölümünü bu sayımızda yayınlıyoruz.

Bian SİZU
İng.'den çeviren: **Mustafa TOPAL**

"Bu makale Büyük Proleter Kültür Devrimi'nden sonraki dönemde 1973'ten 1975'e kadar Shangay'da yayınlanan bilimsel bir gazete olan Doğanın Diyalektiği'nde Bian Sizu imzasıyla basıldı. "Madde sonsuzca Bölünebilir" Doğanın Diyalektiği'nin 1973 Kasım'ında yayınlanan 2. sayısında çıktı. Bu makale RW tarafından 1981 yılında tercüme edildi ve RW'nin 122. sayısında yayınlandı. Doğanın Diyalektiği Çin halkı arasında bilimsel bakışı ve bilimsel bilgiyi yaygınlaştırmayı hedeflemiş bir gazeteydi. Gazete aynı zamanda en önemli çağcıl bilimsel sorunlarla ilgili kuramsal eserlere de yer veriyordu. Bilimin kitlelerle bağını sağlama ve bilimi emekçi halkın hizmetine sunma Maocu Çin'de devrimci bir ilkeydi. Bu, yalnızca bilimsel bilginin yaygınlaşması sorunu değildi. Aynı zamanda sınıf mücadelesinin önemli bir alanı idi. BPKD döneminde bilimin yürütülmesine ilişkin yaklaşım ve liderlik düzeyinde kapitalist yolcular ve burjuva uzmanların tekelciliğinin kırılması için önemli bir mücadele yürütüldü. Bu bir ölüm kalım mücadelesiydi. Çünkü bu sınıfsal güçler toplumdaki proletaryanın bütünsel önderliğine karşı mücadelede bilimsel alandaki kontrollerini "başlıca" araç olarak kullanıyorlardı. Eğer proletarya, bütün toplumun dönüşümüne öncülük yapacaksa, çalışan yığınlar eğitilmeli ve proletarya bilimsel deneyimde ana güç olarak belirmeliydi. Devrimciler, bilimsel kuramda daha ileri adımlar atmayı sağlayarak bilimin önündeki yeni engelleri yıkmada bilim insanlarına öncülük ederken, aynı zamanda metafiziğe ve idealizme karşı mücadele ediyor ve diyalektik maddeciliğin öncü bir rol oynaması için uğraşıyorlardı." (RW'nin notu)

Bu makale mikro görünümü içinde maddenin yapısının sonsuzluğundan sözediyor. Maddeye yapısal düzeyde bakıldığında her bir düzeyde niteliksel farklar olduğu görülür. Daha derin düzeylere inildikçe, yine sonsuzcasına, bölünme süreci devam eder. Maddenin somut yapısal tipleri gözönünde tutulduğunda, maddenin biçiminin süreksizliği ile alansal biçiminin nesnelliği ve her bir düzeyde bu iki biçimin birliği görülebilir. Devinim durumunda olan olarak tanımlanan maddenin yapısal niteliklerinden şu sonuç çıkar. Wavicles (*) (genellikle 'elementer parçacık deniyor)'ler hem ayrı parçacıklar olarak hem de sürekli dalgalar olarak dile getirilebilirler. Bu nedenle madde har zaman ikiye bölünen bir bütünlük, her zaman ayrı olanın ve sürekli olanın bir birliğidir. Ne insanın maddenin yapısını kavrayışının ne de bilimsel gelişimin bir sonu olamaz.

Doğaya ilişkin insan anlayışı, bir yandan sürekli olarak mevcut durumdan daha ilerilere ulaşma, daha geniş kategorilere yayılma ve doğanın genişliğini kapsama yönünde gelişirken, bir yandan da, sürekli olarak sığlıktan derinliğe ilerleme, maddenin yapılarına her düzeyde daha fazla ulaşma ve doğanın derinliğini kapsama yönünde gelişiyor.

Doğabilimin gelişmesinin tarihi doğanın genişlik ve derinliğinin fethedilmesinde insanlığın zaferinin bir kaydıdır. İnsanlık ilkin yalnızca farklı şeyler gördü. Daha sonra bir kaç milyon farklı bileşim değişik şeylere indirgendi. Bu milyonlarca bileşim yüzlerce kimyasal element ve onlarca atomdan ibaret sayıldı. Atomların yapısında daha derinlere

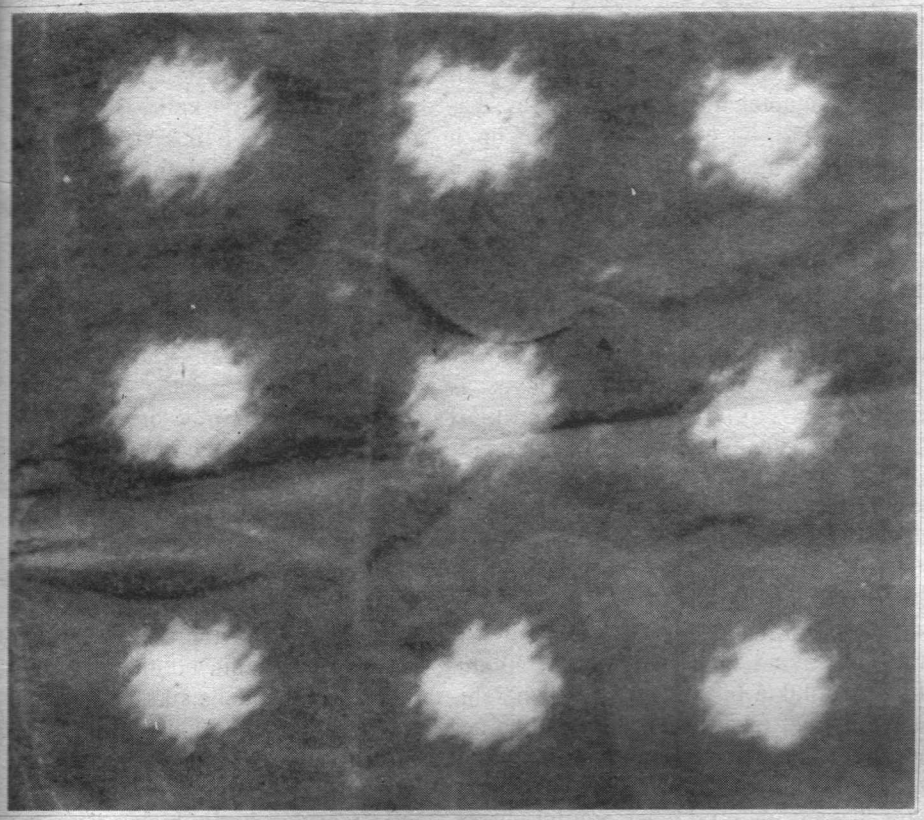

Atomların elektron mikroskoplarıyla çekilen ilk görüntüleri

ulaştıktan sonra insanlık bu bir çok atomun en önemlileri sözde "elemanter" parçacıklar olan protonlar, nötronlar ve elektronlardan oluştuklarını anladı. Bilimin daha da ilerlemesiyle birlikte, yalnızca "elementer" parçacıkların sayısı sürekli bir biçimde bir kaç düzineye çıkmakla kalmadı aynı zamanda bir "elemanter" parçacığın hiç de elemanter olmadığı ve daha fazla bölünebildiği anlaşıldı. Bu elemanter sözcüğü tümüyle bilimdışıdır. Elemanter parçacıklar yalnızca parçacık değiller onlar aynı zamanda dalga özelliği de gösteriyorlar. Bu nedenle kimileri onlara bu mikro-nesnelerin en önemli özelliğini yansıtacak biçimde Wavicler diyor.(I)

AYRILIK VE SÜREKLİLİK

Dünyada çeşitli tipte nesneler var. Gök cisimleri, tozlar, dağlar, okyanuslar, organik varlıklar ve "ölü şeyler". Şeylerin bu çeşitliliğinin arkasında bazı ortak şeyler var mı? Şeylerin sonsuz çeşitliliği içinde bir birlik var mı? Bu sorun; insanlığı daha ileri bir adım atmaya, görüngülerin yüzeyindeki renkler ve çizgilerin arasında şeylerin özünü yakalama adımına götürdü. Engels'in söylediği gibi; "Burada, şimdiden tümüyle kendine özgü, kendiliğinden bir maddecilik, doğal görüngülerin sonsuz çeşitliliği içinde bir birlik gören doğal bir maddecilik vardı." (Engels, Doğanın Diyalektiği, Progress Publishers, sf. 186)

Maddi dünyanın çeşitliliği temelde bir birlik varsa sözkonusu olabilir. Şeyler sayısız biçimde olabilir, ama onlar tümüyle maddidir. Yine de eskiden üretim düzeyinin çok düşük olması nedeniyle insanlar çeşitli somut maddi biçimler içinden "madde" kavramını soyutlayamıyorlardı. Kaçınılmaz olarak "cisimsel biçimde, özel bir şey olarak, bir birlik, bir şey arıyorlardı" (Doğanın Dilayektiği, sf. 186). Sürekli olarak "herşeyin ondan ibaret olduğu, herşeyin ilkin ondan türediği ve sonuçta onda çözüldüğü" bir şey bulmaya çalışıyorlardı. "Bütün varlıkların ilkesi ve temeli" neydi?

İlk olarak bazı insanlar saltık sürekliliği olan bir şey tasarımladılar. Eski Yunanlılardan Thales herşeyin temelinin su olduğunu söylemişti. Anaksimenes temel öge ve ilke olarak havayı ele almıştı. Ülkemizin savaşan devletler (2) döneminde Güuanzi'nin yazarı da suyu "yeryüzünün havası ve kanı" olarak düşünüyordu. Üç krallık döneminde (3) Yang Quan ise "suyun yeryüzü ve cenneti oluşturduğunu" düşünüyordu.

Bizim eski dönemimizde daha da maddeci olanlar için ilk ilke hava idi. Bu tezi savunanlar bunu Sun Xing ve ilkbahar ve sonbahar dönemindeki (4) Yi Wen'den almışlardı: "Şeylerin özü" havaydı. Onlar yeryüzü ve cennetin "havadan oluşan bir doğası" olduğunu, evrenin "temel töz"ünün hava olduğunu ve bütün herşeyin "nesnel biçimleri" (birleşen, ayrılan ve değişen) tek bir temel tözden -havadan- oluşan bir durumda olduğunu düşünüyorlardı.

Onlar maddi dünyanın çokluğunda birlik, yani maddenin birliğinin dışavurumunu bulmaya çalışıyorladı. Bu maddecilikti. Su, ateş ve hava gibi akışkan nesneler ayrılabiliyor, katı nesnelerden farklı olarak süreklilik gösteriyorlardı. "Su durmaksızın akar". Oylum olarak (ya da bir kap ile) ölçülebilir ya da damlalarla bölünebilir, sonsuzcasına küçük parçalara bölünebilir gibi gözüküyordu. Han Fei'nin (5) dediği gibi "Biçimi olan bir şey kolaylıkla kısımlara ayrılabilir ve bölünebilir." Niçin? "Eğer bir biçimi varsa, o zaman uzunluğu da vardır. Eğer uzunluğu varsa, oylumu da vardır." örneğin 30 cm uzunlukta bir sopa alalım. Eğer bugün yarısını kesersek yarım kalan kısmı ikiye böleriz. Bu biçimde 10.000 yıl 30 cm lik uzunluğun tümünü tüketmeden çubuğu bölmeyi sürdürebilirz.

Madde gerçekten de sonsuzcasına

bölünebilir. Eski insanlar maddenin bazı somut biçimlerinden yararlanarak maddenin sonsuzcasına bölünebildiği düşüncesini dile getirdiler. Bu dile getirme nesnel olarak diyalektiğin dile getirilmesiydi. Fakat herşeyi maddenin somut bir biçimine indirgemek sorunun aşırı bir basitleştirilmesiydi. İster su isterse hava olsun, bu biçimde bölünmede, su yine su olarak hava yine hava olarak kalıyordu. Yalnızca nicelikte bir bölünme oluyor, ancak nitelik değişmiyordu. Engels buna "soyut bölünebilirlik, kötü sonsuzluk" (Doğanın Diyalektiği, sf. 203) diyordu. Bu türden "sonsuzcasına bölünebilirlik" tümüyle biçimsel, aldatıcı ve gerçekte hiç de bir bölünebilirlik değildi. Eğer herşey bu evrensel ilksel çorbadan ibaretse evrendeki bunca çeşitlilik nasıl oluşmuştu? Böylesi bir birlik tek yanlıydı. Bu yalnızca birliği tanıyor ama çeşitliği yokediyor, bu nedenle de karşıtına dönüşüyordu.

Bu soyut bölünebilirlik yolu izlendiğinde görecilik ve şüphecilik ortaya çıkar: Makrokosmoz (**) (Büyük Dünya) böyledir, mikrokosmoz (küçük dünya) da böyledir. Küçük dünya yalnızca büyük dünyanın görünümünün küçültülmesidir. Eski Yunan'a dönersek, orada, herbir parçacığın tüm dünyamız gibi olduğunu düşünen bazı kişiler vardı. Her bir parçacıkta insanların bulunduğu şehirler, sürülmüş tarlalar, güneş, ay ve yıldızlar vardı. Siz dünyanızın büyük olduğunu söylersiniz, fakat küçük bir dünyada yaşayanlar kendi dünyalarını hiç de küçük duyumsamayacaklardır. Bu nedenle büyük ve küçük arasında bir fark yoktur. "Tüm yeryüzü bir saç ucundan daha büyük değildir ve Tai Dağı küçüktür."(Zhangzi) (6) Bir iğne ucu bütün dünya kadar büyüktür. "Budha'nın derisinin tek bir gözeneği içinde, bütün Budhalar, bütün yerler, bütün zamanlar ve bütün yasalar vardır." (Budhacı öğreti). Bir gözenek bütün dünya kadar büyüktür. Büyük aynı zamanda küçüktür, küçük büyüktür ve şeylerin nesnel bir ölçütü yoktur. Şeyler ulaşılmazdır.

Dahası bütün dünyanın bir çeşit "elemanter madde" olduğu savı kapıları düşünceciliğe açıyordu. Çünkü bu "elemanter madde" herşeye gücü yettiği için, artık sıradan bir madde değildir. O, özel bir şey, madde ötesi, doğanın üstünde bir şey olmalı? Aristoteles buna "ether" diyordu. Doğaüstü bir şey, doğanın üzerinde bir şey, özellikle tanrının yarattığı bir şeydi bu. Ülkemizde, Konfiçyusçular, bazen maddecilerin sözettikleri "hava"yı alıyor ve onu gizemli, madde ötesi "Büyük Hava" evrensel, ruhsal bir töz haline getiriyorlardı. Dünyanın ya ayrılmaz Tanrı'da ya da "Cennetsel irade"de bütünleştiğini söylüyorlardı.

Bazı maddeciler bu saltık süreklilik savına karşı çıkayorlardı. 30 cm. uzunlukta bir sopayı sürekli bölebilirsiniz, fakat testere tozu haline değin böldükten sonra, açıktır ki daha fazla bölemezsiniz. Bir örnek olarak havayı alalım. Güneş ışığında havada çok küçük toz parçacıkları görebiliriz. Bahçede çiçeklerden dağılan küçücük çiçek tozlarını koklayabiliriz. Bütün bunlar bazı bölünemeyen şeyler olduğnu ortaya koyuyor. Bu deneyimlerden yola çıkan bu maddeciler öncekilerin tam tersi bir sonuca ulaştılar. Dünyadaki herşey bir ölçüye kadar bölündüktan sonra daha fazla bölünmeyen küçük parçacıklardan oluşur. Bu küçük parçacıklara eski Yunan'da Leucippus ve Demokritos "atom" adını verdiler. Mo Okulu buna "bölümlenemeyen son şey" adını verdi. "Bölünebilirliğin sonu" bir dibe ulaşıldığını ve artık bölünmenin olanaksızlığını belirtir. Onlar maddenin bölünemezliğindeki göreceliği görmüşlerdi. O dönem için bu bakış açısı eleştirel ve soyut bölünebilirliğin tutarsızlığını ortaya koyan bir yaklaşımdı. Maddenin oylumunun nesnel bir ölçütü vardır. Niteliklerde farklılıklar vardır; bir iğne ucu dünyadan farklıdır. Bunlar maddenin bölünemez görünümünü yansıtır. Suyu moleküllerine dek böldüğümüzde, su olduğu kadarıyla daha fazla bölemeyiz. Eğer bir su molekülünü de bölersek, elimizde iki hidrojen ve bir oksijen atomu kalır. Bu artık su değildir. Engels fizikte "bazı çok küçük parçacıkları" kabul ettiğimizi söylüyordu. "Kimyada bölünebilirliğin belirli bir sınırı vardır." (Doğanın Diyalektiği, sf. 245) Bu görece bölünmezlik nedeniyle, fizik ve kimyanın gelişmesine kaynaklık eden bir çıkış noktası olarak moleküller ve atomlar vardır.

Ne ki atomların bölünemezliği de saltık değil, görecedir. Bu bölünemezliği saltıklaştıran birisi maddenin sürekliliğini yadsımış ve maddeyi saltık bir ayrımlılık olarak ele almış demektir. Bu durumda onun gideceği yer metafizik ve düşüncecilik olacaktır. Tıpkı Newton'un yaptığı gibi. Newton maddenin bölünerek küçüldükçe gittikçe daha sıkı ve güçlü bir duruma geldiğini düşünüyordu. Madde çok küçük (mikro) boyutlara bölündüğünde öylesine sertleşiyorduki tanrıdan başka hiçbir güç artık onu bölemezdi. Bu, nesnel düşünceci bir mantıktır. Nesnel düşüncecilik bölünmezliğin görünümlerini çarpıtır. Berkeley ve Hume maddenin duyum bileşimlerinden başka bir şey olmadığını düşünüyorlardı. Bu nedenle, onlara göre, insanın görebileceği en küçük noktadan ötede madde bölünemezdi. "Bir şey zihnin onu algılanmasının ötesinde var olamaz." (Görü Üzerine Yeni Deneme, Berkeley)

Atomlar kuramının temelleri üzerinde Newton bir "atomik dünya resmi" çizmişti. Bütün göksel cisimler evrendeki boşluğu doldüran ayrı atomlardan oluşmuştur ve bunlar mekanik devinimin dünyadaki şeylerin gelişim ve değişimi atomların birleşme ve ayrışmalarından başka bir şey değildir. Şeylerin ne kadar değiştikleri önemli değildir, onların kaynakları hep aynı kalır. Atomların kendileri hiçbir zaman değişmezler, çünkü onlar tanrı tarafından yaratılmıştır. Bu nedenle, atomların devinimleri bilindiği kadarıyla "geçmiş ve gelecek bilinebilir", kısacası her

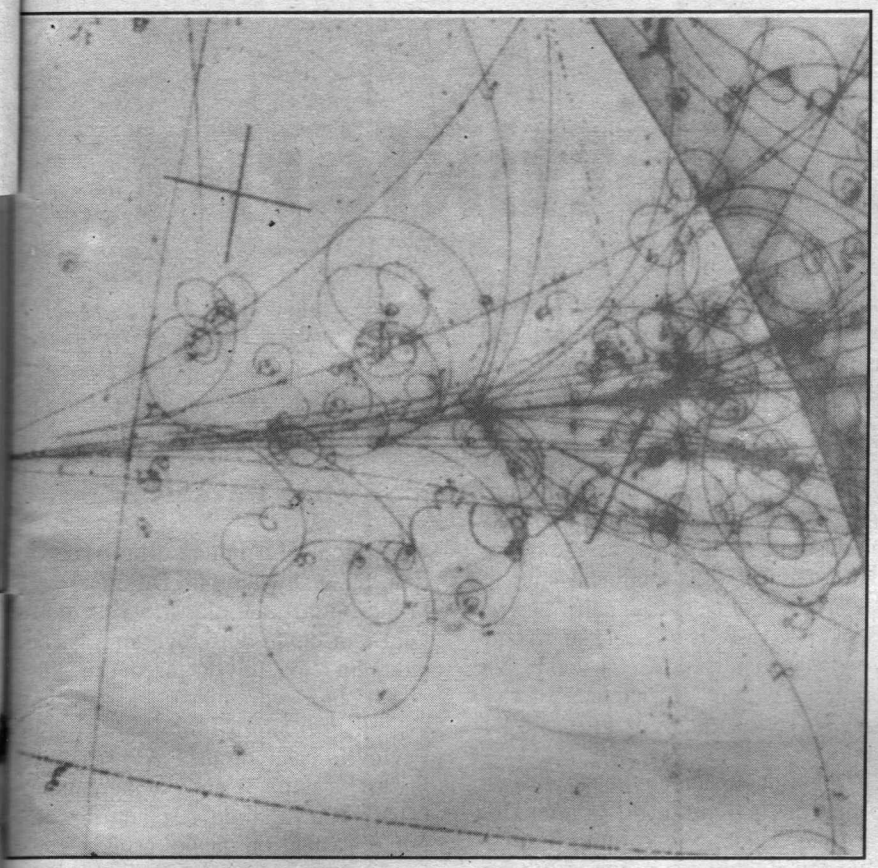

Bir protonun parçalanışı. Bu resim, yüksek enerjili bir nötronun çarptığı bir protonun bir çok farklı atomaltı parçacığa bölünüşünü gösteriyor. Parçacıklar gözle görülmeyecek denli küçük olmakla birlikte aşırı soğutulmuş hidrojenle dolu olan kabarcık odasında yüklü parçacıkların izledikleri yol, bıraktıkları izlerden görülebiliyor.

şey bilinebilirdi. Böylece Newtoncu mekanik "sonul gerçek" durumuna geliyordu.

Saltık süreklilik kabul edilemez, ama saltık ayrılık da. Bu bir çelişkidir. Kant yetkin bir biçimde bu çelişkiyi kavramış ve bunun bir "çatışkı" (antinomy) olduğunu öne sürmüştür. Dünyadaki herşeyin bölünemez bileşimlerden, saltık olarak yalın şeylerden oluştuğu doğrudur. Çünkü saltık olarak yalın bir şey elemanter bir şey olabilir. Tersi durumda böylesi elemanter şeylerden oluşan karmaşık nesneler olamazdı. Dolayısıyla da dünyada hiç bir şey olamazdı. Aynı bakış açısıyla, saltık olarak yalın şeylerin olmadığını söylemek, herşeyin sonsuzcasına bölünebilir şeyler olduğunu söylemek de doğrudur. Çünkü bir şey ne kadar yalın olursa olsun uzayda bir yer kaplamak zorundadır. Bunun anlamı ise (yer kaplayan herşey gibi) o şeyin sürekli biçimde bölünebilecek durumda olmasıdır. Kant'ın bu "çatışkısı" sorunun formüle edilmesini ve çelişkiyi ortaya koyuyor. Bu, diyalektiğin ilerlemesi ve insanlığın anlayışının gelişmesi için gerekli bir koşuldur. Ne varki Kant bu çelişkiyi çözemedi. Nesnel şeyler bölünebilir mi bölünemez mi, sürekli mi, ayrı mı? Kant'ın yanıtı şöyledi: Bilemeyiz. O nesnel şeylerin bilinemeyeceğini düşünüyordu. Eğer bunu bilmek için ısrar ederseniz çelişki üretirsiniz. Bu nedenle bu çelişki Kant'a göre öznel bilme yeteneğinin "önsel bir yanılsamasından" kaynaklanıyordu. Böylece Kant çelişkiyi ortaya koymakla başlamış ama sonuçta onun üstünü örtmüş ve bu çelişkiyle uzlaşarak düşünceci önselciliğe düşmüştü.

Bu konuda Hegel'de doğru şeyler söylemişti: Süreklilik ve süreksizlik "kendiliklerinde bir gerçek taşımazlar, gerçek yalnızca onların birliğindedir." Bu yaklaşımı onaylayan Engels şöyle der: "Bugün hemen hemen kanıtlandığı gibi madde hem bölünebilir hem de süreklidir, yoksa yanıtı olmayan bu iki şeyden yalnızca birisi değil" (Doğanın Diyalektiği, sf. 245) Sonuç olarak, doğa biliminin gelişmesinin her adımı Engels'in bu bilimsel savını doğruluyor ve ayrılık ile süreklilik olarak maddenin çeşitli biçimlerinin zengin içeriğini ortaya koymayı sürdürüyor.

(Devam edecek)

Dipnotlar:

İngilizceye çevirenin notları

1- Wavicle atom altı düzeydeki mikro-parçacıklar anlamına geliyor. Örneğin elektron, foton, proton, nötron vb. Bunlara genelde "elemanter parçacık" deniyor. Daha fazla bölünemeyen en küçük parçacık anlamına gelen bu sözcük bilimsel değil, çünkü bu parçacıkların en tipik özellikleri devinim halindeyken hem parçacık hem de dalga özelliği göstermeleridir. Bu nedenle kimileri onlara dalga ve parçacık sözcüklerini birleştirerek (Wave particle) Waicle diyorlar. Bu makalede bu ad benimsendi.

2- İ.Ö. 475'den 221'e kadar geçen dönemde Çin birbirleriyle sürekli savaşan farklı devletlere bölünmüştü.

3- 220-265 yılları

4- İ.Ö. 770-446 Konfiçyus bu dönemde doğmuştu.

5-Yaklaşık Konfüçyüs'ün yaşadığı dönem Han Fei Yasalcı Okul'un kurucusudur.

6- Eski Çin'de bir filozof

Türkçe'ye çevirenin notları.

(*)İngilizce Wave-dalga ve particle-parçacık sözlüklerinden türetilen Wavicles sözcüğünün Türkçe karşılığı olarak önerilen dalgacık(dalga-parçacık) sözcüğü bana hoş gelmediği için sözcüğün aslını kullandım.

(**)Makrokosmoz (büyük dünya) ile anlatılmak istenen; bizlerin içinde yaşadığımız, moleküllerin, tenis topları, uçaklar, trenler vb.nin devinimde yürürlükte olan klasik Newton yasalarının geçerli olduğu doğal çevre. Bu çevrede geçerli Newton yasaları atomaltı dünyada geçerli değildir.

Dilin yapıp ettikleri-1

Cengiz GÜNDOĞDU

GÜZEL UMUTSUZLUK

Duygu... düşünce... pratik dendikte, bu alanda n'oluyorsa bilinçle oluyor. Aşkımız... dostluğumuz... nefretimiz... düşmanlığımız... sevincimiz... üzüntümüz... doğrularımız, eğrilerimiz hepsi bilinçle mümkün. Eylemlerimiz de öyle. Bu yazıyı yazabilmem için elimle kalemi tutabilmem... kirlendikte elimi yıkayabilmem... kendime sabah kahvaltısı hazırlayabilmem... bir uzay gemisiyle uzaya çıkabilmem... hepsi, hepsi bilinçle.

Sanat... fesefe... bilim... ne yapıp ediyorsak hepsi bilnçli bir varlığın... insanın ürünü. İnsan beyni çok küçük. Ama beynimizin etkinliği bilinçli insan, evreni, metre metre arşınlıyor. Dağlar, o bilinçle yerle bir ediliyor... okyanuslar o bilinçle aşılıyor.... o bilinçle uzayda dolaşıyor insan. Peki, bunca işi yapan... durmadan eyleyen bilinci tam tamına tanımlamak mümkün mü. Felsefede bitmez tükenmez bir tartışma var bilinç üstüne. Afşar Timüçin, şöyle diyor bu konuda. "Felsefe tarihi boyunca bir çok filozof bilinç sorununa değişik açıklamalar getirmiştir. (...) Aristoteles için bilinç insanın tüm etkinliklerine, yani düşünsel ve duygusal tüm ruh oluşumlarına karşılıktır. Stoa'cılar bilinci insanın kendi ruhundan aldığı dolaysız sezgi olarak görmüşlerdir. Descarteis'in gözünde bilinç, ruhun özüdür, düşüncenin kendisidir. Leibniz'e göre bilinç, tözün gerçek doğasını ve ruhun özünü bilmemize olanak veren sezgidir. Hume'da bilinç, kendimizde sezgisine ulaştığımız seçik olgular çokluğudur. Bilinci, hem kendinin hem başka şeylerin doğrudan doğruya bilgisi olarak gören filozofların başında Kant ve Hamilton gelir" (1)

Bilinçle ilgili araştırmalarım gün geldi bıktırdı beni. Bıktım. Umutsuzluğa düştüm. Şundan ötürü umutsuzluğa düştüm. Bilincin çevresinde ne kadar dolanırsan dolan, bilincin içine ne kadar girmeye çalışırsan çalış, hep bir eksiklik kalıyor. Bilinç, işte şu diyemiyor insan. İstersen de. Bir kesinlikle bilinç şu de, çık işin içinden. Biri çıkar, bir soru sorar, yerlebir olur o kesinlik.

Şunu da söylemeliyim. Dedim ya, bilinç nedir dedikte bir umutsuzluk başlıyor bende. Seviyorum bu umutsuzluğu. Güzel bir umutsuzluk bu. Sözgelimi Aristoteles'in bilinç tanımı tam tamına doğru olsaydı, Descartes, Kant, Hegel, Marks hiç uğraşmazlardı bilinçle. Felsefe tarihi olmazdı. Bir de şu var. Kesin... zaman-mekan dışı bir doğru tanım bilincin yapısına... insan eylemine uygun değil. Mutlak... kesin doğruyu buldum diyen bilinç, durmuş bilinçtir çünkü. Böyle bir bilinçle, denemelere... deneylere... sorulara.... araştırmalara... didiklemelere kapalı bilinçle bir adım atamazdı insan. Bırakalım, doğru yanlış, bilinç uğraşsın. Hem kendileriyle... hem dış dünyayla... evrenle.

Bıkkınlık dedim ya, Hamilton da bıkmış bilinçten. "Bilinç tanımlanamaz. Bilinci tam olarak tanımlayamayız" demiş.

Bütün bunlara karşın... umutsuzluğa, bıkkınlığa, belirsizliğe... inatla, ısrarla bilincin üstünde durmak gerekiyor. Çünkü herbir işi yapan insan... bilinçli insan. Hareketi, yerçekimini, sesi, elektiriği, özetle maddeyi o çözümledi. Güzel sanat eserlerini o yarattı. Güzel dünya için o ayağa kalktı. Doğayı o değiştirdi. Tarihi o yaptı. Bundan ötürü bilincin nasıl oluştuğunu düşe kalka incelemek gerekiyor. Bu düşüş kalkışla bir tanım bulabiliriz belki.

SEN-BEN DAVASI

Bilincin oluşumuna dille başlıyorum. Şunu söylüyorum. Dil olmasaydı bilinç olmazdı. Belki de yazar olduğum için böyle düşünüyorum... yazar olduğum için... dili önemsediğim için.

Dil olmasaydı bilinç olmazdı dedim ya, bu görüşümü temellendirmeye Pavlov'la başlıyorum. Pavlov dedikte Pavlov'la ilgili şu olayı anlatmalıyım. Çarlık Rusya'sında 1917'de devrim günü, asistanı on dakika gecikir. Pavlov sorar "Nerdesiniz. Niçin geciktiniz" Asistan "Devrim oldu" der. Pavlov'un yanıtı ünlüdür. "Size ne devrimden" Bu yanıtı Pavlov'un toplumsal olaylara ilgisizliğine kanıt diye gösterilir. Hayır. Öyle değil. Pavlov, Marksizm'e karşıydı. Sorunların devrimlerle, altüst oluşlarla çözülmesine karşıydı, devrimin Rusya'yı altüst etmesini de istemiyordu. O gün herhalde canı çok sıkıldı. O gün geç gelen asistanına "Size ne devrimden" dedi.

Pavlov Marksizm'e karşı ama, şu garip duruma bakın. Pavlov'un görüşleri Marksizm'e hiç aykırı değil. Bu bir yana Marksizm Pavlov'la insanı çözümleyebilir ancak. Sovyet Devleti, Pavlov'un değerini... önemini anlamış, bu bilim emekçisinin çalışmalarına her türlü imkanı sağlamıştır.

Nezahat Arkun, Pavlov için şöyle diyor. "Pavlov, laboratuarında ekip halinde çalışma zihniyetini gerçekleştirmiş bir insandır. Hayatının son yıllarında dünya fizyolojistlerinin en yaşlısı olduğu zamanlarda bile, Pavlov, iş arkadaşlarını başarısına ortak etmeyi asla unutmamıştır. Gençlere yazdığı mektupta fikirlerini şöyle belirtmekte-

dir: "Biz, hepimiz müşterek bir gayeye kendimizi adamış bulunuyoruz, her birimiz güçleri ve imkanları çapında bir gayeyi ileri götürmekteyiz. Böyle bir çalışmada hemen hiçbir zaman 'sen' ve 'ben' davası yoktur, ancak müşterek olan gaye, bu işten kazançlı çıkmaktır" (2)

Pavlov, burda ortak çalışma ilkesini nasıl da önemle belirtiyor. "Sen" "ben" davasını kaldıran bu ilke, yeni insanı oluşturacak önemli ilkelerden biri. Bir laboratuar çalışmasının çok ötesinde bir toplumu yeniden kurma mücadelesinde "sen-ben" davasını kaldırmak... bu ilkeyi içselleştirmek gerekir. Sovyet Devleti yeni toplumun kuruluşunda bu ilkeyi benimseyebilseydi, ideolojik ayrılıklar "sen-ben" davasına döndürülmeseydi, bugün Sovyetlerin yerinde yeller esmezdi.

Aradan yıllar... yıllar geçti... gördük... yaşadık ama bugün bile Türkiye'de Marksistler "sen" "ben" davasını kaldıramadılar. Şunu söylüyorum. Yeni bir toplum için yola çıkanlar Pavlov'un ilkesini... yeni insanı oluşturacak bu ilkeyi iyice... ciddi bir kavrayışla içselleştirmek zorunda.

Nezahat Arkun, Pavlov'la ilgili bir durumu şöyle anlatıyor. "1966 yılında Moskova'da toplanan XVIII. Uluslararası Psikoloji Kongresi'nin açılış konuşmasını yapan Smirnov, konuşmasını Pavlov'un şu sözleriyle bitirmiştir. "Biz hepimiz iyi dostuz, hatta birçok durumda birbirimize çok sıcak hislerle bağlıyız... Fakat savaş patlak verince hepimiz birbirimize düşman kesiliriz... Ben bir kurtuluş savaşının büyüklüğünü anlayabilirim. Bununla beraber, insan zihninin sonsuz kaynaklarına layık olmayan savaş yolunun, hayat zorluklarını çözümlemek için aslında hayvanca bir yol olduğunu kimse inkar edemez."(3)

Pavlov, bilime inanıyordu. Şöyle diyordu bilim için "esrarlı özümüzü birden ve şiddetle aydınlatarak, insan, zihnini en çok kurcalayan şeyin, hem mekanizmasını hem de gerçek manasını aydınlığa kavuşturacaktır. İnsan zihnini bu kadar çok kurcalayan şey ise insanın şuuru ve şuurunun verdiği ızdıraptır."(4)

Bugün bile insan bilinciyle, bu bilincin verdiği ızdırapla uğraşıyoruz. Bu ızdıraplar... bitmez tükenmez savaşlar, Pavlov'un deyişiyle "insan zihninin kaynaklarına layık" değil.

Pavlov burda haklı. İnsan zihninin kaynaklarına... bilincin sınırsızlığına baktıkta, insanın savaşsız... sömürüsüz... görkemli bir dünyada yaşaması gerekir. Ama öyle değil. Peki sorun nerde. Sömürücü sistemler insan bilincini dumura uğrattı. İnsanın zihni kaynaklarını daha çok sömürü... daha çok savaş için kullandı. Kapitalist sistem bu işi bilimsel yaptı... yapmaya devam ediyor. Bilim... teknoloji... sanat... felsefe insan bilincini dumura... daha çok dumura uğratmak için kullanılıyor.

Pavlov, bunu göremedi.

Doğuştan refleksler olduğunu söyledi Pavlov. Sözgelimi esaret refleksi. "Rusya'da bu esaret refleksine, ne kadar çok ve ne kadar çeşitli şekillerde rastlanır ve bunun şuuruna varmak ne derece önemlidir!" dedi.

Oysa tepkeler toplumsal koşullarla oluşur. Sistem, bu tepkelerin kavranmasını da önler. Zorlukların çözümü için hayvanca yola başvurulur. Bilinci dumura uğratılan insan, insani süreçlerin dışına çıkar da ondan.

DİLE DEVAM

Bilincin oluşumuna dille başlıyorum dedim. Bunu Pavlov'la temellendireceğimi söyledim. Pavlov, dil için şöyle diyor. "Hayvanda realite, hemen hemen ancak ve sadece uyarmalar ve yarımkürelerde uyarmaların izleriyle belirlenir ve uyarmalar doğrudan doğruya organizmanın görme... işitme alıcılarının özel hücrelerine ulaştırılır. (...) Bu, hayvanlarla bizde ortaklaşa bulunan realite hakkında ilk işaretleme sistemidir. Fakat dil, tamamiyle bize has olan, realite hakkında ikinci işaretleme sistemini teşkil eder. Dil ile olan sayısız uyarmalar, bir taraftan bizi realiteden uzaklaştırmıştır, halbuki bizim, realiteyle olan münasebetlerimizin şeklini değiştirmemek için realiteyi hatırlamamız gerekir. Diğer taraftan bizi biz yapan, insan yapan dildir."(5)

Burda biraz durmak gerekiyor. Marks, şöyle diyor: "İnsan, hayvanlardan bilinci, dini ya da aklımıza gelen herhangi bir şeyle ayırt edilebilir. Ama o kendisini, hayatı devam ettirebilmek için gerekli araçları, daha üretmeye başlar başlamaz ayırmıştır."(6) Marks'ın bu varsayımı... bu düşüncesi doğru değil. Bugün adına insan dediğimiz varlık, ilkbaşta, milyonlarca yıl, hayvanla aynı çizgiyi sürdürüyor. İnsanla hayvanın yolları, alet yapımı olsa bile... alet yapımı için bilincin oluşumu gerekiyor. Bilincin oluşumu için de dil.

Bilinci sıfırdı. Alet yaptı, ondan sonra bilinci oluşmaya başladı denirse, bu sav, bana inandırıcı gelmez. Hangisi önce tartışması da gereksiz. Beyinde dil hücreleriyle hareket hücrelerinin birbirine yakınlığı, şunu düşündürtüyor. Belki ikisi de aynı anda başladı.

Peki dil nasıl oluştu... nasıl ortaya çıktı. Bu konuya girmiyorum. Beynin bir yetisi dil. Anlama dille başlıyor. Bu konuda şöyle diyor Marks: "Dil, bilinç kadar eskidir, dil, diğer insanlar için olduğu kadar benim için de pratiktir, gerçek bilinçtir."(7)

İşte bu doğru. Bilinç... dil oluşmadan insanlaşma sürecinin başlaması mümkün değil. Bir varsayım. Adına bugün insan dediğimiz varlık, ilk elde, taşları kaldırıp kaldırıp atıyordu yırtıcı hayvanlara. Bu el hareketinin bilinci oluşturacak dil hücrelerini harekete geçirmesi mümkün.

Peki Marks'ın söyledikleri... alet yapan insanı öne çıkarması. Marks'ı anlamak gerekiyor. Marks "bilincin kendi dışındaki herşeyden bağımsız olarak kendi kendine iş yapmaya başladığı"na inanıldığı bir dönemde yaşadı. Bilinç, bütün koşullardan bağımsızdı bu inanışa... bu düşünceye göre. Bunun için Marks, alet yapımını, bilincin oluşumundan öne aldı. Ama bilinçsiz insanın nasıl olup da alet yaptığını açıklayamadı.

ÖNCE KENDİNE ANLATACAKSIN

Şimdi şunu bilelim. Hayvan da acıkır, üşür, korkar. Ama bunların n'olduğunu bilmez. İnsan denen varlık, acıktığını üşüdüğünü korktuğunu bilir. Neyle bilir bütün bunları. Dille. Burda şunu söylemeliyim. İnsan, ilk önce kendiyle ilişkiye girer. Kendisiyle ilişkiye girmeyen insan, öbür insanla ilişkiye giremez. Dahası kendi dışındaki

doğayla da ilişkiye giremez.

Burası önemli. İyi anlaşılmalı. Şunu söylüyorum. Sözgelimi, bir sorunu, bir durumu önce kendine anlatmalı insan. Kendiyle konuşma diyorum buna. İnsan, önce kendiyle konuşacak. Diyelim, Kant'ı, demokrasiyi anlatacaksın birine. Önce kendine anlatacaksın Kant'ı, demokrasiyi. Kendine anlatamazsan, öbür insana anlatamazsın.

Diyelim, birine ilgi duyuyorsun. Bu ilginin niteliğini, kardeşlik... dostluk... aşk... nefret, o ilgi neyse, önce kendine anlatacaksın. Ondan sonra öbür insanla ilişkiye girebilir... duygularını anlatabilirsin.

Türkiye'de iletişimsizlikten söz edilir. İnsanlar birbirini anlamıyor denir. Kendini anlamayan... kendiyle iletişime girmeyen... kendiyle konuşmayan, öbür insanı anlayamaz. Öbür insanla konuşamaz. Öbür insanla iletişime giremez.

Geçen gün bir tanıdığı dinliyordum. Bana bir sorunu Anlatmaya çalışıyordu. Anlatamıyordu. Ordan burdan örnekler veriyordu, olmuyordu yine de. Şunu sordum. "Sen bu konuyu kendinle konuştun mu" Anlamadı önce. Anlattım. "Hayır" dedi. "Bu sorunu kendimle konuşmadım." Üstelik kendiyle konuşmayı da bilmiyormuş. kendiyle konuşmasını bile bilmeyen, bir başkasıyla konuşabilir mi? mümkün değil.

Türkiye insanı kendiyle konuşmaz. Türkiye insanının dili yoktur.

RUHLU-PATLICANLI YAZI

Kendiyle konuşmayanın net bir örneği Gülay Göktürk. Ölüm Orucundakiler (8) adlı yazısında ne söylediği anlaşılmıyor. Şöyle diyor Göktürk "Sıkıştırıldığı köşede kutsal bedenini fani fikirleri uğruna bir silaha dönüştürmekten başka çıkar yol bulamamış o insanlar da eğer yaşamaya devam edebilirlerse bu gerçeği er ya da geç göreceklerdir"

Ölüm orucuna başlayanlar eğer yaşamaya devam edebilirlerse öğreneceklerı gerçek neymiş diye yazıyı bir kez daha okudum. Ölüm orucu tutanların, yaşamaya devam ederlerse ergeç öğreneceği gerçek şuymuş. "O an, ruhla beden; fikirle madde arasındaki hayat boyu süren o haksız hiyerarşinin belki de ilk kez tersine döndüğü andır. Maddenin, yani bedenin en kutsalı da her türlü fikirden daha kutsal olduğunu dayattığı andır."

Gülay Göktürk kendiyle konuşabilseydi... Gülay Göktürk'ün dili olabilseydi böylesine kötü yazmazdı her şeyden önce. Yaşamaya devam edebilirlerse diyor dilsiz yazar. Yaşamaya devam etmek ne demek. Yaşamaya devam edilmez. Yaşanır. Dolayısıyla dilsiz yazar, "yaşamaya devam edebilirlerse" demezdi. Dilsiz olduğu için böyle diyor. Dili olsaydı "yaşayabilirlerse" derdi.

Peki söyledikleri ne dilsiz yazar Göktürk'ün. "Fikirsiz beden olun" diyor. Belki bunu demiyor. Ama bu çıkıyor dediklerinden. Fikirsiz bedeni savunuyorsa, önce kendi öyle olsun. Bakın fikri var Göktürk'ün. Gerçi bu fikirler çok karışık, olsun. Fikri var ya, ruhla madde bile diyor. Yoksa Gülay Göktürk, "Bakmayın benim söylediklerime. Ben 'fikirsiz bedenim' dilimden de belli değil mi bu. Sizde bencileyin olun" mu demek istiyor.

Burda patlıcanın işi ne? bunu ben de bilmiyorum. Selim İleri günlerdir patlıcanı düşünüyormuş. Şöyle diyor. Aynen "Günlerdir düşünüyorum, bu patlıcan aklıma nereden takıldı diye. Yaz mevsiminin gözdesi sebze olduğu için mi? Her gün önünden geçerken manavda dizi dizi mor lobutlar gibi durduklarından mı?"(9)

Dikkatle okudum yazıyı. Eh, kolay mı "başyapıtlar sahibi, ince duyarlılıklar sahibi" Selim İleri'nin patlıcan takılmış aklına. Neden acaba. Patlıcan "moda dünyasının inceliklerine bile" karışmış. Ansiklopedilere göre besleyici değeri azmış patlıcanın. Dolması ağır geliyorsa salatasına itiraz etmeyecekmişiz. Kadıköyü'nün hanımlarından Nezihe Hanım, İmam Bayıldı'yı ağzına koymazmış. Çünkü İmam Bayıldı adını bayağı bulurmuş.

Selim İleri yazısını şöyle bitiriyor. "Turşusu kuruldu mu gelecek yaza kadar hoşçakal patlıcan"

Gülay Göktürk boşuna fikirsiz bedeni savunmuyor. Selim İleri de "fikirsiz bedenin" net bir örneği. Çok bunlar... "fikirsiz bedenler" Türkiye'de karman çormanlığın bir nedeni de "fikirsiz bedenler"in çokluğu.

Yersiz... temelsiz övgü yapana, "patlıcana dalkavukluk yapıyor" deniyor. Patlıcan dillense Selim İleri'ye herhalde "patlıcana dalkavukluk yapma" derdi.

İNSANIN KENDİYLE KONUŞMASI

İnsan, kendiyle konuşursa... konuşabilirse, bir durumu... bir olguyu... bir duyguyu bilince çıkarabilir. Şimdi önemli bir noktayı belirtmek gerekiyor. İnsanın kendiyle konuşması önemli ama yeterli değil. İnsani birikimi edinmemiş... dili bu yüzden yoksul bir insan kendiyle konuşmaya kalksa bile, bu konuşma sağlıklı olmaz. Buna bir örnek vermek isterim. Bir konferansımda, dinleyenlerden biri, bana, "siz deterministsiniz" dedi. "Bana determinist demekle ne demek istiyorsunuz. Determinist kavramının anlamı nedir" dedim. Bana determinist diyen, hiç garipsemeden bu kavramın anlamını bilmediğini söyledi. Bu kişi, hayatında kimbilir kaç kavramı bilmeden kullanıyor. Bana determinist derken kendince belki beni övdü, belki de yerdi. Kullandığı kavramları bilmeyen bu kişi kendiyle konuşmaya girse bu sağlıklı olur mu? Olmaz. Sözgelimi, ben neyim... ben acaba determinist miyim, yoksa değil miyim dese, bu soruya evet ya da hayır dese ne önemi var bunun.

Kendiyle konuşmada ilk iş kavram zenginliğidir. Tabii bu kavram ezberlemek anlamına gelmiyor. Kavramların tarihliğini... tarihliğine göre içlemini bilmek de gerekiyor. Sözgelimi, bırakın elli yıl öncesini, on yıl öncesinin demokrasi kavramında kalmış biri, "Ben demokrat mıyım" sorusuna sağlıklı yanıt veremez. Demek kendiyle konuşmada ikinci iş, insani mücadaleyi... insani kazanımları çok iyi gözlemekten geçiyor.

Sözgelimi, Adalet Bakanı Şevket Kazan, Uluslararası Af Örgütü için "Beni ırgalamaz" diyor. Bu, çok eskiden doğruydu. Ama günümüzde böyle değil. Günümüzde insani örgütler, insani bir kazanım. Bu kazanımların insanı "ırgalaması" gerekir. Kişiyi, bu tür kazanımlar "ırgalamıyorsa" bu, o kişinin çok gerilerde kaldığını gösterir. Günün siyasi koşulları gereği, bu geri şunu bu-

nu çeviriyor.... yönetiyor olsa bile insani kazanımlar ergeç geriyi, iter yolunun üstünden.

Kendiyle konuşmada üçüncü iş, eleştiri gücü. Sözgelimi kendime bir soru soruyorum. Acaba yaptıklarım... söylediklerim doğru mu. Oturup bunu kendimle konuşacağım. Yaptığım her işi, söylediğim her sözü doğru kavramına yüklüyorsam bu kendiyle konuşma olmaz. Bu, kendimi haklı çıkarma, kendimi meşrulaştırma olur.

Türkiye kendini haklı çıkaran... kendini meşrulaştıran kişilerin bol olduğu bir ülke. Marksistler, Marksist oldukları için, İslamcılar, İslamcı oldukları için, Kemalistler, Kemalist oldukları için kendilerini hep haklı çıkarırlar. Yanıldıklarını hiç düşünmezler. Olayların orasından burasından girip, kendilerini haklı çıkarırlar.

Kendi payıma söylüyorum. Ben hiç yanılmasaydım, yaptıklarım... söylediklerim hep doğru olsaydı, bundan şiddetle rahatsız olurdum. Kendime, "sen ne biçim insansın" derdim.

İnsanın kendiyle konuşması, sert bir didişmedir... Sert bir eleştiridir. Şimdi buna bir örnek. Bir mektup geldi. Okur, Berrin Taş'ın Işığa Doğrulum adlı eserini okumuş. Bakın ne diyor. "Kitabınızı elime aldığımda itiraf etmeliyim, bir kadının hayatı beni neden ilgilendirsin ki diyordum. Okumaya başladıktan sonra ise, bu kitabın bir kadının, bir şairin hayatı olmadığını tüm ezilen kadınların hayatı olduğunu gördüm. (...) Işığa Doğrulum, hiçbir zaman unutulmayacak bir yapıt oldu benim için. İskeletime varıncaya kadar her şeyimi gösteren bir ayna oldu. Bu güne kadar doğru bildiğim tüm yanlışlarımı serdi ortaya. İlk defa bir kadın gözüyle baktırdı dünyaya. Kıskançlıklar ve kuşkularla üzerinde kurduğum bu baskının onu ne hale getirebileceğini kendi yaşadıklarınızla gösterdiniz bana. Oysaki bütün bunları sevgi için yaptığımı zannediyordum. (....) Bütün bu gerçeklerle yüzleşmek benim için zor oldu. Böylesine bir yenilgiyi hiç beklemiyordum."

İşte kendiyle konuşan... bu konuşmayı başaran bir insan. Kendiyle konuşmak acı gerçekleri gün yüzüne çıkarır. Bu yüzden ağır bir yenilgiye hazır olmalı insan. Bu ancak cesaretle mümkündür. Ama insan, ancak böyle bir kendiyle konuşmadan sonra insani süreçlerde insani varoluşunu gerçekleştirebilir.

Ya öbürleri... öbürleri, insani varoluşun tadını... gücünü bilemeden savrulur gider. İşte Selim İleri bunun örneği. Patlıcana dalkavukluk yapar, onca sorunun içinde patlıcanlı yazılarla.

BİLİNCİN TANIMINA DOĞRU

İnsan kendiyle konuşursa... konuşabilirse bir durumu... bir olguyu... bir duyguyu bilince çıkarabilir dedim. Burda hemen şunu söylemek gerekiyor. Bilinç, hazır... bizi bekleyen durum değil. Bilinç, bir oluş... başı belirsiz... sonu belirsiz bir durum. Dil, durmadan ateşliyor bu oluşu. İnsan, nice evrelerden geçtikten sonra dili oluşturuyor, dille birlikte bilinç harekete geçiyor. Böylece insan, doğanın gerçekliğinden kopuyor. Doğanın tutsaklığından kurtuluyor.

Hayvan doğanın tutsağı. Hayvanın doğayı değiştirmesi mümkün değil. Hayvan taş taş üstüne koyamaz. İnsan öyle değil. İnsan, taş taş üstüne koyuyor. Böylece insan, doğanın tutsaklığından kurtuluyor. Bilinçsiz eylem dille bilinç oluştuktan sonra bilinçli eyleme dönüyor. Sözgelimi, dili yokken de üşüyordu. Ama üşüdüğünü bilmiyordu. Dili yokken de acıkıyor. Ama acıktığını bilmiyordu. Dille birlikte bütün bunları biliyor. Üşüdüm dedikte ısınmanın... acıktım dedikte doymanın yollarını bilinçle arıyor. Dille ateşlenen bilinç, insanı, bilinçli eyleme itiyor. Hadi durma, ateş yak... ısın, titreyip durma diyor. Zavallı hayvancıklar titrer dururken, bizimki ateşin karşısında gel keyfim gel yaşıyor.

İnsan ateşi biliyor. Çünkü insan üşüdüğünü biliyor. Bilinçle. İnsan burda durmuyor. Üşüyorum diyor. Ateşi yakarsam ısınırım diyor. Yıldırımların yakıcılığından... yıldırımların ormanları tutuşturmasından ateşi biliyor. Böylece ateşi kendi yararına denetime alıyor. Bilinçle.

İnsan, ateş... ısınma ilişkisini kuruyor. İşte düşüncenin ilk biçimi. Ama ateş nedir... ateş nasıl ısıtır. Bunları bilmiyor. Bunu düşünecek zamanı yok.

İlk düşünce biçimini ateşten... ısınmadan vermem nedensiz bir örnek. Doğrudan doğruya ateş-ısınma ilişkisi değil ilk düşünce. Tabii ilk neyi düşündüğü belli değil insanın. Ama ateşin denetime alınması önemli. Buzul çağında birçok hayvan telef oluyor. Ateşi denetime alan insan, buzul çağından da geçiyor.

Şimdi bilinci tanımlıyorum. Bilinç, algılama... düşünme... bilme... anlama. Ama eksik bir tanım bu. Bilinç tanımının tam olabilmesi için şunu da söylemem gerekiyor. Algılama... düşünme... bilme... anlama, bütün bunların örgütlenmesi... İşte bilinç.

Bilincin tanımında bir noktayı daha belirtmek gerekiyor. Belirtmek istediğim nokta, yine bitmez tükenmez tartışmalarla dolu felsefede.

Kısa bir özet gerekiyor burda. Şöyle. Hayat, sürekli değişiyor. Cansızlar eriyor... çürüyor... biçim değiştiriyor. Canlılar ölüyor. Gün, günü... saat, saati tutmuyor. Peki ama, durdurak bilmeden değişen nesneleri... günü günü tutmayan hayatı, biz, nasıl bileceğiz, nasıl kavrayacağız. Bu değişimi yöneten genel bir kural, genel bir yasa yok mu.

İLK AYDINLANMACILAR

Düşünce dünyası binlerce yıldır bu soruyla uğraşıyor. Batı Anadolu'da Miletli düşünürler, onu bunu bırakıp ilk madde... ana... temel madde arıyorlar. Oluşu açıklamak için. Thales'e göre temel madde su. Evren sudan oluşmuş. Su canlı. Suda her bir şeyi yaratma gücü var.

Thales böyle diyor ama, insan düşüncesi durur mu. Miletli öbür düşünür Anaksimandro, hayır diyor buna. Ana madde su olamaz. Ana madde olsa olsa sınırsızlıktır. Bunun adı da Aperion. Öbür Miletli, Anaksimenes'e göre ana madde hava. Anaksimenes ayın tutuluşunu da doğru açıklıyor.

Amacım felsefe tarihi değil. Şunu söylemek istiyorum. Miletli düşünürler, Thales, Anaksimandros, Anaksimenes, bence insanlığın ilk aydınlanmacıları. Şöyle diyor onlar için Capelle "... Sokrates'ten önceki filozofların, yani aralarından en büyüklerinin-felsefe tarihi açıdan ele alınırsa- felsefenin kurucuları olarak görülmeleri gerektiği açıklığa kavuşmaktadır, çünkü felsefenin temel

sorunlarını ilk defa farkedenler, yani keşfedenler ve bu sorunları kendi tarzlarında, herhangi bir düşünce geleneğinin baskısı ve yardımı olmadan, gerçekten benzeri görülmemiş bir özgünlükle, hakiki yaratıcı kişiler olarak şaşkınlık uyandırıcı bir kayıtsızlık, yüreklilik ve tutarlılıkla çözmeye çalışanlardır"(10)

Geleneğin baskısını kıran Miletli düşünürleri pek seviyorum. Bilinci, dinin... efsanenin kelepçesinden kurtarmak istiyor Miletli düşünürler.

Aristoteles'in fizikçiler dediği bu düşünürlerin önemli bir özelliği gözlemci olmaları. Thales'in gökyüzünü incelerken bir çukura düştüğü söylenir. Fizikçilerin, oluşu, canlı madde anlayışıyla açıklamalarından sonra felsefede madde-ruh tartışması başlıyor.

Ruh sorunu, öteden beri var insanda. Ama bunun felsefeye ilk sokanlardan biri Pisagor. Ruh göçüne inanan, mistik... dini bir okulun kurucusu. Bir gün, birinin, bir köpeği dövdüğünü gördükte, "aman köpeği dövme sesinden tanıdım, eski bir dostun ruhu var köpekte" demiş. Daha sonra Parmanides geliyor. Bu düşünür evreni ikiye ayırıyor. Bir görünen evren var, bir de gerçek evren. Görünen evreni duyularla algılarız. Gerçek evreni akılla. Gerçek evren hiçbir biçimde değişmez. Görünüşler evreni sürekli değiştiği için insan yanılır. İnsan, gerçek evreni aklıyla kavrarsa yanılmaz. Böylece Heraklit'in sürekli akış, akıp giden ırmak düşüncesi ağır bir darbe yiyor.

Oluşu savunan Heraklit'le oluşu inkar eden Pisagor'la, Parmanides'e bakıldıkta şunu görüyoruz. Efesli Heraklit bir aristokrat. O sıra Efes'de demokratlar işbaşında. Bu, Heraklit'e göre karanlık bir dönem. Bu düzenin mutlaka değişmesi gerekiyor. Bu bakış açısı, Heraklit'in düşüncesine de... evreni açıklayış biçimine de yansıyor.

Pisagor'a geldikte... Pisagor'un dini-mistik okulu, İtalya'nın birçok kentinde siyasi iktidarı ele geçiriyor. Bu yüzden olguyla düşüncenin ilişkisini kesmeleri gerekiyordu. Kestiler. Evreni bilmek için matematiği bilmenin şart olduğunu söylediler.

Parmanides'e geldikte, Aristokrat bir ailenin çocuğu. Köleci bir düzende yaşıyor. Evreni görünüşle gerçek diye ikiye ayırıyor. Görünenler önemli değil. Aslında görünenler son derece rahatsız edici. Halk sömürülüyor... köle, insan bile sayılmıyor. Bunun için görünüşü çirkinsemek... görünüşün aldatıcılığını söylemek gerekiyor.

Parmanides bu görüşüyle Platon'un yolunu açıyor.

Daha sonra atomcuları görüyoruz. Leukippos'la, Leukippos'un öğrencisi Demokritos. Aristoteles, bu iki düşünür için şöyle diyor. "Demokritos ve Leukippos derlerki, bileşikleri oluşturanlar bölünmez cisimlerdir, bu bölünmezler, sayı ve biçim olarak sonsuzdurlar (...) Demokritos ve Leukkippos tersine, biçimleri koyduktan sonra ondan, başkalaşma ve oluşu çıkarırlar. Bu biçimlerin ayrılma ve birleşmesi oluş ve yokoluşu meydana getirir, düzen ve durumları başkalaşmayı."(11)

Bu düşünürler, maddeyi, ne kadar bölerseniz bölün, bölünemeyen kalır dediler. Bölünemeyene de atom dediler. Şimdi burda önemli olan şu. Leukippos'la Demokritos, binlerce yıl sonra bulunan bir doğruyu, o günün koşullarında nasıl buldular. Deney önemsense bile deney yapmaları mümkün değil. Üstelik Demokritos, "akıl ve akıl yürütmeyi", duyumların üstüne koyar. Zira ona göre, biz, hiçbir dış gerçekliği ifade etmeyen duyumlara malikiz, hatta gerçek nesneler bizim bilgimize ancak kaçkan (fugitive) ve değişken (variable) hayallerle gelebilir. Bu hayaller bize kadar geldikleri anda artık türümü oldukları cisimlere asla benzemezler. Diğer taraftan da evrenin iki ebedi prensibi olan atomlarla boşluk, yalnız akılla tanınabilir"(12)

Şimdi burda duralım. Pisagor... Parmanides, ikisi de evreni akılla kavrayabiliriz diyor. Ama kavrayamıyorlar. Peki atomcular bu işi nasıl yaptı. Zenon'un etkisinden söz ediliyor burda. Zenon, Parmanides'i, haklı çıkarmak için, maddenin sonsuza kadar bölünebileceğini söyledi. Leukippos işte buna karşı çıktı. Hayır dedi, maddeyi sonsuza kadar bölemezsiniz. "Zira bir cismi parçalara ayırmak, yani bölmek sadece içindeki bir boş mekana dayanarak mümkündür. Hiçbir boş mekan içermeyen bir şeyi yalnız bölmek değil, üstelik zedelemek bile mümkün değildir"(13)

Bu, aklın kendiliğinden kavrama gücünü değil, aklın, tartışmalı bir ortamda zıt görüşlerle doğruyu yakalayabileceğinin göstergesi. Ama bunun bile doğru olmadığı bir süre sonra ortaya çıktı. Maddenin bölünmeyen parçasına atom dendi. İlkçağın atomcuları haklı çıktı. Ama bir süre sonra o bölünemeyen de bölündü... parçalandı. Zaten söylemişti Demokritos "Ne üzerine olursa olsun hakikatı tanımak bizim için imkansızdır. Hakikat bir uçurumun dibindedir."

Siz siz olun, mutlak hakikatı buldum diye hem kendi aklınızı... hem öbür insanın aklını dondurmayın... tartışmayı... sorunları didiklemeyi durdurmayın. Ama Türkiye mutlak hakikatleri buldum diye ter ter tepinen kişilerin ülkesi. Bu görüş, hangi alanda, hangi konumda olursa olsun tezelden yerle bir edilmeli. Bir de şu var. Aklı yüceltmeyin. Deney... pratik, aklın bütün doğrularını yerle bir etti. Eder. Bunun bir örneği Öklid. Üçgenin iç açıları 180 derecedir dedi Öklid. 2500 yıl buna inanıldı. 2500 yıl sonra bu doğru yerle bir edildi.

DİPNOTLAR

1- Afşar Timuçin, Felsefe Sözlüğü, BDS yayınları, İstanbul 1994

2- İ. Pavlov, Şartlı Refleksler ve Sinir Bozuklukları, Çev. Prof. Dr. Nezahat Arkun, İ.Ü. Ed. Fak. Yayınları İstanbul

3- İ. Pavlov, age

4- İ. Pavlov, age

5- İ. Pavlov, age

6- K. Marks-F. Engels, Alman ideolojisi, Çev. Hamdullah Erbil, Melsa Yayınları, İstanbul 1990

7- K. Marks-F. Engels, Age

8- Gülay Göktürk, Yeni Yüzyıl Gazetesi, 9.7.1996, İstanbul

9- Selim İleri, Cumhuriyet Gazetesi, 9.7.1996

10- N.Capalle, Sokrates'ten Önce Felsefe I, Çev. Oğuz Özügül, Kabalcı Yayınevi, İstanbul, 1994

11-Aristoteles, Oluş ve Bozuluş Üzerine

12- Cemil Sena, Büyük Filozoflar Ansiklopedisi Cilt I, Nebioğlu Yayınevi, İstanbul, tarihsiz

13- N. Capalle, age II

Kamu sendikaları ve kadın örgütlenmesi

Tansel

Cumhuriyet döneminde, ne 1926'da kabul edilen 788 sayılı Memurin kanununda, ne de başka yasalarda memurların sendikalaşmasını yasaklayan bir madde yoktu. Öte yandan 27 Mayıs 1949 tarihinde İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, 8 Ağustos 1951 tarihinde Uluslararası Çalışma Örgütü 98. sayılı Örgütlenme ve Toplu Pazarlık Hakkına ilişkin sözleşmesi (Örgütlenme ve Toplu Pazarlık Hakkının ilkelerinin uygulanması sözleşmesidir. 1 Temmuz 1940 yılında Örgütlenme ve Toplu Pazarlık Hakkı ile ilgili bu sözleşme Cenevre'de 32. toplantıda kabul edilmiş, Türkiye bu sözleşmeyi 1951 yılında imzalamıştır.) ve 19 Mart 1954'de İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi'nin TBMM'de onaylanması memurlara da sendika kurmak için dayanak sunduğu halde memurlar uzun yıllar örgütlenmeye gidemediler. Türkiye'de ve dünyada siyasal rüzgarların estiği 60'lı yıllarda memurlar da bu siyasallaşmadan hareketle ilk örgütlenme girişimlerini başlattılar.

1961 Anayasası'nın 46. maddesi tüm çalışanlara sendika kurma hakkı açıkça tanımasına rağmen kamu çalışanları o günlerde somut bir girişimde bulunmadılar. 1965 yılında 624 sayılı devlet personeli sendikalar yasasının TBMM'de görüşülmesi sonrasında grevsiz sendikasız sıradan bir dernekten farkı olmayan bir memur sendika yasası çıkarıldı. Bu yasadan sonra ilk memur sendikası Türkiye Devlet Büro Görevlileri Sendikası oldu. Bunu takiben TÖS (Türkiye Öğretmenler Sendikası) ve İLK-San örgütlenmeleri yaygınlaşmaya başladılar.

Sunulan her özgürlük beraberinde mutsuzluğu ve zorlukları da getiriyordu. Önce kendine karşı verdiği mücadeleyi yenmekle işe başlayan kadın verdiği tüm bu çabaya karşın sendikal çalışmalara katılamıyor, yönetim organlarında kendini ifade edebilecek alanlar bulmakta güçlük çekiyor.

Ancak bu örgütlenmelerin ömrü çok uzun sürmedi. Zaten yasa ile sınırlandırılmış, daraltılmış sendikalar bu kez 12 Mart darbesinin kıskacına alınmıştı. 1971'de çıkarılan 1488 sayılı yasa ile çalışanlar sözcüğü "işçiler" sözcüğü ile sınırlanarak memurların sendikalaşma hakkı ortadan kaldırıldı.

12 Mart darbesi tüm sivil örgütlenmelerin olduğu gibi memur sendikalarınında kapatılmasını gündeme getirdi. Kısa sürede örgütlenmeye başlayan; TÖB-DER- TÜDET, TEM-DER, TÜM PTT-DER, POL-DER, TRT-DER gibi sendika ve sivil örgütler 12 Mart darbesiyle tasfiye edildiler. Sendikacılar 12 Mart darbecilerinin hazırlattığı işkencehanelerde ve hapishanelerde yaşamlarının yitirdiler, onurlarıyla yaşamak için mücadele ettiler.

Artık Türkiye darbeleriyle ün kazanmıştı. Sınıf çelişkilerinin hızla boyutlandığı, işçi ve öğrenci hareketlerinin yükselmeler gösterdiği 70'li yıllardan 80'li yıllar sonunda bu hareketliliğin önüne geçecek olan 12 eylül darbesiyle karşı karşıya kalındı. İşçi sınıfı, kamu çalışanları, öğrenciler, sendikacılar, bilim adamları, yazarlar, sanatçılar yeniden yasaklarla karşılaştılar. 12 Eylül yasaları Türkiye'de var olan tüm sivil örgütlenmeleri ve sendikaları ortadan kaldıran yasalar düzenlediler. Anayasalarında her şeyi yasak saymışlardı.

12 Eylül yasaları yeni düzenlemelerinde çok küçük bir ayrıntıyı gözden kaçırdılar. Yapılan düzenlemelerin hiç birinde "Memur sendika kuramaz veya sendikalara üye olamaz" ibareleri yoktu. Buradan hareketle İLO sözleşmelerinin iç hukuka dayanan kısımları 87. ve 151. maddelerine imza atmış Türkiye'deki yasaların boşluğunu yakalayan memurlar tekrar, üstelik

Sendikanın Adı	Kuruluş Tarihi	Kurucu Üye Sayısı
TümBel-Sen	20.12.1990	1618
Eğit-Sen	13.11.1990	333
Tüm Sağlık-Sen	11.01.1991	289
Maliye-Sen	16.01.1996	851

geçmişten gelen siyasi birikim ve tecrübeleriyle harekete geçtiler; 1989 sonlarına ve 1990 başlarına doğru Türkiye'deki çalışanların tarih sayfasında yeni bir döneme imzalarını atarak başlayan Eğitim İş ve Eğitim Sen ile mücadelelerini başlatmış oldular.

Sivil örgütlerin ve sendikaların başlattıkları bahar eylemlikleriyle birlikte 16-17 Nisan 1988'de Türkiye'de Kamu Çalışanlarının Sendikal Hakları Sempozyumu neticesinde Türkiye'de kamu çalışanları sendika kurabilir tartışması başlatılmış oldu. Bu arada 22-24 Eylül 1989'da EĞİT-DER Sendikal Haklar Sempozyumu ile birlikte öğretmenler ve diğer kamu emekçileri sendika tartışmalarını başlatmış oldular. Bu tartışmalar sonucunda İstanbul'dan 33, İzmir'den 18, Ankara'dan 9 kişinin oluşturduğu SYK (Sendika Yürütme Komisyonu) çalışmalarını hızlandırmış oldu. Bu çalışmalar sendikaların fiilen kurulması ile ilerledi.

Yukarıdaki şemada verilen kurucu üye sayılarındaki kadınlara ait bölümü sayısal olarak tesbit edilememiştir.

Başlatılan bu fiili durum, kamu çalışanlarının çalışma hayatında olumlu demokratik girişimleriyle, eylemlerini sokağa taşıyarak meşruluklarını yasal zemine oturtma mücadelesinde sokak eylemlerinin en ön saflarındaki kadınların ilk dönemlerde hırsla örgütlenmeye sarılıp, daha sonalarında ise çözülmelerle yüzyüze geldiği noktada kadınların sendikalardan niçin uzaklaştıklarını ya da sendikal faaliyetlerde niçin etkinleşmediklerini sorgulamak; kadınlar sendikalarda niçin örgütlenmiyorsunuz sorusunun yanıtı olacaktır. Aslında bu sorgu belki de haksız bir yargılama gibi görünse de biz, kadınlar üzerindeki etkisini çözümlemek istediğimizden bu soruna kendi gözlüğümüzden bakmak istedik.

Türkiye ve dünyadaki yeni dünya düzeni söyleminin çalışanları sendikasızlaştırma gibi çabalarının yanında üretime katma kar payı ve adına Kalite Çemberleri (Japonya'da denenmiş ve uygulanan bir sendikal anlayış) veya çağdaş sendikal anlayış, sınıfı kendi örgütlerinden uzaklaştırma, çalışanları sendikalarına, kendilerine yabancılaştırmıştır.

Kadınlar ise, yabancısı oldukları bu örgütlerin "yabancılaştırma" sistematiğinde tamamen işlem dışı hale getirilmeye çalışıldı. Diğer yandan özelleştirme politikaları kadınlar için çok daha önemli bir tehditti. Tüm bu karanlık tablonun yanında kadınlar sendikalarda yer aldılar. Çünkü kadınlar çalışma yaşamında sorunların güçlü ve örgütlü bir toplumla çözüleceği konusunda belli bir mesafe katetmişlerdi. Kendi kimlikleriyle öne çıkmak, sosyalleşmek, siyasallaşmak, güçlü ve örgütlü olmak, kendilerini ifade edecek, karar alabilecek mekanizmalarda olmak istediler.

İşte bu insani değerlere sahip yaşama isteği kadınlar için hiç de kolay değildi. Sunulan her özgürlük beraberinde mutsuzluğu ve zorlukları da getiriyordu. Önce kendine karşı verdiği mücadeleyi yenmekle işe başlayan kadın verdiği tüm bu çabaya karşın sendikal çalışmalara katılamıyor, yönetim organlarında kendini ifade edebilecek alanlar bulmakta güçlük çekiyor. Bunu verilerle ortaya koymak için fiilen kurulan kamu emekçileri sendikalarının yaptıkları ilk kongreler itibariyle sonuçlarına bir göz atalım;

Eğitim Sen(Eğitim Bilim ve Kültür Emekçileri Sendikası) 23 Ocak 1995 Eğit Sen-Eğitim İş birleşmesiyle kuruldu, 95 adet şube ve toplam 122.159 kayıtlı üyesi bulunmaktadır. Bu üyelerin 39.115'i kadın yani toplam üye sayısının %32'sini oluşturuyor. Kadınların %94'ü yönetim mekanizmalarında yer almıyorlar. Toplam yönetici sayısının 6.6'sını oluşturmaktadır.

Haber-Sen(Tüm Haberleşme ve İletişim Çalışanları Sendikası) 16 Ocak 1992'de kurulmuştur. Haberleşme ve iletişim alanında çalışan kişi sayısı 89.501, bunların 21.889'u kadın. Sendikanın toplam üye sayısı 30.000, sendikalı kadın 8.000 yani toplam üye sayısının %24'ünü karşılamakta. Yönetimlerde kadın sayısı sadece 15, toplam şube sayısı 53, toplam yönetici sayısı verilmemiş, matematiksel olarak hesaplandığında %24'lük üye sayısına rağmen, yönetici kadın oranı %7. Ayrıca bu sendikanın kurucu üye sayısı 851'dir. Bunların 150'si kadın kurucu üyedir. Yani her 8 kurucu üyeden 1'i kadındır.

Tüm Bel-Sen (Yerel Yönetim Hizmetleri İş Kolu) Toplam üye sayısı yaklaşık 50.000, toplam şube sayısı 59, genel merkez yönetiminden 9 kişiden biri kadın, yönetimde kadınlarla ilgili arşivlendirilmiş istatistik bilgileri yok, yalnız mevcut şubelerinden yönetimlerde en fazla 1 veya 2 kişi olabilir. Buradan da 50 kişi adlandırırsak yaklaşık 304

kişilik kadrosundan sadece 50 kadın ortaya çıkmaktadır. Bu da bize % 15'lik bir rakamı çıkarmaktadır.

Tüm Maliye-Sen: Tahmini rakamlara göre üye sayısı 25.000 olarak verildi. Üye sayısının %50'si kadın, 55 şubesi var. Genel merkez yönetimi 9 kişiden oluşuyor, yönetimde sadece bir kişi kadın. Hazır istatistiki bilgi ve veri arşivleri yok.

Tüm Sağlık-Sen: Toplam üye sayısı 27.000, tahmini olarak üyelerin yarısından fazlası kadın 21 adet şubesi var, MYK'nın 9 üyesinden 3'ü kadın, işin özelliğinden dolayı kadın istihdamı yüksek olan işyeri örgütlenmeleridir. Sendikada istatistiki bilgi ve veri yok, arşiv oluşturulmamış.

Araştırmalarımız 1995 yılı verileri üzerindendir. Ancak sendikalarda düzenli arşive ve bigi kaynağı bulunamamıştır. Yapılan araştırmalarda sendikanın üye formunun üyeyi tanıtım yerinde cinsiyeti hanesi konmadığı görülmüştür. Bu nedenle kadın üyelerin sayıları kesin sonuçlar halinde ortaya çıkartılamamıştır. Bu uygulama işçi sendikalarında da aynı şekildedir. Yapılan bu uygulama sendikalardaki kadının görünmezliğinin bir ifadesi olarak yansımıştır.

Örneklemelerimiz sendikalar için bütünsellik taşımasa da birbirine yakın örneklemeler olacağından; Tüm Belediye Memurları Sendikasının 24 Kasım 1991 tarihinde yapılan 1. Olağan kongresinde seçilen yönetim kurulu asil ve yedek olmak üzere 6 tane kadın üyenin o gün için var olması, üstelik diğer kamu sendikaları olmak üzere ilk ve tek kadın sendika başkanına sahip olmasının bu gününü değerlendirdiğimizde, 5 yıldır bir gelişme gösteremeyen bu durum örgütlenmelerdeki sorunların sayısal olarak göstergesidir.

Sendikalarda örgütlenme sorunu en can alıcı sorunlardan biri, bir bütün olarak düşünüldüğünde kadın sorunu hiç akla gelmiyor. Bire bir yapılan söyleşilerde genel sorunların yanında kadın sorununu tartıştırmak biraz lüks gibi karşılanıyor. Yaptığımız söyleşilerde kadın veya erkek ayrımı yapmaksızın birbirine yakın cevaplar alındı. Kadınların zamanları daha azdı. Kadınların çocukları, kocaları ve sorumlu oldukları evleri vardı. Kadınlar toplantılara geç saatlere kadar katılamıyor, yönetimlere girme, delege olma yarışında erkek arkadaşlarından geride koşuyor. Delege seçimlerinde tercih edilmiyor, yönetimlere gelen kadınların tercih edilmeleri çıkarılan listelerdeki anlayışların ağırlığının olmasından kaynaklanıyor; kadınlar karar mekanizmalarında olmuyor, gelenekselleşmiş değer yargıları kadınları sendikal örgütlenmeden uzak tutan sebeplerin başında geliyor. Kadınlar kendileri için içselleşmiş olan; başkalarının onların yerine karar verdiklerini düşünüyor, örgütlülüğe ve örgütlülüğün kendilerini değiştireceğine inanmıyor. Kadınların var olanı kabullenme duyguları, "böyle gelmiş böyle gider"ciliğin, kaderciliğin kadınlar arasında daha içselleştiği yapılan söyleşilerde ortaya çıkmaktadır. Örgütlü olan sendikalı kadınlar ise örgütlerin (Sendikaların) üzerindeki siyasi baskıların yanısıra sendikalarını eleştirdiğini görüyoruz. Kadınların sendikalarının, kadınların katılımını destekleyici çaba ve katkılarının olmadığı konusundaki eleştirileri uzayıp gidiyor.

Evet kadınlar kendi örgütleri olan sendikalardan kendilerini ifiade eden hiçbir şey bulamadılar. O her zamanki bütünün yarısı olmak, NESNE olmak rollerinden çıkamadılar. Sendikada örgütlülüğün içinde kadın örgütlenmesinin önemi hiç konuşulmadı. Kadın komisyonları ile yapılan bir çok girişim sonuçsuz ve yetersiz kaldı. Genel merkezler düzeyinde kadın komisyonları hayat bulmadı. Yönetimde yer alan kadınların "kadın olmaktan dolayı" sorunları yoktu(!).

Kamu emekçilerinin sendikalarında kadın komisyonlarının yaptığı çalışmalar örgütlenmeden çok 8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü ile sınırlı kalarak işlevsizleşti. Kadınlar sendikalarda yetirince temsil hakkı bulamadılar, temsil edilmenin alt yapısını oluşturmadaki engellerin yanı sıra sendikalarda yönetime gelmenin biraz da "erkek işi" olduğu (yaşamsal faktörlerin göz önünüde tutularak böyle kabul edilmesi), sistemin örgütsüzleştirme çabaları sendikal hareket içinde kendini gösteriyordu.

Kimi kadınlar ise sistem içinde kendilerine en çok yabancılaştırılmış olmanın dezavantajını, kendi kimliklerinden uzak var olma çabalarıyla mücadele ettiler. Sistemin ve toplumsal dayatmaların getirdiği baskılara rağmen sendikal mücadeleye katıldılar. Örgütlenme konusunda kendi örgütlerinde istemlerini her fırsatta öne çıkartmayı, karar mekanizmalarında olup dayatmacı güce sahip olmayı ve kadın dayanışmasını oluşturmaya çabaladılar.

Akşam toplantılarının uzaması sonrasında gece eve dönüşlerin, karanlık sokakların tüm kaygı ve korkularını yanlarında taşıyarak toplantılara katıldılar. Çocukların akşam yemekleri biraz gecikti. Hatta yemeden uyuyanlar da oldu. Kocalarından gelebilecek tüm tartışma, eleştiri ve şiddeti de yanlarına koyarak sendikal toplantılara katılarak bu katılımı çoğaltmanın çabalarını, kadınların özgürleşmek için örgütlenmesinin gerekliliğine inanarak mücadelenin tam da içinde oldular. Tüm görünmezliklerine rağmen onlar varlar.

KAYNAKÇA

1-İhsan Çaralan, Memur ve Memur Sendikaları

2-Tüm Belediye Memurları Sendikası Yayın Organı, Nereden-Nereye, sayı:1, Kasım 1991

Kürt kadının kimlik mücadelesinde yeni bir adım:

Roza

Daha önceki sayımızda da belirttiğimiz gibi kadın sorunu etrafında birleşmiş kadınları ve kuruluşları tanımayı ve tanıtmayı önemsiyoruz. Bu sayımız için, kendi alanında bir ilki gerçekleştirmesiyle ayrı bir yeri olduğunu düşündüğümüz ***Roza*** *isimli Kürt Kadın Dergisi'ni ziyaret ettik ve tanıştık. Röportajı Yazışleri Müdürü* ***Fatma Kayhan*** *ve çalışanlarından* ***Canan*** *ve* ***Dilşah*** *ile gerçekleştirdik. Roza'yı daha yakından tanımak, izlemek ve katkı sunmak isteyenler adresini röportajın sonunda bulabilirler.*

Roza'nın öyküsünü biraz anlatır mısınız?

Fatma: Dergi çıkarma projesi 86 yılından beri vardı. Ancak o zamandan beri kişiler ve gruplar değişti. İlk dergi çıkarma girişimimiz 90 yılında oldu. Çıkış bildirgesi yayınladık, bazı dergilerle röportaj yaptık, yurtdışı ile bağlantı kurduk. Fakat o süreçte kadın arkadaşların bazı özel problemleri çıktı. Biri evlendi, birinin çocuğu ile ilgili problemleri doğdu, diğeri yurtdışına çıktı. Zaten 4 kişiydik, ben yalnız kaldım. Sonra biraz daha birikim gerektiğine inanıldı ve bu sefer aynı yılın haziran ayında dergiyi hedeflemeyen, Kürt kadının kendi bilincini yükseltebileceği ve bağımsız bir kadın çalışması yapabileceğimiz bir grup oluşturduk. Bu çalışma 3 yıl kadar sürdü. 93 yılında tekrar dergi çıkarmak için 3-4 kadın arkadaş bir araya geldik. Ancak bu sefer de yazışleri sorunumuz oldu, biz bu girişimin uzun soluklu olması için en az 2-3 kişinin yazışleri için hazır olması gerektiğine inanıyorduk. En sonunda bu 8 Mart'ta bir-iki kişi hariç daha önce bağımsız Kürt kadın çalışmasında yer almış birbirlerini tanıyan arkadaşlarla bir araya geldik. Artık yalnızca oturup bilincimizi yükseltmek, bir takım olayları protesto etmek istemiyorduk. Pek dergi içinde hazır hissetmiyorduk kendimizi, zaten çok da tartışamazdık. O günlerde Türk feministleri 8 Mart'la ilgili herhangi bir izin almaksızın bildiri çıkartabiliyorlardı. Ancak bizim ismimiz Kürtçe olduğundan bildiri için izin alalım dedik. Baktık ki dergi içinde aynı işlemler yapılıyor. Bir birikimimiz de var. Bunu dergiye dönüştürelim dedik. Tasarılar yapıldı, logolar çıkarıldı vs. Ve nihayet Mart ayında çıkardık.

Roza'nın on yıllık serüveninde düşünsel bir değişiklik oldu mu?

Fatma: Çok fazla değişiklik olmadı. İlk çıkış bildirgesine çok benziyor. Ancak şöyle bir değişim oldu, daha çok feministleşti. Ama ana tema, Kürt kadının sesini duyurabileceği bir yayın organı, hiç değişmedi.

Canan: O zamanlar da bağımsız kadın hareketini savunuyorduk. Ama örgütlü, örgütsüz her türlü kadın vardı aramızda, ancak zamanla gördük ki, örgütlü kadın bağımsız olamıyor ya da bizim düşlediğimiz gibi olmuyor. Şimdi bağımsız kadın çalışmasında daha netiz.

91-92 yıllarında Yurtsever Kadın Derneği vardı. Onlarla ortak bir çalışmanız oldu mu?

Fatma: Onlarla sürecimiz çok farklı. Bizim bir çalışma grubumuz vardı. Bizim vakıf kurmaya gücümüz yetmediğinden "dernek olalım mı" diye tartışırken, bir baktık onlar dernek kurmuş. Öyle ortak bir geçmişimiz yok.

Dergi, ismini nereden aldı?

Fatma: Derginin ismi çok hoş bir anıdan gelme. İlk kez Bitlis'te çok kötü geçirdiğim bir gecenin ardından misafirliğe gittiğim bir evde küçük bir Kürt kızının ismiydi Roza. O evde çok iyi karşılandım. Bütün kötü geçen günün etkileri o evde giderildi. Kürtçe'de Roza "gündoğumu" anlamına geliyor ve o gün bemin için gündoğumu gibiydi. Dergi çıkarmak da, Kürt kadınları için bir atılımdı, rönesansı bence ve dergiye bu ismi önerdim. Canan dışında muhalefet eden yoktu.

Canan: Roza ismi daha önceki dergi girişimlerinde kullanılmıştı, bir de Rosa Lüxemburg'u hatırlatıyor. Karşı olduğum anlamında değil, o kadını çok seviyorum. Ama ben daha çok Kürt kadınlarını çağrıştıran, onları anlatan bir isim olmasını istiyordum.

Roza kendini nasıl tanımlıyor? Bu konuda görüş birliği var mı?

Fatma: Kendini hiç bir "izm" ile tanımlamayan arkadaşlar var aramızda. Ancak genelleme yaparsak ağırlık olarak Kürt feministleri olarak tanımlıyoruz kendimizi.

Türk feministlerinden ayrı düştüğünüz noktalar neler?

Fatma: Kadınlık meselesi çok evrensel. Ancak sınıfımız ve ulusal kimliğimiz bu işin rengini çok değiştiriyor. Bu sorunu nasıl yaşadığımızı çok etkiliyor. Örneğin, hepimiz Müslüman bir ülkede yaşıyoruz ama evlilik dışı çocuk doğurmak veya kürtaj bizde (Kürtler'de) ölümle cezalandı-

rılabiliyor. Oysa batıda yaşayan bir kadın için de bu, ayıp ya da günah ama yaptırımı bizim kadar ağır olmayabiliyor. Ayrıca, yoksulluğu katmadan sadece ulusal kimliğimizden kaynaklanan şeyleri söylersek; ardarda doğum yapma meselesi, ya da mesela devletin aile planlaması var, ücretsiz prezervatif dağıtıyor ama bizimkiler devletten geldiği için şüpheli yaklaşıyorlar. Kürt olmak olaya bakışı değiştiriyor, farklılaştırıyor ve gündemimizi ayırıyor. Bu önemli. Bir de bu ülkede ırkçılık var ve Türk feministleri ırkçılığı sorgulamıyor. Sadece feminizm deyip Türkiye'deki tüm kadınları kapsadığını sanıyor. Bir görmemezlikten gelme var. Bizim feminizmimiz ırkçılığa da karşı bir feminizm. Türk feministlerinin kendi ezen tarafını bile ne kadar sorguladıkları tartışılır.

Canan: Ben bir Kürt kadınıyım ve bir Kürt olarak yaşamak istiyorum. Özgür bir kimliğim yok, adımı koyamıyorum, kendi dilimle konuşamıyorum. Kürtlüğüm ile kadınlığım birleştiği zaman Türk kadınlarından ayrılıyorum. Nasıl Amerika'daki siyah feministler veya İngiliz feministleri ile İrlanda feministleri ayrılıyorsa, biz de ayrılıyoruz.

Sizin de ifade ettiğiniz gibi Kürt olmanın ve de kadın olmanın zorluğunu aynı anda yaşıyorsunuz. Dolayısıyla iki ayrı karşı çıkışınız var. Roza'da bunu nasıl dengeliyorsunuz?

Fatma: Biz bir tarafa öncelik vermek istemiyoruz. Bu kötü geliyor bize ve parçalıyor bizi. Zaten bu sorunları biz bütünlüklü yaşıyoruz. Hem Kürtlüğümüzü hem kadınlığımızı doğuştan aldık. Doğuştan aldığımız bu iki kimliğin, kadınlığımızın Kürtlüğü, Kürtlüğün kadınlığımızı nasıl etkilediği çok içiçe geçen bir süreç. Kürt politik hareketleri bizden hep Kürt kimliğimizle var olmamızı istedi. Kürt kimliği mücadelesinde öyle var olabiliyorduk. Türk feministleri de kadınlığımızı ön plana almamızı Kürt kimliğimizi arka plana atmamızı istedi. Zaten bu çelişki bizi bu noktaya getirdi. Biz bu ikisini aynı anda yürütmek istiyoruz.

Canan: Biz Kürt halkının birer ferdiyiz. Yüzyıllardır yok sayılıyoruz ve bunun korkunç ezikliğini, baskısını yaşıyoruz. Bence, Kürt kimliğimiz özgürleşmedikçe kadın kimliğimiz hiç özgürleşemez. Kadın kimliğimiz nasıl özgürleşecek? Kadınların çabasıyla, sistemin değişmesiyle olacak bir kere. Ben kendime sosyalist feminist diyorum. Ve bu anlamı ile sisteme de vuruyorum. Ancak şunu da belirtmeliyim. Hepimizin politik bir geçmişi var. Orada gördük ki kadın kimliğimiz yok sayılıyor. Orda da eziliyoruz, politik örgütlenmelerde karar mekanizmasında yok sayılıyoruz, istediğimiz yerlerde temsil edilmiyoruz. Hep angarya işler, geri hizmetlerde konumlandırılıyoruz. Yani artık, sadece Kürt kimliği mücadelesinde veya sınıfsal mücadele de bulunmak yetmiyor. Kadınlığımız için de birşeyler yapmalıyız. Bunu anladık.

Dilşah: Aslında bizim alanımız biraz da örgütlerin kasıtlı olarak boş bıraktığı bir alan. Şimdi bize "Bakın daha acil sorunlarımız var. Siz kalkıp kadın sorununu öne çıkartıyorsunuz" diyorlar. Bizim ayrı kadın örgütlenmesini savunmamız, herşeyden kendimizi soyutlamamız anlamına gelmiyor. Biz artık şu mesajı vermek istiyoruz: Kadın sorununu gündeme getirdiğimizde önümüze ulusal sorun, kültürel sorun vb konuldu. Biz artık buna inanmıyoruz. Bu yıllardır söylenen birşey. Sovyetler'de gördük, "savaş sonrası" dendi, "ekonomik kriz sonrası" dendi. Bunun sonu gelmez.

Canan konuşmasında Kürt kimliği özgürleşmeden, Kürt kadının özgürleşemeyeceğini söyledi. Siz Kürt kadının özgürleşmesini böyle bir şarta bağlıyor musunuz?

Fatma: Bir ara aşamadır. Bence, kimlik mücadelesinin önce tamamlanması biz kadınları ciddi şekilde yararlandırır.

Canan: Ancak biz o süreci beklemiyoruz. Biz şimdiden başlıyoruz, bağımsız kadın hareketi oluşmalı, bu sürece damgasını vurmalı; Kürt kadını kendini sorgulayabileceği, kendi kurtuluşunu sağlayabileceği bir hale gelmedi.

Yayın anlayışınızda Kürt kadınları arasında sınıfsal bir ayırım gözetiyor musunuz?

Canan: Hayır. Bu sorunu memur kadını da, işçi kadını da, öğrencisi de yaşıyor. Bu kadınlar zaten bağlı oldukları, sınıfların demokratik örgütlülüğünde yer alıyorlar. Bizimkisi daha genel.

Dilşah: Biz köylüsüne, işçisine, göçebesine kadar her kesime ulaşmayı amaçlıyoruz. Burada en büyük problemimiz çoğunun okuma-yazma bilmemesi. Zaten sınf savaşımını esas alan sosyalist bir hareket var. Bizim ilgi alanımız tacize uğrayan, evde kocasından dayak yiyen işçi kadınlardır da aynı zamanda. Yani her kesimden kadının sorunu bizim ilgi alanımıza girer.

Fatma: Zaman içinde kadın hareketi sınıflara, katmanlara ayrılıyor tabii. Yani bir lisede okuyan kız ile mahallede evde oturan bir kızı bile aynı anda bir örgütlülükte toparlayamıyorsun. Ama bizim bir avantajımız var. Kürt kimliğimiz bizi birleştiriyor. İleride böyle bir parçalanma olacağına inanıyorum. Yani her sınıftan kadın çıkıp örgütlenecek, dergi çıkarabilecektir.

Dilşah: Ancak parçalı bir örgütlenme olsa bile hepsini birleştiren cinsel kimlik sorunu var. Yani cinsel ezilmişlik hepsinde ortak olacaktır. Bir üniversite öğrencisi de örgütlense, işçi kadını da örgütlense bu yine böyle olacaktır. Bütün bu örgütleri örten bir çatı var.

Roza'yı çıkartırken nasıl tepkiler aldınız?

Fatma: Türk feministleri olumlu yaklaştı. Ama yine de "Kürt'lük ve feminizm ne kadar birbirine yakışır" tarzında sorular oldu. Diğer yandan sempati ile karşılandı. Çünkü, seslendiğimiz alan farklıydı. Rakip değildik birbirimize. Öte yandan biraz rahatladılar. "İşte kendi kendini ifade eden bir Kürt kadın dergisi var, biz niye yazalım" diye, daha önce onlara bu konuda eleştirilerimiz vardı. Yok

sayıyorsunuz bizi yazmıyorsunuz diye.

Kürt sol hareketinde de dayanışmacı, yardımsever tavırlar oldu. Özellikle teknik destekleri oldu. Ancak onlarda da alttan alta "bir grup kadınsınız. Uzun vadeli yürütemezsiniz, güçlü örgüt kanatlarımızın altına geleceksiniz" tarzı var.

Roza çalışanları arasında ortak bir dünya görüşü var mı?

Canan: Bizim çıkışımız bu noktada mütevazidir. Bu tip konularda çok görüş birliğine varmadık, varmak da istemedik. Derginin çıkış amacı, Kürt kadının yerini sorgulamak, Kürt kadının kendini yazmasını sağlamak, kendi tarihini su yüzüne çıkarmak ve kendi gündemini oluşturmaktır. Öyle İlkeye yönelik ortak görüşümüz yok, olması da gerekmiyor. Herkesin dünya görüşü var. Ben sosyalisttim. Sosyalizmden vazgeçmiş değilim.

Dilşah: Ben, gerçek anlamda sosyalizmin gelebilmesi için kadın hareketinin çok önemli olduğunu düşünüyorum. Sosyalizm gelecekse bağımsız kadın hareketinin güçlü olduğu bir ülkede gelmeli. Aksi halde nüfusun yarısının o sisteme hazır olmadığı bir süreçte sosyalizm gelirse Sovyetler'e döneriz. Çin'in durumuna bakın, hala kız çocukları istenmiyor, kız çocuğu dünyaya geldi mi ailesi tarafından öldürülüyor.

Ben de sosyalizme inanan bir insanım ancak sosyalizmin bir koşulla geleceğine inanıyorum. Yani kadınlar sosyalizmde erkekler ile eşitliği paylaşabileceği bir konuma gelmeli.

Roza çalışanları olarak sizin günlük yaşamda erkeklerle ilişkileriniz nasıl?

Fatma: Geçmiş deneylerde de gördük, dergi çıkarma girişmlerinin sonuçsuz kalmasında kadın arkadaşların evlenmesi, çocuk doğurmasının çok ciddi etkisi oldu. Araya en az 1-2 yıl giriyor. Zaten kadın hareketinin böyle bir talihsizliği var. Roza çalışanlarının hepsinin böyle bağlayıcılıklarının olmaması büyük bir avantaj.

Dilşah: Biz, Kürt kadınları içinde okuma şansına ulaşmış bir kesimiz aslında. Büyük çoğunluğu böyle değil. Biz zaten Roza'nın çalışmasına başlarken böyle sorunlarımızı halledip geldik.

Fatma: Çok bilinçli olabilirsin veya bilmem kaç yaşında olabilirsin ama bir adama aşık olursun hayatın altüst olur. Aşkın kadınlar için olumsuz bir tarafı olduğunu düşünüyorum. Çünkü kadın, aşkı hayatın merkezine koyuyor, erkek içinse o hep tali bir parça.

Dilşah: Mesleğini eline almış kadınlar var, avukat örneğin eve gidiyor, kocasından dayak yiyor. İnsanın mantığı almıyor. Bir boyun eğiş var. Sadece dayakta değil, korkunç toplumsal baskılar da var. Gariptir, ben bir çok sosyalist erkek gördüm eve gidiyor çamaşırını karısına yıkatıyor. Biz artık bunlara inanmıyoruz tabii. Önemli olan ne dediğin değil, ne yaptığın. Şimdi bize diyorlar ki, "Bak Kürtler'in kadın gerillaları var". Bu her ülkede olmuştur ama sonuçta kadınlar evlerine yollanmışlardır. Cezayir örneği çok çarpıcı. Bu toplumsal yapılanmayla çok ilgili. Örgütlerin çok da belirleyici olduğu birşey değil.

Fatma: Karşı karşıya olduğun diğer iktidar biçimlerine benzemiyor erkek egemenliği. Devlet, ordu v.b başka birşey, senin dışında. Ama kocan, sevgilin, baban seninle yakın ilişki içindeler. Sana gülümsemeleri hoş gelir, yaptıkları eziyetleri unutursun. Bir de kadınlar arası dayanışma çok zor. İşte kadın boşanıyor ve kendi dramını yaşıyor. Nereye kadar onunla birlikte olabiliyoruz ki.

Roza aracılığıyla kadınlara perspektif sunma, gündem yaratma ya da gündeme müdahale etme gibi bir amacınız var mı?

Fatma: Bir kere bence, her olayın bir kadın tarafı vardır. Örneğin yakın zamanda barış meselesi vardı. Biz bunun kadın açısından neler getireceğini ne yarattığını anlatıyoruz. Çünkü olayın öbür tarafı zaten yapılıyor. Bizim amacımız, olaya kadın cephesinden bakabilmek ve hatırlatmak, bakın siz böyle diyorsunuz ama kadın açısından durum budur. Bunu görün, unutmayın demek istiyoruz.

Roza'nın dağıtımı nasıl yapılıyor?

Fatma: Elden dağıtım yapıyoruz. Ancak Roza çıktıktan sonra yeni ilişkiler yakaladık ve eski ilişkiler sıcaklaştı, bunun dışında yurtdışındaki göçmen Kürt kadınlar kucak açtı, oldukça rahatladık. Aslında her yeni gelen 5-10 tane satsa, büyük ölçüde kolaylık sağlanır. Bu arada şunu da söylemeliyim ki Roza sayesinde bir kadın ağı oluştu. Bir danışma kurulu oluşturduk. Derginin dağıtımına destek olan, yazı yazan fikir vermek isteyen kadınlar bir araya geliyoruz. Ayrıca okur toplantısı yapıyoruz. Bu toplantıda Türk, Kürt, Ermeni her kadına açık. Mesela aramızda Ermeni bir arkadaş var.

Sizin aracılığınızla şunu da belirtmek istiyoruz, fotoğraf yollamak isteyen, resim çizen, yazı yazan vb konularda bize katkıda bulunmak isteyen her kadına açığız.

Bu süreçte hukuki yaptırımlarla da karşılaştığınızı biliyoruz. Bu konuda biraz bilgi verir misiniz?

Fatma: Bizim 2. ve 3. sayımız matbaada çıkar çıkmaz toplatıldı. Arkasından bölücülük suçlamasıyla dava açıldı. İlk duruşma Temmuz'da oldu. 2. sayımız da toplam beş yazıdan toplatıldı. 3. sayımızda ise bir yazıdan dolayı dava açıldı. İlginç olan bir yan var, duruşma tarihleri arasına çok az zaman koyuyorlar, çabuk ceza vermeye yönelik tutum içindeler.

Son olarak belirtmek istediğiniz bir şey var mı?

Fatma: Kadınlarımızdan, dağıtımdan dergiye ürün vermeye (resim, yazı, arşiv malzemesi) kadar olabilecek her türlü desteklerini bekliyoruz.

Röportaj için teşekkür ediyoruz. Çalışmalarınızda başarılar.

Biz de teşekkür ediyoruz.

* * *

Roza ile iletişim için adresi:
İstiklal Caddesi, Terkos Çıkmazı,
Karaaslan Apartmanı, N:212
Tünel/ Beyoğlu- İSTANBUL

Taslağın Taslağı'nı tartışalım

Ata YADİGAR

Türkiye işçi sınıfının ve çeşitli milliyetlerden halklarımızın devrim ve sosyalizm mücadelesinde parti ihtiyacı yakıcılığını sürdürmektedir. Aynı yakıcılık siyaset ve ideolojiye denk düşen program, örgütsel yapının oluşumunda tüzük için de geçerlidir.

Muzaffer Oruçoğlu'nun (Kürdistan için ayrıca yazacağı taslağı merakla beklerken) yayınlanmış olan 4 bölümlük "Taslağın Taslağı"nı tartışmak ve şekillendirmek de yarar var.

"Taslağın Taslağı", belli ki, yaşanan sosyalizm tecrübelerini de göz önünde bulundurmuş. Daha da zenginleştirmek mümkündür. Bu arada genişletilmesi ve itiraz noktaları bu taslağın taslağının tartışma sürecinde irdenebilir.

"Taslağın Taslağı-4"de, "Bağımsızlık ve Enternasyonalizm" başlığı altında ele alınan 70. Madde'nin "enternasyonalizm ve bağımsızlık"a denk düştüğü söylenemez. Taslağın Taslağı'nın bu bölümü "ülkenin temel çıkarlarını ve modernleşmeyi gözönünde bulunduarak Avrupa Birliği başta olmak üzere, tüm dünya ülkeleriyle barış içinde bir arada yaşama ve tam hak eşitliği temelinde, karşılıklı ilişkiler geliştirmek" biçiminde formüle edilmiş.

Taslağın Taslağı'nın bu bölümünün "Bağımsızlık ve Enternasyonalizm" maddelerinin diğerleri ile çelişmesi bir yana, yaşanmış olan sosyalizm sürecinin SBKP 20. kongresinin "Barış içinde bir arada yaşama" doğrultusunda aldığı kararın hem Sovyet halkları hem de dünya halklarına verdiği zararın derslerinin çıkarılmadığı görülmektedir. "Barış içinde bir arada yaşama" yükümlülüğü "çelişmenin birliği"ni mutlaklaştırırken, çelişmenin mücadelesini "bir arada yaşama"ya kurban etmektedir.

"Barış içinde bir arada yaşama" yükümlülüğüne girildiğinde "bağımsızlık, halk demokrasisi ve sosyalizm mücadelelerini desteklemek" mümkün olmaz. Globalleşme ve küreselleşme aşaması emperyalistlerin dünya halklarının ve işçi sınıfının mücadelesini boğmada ileri bir noktada bulunmalarının bir başka adıdır. Reel sosyalizmin emperyalist kuvvetler karşısında bir başka kuvvet olmaktan çıkmasından sonra emperyalistler burjuva rasyonalleri içinde duran fakat kendilerine şu ya da bu derecede olsa muhalefet eden, İran, Suriye, Libya, Irak vb. ülkelerin varlığına tahammül edememekte, "terörist" ilan ederek ezmeye, hizaya sokmaya çalışmaktadır.

Netice olarak, bu madde, bilimin çelişme, zıtların birliği ve mücadelesi yasalarına ters düştüğü için doğru değildir.

Ülkenin çıkarları için tüm dünya ülkeleriyle ilişkiler karşılıklı ihtiyaç ve çıkarlar temelinde kurulabilir, fakat bunun "barış içinde bir arada yaşama" biçiminde formüle edilmesi gerçekçi olmadığı için doğru değildir.

Özgürlük birlikte öğrenilir

Gülay SADAY

"Taslağın Taslağı-2" de yer alan "Aile ve kadın hakları" başlığı altında 25. Maddede incelenen bölüm, yanlışla doğrunun içiçe geçtiği bir bölümdür. 25. maddenin doğru yanı şuradadır: "Kadını, erkeği ve çocuğu köleleştiren ataerkil ailenin, nisbeten özgür bireylerden oluşan modern bir birlikteliğe dönüşmesini hızlandıracak köklü politikalar izlemek. Modern komünal yaşamı kolaylaştırmak." Doğru olmayan, daha da doğrusu oldukça karışık ve anlaşılmaz olan bölüm ise şöyle: "... Bunun yanında, ayrı yerlerde oturan, ama aynı maddi ve manevi atmosferi paylaşarak, sevgi zemininde yaşayan özgür birlikteliklerin gelişip yaygınlaşmasını desteklemek. Bunların kira bedellerine, elektrik, gaz, su vb. masraflarına indirim uygulamak."

Bu bölümde, "ayrı yerlerde oturanlar"ın zorunluluktan değil, kişisel tercihleri nedeniyle ayrı yerlerde oturdukları anlaşılıyor. "Özgür birliktelik"ten anlaşılması gereken, bireylerin hiçbir baskı ve zorunluluk olmaksızın emekle yaratıp güçlendirdikleri sevgi temelinde yaşamı paylaşmalarıdır. Oysa yazıda, bireylerin ayrı yerlerde oturmaları, birlikteliğin özgürlüğünü artıracakmış gibi bir anlam göze çarpıyor. Dolayısıyla bunun karşıtı, yani birarada yaşamak, özgürlüğü kısıtlayıcı bir etken demek oluyor ki, bunun doğru olmadığı açıktır. İnsanlar, birbirlerinin özgürlüğünün bilinçli ya da bilinçsiz kısıtlamak isteyebilirler. Bunun yanlış olduğunu, insanın gelişimine ve mutluluğuna engel olduğunu, birarada yaşayarak öğrenmek ve öğretmek gerekir. Ayrı yerlerde oturan insanların, birbirlerinin özgürlüğünü kısıtlamaya olanakları zaten yoktur. Önemli olan, böyle bir olanak olduğunda nasıl davranacaklarıdır. Ayrıca, yaşanan mekanı paylaşmak, yaşamı paylaşmanın en biçimsel yanlarından biridir ve bir burjuva anlayışı olan "aşkı öldüren bir öge" değil, tam tersine, güçlendiren bir ögedir. Özellikle üzerinde durulması gereken bir nokta da, bir birlikteliği oluşturan tarafların ayrı yerlerde oturmasının, burjuvazinin bir önermesi olduğudur. Tek kişilik evler ve bu evlerin masrafları, kapitalizm için tüketimi arttırmanın yollarından bir tanesidir ve bunun yaygınlaştırılması için kira, elektirik, su vb. giderlerine indirim uygulanmıştır. Bir Amerikan modası olan bu yaşam biçimi, feministlerden de "özgürlük" adına ilgi görmüştür. Ne var ki, gerçekte bunun özgürlük ve modernleşme ile ilgisi yoktur. Ancak, aynı ortamı paylaşmak, bireylerin kişisel uğraşları ve çalışmalarını engelliyorsa, bunun için, ses geçirmeyen odalar, atölyeler vb. çözümler bulunmalıdır.

Muhalifler, birlik ve bir öneri

Hakan ERBAŞ

"Hatırlayalım kaç kişi olduğumuzu. Anlamaya çalışalım bu kadar azalmamızın sebeplerini. Çoğalmaya çalışalım, düşünelim; nasıl çoğalabiliriz? Onun için hatırlayalım, nasıl azaldığımızı. Ama anlamak için harekete geçmek gerekiyor. Harekete geçmek içinde özgürleşmek.

Şimdi özgürleşme zamanı, bütün önyargılardan, kalıplardan, benimsenen rollerden, söylenen sözlerden. Özgürleşelim ki anlayalım olan biteni. Fakat unutmayalım. Unutmaya karşı direnmek iktidara karşı direnmektir."

Yazıya Express Gazetesi'nden aldığım ve biraz uzun olsa da güzel bir giriş oluşturacağını düşündüğüm bu alıntıyla başlamak istedim.

Bildiğimiz gibi, insanların kendi yaşamlarına müdahale edip onu kendi gereksinimleri doğrultusunda değiştirebilmeleri için önce yaşadıkları tarihsel sosyal süreci bilmeleri, işleyen yasaları açığa çıkarıp, bu yasalarla olan ilişkilerini gereksinimleriyle bağlantılı olarak ele almaları gerekiyor. Ekonomik, politik, ideolojik alanlarda belirginleşen ve sosyal yapıyı oluşturan bu yasaları işledikleri alanlarda somutlamak bunun yanısıra alanlar arası ilişkileri de açığa çıkarmak, dillendirmek gerekiyor.

Doğanın insan gereksinimleri için dönüştürülmesi demek olan Ekonomi, bu işlemin iktidar ve muhalefet alanını düzenleyen Politika ve tüm bunları sınıfsal çıkarlar doğrultusunda kurgulayan, yaşamın genel anlamda örgütlendirilmesinin bilgisi olan İdeoloji birbirleriyle ilişki içinde sosyal yaşamı nasıl belirliyor.

Her alanı kendi özgülünde fakat ilişkileriyle birlikte el almaya çalışıp bir açılım sunmak kendi yaşantımızı belirlemenin ilk adımı olacaktır. Ve ancak bu adımdan sonra müdahaleler söz konusu olacaktır.

Oysa günümüzde özgürlük ve barıştan yana olanların yaşama değil etkili müdahalede bulunmak kısmi müdahalede bulunduğu bile çok tartışmalı.

Hepimizin ezberlediği -belkide unuttuğu- iki bilme yöntemini hatırlatmak istiyorum. Bu yöntemlerden Diyalektik Yöntem, doğayı, toplumu ve düşünceyi karşıtların çatışması ve aşılmasıyla durmaksızın devindiren ve geliştiren süreçler olarak ele alan yöntemdir. Bunun karşıtı Metafizik Yöntem de nesne ve olguları hareketsiz, değişmesiz ve gelişmesiz olarak ele alır. Metafizik yöntemde nesne ve olgular değişmemek üzere kesin ve son biçimiymiş gibi kabul edilir. Kavramlar her zaman ve her yerde geçerli olarak tanımlanır. Bu yöntemlerden metafizik sağcı kesimin düşünce sistemini, diyalektik solcu kesimin düşünce sistemini temsil eder?! Her ne kadar birçok insan bu yöntemlerden birini bütünsel bir şekilde özümsemesede yaşamlarını bu iki felsefe yönteminin birini kullanarak değerlendirir, olayları ve olguları bu yöntemlerle anlayıp yaşamaya çalışırlar. Yine bunun sonucu olarak sağcılar tutucu, gerici, dar kafalı giderek baskıcı, sömürücü; solcular da ilerici, çağdaş giderek sosyalist, devrimci kimliği ve yaşam tarzını temsil eder, böyle yaşarlar.

Peki ama, barıştan özgürlükten yani sosyalizmden yana zorlu ama bir o kadar da coşkulu bir yola çıktığını söyleyen bizler yaşamı ve kendimizi ne kadar bilimsel, değişken, gelişkin yani diyalektik bir tarzla değerlendiriyoruz. Çoğu zaman kendimizi hapsettiğimiz kalıplardan, statik düşünce biçiminden, yaşam içinde yaşama karşılık gelmeyen kavramlardan ne kadar özgürleşiyoruz. Ne kadar üretkeniz ne kadar umutluyuz, ne kadar mutluyuz? Kaçımız sabah büyük bir coşkuyla sosyalizme biraz daha yaklaştığımız düşüncesiyle kalkıyor dışarı fırlıyoruz. Pekçoğumuz tekdüzeleşmiş, kanıksanmış, coşkusunu yitirmiş bir mücadele ve yaşam biçimiyle idare ediyor, kendimize ve yaşama yabancılaşıyoruz.

Hayatı kimi zaman alışılmış müdahale biçimleriyle kimi zaman da yeni gibi görünen ancak sadece biçimsel farklılık içeren eylem biçimleriyle değiştirmeyi, dönüştürmeyi deniyoruz. Ve neredeyse her seferinde dişe dokunur bir sonuç

alamadan yoruluyor moral bozukluğuna tekrar dönüyoruz. Doğal olarak yaşanan bunca başarısızlık hayal kırıklığını, umutsuzluğu, kafa karışıklığını getiriyor.

Peki ama bütün bu sorunlar kalıcı mı? Evet pekçoğumuzun da düşündüğü gibi yaşanan bunca olumsuzluk kalıcı değil. Günün birinde zulme ve sömürüye isyan edenler bunun da üstesinden gelecek, insana yaraşır bir yaşamı birçok bedeli ödeseler de kuracaklardır.

Ancak bu genel geçer doğru yine de bizim güncel teorik ve pratik sorunlarımızı aşmamıza, içinde bulunduğumuz depolitizasyonu ve demoralizasyonu kırmamıza yetmiyor. Onca çabamıza rağmen söylenenler ve yapılanlar havada asılı kalıyor, günlük yaşamda örgütlenip kalıcılaştırılamıyor. Giderek sözler ve eylemler inandırıcılığını yitiriyor. Bunun nedenleri de genellikle yüzeysel birkaç gerekçeyle açıklanıp yeni yanlışların altyapısı yeniden oluşturulmuş oluyor. Gerek sosyalizmin bir tarihsel döneminin kapanışı ve bunun yarattığı ideolojik politik kargaşa, gerekse Türkiye devrimci hareketinin yaşadığı 1980 yenilgisi bütün bu olumsuzlukları katmerleştiriyor.

Yine 1990'lar dünyada ve Türkiye'de büyük altüst oluşların yaşandığı ve bu değişimlerin kendini ağır bir biçimde hissettirdiği yıllar.

Çoğu zaman neden çıktığını bilmediğimiz savaşlar, bozulan sosyal dengeler, büyük zenginlikler ve yoksulluklar bizi şu veya bu şekilde etkileyen gerçeklerdir. Çoğumuz bu hızlı değişim ve yeniden oluşumu çaresiz bir konumda izliyor, yaşananların sadece görülen ve gösterilen yönleriyle farkına varıyoruz. Fakat yaşanan bu değişim çoğu zaman kendini gerçek boyutlarıyla hissettirmeden sinsi bir akış içinde sürüyor. Yaşamın her alanındaki bu akış genelde bu değişimin senaryolarını hazırlayan ve çeşitli iktidar araçlarını ellerinde bulunduran insiyatif -güç- odaklarının denetiminde sürüyor. Neredeyse tüm insanlık kendi aleyhine işleyen bu gidişe müdahale edemiyor. Süreç yaşamdaki zenginler-yoksullar, ezenler-ezilenler ikilemini keskinleştiriyor.

Yeni Dünya Düzeni, Globalleşme, Dünya Pazarı kavramlarıyla isimlendirilen ve tek tip yaşamın oluşturulmaya çalışıldığı dünyamızda doğal olarak Türkiye'de bu global işleyişin bir parçası olarak ondan az veya çok etkilenmekte, yaşanan kargaşadan payını almakta.

O zaman yapılacak şey bu muhalif hareketlerin kendi özelliklerini korumalarını kabul edip ortaklaşılabildiği noktalarda eylem birliği yaratmak olmalı. Ve siyasal bir birliğe adım adım gitmeyi kabullenmeli. Birçoğuyla böyle bir birlik mutlak olarak sağlanamayacak olsa da, ortak talepler doğrultusunda eylem birliğini sağlamak mümkün olacaktır.

Yeni Dünya Düzeni'nin kurulmaya ve korunmaya çalışıldığı bu konjonktürde emperyalizm tarafından bazen çok ince politikalarla bazen de çok azgın saldırı ve provakasyonlarla dünya ülkelerine müdahaleler gerçekleşiyor.

1980 yenilgisinden sonra solun büyük bir çoğunluğu bu hızlı değişimi algılamakta büyük bir güçlük çekerek 80 öncesi ilişki ve anlayışlarla mücadeleyi sürdürmeyi denedi, kaldığı noktadan aynı teorik pratik tarzla yoluna devam etti. Kavramlar her zaman ve her yerde geçerli sanıldı. Bunun sonucu mücadele belirli dönemlerde yükselse de gerçek anlamda kalıcılaştırılamadı. Ve neredeyse her yükseliş bir süre sonra dibe vurdu. Buna rağmen yaşananlar daha önce de ifade ettiğim gibi yüzeysel, kolaycı gerekçelerle açıklandı.

Solun diğer bir kesimi de yaşanmış olanları tamamen reddetme yoluna gitti. Ya süreçten tamamen koptu ya da yeni tarz yaratmak adına eski biçimleriyle olmasa da eski yanlışları yaptı. Sorunların tanımı ve çözümüne ilişkin öneriler yaşamdan -pratikten- kopuk ve özneldi. Geçmişteki biçimiyle olmamıştı öyleyse şimdi yapılacak olanlar geçmiştekilerden farklı olmalıydı. Farklılık biçimi de ekonomik-sosyal değişimin tahlili ve geçmişin bilimsel bir eleştirisinden değil eskinin karşıtından doğdu. Geçmişin hesaplaşması ve somut koşulların net ve inandırıcı tahlili bu iki mücadele anlayışı tarafından da yapılmadı, yapılamadı.

Teorik ve pratik düzlemde yaşanan bu krizin aşılmasına ilişkin altılacak ilk ve belki de en önemli adım yaşanan sorunun tanımlanmasıdır. Ayrıntılı net ve inandırıcı bir biçimde tanımlanıp belirginleştirilemeyen sorunun çözümüne ilişkin öneriler ve yaratılan araçlar eksik, eksik olduğu için de yanlış ve yetersiz kalıyor.

Bu tanımlamanın net ve inandı-

rıcı biçimde yapılması içinde yaşanmış olan, halen yaşanan ve yaşanması düşlenenin iyi değerlendirilmesi gerektiğine inanıyorum. Bu tanımlamayla atılacak ilk adım aynı zamanda diğer adımların da ipuçlarını verecektir.

Ancak bütün bunların yapılması için de harekete geçmek gerekiyor. Harekete geçmek için de ideolojik-politik netliğe sahip örgütlenme şart.

Sosyalist demokrasi, proletarya diktatörlüğü, planlı ekonomi gibi kavramların bile tartışıldığı, sosyal siyasal yapının büyük bir hızla değiştiği ve sosyalizmin bu süreci karşılamada -kendini üretmede- eksik kaldığı bu süreçte ideolojik netliğe sahip bir örgüt nasıl oluşturulacak. Ya da bu netlik mutlak bir netlik mi? Kurulması olası örgüt ideolojik farklılaşma yaşamayacak mı?

Bu soruların yanıtlarının verilmesi için henüz çok erken ve bu soruların bu günden verilecek yanıtları da yok. Ama örgüt de bu soruların yanıtları önemli bir ölçüde verilmedikçe kurulamayacak. Yani örgütün ideolojik ve politik zemini yok. Buna rağmen devrimin sorunlarının tanımlanması ve çözümlenmesi için araç olan örgütü kısa vadede amaç olarak görmek ve örgütün araçlarını, zeminini yaratmaya çalışmak bize sorunun çözümünde kolaylık sağlayabilir. Öyleyse örgütün koşulları yoksa yapılacak şey örgütmüş gibi davranmak değil, koşullarını yaratmak olmalı. Koşulların yaratılmasının yolu ise devrimci eylemden geçiyor.

Öyleyse bu zeminin yaratıcısı olan birleşik devrimci eylem nasıl bir tarzla yaratılacak? Gerek sol gerekse demokratik halk muhalefeti bu parçalanmışlıkla birleşik devrimci eylemi nasıl yaratacak?

Bu noktada benim önereceğim tarz ve somutlaştığı örgüt biçimi pekçoğumuzun yabancı olmadığı fakat nedense üzerinde pek fazla durmadığı bir dizi öneri.

Enterkonnekte tarz ve Muhalefet Meclisleri, bu önerilerin eksenini oluşturuyor. Özellikle muhalefet meclisleri 1991-92'lerde bazı çevrelerde tartışılsa da solun geniş kesimlerinde karşılığını bulmadı, tartışılmadı. Ancak yeni yeni benzer isimlerde de olsa tartışılmaya başlandı. Bu iki konuyu ikinci bir yazıda tartışmak istiyorum. Bu yazıda genel bir tanımla yetinmeyi düşünüyorum.

Enterkonnekte tarz: Hepimizin bildiği gibi yönetenlerle yönetilenlerin çelişkileri yaşamın birçok alanında ve farklı noktalarda şekilleniyor. Gerek iktidar gerekse muhalefet kendi içinde de farklılaşabiliyor. Durum yönetilenler yani devrimci-demokrat muhalefet açısından ele alınırsa bu durum daha da belirginleşiyor. Örneğin çevreci hareket ile kadın hareketi iktidara birbirinden farklı noktalardan karşı çıkıyor. Ve mücadele pratikleri birbirinden farklı özellikler taşıyor. Bu farklılık da basit birtakım ilişki biçimleriyle giderilebilecek türden değil. Birilerine göre yaşamsal sorunların büyük bir çoğunluğu devrim sorunu iken ve siyasal bir devrimle çözülecekken bazıları yaşama birkaç noktadan müdahaleyi yeterli bulmakta. Fakat bu farklılıklar tamamen uyuşmaz farklılıklar değil. Birbirleriyle bazı noktalarda gerek teorik gerek eylem birliği sağlayabilir. Ancak bu muhalefet odaklarının kendi özelliklerini tamamen siyasal bir hareketlilikle ortaklaştırmaları da mümkün değil. En azından şimdilik.

O zaman yapılacak şey bu muhalif hareketlerin kendi özelliklerini korumalarını kabul edip ortaklaşılabildiği noktalarda eylem birliği yaratmak olmalı. Ve siyasal bir birliğe adım adım gitmeyi kabullenmeli. Birçoğuyla böyle bir birlik mutlak olarak sağlanamayacak olsa da, ortak talepler doğrultusunda eylem birliğini sağlamak mümkün olacaktır. Parçalı muhalefet arasındaki bağlantının oluşturabilmesi için de Muhalefet Meclisleri somut bir öneri olarak kabul edilebilir.

Bu meclis mevcut iktidara ve onun icraatlarına karşı olduğunu söyleyenlerin meclisidir. Bu meclise, muhalif yapılar kendi projeleriyle gelirler. Kendi teorik ve pratik önerilerini tartışır ve yaşama geçirmeye çalışırlar. Yaşanan en acil konu etrafında biraraya gelinir ve her muhalif odak olaya kendi bakışını ve bunun çözümünü sunar. Herkes söz söyler, tartışır ve ortak bir karar alır. Yine bu karar etrafında ortak bir eylem yakalanabilir. Ortak bir masada -yani eylemde- kendi sandalyesinde oturmak -yani kendi iç hukununu koruyabilmek- biraz esnek bir örgütlenişi olsa da hareket kabiliyeti yüksek ve parçalı muhalefeti ideolojik ve politik olarak ortaklaştırabilecek bir öneri olabilir. Aslında Muhalefet Meclisi'nin nasıl örgütleneceği ve nasıl çalışacağı ağırlıkla meclis içinde tartışılarak somutlanacak. Ama devrimci demokratik halk muhalefetinin öncüsü olduğunu söyleyen devrimici çevreler için birşeyler söylemek gerekiyor. Muhalefet Meclisleri, kitlesel eylemleri yaratmak ve bunlarla birlikte örgütlenmekte zorluk çeken devrimci çevreler için de iyi bir zemin oluşturabilir. Muhalefet Meclisleri'ndeki yapıların özelliği gereği bu meclislerin iktidara talip olmaları pek mümkün olmaz. Ancak iktidar iddiası olanlara en geniş kitle çalışması içinde dar kadro çalışması yapma imkanı sunar. Bu da devrimci örgütün kurulmasının en temel pratik koşuludur. Yapılacak tek şey bütün önyargılarımızı atıp iyi niyetlerle bu masaya oturmaktır. Gerisi yaşamın bize öğrettikleriyle gelecektir.

Alevin şavkı

"Lamba da titreyen alev üşüyor"

Serdar ÇAKMAK

Musa Eroğlu'nun söylediği türküye ait yukarıdaki sözler. Sanatçının dilinden sökün eden dizelerin derdi, bizimkiyle bir ve aynı değil. Herkes gibi ben de izlediğim sanat ürünlerini kendi kafamda yorumluyorum. Fantazyalar kuruyorum. Dolayısıyla, türkünün bu bölümündeki "alev"i, *doğruluk* anlamında yorumluyorum. "Üşüyor" fiilini ise, *yanlışların* kasırga misali estiği bir ortamda, *doğrunun*, yalnızlık içersinde *üşüyor* oluşuna yorumluyorum. Ben yukarıdaki sözlerden bunları anlıyorum.

Düşünün hele. Hiç olacak şey mi? Kendini Marksist telakki eden bütün dergilerin ortak paydası bir; "sağcılık esas tehlike". Güzel! Pekii, ya ardından? ardından tonlarca sayfa sola saldırı. Seka işçisini bile güldürecek bu komediyi bütün dergilerde müşahade etmek mümkündür. Dividinden oportünizm damlayan yazarlarımızın kendileri dahi sağcılığın esas tehlike olduğuna kani değiller.

Bu satırların yazarı hasbelkader, derginin beş sayısından bu yana devrimci hareket ve çok özel olarak da Kaypakkaya akımı içersindeki sağ tehlikeye dikkat çekmeye çalışmıştır. Dilinde değil tüy, ayı postu bitmiştir. Anlayan anlamıştır.

Zaman gelip çatmıştır. Artık kendini "sol"dan taktim eden bir zihniyetle de tartışmak gerekmektedir. tartışma ne kelime? Ciddi kaygıları sesli düşünmek zaruridir. Çünkü, kendini "sol"dan taktim eden zihniyet, mütemadiyen vurgu yaptığımız sağcılıktan tarihsel olarak köklü kopmak yerine, bütün bir geçmişi ve bugün kendi içinde bulunduğu siyasi/ideolojik çıkmazı "sol"culukla yamalamayı yeğlemektedir. Halbuki dünyanın ve Türkiye'nin bugün geldiği dönemeçde, Kaypakkayacı olanın, artık kendi tarihine "hokus pokus" yapması mümkün değildir. İkiyi bir etmenin sonu gelmiştir. 12 yıllık savaşın kan ve barut ortamında ölenlerin haddi hesabı yokken, üzerine düşen siyasi/ideolojik vazifelerden kaçıp, "tarihimizde 300'ün üzerinde şehit verdik" edebiyatı katiyyen sorunu paklamamaktadır. Bilakis, kendi ufkunu daraltmaktadır.

Dersim'i, Ayakuço'ya zorla benzetme teşbihini bir yana bırakalım, "Maoizm" ve "Köylü gerilla savaşı" gibi söylemlere, yazarların kendileri dahi inanmadıkları satır aralarından sırıtmaktadır. Dert burada başlamakta, kaygı burada hortlamaktadır.

YAMA BİLE KURTARAMAZ

De facto, bulunduğu siyasal zeminde, sağda ÖDP ve "sol"da PKK ve DHKP-C arasına sıkışmış olan "sol" zihniyetin, böyle giderse bir müddet sonra "Maoizm"e sırt çevirmesi kaçınılmaz görünmektedir. Hatta kendi tarihinde bugüne dek çıkmış bütün sağ sapmalara rahmet okutturucasına, "sol"culuğuna son vermesi sürpriz olmayacaktır.

Bütün afra tafrasına rağmen, kendini "sol"dan taktim eden zihniyet, hoş ve boş aksesuarları ile ciddi bir çekim merkezi işlevini görememektedir. Kendi tez ve tahlilleri olmadığı gibi, kendi tabanında bile kendini tartıştıramamaktadır. Silahşörlükte PKK ve DHKP-C'nin basıncı altındadır. Aslında öyküdüğü legalizmde ise ÖDP'nin ve diğerlerinin vitrinine donup kalmış durumdadır. İman azmi ile inanmadığı Kaypakkaya'ya başvurması ise sadece işgüzarlıktır.

Şu anda güç gösterisinde bulunan siyasal rakipleri ile "sidik yarışı"na girmektedir. Pek beceremese dahi onları taklit etmeye çalışmaktadır. Gerillasından, gazetesine kadar taklitçilik buram buram kokmaktadır. Oportünist hasmın minderinde ikamet edildiği artık anlaşılmalıdır. Söylemin dışında Kaypakkaya'nın minderi çoktan terk-i diyar eylendiği için, rakibin Maoistçe kündeye getirilmesi na mümkündür. Vaktiyle Başkan Mao, "düşman bildiği gibi, siz bildiğiniz gibi savaşın" diye boşuna söylememiştir. Ama aynı Mao, "saldım çayıra, mevlam kayıra" da demeyiştir.

Bütün bu sıraladıklarımız kendini, "sol"dan taktim eden zihniyeti umut belleyenler tarafından hoş karşılanmayabilir. Ne var ki 25 senemiz gitmiştir. Bu saatden sonra, devrimci kitlelerin bir kez daha aldatılmasına seyirci kalınamaz. Oportünizmin tarihsel suç ortağı olunamaz. Herkes illa cevap vermek için değil, kendi vicdanı ile hasaplaşmak için aşağıdaki sorunları sesli düşünmek zorundadır.

İKİ BÜYÜK BELA

Daha hala "Köylü gerilla savaşının" siyasi, ideolojik ve en önemlisi de askeri olarak hattı -laf-ı güzaf

tarafı hariç- ortaya konması gerekirken, onbeş günlük gazete çıkarmak "neyin nesi"dir? Aynı soruyu daha ağır bir biçimde dağdaki adam sormaz mı? Oportünist hasmınla onbeş günlük çook önemli (!) ideolojik laf yarışına gireceğine, örneğin, onbeş gün Karadeniz'in hemen yanıbaşındaki "Abhazya milli hareketini" inceleyip, -madem Dersim'den sonra Karadeniz" diyorsun- oradaki faaliyetin açısından ne gibi önemi olduğunu bulup, çıkarsana. Karadeniz'in doğusundaki, yoksul köylülüğün tanıtımını, eğitimini -bırak bizleri- kendi tabanına yapsana. Güney Kürdistan'daki otorite boşluğunu, Patagonya'daki zat-ı muhterem bile duymuşken, Dersim'den çıkarıp başını, burnunu soksana Güney Kürdistan'a. Tüm yörede aşiret ağalarından, savaşağalarından bıkmış, usanmış, köylü kitlelerini yanına çekmeye neden çalışmıyorsun? Gerici rejimler kendi ittifaklarını yaratırken, niye sen emperyalizmden medet ummayan devrimci-milliyetçi militan güçlerle ittifaka girmiyorsun? Böyle bir zihniyete sahip olduğun taktirde, kırsal gücünü neden ikiye katlamayasın? Yoksa sende Kürt yoksul köylüsünün Kaypakkaya'yı ve Maoizm'i anlamayacak ve taktir etmeyecek kadar "cahil", ama Kürt milliyetçiliğini anlayacak kadar akıllı mı olduğunu iddia ediyorsun(!)?

Taraftarın, boyalı basında bir tanecik eylemini aramaya neden mecbur kalsın? Madem Peru, Peru duyorsun, o zaman neden şanlı Peru Komünist Partisi'nden öğrenmiyorsun? 80'li ve 90'lı yılların Türkiye'si, Peru'su, katiyyen 30'ların Çin'ine benzemiyor. Çok doğru! Hey hat! Halk Savaşı'nın ömrü tükendi diyenlerin, kafalarından aşağıya Peru'daki halk savaşı kaynar suları nasıl da boca ediyor? O teorik laf yarışına girdiğinde, derin bilgilerinle sunduğun üç aşamalı halk savaşını Peru'lu yoldaşlar, her bir aşamasında milyon tane özgül kampanya süreçleri ile nasıl tamamlıyorlar? Senin tarihinde, "şu tarihe kadar şu kampanyayı benim genel stratejim için gerçekleştireceğim" diye bir örnek var mıdır? Peru Komünist Partisi, Peru'nun PKK'sına ve DHKP-C'sine ve ÖDP'sine öykünmeden, gazetecilik, televizyonculuk oynamadan, kendi stratejisini nasıl da muzaffer kılıyor? Bunlara bir zahmet bak! Gonzalo'nun yakalanışı, seni moralman çok etkiledi ise(!) o zaman bari, Peru derslerini sarih şekilde özümleyen Nepal'li yoldaşlara bak! Her halükarda burnundan kıl aldırmamakta diretme.

Sıralanan bütün yanlışlıkların kaynağında iki önemli şey bulunmaktadır. Birincisi ideolojik düzlemde, komünist eğilimli devrimci/demokratlık. İkincisi ise, siyasi düzlemde silahlı ekonomizm. İdeolojik düzlemde devrimci/demokratlık, ülkesinin esasen müreffeh olmasını ister. Dünya devrimi ve dünya çapında komünizme varmak için proletarya diktatörlüğünü gizliden reddeder. Komünist partisine ideolojik olarak değil, örgütsel olarak gelir, katılır. Burjuva demokrasisine dahi tav olmaya hazırdır. Siyasi düzlemde silahlı ekonomizm ise, Türkiye gibi ülkelerde, kendini silahlı ifade etmek zorundadır. Bu cins siyaset ülkenin özgül şartlarından kaynaklanmaktadır. Yoksa silahlı olması onu oportünizmin diğer türevlerinden kalın çizgilerle ayırmak için yetmemektedir. Kendisinden nicelik itibarı ile daha güçlü silahlı ekonomistlerin basıncı altında müthiş ezilir. Ne kendisi kendi durumundan memnundur, ne de kendi tabanının tatmin edebilmektedir. Aslında gözünü dikmesi gereken ileri kitleler tarafından ciddiye alınmaz, geri kitlelere yaranmak için de onların gündelik yaşamlarının kurbanı olur. Bu silahlı ekonomizmin evrensel ikili cilvesidir. Şartların kurbanı olmuş vaziyettedir. Sınıf mücadelesinin dalgaları onu bir oraya bir buraya savurmaktadır. Kısaca, kendini "sol"dan taktim eden zihniyetin fotoğrafı böyle görülmektedir.

HİÇ KİMSENİN RIZASINA İHTİYAÇ YOK

Bence herkes kendi iç dünyasında bu sorular eşliğinde bir ikili dialoğu gerçekleştirmek zorundadır. Aksi taktirde, beklenilen son kaçınılmazdır. Her ne kadar böylesi bir son, Kaypakkaya ekolünün sonu olmayacaksa da, kaçınılmaz olarak zihinsel tahribatları beraberinde getirecektir. Zihinsel tahribatın panzehiri ise ekonomist silahşörlük ve savaş ağalığında değil, aranan, gerçek, Marksizm-Leninizm-Maoizm'de mevcuttur.

Şu bahsedilen durumdan memnun olmayan her devrimci komünistin kendi kaderini kendisinin belirlemesi ve gerçek tarihinin gidişatını kendi ellerine alması gerekiyor. Yaşanılan durum arşivler karıştırıldığı taktirde birazcık 76'yı andırdığı görülüyor. Sağcısıyla, "sol"cusuyla tüm şef katlarını tepetaklak götürecek bir kültür devrimi, ancak Kaypakkaya akımını paklayacağa benziyor. Hiç kimsenin rızasını almamış, devrimci komünist, proleter eneternasyonalist karargahların kurulmasını hakikaten "hayat dayatıyor". Kendi insiyatifleri ile ortaya çıkmış böylesi kızıl karargahlar ise hiç umulmadık hızda birbirlerini bulurlar ve birleşerek, merkezileşirler. Şayet, "Lamba da titreyen alev" misali, Kaypakkaya'nın fikirlerinin üşümeyip, şavkı yeniden yüzümüze vursun istiyorsak başka seçeneğimiz yok.

Gerçeklerin ateşten dili ve çocukluğunu tüketemeyen biz devrimciler

Ozan VELİ

Bir yangının orta yerinde kurulan sofraların söylenceleridir sizlere sunmaya çalıştığımız. Utkun, sevdalara tutunan gönencin al rengidir bu.

Yıkımın olduğu her yerde bir ayağa kalkış varolacaktır. Her koyulaşan karanlık, rahminde ince sızılarını duyacaktır aydınlığın. İnsanı güdücü hedefler için yürüten değerin adı UMUTTUR. En kötü durumdan kalkışın, doğrulmanın, iyiyi yaratmanın bir yolu mutlak bulunabilir/bulunacaktır. Umut; yaşamın bu çok çeşitli çatışkıları arasındaki kıvrımlarda boylanacaktır.

Ve biz biliriz ki bu günler; acı acı türkülerin Kürdistan topraklarına yayıldığı zaman dilimlerini öperek büyümektedir. Botan'dan, Amed'den Dersim'e uzanan yangının alazlarıdır, türkülerimizi hüzüne boğan.

Tarihin bu kesitinde yer edinen gerçekler, bütün çıplaklığıyla karşımızda raks etmektedir. Kim ki bu gerçekleri görmezden gelir, onların üstünden atlamaya çalışır, bir beyaz kağıt parçası gibi delip geçmeye çalışır, O, bu ateşin diliyle yanmaktan kurtulamaz.

Size, yani tüm ezilen insanlığa, Antepli'ye, Sivaslı'ya, Botan, Serhat, Halepçeli'ye Dersim'den bahsedeyim biraz. Faşizmin yılansı çehresinden kusulan kusmuklarla zehirlenen Kürdistan'ın Dersim'inden. Dersim küçük bir öyküdür, dünya bozkırlarını çiğneyen faşizmin zulüm bilançoları içinde. (Vietnamlardan, Filistinler'e uzanan yangınların yanı başında biten küçük bir öykü. Kürdistan'ın vadilerinden acılarında küçük bir derecik. Bu bir aynadır. Bu bir bariz görüngüsüdür zulmün. Dün Botan'da olan el, bugün Dersim'de, yarın Sıvas'ta, İstanbul'da olacaktır. Onu tanımak zorunluluktur. Yaşamanın, insan olmanın zorunluluğudur.

Ovacık, ilmik ilmik acı tüketen bir çehredir Dersim'de. Mercan'ın Şahverdi köyünü görüntüleyen bir tepeye çıktık, vadinin su çığlıkları kuşanmış derinliğinden. Sırt çantalarımıza yaslayarak sırtımızı, oturduk çatlamış kuru toprağa. Kimsede çıt yoktu. Diller susmuş, gözler susmuş, hareket susmuştu. Beyinlerin agılamalarında duygular yoğunlaşıyor, kin ve intikam andları birikiyordu meydanlara.

Bu devletin egemenlik sınırları içinde yaşayan bir çok insan için bir anlam ifade etmeyen bu manzara; her kuşun kendi yuvasına düştüğünde dayanılmaz olur. Acı olur. Zor olur.

Bu köyü onlarca eviyle canlı canlı, insan insan tanımak, çocuk gibi sevmek ve bütün bu yaşamın ateşe verilmesine tanıklık etmek sizlere nasip olsaydı, eminim ki hiç birinizin ezilmiş insani yüreği dayanamazdı bu manzaraya.

Şimdi bu yangın zamanı bir yıl geride kalmıştır. Yorgunluğumuz varlığından utanıyor, sıcak bedenimizi saran ter damlacıkları soğuyuveriyordu. Faşizmin yangın ordularına karşı koyma gücü gösterememişti halkımız. Bir çırpıda dağılmış, parelenmişti. Uzak diyarlara göç eylemişti bir çoğu. Kendi toprağında çimlenen umudunu gölgeleyerek, düşmüştü bilinemezliklerin kara koca kucağına. Bir kısmı kendi toprağında sığınmacı olmuştu ölümcül mülteci kamplarında. Yoksulluk diz boyunu çoktan aşmış, gırtlağa dayanmıştı. Yığınlar kendi umudunu koruyamamıştı. Fideleri kırılırken, tohumları potin altında ezilirken, saramamıştı inancının sıcaklığını.

Birçokları şaşırmıştı bu dağınıklığın tez gelen kasırga kavruklarına. Şimdi onlarca ev kara kara yıkıntılar altındaydı. Çocuklar gülemiyordu doyasıya. Ağlayıp koşturamıyordu çığlıklar. Kapı komşu çekişmeleri susmuştu. Toprak güneş güneş gülemiyordu.

Şaşıranların başında yığınların öncüleri vardı. Aslında çok açık olan göstergeleri tınmayanlardı bunlar. Oturduğu dağın tepesindekini görmekle yetinmenin bedeliydi.

Dersim'in insansızlaşan onlarca köyü aynı intikam duygularını beslemektedir, yalnızlığında.

Şimdi, zamanı geçti bütün bunların diyemeyiz/dememeliyiz. Kendi asi gerçeğini kuşanmak zorundadır Dersim'li. Koca yılgın dalgalarıyla boğuşmasını bilmelidir. Ve yönelmelidir öncülerine. "Neredeydiniz?", "nerelerdesiniz?" diyebilmeli, sorgu sofralarında oturtabilmelidir.

Hele de bugünlerde umudu iyice kırık, umudu zıpkın sancılarında. "Birbirinizi vuruyorsunuz, birbirinizden silah alıyorsunuz, bize ne yapacaksınız?" diyor bir çoğu.

"Aşımızdan, çocuğumuzun boğazından kesip sizi besledik! Birbirinizi vurasınız diye mi?" diyor kimileri.

"Neye, nasıl inanalım" diyorlar.

Daha neleri neleri dediklerini öğrenmek istiyorsanız, buyurun!

Biraz da siz kulak verin, sağırlığınızı yiyerek.

Benim ciğerpare sevincim, işte bu

da bizim yıllardır tüketemediğimiz çocukluğumuz. Onun da bedeli ağır. O bedeli de birlikte omuzlayacağız. Birlikte dağlanacak gözlerimiz. Kolumuz aynı keskin bıçaklarla kesilecek. Ve öğretecek bütün bunlar. Öğrenciler ne kadar kapasa da öğrenme yetilerini gerçeklere, gerçeklerin dili yakıcıdır. ÖĞRETİR/ ÖĞRETECEK.

Öğrenme işi kolaylaşır, öğretme bilinci kuşanmış yığınların ortasında. Zorlamalısın kendini, yanındakini. Yanlış olana karşı amansız bir yakıcılık kuşanmalısın. Doğru olana kan akıtmalısın. Öyle ki, yeşersin toprak yeniden. Umut çimlenedursun.

Oturduğumuz yerden seyre durduk yangının ardına düşen tüm hatıraları. Otlar henüz görünürken sararmıştı. Ağaçların dallarını kuru bozkır kıranı sarmıştı. Bir yaşama baktık, bir bilincimize. Bir gerçekliklere baktık, bir çocukluğumuza. Bir köyde, bir şehirde tavlandı umarımız. Bu toprak aynı renkte on ayrı çocuğun kahrını çekemez. Bu toprak yakılmaktan usanmaz. Bu toprak kardeşliğin deminde incinir. Bu toprak şimdi avaz avaz bağırır: "Beni siz baştan çıkardınız. Siz kırdınız kabuğumun karasını. Düşümdeki tohum sizin. Siz seviştiniz en tenha gecede benimle. Kadınlığımı siz çiğnediniz. Kızlığımı siz deştiniz. Şimdi nerelerdesiniz? Ben insana aç, siz bana. De artık kırın şu hayasız savruluşların ahengini. Bu dağlardan başkası, başkası size yar olmaz, zulmün bunca çıldırdığı mekanda."

Toprak, yalnızca gerçek düşkünlerine, biricik sahiplerine seslenmiyordu. Bize de kızgındı. "Bunca karşı zulmün içinde, bırakın artık çocukluğu. Çocuklar bile usandı çocukluğundan da, siz hala adam olamadınız". Kızan kızar. Anlayan, dinleyen, ders alan kazanır.

Ve Dersim şimdi daha bir coşkulu. Kollarını açmış sizi gözler. Bekler sevdiceklerini. Her nere gitse alınçatları kırış kırış emekçiler, orada bir zulüm furyasıyla karşılaşır. Bu böyle biline. Kurtulmak, yaratılan mevzileri daha ileri taşımakta, onları korumaktadır.

"Bulunduğunuz mekanlarda
ben olmayacağım belki ama
çalacak kapınızı bir gün
sırt çantaları umut yüklü
Kavgamın çocukları" derken Ozan.

BİR RESİM YAPMALIYIM

Sevgili,
ikibine dört kala
ilkyazın sonlarını gösteriyor takvimler
Akdeniz ortasında,
İskandinav iklimi
analarımızın gözleri.
Sırılsıklam eden bu yağmur sesleri
müjdesi mi yoksa sevgili
müjdesi mi harıl harıl yazılan tarihin

Uzandığım ranza boyunca
bir güzel düşün koynunda
içimdeki depremin sarsıntısındayım
Öylesine ucuzlamış ki burda ölüm
en büyüğü bile diz çöküyor önünde
onurun

Her karış toprağı coğrafyamın
patlamanın sabırsızlığına düşmüş
volkan
Eritiyor sevgili dizelerimi
eriyor dizelerim

Boyasız tuvalsiz fırçasız
bir resim yapmalıyım
eni boyu ülkem kadar
şaşkınlıkta boğulmalı tüm ressamlar.
Orda sen
orda ben
orda hepimiz
Orda tanık
orda sanık
orda yargıcı olmalıyız hayatın

Eşiğinde kan kokuyor sevgili
eşiğinde kan ülkemin
yanıbaşında cep radyom
kriz haberlerinin yükü altında
teknoloji bu ya
naklen sahne oluyor televizyonlar
intahar atlayışlarına
Beş oscarlı filmlerce izliyor insanlar
sarhoş sürücünün ezdiği transparanın
can çekişini
Önümde dursaydı tarihin dersleri
sürmeseydi uzun koşusu Spartaküs'ün
umarsızlığımın sesi tokat olurdu
gül yüzünde.
Gökteki bulutlara inat
öğretiyor tarih
öğretiyor verdiğimiz kavga
Ne kadar yakınsak insandışılıklara
o kadar yakınız sevgili
o kadar yakınız insanlığa
Zından duvarları çaresiz
giremiyorlar hizmetine
kara yüzlü haramilerin
özgürlük işçilerini seyre dalıyor duvarlar
onlar ki
her biri kurmuş tezgahını
İlmek ilmek işliyor özgürlüğünü
her biri yazıyor kendi destanını
Ve zındanda duvarlardır sevgili
duvarlardır hayatın tanığı
Ben senin tanığın
ben senin yargıcın
ben senin sanığın
Dedim ya
dizelerim eridi ülkemin ateşinden
bir resim yapmalıyım
eni boyu ülkem kadar
Toprak damlarda ışıldayan idare lambasından
villadaki abajura uzanmalıyım
bir parça şekerle gözleri renklenen
çocuklarca boyamalıyım
Şarapnelleri bedeninde evcilleştiren
Kürt çocuğunun çığlığıyla
seslenmeliyim
Yüreğinin iklimini de yansıtmalı
ve de anamın ak saçlarında zulaladığı
düşlerini
Loş ışıkların gizlediği vesikalı kadınlar da
yer bulmalı orada kendine
Bir resim yapmalıyım/eni boyu ülkem
kadar

Yanardağ ağzında fışkıran ilk kvılcımı
göstermeli
alıp ondan selamı
rüzgar olup sunmalı
tesviyeci Rıza'ya
kalfa Ahmet'e
temizlikçi kadın Mürivet'e
Kudretini izlemeli ellerinin nasırından
fabrikadaki mağmam proletaryam
Şair Fikret'in gördüğü sofra
kurulduğu yerde hala
yemeye devam ediyor efendiler
ama biz nasıl diz çöktüğünü de gördük
gökdelenlerin
çakmak gözlü çocukların
önünde
Bir bir anlatmalı bunları resmim
Sevgili,
ikibine dört kala
ilkyazın sonlarını gösteriyor takvimler
bak eriyor eridi tüm dizeler
bir resim yapmalıyım / eni boyu ülkem
kadar

H. Ceylan /İSTANBUL

Arabesk

Sami GÜVERCİN

Birçok uygarlığın üzerinde yaşadığı, insanlık tarihine kültür mirasları bırakan, geçmişten günümüze ve günümüzde de savaşların sıkça yaşandığı Anadolu hiç şüphesiz ki, halklarımızın zengin kültürel kaynaşması sayesinde hala ayakta durmakta, kendisine yönelik her türden saldırganlığa karşı direnmektedir. Hrıstiyan ve İslam savaşları döneminde barbarlığın en uç noktalara varması bile halklarımızın kültürel kaynaşmasının önüne geçememiştir.

Osmanlıyla başlayan ve İslam ideolojisini elinde kılıç olarak tutan egemenler hala Anadolu topraklarının her köşesinde din, milliyet gözetmeksizin saldırılarını sürdürmektedir. Bu saldırılardan, Türk, Kürt, Laz, Çerkez, Arap vb halklarımız zarar görmekte, saldırı bombardımanı altında günden güne kültürel yabancılaşmanın eşiğine gelmektedir.

Emperyalizm, işbirlikçi burjuvazisi ile, Yeni Dünya Düzeni adı altında halklarımızın kültürel ve sanatsal değerlerinin tahribi ve yok olması için ithal ettiği; sosyal, toplumsal yaşamdan uzak yoz ve uyuşuk kültür ile bencil, egoist, tepkisiz, araştırmadan ve sorgulamadan uzak insan tipleri yaratıyor. Şöyle bir çevrenize bakın, başınıza bir iş gelse, yardıma ihtiyacınız olsa, hemen herkes o bölgeyi terk ediyor. Köylerdeki komşuluk ve misafirperverlik ilişkileri kentlerin beton yığınları arasında çıkar uğruna boğazlaşmaya kadar varıyor. Ahlaki değerler, "özgürlük" adı altında ahlaksızlığa dönüşüyor. Bebelerimiz milyarlara varan borçlarla dünyaya gözlerini açıyor. Bütün bu olumsuzluklardan sanat, sanat dalları arasında müzik de yoğun bir tarzda etkilenmektedir. Kendi içinde bir çok biçimde yapılan müzik içinde arabesk kitleleri olumsuz anlamda etkilemenin başında değilse bile, başlarında gelmektedir.

Bugüne kadar bir çok yayın organında ele alınan arabesk etkisini hala sürdürdüğü için tekrar irdelemekte yarar görmekteyim. Farkındayım ki, konu bir makalenin sınırlarını aşmaktadır. Sosyo-ekonomik, sosyo-psikolojik, sosyo-kültürel vb. bir çok açıdan irdelenmesi gereken bir konudur, ancak sorunun köklülüğü, genişliği elden geldiğince genel hatlarıyla ortaya konmasına engel değildir.

Makinenin terli homurtusu ve doymak bilmez çelik ışıltılı açlığı, karasabanı küskün mağlubiyetle toprağın dışına kovarken, sabanın sapını avuçlayan çalışkan nasırlı eller çaresizlikle koltuk altlarında kala kalmıştı köylülerin. Makine toprak ilişkisini ve yaşamı değiştirmiş, bu değişiklik yoksul, yarı yoksul köylülerin büyük kentlere akınına neden olmuştu. Yerleşik düzenden, bilinen ilişkilerden, hiç de gönüllü olmayan bir tarzda kopuş, kopanların kırılganlığını, nefret, kin ve ökesini içlerinde taşıyarak yeni bir yaşama, kendi değerleriyle çelişen bir yaşama adım atmış oldular. İlşte bu ilişkilerin sonucu olarak ortaya çıkan ve "estetize" edilerek kent yaşamını dayanılır hale getiren, bir anlamda apolitik karşı duruş olarak ortaya çıktı arabesk müzik. Demokrat Parti ile başlayan göç, 2. dünya savaşı sonrası ABD'nin yeni sömürgecilik politikasının Türkiye'ye biçtiği rolün de bir göstergesi olmaktaydı. Göç; sosyal, kültürel uyumsuzluğu içinde barındırmaktaydı. Uyumsuzluk, acı içinde olanlara "Batsın bu dünya" dedirtiyordu Orhan Gencebay'la. Kimin yarattığı açıklanmıyordu fakat "Ben mi yarattım/ Derdi ızdırabı ben mi yarattım?" sorusunu da sordurduktan sonra, iktisadi, siyasi nedenlerden kaçarak, sazı-sözü ile belirsizliğe ("kaderin böylesine/yazıklar olsun" diyor) ateş ediyordu. Bir kaç biriketle derme çatma evlerden, kasetçilerden, minibüs teyplerinden varoşların ezgin insanlarının ayaklarına ve acılı yüreklerine eşlik ediyordu. Gencebay, toplumun içinde bulunduğu sosyal, siyasal, iktisadi ilişki ve çelişkileri yakalamış ve değerlendirmiştir. Yaptığı çalışmalarda bir bütün olarak görünen şudur: Önermesi yoktur müziğinin. Kötülüklerin kaynağı "kader"dir. Tanrı ve kadercilik müziğinin temelini oluşturuken, halk müziğinin enstrümanlarının yanlış kullanımı, (koma (ara ses) seslerin sıkça kullanılması, sazı çalarken

yayvan ve tavırsız çalınması, elektronik aksamların saz üzerine yerleştirilerek alışılagelmiş sesinin tahrip edilmesi), sesin genizden, mağlup, acıklı, kırılgan oluşu umutsuzluğun paslı çivisi gibi milyonların beynine çakılmıştır.

Aslında Orhan Gencebay bu hususta yalnız değildir. Hatta diyebiliriz ki, zamanla arabesk kendi içinde bir ayrışma yaşamış, bu ayrışma 80'li yıllarda Ferdicilер-Gencebaycılar biçiminde dinleyicilerinin ayrı ayrı kahvehanelerde toplanmalarına kadar varmıştır. Bir başka ayrım da İbrahim Tatlıses ile birlikte yaşanmış, toplumsal bir nesnellik üzerinde şekillenen arabesk gibi değil fakat halk müziğinin bozulması biçiminde şekil almıştır.

Bu bozulma ikili karakter taşır. Birincisi, Kürt Halk Müziği'nin Türkçe'ye uyarlanması, ikincisi, sözümona Türkçe söylenen bu "türkü"lerin türkü olmaktan ve Türkçe söyleniyor olmaktan çıkmasıdır. Tahribatın dolaylı etkileri daha fazladır. Tatlıses, Kürt olmasına rağmen bu tavırlarıyla kendini reddetmekte, kendisi gibi milyonlarca Kürt gencine (inşaat işçiliğinden 'zirve'ye tırmanma gibi kışkırtıcı ve dayanılmaz(!) örnek teşkil etmesi açısından da) aynı yolu önermektedir. Bu doğrultuda yapılan filmler, gazete, radyo, televizyon söyleşileri "kötülere karşı tek başına kazanmayı" vb akıl dışı ve gerçeklikle alakası olmayan 'insan hali'ni sunmakta, milyonların yaralı, aç, doyurulmaya muhtaç istemlerinin önüne koymaktadır. Bunlarla birlikte, toplumun geri yanlarına uygun tavırlar, kadın dövme, ağalık, çok eşlilik sözünü ettiğimiz çarpıtılmış yaşamın adeta toplumla bağı olmakta, arabeskçilerle arabesk kitlesi arasında iletişim kablosu işlevi görmektedir.

İktisadi zorunluluk sonucu arabesk yaşam dayatırken, doğal olarak onun diğer unsurlarını da beraberinde getirdi. Bu kuşatma 70'lerin ortalarında had safhaya çıkmıştı. Yetmişli yıllar aynı zamanda toplumcu eylemliliklerin ve onun doğal etkilerinin topluma yayıldığı dönemlerdi. Müzik alanında Ruhi Su, Cem Karaca, daha sonra Zülfü Livaneli halk kültürüne saldırının önüne dikilen aydınlarımızdandı.

Yerleşik düzenden, bilinen ilişkilerden, hiç de gönüllü olmayan bir tarzda kopuş, kopanların kırılganlığını, nefret, kin ve öfkesini içlerinde taşıyarak yeni bir yaşama, kendi değerleriyle çelişen bir yaşama adım atmış oldular. İşte bu ilişkilerin sonucu olarak ortaya çıkan ve "estetize" edilerek kent yaşamını dayanılır hale getiren, bir anlamda apolitik karşı duruş olarak ortaya çıktı arabesk

Aynı dönemin bir başka yüzünü Mahsuni, Zamani, İhsani gibi halk ozanlarında görmekteyiz. Son saydıklarımız nisbeten kendileri de ürün verirlerken daha çok halk türkülerinin sözlerini değiştirerek, günün koşullarına uygun basit ajitatif sözler yazarak arabeske karşı koymaya çalışmışlarsa da, halk kültürünün yerinde saymasının önüne geçememişlerdir. Sadece karşı koyuş değil, aynı zamanda ileri taşıma noktasında en yetkinlerden biri olan Livaneli, 12 Eylül cuntasıyla birlikte "Hele Ulaş'a Ulaş'a", "Gel aslanım Mamak'tan", "Nurhak", "Şarkışlaya düşürmesin", "Eşkiya dünyaya hükümdar olmaz" gibi, batı müziği tekniğiyle güzelleştirdiği türkülerini bir tarafa bırakarak, -mağlup, umutsuz, korku ürünü- "zor yıllar" çalışmasına yönelmiş, "Ben hiç bir zaman politik bir sanatçı ve besteci olmadım" sözleriyle devrim fırtınasının kendisini de önüne kattığını itiraf etmesiyle birlikte sol, sosyalist, ilerici insanlığın kültürünü daha sonraki yaşamı için kullanmakta da bir sakınca görmemiş, belediye başkanlığı seçimlerinde dünün birikimini öne çıkarmıştır. "Sis" filmiyle sınıf mücadelesinin doğal sonuçlarını "kimin kışkırttığı belli olmayan" bir kargaşaya/belirsizliğe, karşıtları aynılaştırmaya, "Gökyüzü herkesindir" kaseti ile de dişinden tırnağına silahlı emperyalist kuvvetlerle, "başımıza şimdi nereden bomba yağacak" diyen ezilen halkları gökyüzüne ortak eylemiştir. Fazlaca dikkatli olmaya gerek yok: Arabesk nasıl çarpıtıcı, gerçek dünya yerine yanılsamalı bir dünya tasvir ediyorsa, Livaneli'nin vardığı nokta da -bir miktar 'sol' kültürle banyo yaptırılarak- aynı oluyor. Soldaki etkisi bununla da sınırlı değildir. F. Tunç'un, son bir kaç yılda bir çok çalışmasını, özellikle Ahmet Kaya'yı -istisnalar hariç- bir bütün olarak tepeden tırnağa, giyimden, üsluba kadar arabesk saymak hiç de yanlış olmaz. (Derbeder sakalı, hüzünden boğulan sesi, belini büken, omzunu bi tarafa düşüren çekilen acılar...!!!).

Gelinen aşamada olan şudur: tıpkı ortaya çıkması gibi tarihin bir kesitinde kaybolması kaçınılmazdır. İktisadi nedenler arabeski çıktığı sahneden kovmak için kırbaçlamaktadır. Tarihsel işlevini tamamlamıştır. Giderken bırakabil-

diğince iz, tutunabildiğince yakaya yapışmak istemektedir. Gerek "protest" müzikteki etkisini gerek kapitalizmin tüketme felsefesine cuk oturan "pop" üzerindeki etkisini buna bağlamak gerekir. Arabesk geldiği yere dönmek istiyor. Bir yanılsama daha. Ortaya çıkışı ve kendini var edişi döneminde hiç bir önermesi olmayan arabesk şimdi, "haydi köyümüze geri dönelim"i önerirken, yanılsamayı, sanki İstanbul'a veya metropollere gezmek için gelmiştik de işimiz bittiği için geri dönelim derekesinde ele almakta, bu arada göçün gerçek nedenlerini saklamakta, köyde rahat huzurlu yaşam varmış, yüzlerce, binlerce köy yakılmıyormuş, milyonlarca insan yerlerinden yurtlarından edilmiyormuş, ya da en azından bu müziği yapanlar bunlardan bihabermiş gibi davranmaktadırlar.

Şimdi işler eskiye nazaran daha zorlaşmış, görünen o ki, daha da zorlaşacaktır. Medyanın tekelleşmesi, halktan, devrim ve sosyalizmden yana ürünlerin hem üretilmesi hem tanıtılması hem de piyasaya sürülmesi noktasında ilerici insanlığın önünde bir ur gibi durmaktadır. Aynı tekelleşme müzik/kaset dünyası içinde geçerlidir. Netice olarak, yine biz bize kalmış vaziyetteyiz. Hem hala etkisini sürdüren arabesk hem arabeskin yerini hızla dolduran pop hem de sol söylemlerle çıkan fakat ilerici insanlığın değerlerini vuran yaklaşımlarla mücadele etmek hiç şüphesiz ki aklı yüreği insanlığın müzik zevkini yüceltmek, güzelleştirmek daha ileri seviyeye çıkarmak isteyenlere düşmektedir. Bunun on seneyi aşkın bir zamandır basit ezgilerle halka seslenmekle mümkün olmadığı bilinmektedir. Her grubun tek tek mücadelelerinin çok fazla anlamlı olmadığı da bilinmektedir. Peki ne yapmalı? Önerilerimi şöyle sıralayabilirim:

1- Kültür merkezleri ve sanat kurumları çoğaltılarak, işçi-emekçi yoğunluklu yerleşim bölgelerine kayılmalıdır.

Kent merkezlerinin seçilmesi başlangıçta olumlu gibi gözükse de, kimi kolaylıklar sağlasa da hem sosyal/sınıfsal tabana hitap etmemekte hem de kısa bir zaman sonra öğrenci gençliğin geyik muhabbetleri yaptığı alanlara dönüşmektedir.

2- Kültür-Sanat merkezleri bölgeye göre sınıf ve ulusal duruşa göre şekillenmelidir.

Hem hala etkisini sürdüren arabesk hem arabeskin yerini hızla dolduran pop hem de sol söylemlerle çıkan fakat ilerici insanlığın değerlerini vuran yaklaşımlarla mücadele etmek hiç şüphesiz ki aklı yüreği insanlığın müzik zevkini yüceltmek, güzelleştirmek daha ileri seviyeye çıkarmak isteyenlere düşmektedir. Bunun on seneyi aşkın bir zamandır basit ezgilerle halka seslenmekle mümkün olmadığı bilinmektedir.

3- Açık hava halk konserleri, etkinlikleri kent merkezleri yanında esas ağırlıklı olarak sözünü ettiğimiz yerleşim birimlerinde yapılmalıdır.

4- Yapılan müzik çalışması nesnel dünya üzerine oturmalı, kişilerin, grupların öznel niyetlerini tatmine değil, halkın, mücadelenin sorunlarına yönelik olmalıdır.

5- Çıkarılan kasetler (ürünler) hiç değilse çıkaranlar tarafından analiz edilmeli, yeni tarzlar denemekten kaçınılmamalıdır. Zira bir bakıyorsunuz bir grup bir kaset çıkarıyor, sonradan çıkardığı kasetler birincisinin tekrarı. Oysa yaşam alabildiğine zengindir ve bizi zenginleştirme dinamiği haddinden fazladır.

6- Kaset dünyasının tekelleşmesi bir çok sorunu beraberinde getirmiştir. Fakat unutulmamalıdır, Türkiye'de sol kesim hiç de azımsanacak gibi değildir. Sol potansiyel ise ancak bizlerin çabası ile filizlenecek, kendi rotasına yönelecektir. Kısaca, salt "pazar" açısından bile solun yöneleceği bir alan mevcuttur. Sorun bunun birlikte organizesidir. Salt karşıtlarımızın önümüze diktiği engelleri aşmak için değil, kim hangi nedenle söylüyor olursa olsun, söylediği kollektivizm/ortaklık, birlikte birşeyler yapmadır. Böylesi bir çaba tam da böylesi bir çalışmanın felsefesini oluşturur.

Bunlara eklenebilecek bir dizi sorun daha vardır. Hepsini ele almaya gerek yok. Birlikte birşeyler yapma isteği olduktan sonra sorunun yarısı aşılmış demektir.

Bu yazımızda arabeskin ortaya çıkışı ve etkilerini ele aldık ve tesbit ettik ki, arabesk tarihin bir döneminde iktisadi nedenlerle ortaya çıkan ve tarihin bir başka kesitinde egemenlere hizmet edecek, onun iktisadi felsefesini kitlelere taşıyacak bir başka müzik türüne yerini bırakarak çekip gidecektir. Ancak, biz insanlık için iyi, yararlı, güzel şeyler istemekten vazgeçmeyeceğiz. Bunun bir tek yolu da karşı koyuş ve karşıtını öneriştir. Önümüzdeki süreçte özellikle 80'den sonra ağırlığını koyan "pop" müziği bu bağlamda değerlendirmeye çalışacağım. Unutmamak gerekir ki, eleştiri değiştirmeyi de içinde taşıdığında bilimsel kimliğini kazanabilir.

Bu düşünüşü derinleştirip, yaygınlaştırmak gerekir

Yadigar KUYU/ İrfan GÜR

Şu ana kadar beş sayısını okuduğumuz Uzun Yürüyüş dergisi, okurlar olarak bize kendisi hakkında görüşlerimizi bildirme, değerlendirme, daha iyi bir dergi okuma için neler beklediğimizi ifade etme hakkı veriyor, işte biz de bu hakkı kullanıyoruz.

İyi de, bir dergi nasıl değerlendirilir?

Şu an 5. sayısını elimizde tutuğumuz derginin ilk kapağından son kapağının son sayfasına kadar, tüm yazı, resim, karikatür, istatistik bilgiler, yazıların başlıklarından derginin dizaynına kadar hemen herşey değerlendirmemizin kapsamındadır.

Bundan sonra da her beş sayıda bir "Yürüdüğümüz Yol"u değerlendirmeye devam edeceğiz.

Ele almamız gereken ilk şey, 1. sayıda sunu köşesinden ve derginin "Çıkarken" sunduğu, hedeflediği noktaya varıp varmadığı, yaklaşıp yaklaşmadığı veya hedefine varmak için oluşturmayı düşündüğü zemini yakalayıp yakalayamadığıdır. Bunu başarmak, yazarlarının, okurlarının -mızmızlanan, yakınan bir dizi unsur dışında- sahiden de sorumluluk duygusu içinde olanların sorumluluklarına denk düşen davranışları gösterip göstermediklerinde de yatmaktadır. Bu bağlamda bir öncelikle Uzun Yürüyüş'ün 1. sayısında "Çıkarken" ortaya koyduğu yaklaşımı ve diğer sayılarında da dikkat çektiği sürecin ihtiyaçları ekseninde yaklaşıp sonra derginin ve yazarlarının buna uygun davranıp davranmadıklarını değerlendireceğiz.

Dergi 1. sayıda Türkiye "*sol/sosyalist*" hareketinin genel anlamda olumsuzluklarından dersler çıkararak, "*basmakalıp*" yazılardan, "*hakaret ve aşağılamalarla dolu*" yazılardan "*pragmatizmden*" kaçınıcağını, "*siyasi çalışmalarıyla bilimsel, maddi yaşamın gerçeklerini yakalama çabası içinde*" "*yüz çiçek açsın*" "*farklı fikirler, farklı renkler, farklı sesler*"in yanyana olmasını sağlamaya çalışacağını, "*yolumuz üzerinde birbirimizi tanıyacağımızı, destek olup ilerleyeceğimizi*" ortaya koymuş, bütün bunları "*özgürlük, eşitlik, kardeşlik için*", "*özgürlükler dünyasını yaratmak için*", "*insanlığın kurtuluşu için yürüyoruz*" biçiminde formüle etmişti. Fakat bu formüllerin yaşadığımız coğrafyada, "*sona ermiş bir durum olmadığı*"nı "*genel karakterinin ortaya koyulduğunu*" "*kendini abartmadan, olduğundan fazla yetkin göstermeden, her derde devayız*" tarzıyla yaklaşılmayacağını açıklamıştı.

Dergi 2. sayıda, "*değiştirmek için değişmek gerek*" diyor soruyordu, "*hangi yöntemle, nasıl değişeceğiz?*" Yanıt şu idi: "*İlk önce hayatla olan bağlarımızı koparan, bizi darlaştıran, bulunduğu yerden dünyayı algılama öznelciliğine sürükleyen benmerkezciliği, tutuculuğu ve statükoculuğu reddetmeliyiz. Cesaretle ve açıkça bilmediğimizi, öğrenmek istediğimizi ortaya koymalıyız.*"

Aslında bu eleştiri çeyrek yüzyıldan beri yaşadığımız coğrafyada debelenip duran "sol/sosyalist" hareketin eleştirisinin yoğunlaşmış, özetlenmiş halidir.

3. sayıda bu yoğunlaşmış eleştirinin -genel anlamda- üç madde, yedi ara madde halinde açılımını görmekteyiz. Öz olarak söyledikleri şunlardı: "*1) Bilgimiz azdır ve siyasal-kültürel gelişime yüklenmek acildir. 2) Birikimli ve deneyimli, siyasal olarak gelişkin kadrolarımız azdır. Devrimci hareketin kadroları eski hastalıklarla çevrelenmiştir. Aşmak zamana muhtaçtır. 3) Kurumlaşmamız zayıftır, yenidir ve katetmemiz gereken uzun mesafeler sözkonusudur.*"

4. sayı ise "*Siyasal-ideolojik, örgütsel problemlerin yoğunlaştığı, bu noktadaki tıkanıklıkların devrimci hareketi atomize edip marjinalleştirdiği koşullarda siyasi-ideolojik, örgütsel muhasebeye dönmek, güncel demokratik hak ve özgürlükler pratiğini yeni kadrolar, sorunlara çözüm üretmede güçlendirici olacak genç dinamiklerle kucaklaşma açısını önde tutarak -beslenme yaklaşımıyla- girme perspektifini oluşturmalıyız.*"

5. sayı ise, bizim bu yazımızda yapacağımız kimi doğru (fakat eksik doğru) tesbitleri içermekte, şu ana kadar çıkan sayılar ve okur/yazarla ilişkilerini değerlendirmektedir.

"*Daha çok sorgulama, daha ce-*

saretli eleştiri-özeleştiri diyenleriniz çoksa, adım atıyoruz demektir" belirlemesi, "*Uzun Yürüyüş'ün çözümler önermesini, önerdiği kimi çözümlerin bir an önce pratikte vücut bulmasını, sorunları çözmesini, önderlik etmesini bekliyorsunuz belki de*", (bir yanıyla bizim işimiz bu değil, dercesine ortaya koyduktan sonra yapılması varlık nedenini ortadan kaldırıyor. Diğer yanıyla sanırız ki bunları beraber yapacağız doğru anlayışı ve aceleciliğe gönderme olarak vurgu yapılıyor.)

"*Daha çok sorgulama, daha cesaretli eleştiri-özeleştiri diyenlerimiz*" hatırı sayılır derecede çoktur. Fakat hemen belirteyim ki (az sonra dergide çıkan yazıları değerlendirdiğimizde görüleceği gibi) eleştiriler yaşamla buluşmadığında çok fazla anlamlı olmuyor. Hatta sonuçları eleştiri sahiplerine -olumlu- olumsuz dönmediğinden eleştiren açısından da tadı-tuzu olmayan ciklete dönüşüyor.

Yazımızın buraya kadar olan bölümünde derginin her sayıda kendisi için önem arz eden belirlemelerini ihtiyaç ve isteklerini öne çıkardık. Bundan amaç nedir? niçin bu belirlemeleri yapıyor, ihtiyaç ve istemlerini niçin ortaya koyuyor? derginin ilk sayısında bunun yanıtı var: "*Özgürlük, eşitlik kardeşlik*", "*Özgürlükler dünyasını yaratmak*", "*İnsanlığın kurtuluşunu yaratmak için*"

Bilindiği ve anlaşıldığı gibi bu çok genel bir yaklaşımdır. Bir dizi soruyu beraberinde getiren bir yaklaşım. Nasıl yapacaksınız? Kiminle yapacaksınız? Yol ve yöntemleriniz ne olacak? Esas olarak kime yöneleceksiniz? Bu ve benzer sorulara birlikte yanıt verme kaygısını en başta açıklamıştı dergi. Bu noktada derginin kendi tavrı yoktur veya açık değildir. Genele dair birlikte üretimi sözkonusudur fakat özele dair yani bizce daha acil ve öncelikli olması gereken noktalarda kendi katılımı yoktur. Hatta bu yanı rahatsız etmiş olmalı ki, gerek dost-ahbap sohbetlerinde gerek dergiye gelen mektuplarda sorulan sorular derginin 3. sayısında Güvenç-Serdar arkadaşlar tarafından topluca yanıtlanmaya çalışılmış, "*Uzun Yürüyüş net değil mi?*" sorusu "*nettir*" tarzında yanıtlanmış, netlik "*Uzun Yürüyüş sınıfsız sömürüsüz, özgür bir dünya için yeni demokrasi, sosyalizm ve komünizm perspektifiyle yola koyulmuştur.*" biçiminde genel hattını çizmiş fakat bunun somutta ne anlam ifade ettiğini, mesela İ. Kaypakkaya yoldaşı savunur gibi yapan Partizan ve Partizan Sesi'nden ayrımının ne olduğunu açıklamamıştır. Açıklama, farklılık salt öznellikte kalamaz. Bu iki kesim, bizim kötü gelenekçilerimizdendir. Onlar da "*Yeni demokrasi, sosyalizm ve komünizm*" diyorlar. Bizim bunlardan ayraştığımız nokta örneğin: Ulusal sorunda, sosyo-ekonomik yapıda, sosyalizmin sorunlarında, mücadele biçimlerinde, örgütlenmede ayrılıklarımız nelerdir?

Sorunları birlikte çözmemiz, böylesi bir çabaya girişmemiz doğrudur. Fakat "birlikte(n)" kast edilen nedir? Daha da önemlisi dergi bunun neresindedir? Açıktır ki, dergi -hiç değilse şimdilik- genel eleştirilerle yetiniyor. Dergide çıkan yazıların önemli bir kesimi altında imzası olan yazarları bağlıyor.

UZUN YOLDA YOLDAŞLIK

Biz, Uzun Yürüyüş'ün gerek yeniden kendini var etme, gerek bunu yaparken çizdiği genel eleştirilerine -bir kaç ciddi nokta hariç- katılmaktayız. Mesela, "*Uzun Yürüyüş adımlarını sağlam basarak ilerleme perspektifine sahiptir. Yüzümüz bilgiye ve yaşama yönelik bir biçimde geleceğe uzanıyoruz! On yılların çabasına hazırlanma ısrarcılığıyla...*" yaklaşımı bizim de katılacağımız bir yaklaşımdır. Gelgelelim bu söylemin altı doldurulmalıdır. Çürük adım neydi ki Uzun Yürüyüş sağlam adımdan söz ediyor. Anti-bilimsel olanlar hangi noktalarda anti-bilimseldi? vb.

Bu hususta bir miktar da yazarlarımızı irdeleyelim. Fakat öncelikle ön kapak ile arka kapak arasındaki yazıların resim, karikatür, verileri, duyuru ve mektuplarının bir dökümanını çıkartalım.

5. sayıda dahil toplam 43 yazar 89 yazı yazmış. Yazarlarımızın kimi sayılarda tek, kimi sayılarda birden çok yazısı yayınlandığı gibi, arada yazar arkadaşlarımız da mevcuttur. Kapak resimleri de dahil 32 resim. 21 karikatür, 14 mektup, 9 şiir yayınlanmıştır. Bundan çıkan sonuç şudur: Dergi ile doğrudan veya dolaylı ilişkide bulunan, dergiye katkıları olan, yeni bir sürece katılmak isteyen insanlarımızın sayısı hiç de az değildir. Sorun elbette yazar sayısı, resim, karikatür veren, mektup yazan sayısı değildir.

Sorunun esası dergiyi, dolayısıyla okuyucuyu besleyip beslemediği bu gıdanın bünye için yararlı olup olmadığıdır. Şimdi bir miktar da buna bakalım.

Olumsuz örnek olarak da "*Tanrı seni eleştiriden sen kendini özeleştiriden koruyamazsın*", eleştiriye yaklaşım yazısı, genel anlamda hedefini bulmuşsa da somutla örtüşememiş, somuta yönelik genel geçer ve hemen herkesin birbirine yönelttiği eleştiri düzeyinde kalmıştır. Oysa bizim eleştiriyi diğer yapılardan farklı bir tarzda ele almamız, eleştiri-özeleştiri tarzınımızı salt kendimizi şekillendirme biçiminde değil, eski alışkanlıklarından kopmak isteyen dostlarımıza da yardımcı olma biçiminde ele almalıyız.

Olumlu bir örnek açısından M. Oruçoğlu'nun "*Taslağın Taslağı*" başlığı altında dört dizi halinde ortaya koyduğu yazıyı ele alabiliriz. Sorun bu taslağın taslağını doğru bulup bulmamak değildir. "*Taslağın Taslağı*"nda benimsemesek de ÖNER-

MEnin bulunmasıdır. Gelgelelim -buna bizler de dahil- bizce en acil sorun olan program sorununa, bu taslağın taslağı ekseninde olsa da bir yaklaşım yoktur.

Bu eksiklik salt bu noktada değildir. Dergiye konan yazılar hızla bir derlenip-toparlanmaya değil, buna hizmet etmeye de değil, iç boşaltma ağırlıklıdır. 43 yazarın yazdığı 89 yazının 7-8 tanesi kültür-sanat, 2-3 tanesi çeviri, 2-3 tanesi daha önce çeşitli dergilerde yayınlanmış yazılar olduğundan (ki bunlar en az diğer yazılar kadar gereklidir) geriye daha az bir rakam kalıyor. Aslında bu yazıları da ayrıştırmak mümkün. Buna göre, derginin perspektif yazıları (Uzun Yürüyüş'ten), ulusal sorun, gelenek, parti-birey ilişkisi, sosyalizmin sorunları, mücadele yol ve yöntemleri, Marksizm'in içinde bulunduğu kriz, olarak ayrıştırabiliriz. Sorunlar çok olanaklar sınırlı olduğundan istenen düzeyde yol alınamayabiliyor. Ancak bu noktada hiç değilse çıkan sayılardan sonra daha yararlı bir tarzda kullanılabilir dergi sayfaları. Yazarlarımızın şimdiye kadar yaptıkları bir nebze kendileri için 'sorun" olan sorunlarla sayfalarda yer almaktı. Biz hala böyle olabileceğini, olması gerektiğini düşünüyoruz. Bizim itiraz noktamız "solun/sosyalizmin" açmazı olarak görülen noktalarda ciddi araştırma-incelemelere girilmemiş olmasıdır. Buna daha çok felsefe yazılarında rastlamaktayız.

Yazılan bir çok yazının da alabildiğine savruk, baştan savma araştırma-incelemeden uzak ve önermesiz olduğunu görmekteyiz. Buna örnek eçısından, son sayıda yer alan, Pazartesi ile röportaj, Serdar Çakmak arkadaşın, "T*arihe doğru bakmak*" yazılarını gösterebiliriz. Bir anda birden çok şey sığıştırmak örneğini Ö. Meral arkadaşı verebiliriz. M. Yeşiltepe arkadaşın "*Savaştıran da, barıştıran da emperyalizm*" yazısını verebiliriz.

Olumlu örnek açısından da Hasan Cem arkadaşımızı gösterebiliriz.

Şimdi burada bir yazı, araştırma-inceleme, makale, vb. nasıl yazılır, yazıda nelere dikkat etmek gerekir vb. noktalarına girmeyeceğiz. (Fakat uzun vaadeli olarak tek tek yazıları incemeyi de önümüze koymuş bulunmaktayız) Şu an yaptığımız genel bir değerlendirmedir. Genel içinde olumlu ve olumsuza özel vurgulardır.

Bir noktanın daha altını çizmekte yarar görmekteyiz. S. Çakmak arkadaş istisna, tüm yazarlarımızın ortak noktaları eleştirel olmaları, sorunlara eleştirel yaklaşmalarıdır. Bu alabildiğine olumlu bir özelliktir. Fakat bu olumlu özellik kimi arkadaşlarımızda salt eleştiri düzleminde kalırken kimi arkadaşlarımız da ise tamamlanmamış, derinleşmemiş ve hedefine ulaşmamış bir düzeyde kalıyor. Dileğimiz, tüm arkadaşların kendi yazılarını daha sonra -bir başkasının yazısını okuyormuş gibi- okumaları ve kendileri ile yarışarak daha nitelikli değerler üretmeleridir.

Bu arada dergiye dair söylenecek şu var: Dergici arkadaşlar dergiciliği biliyorlar. Renk seçiminden kapak, sayfa düzenlemesine, karikatürden resim seçimine, döneme uygun şiirlerin sayfalarda yer almasına. Bu konuda arkadaşları yürekten kutluyoruz. Bu biçim hiç şüphesiz bir düşünüşün ürünüdür ve esasen bu düşünüşü derinleştirip, yaygınlaştırmak gerekir. Gelinen aşamada şunu söyleyebiliriz: Dergi kendisini daha önce çıkan 40 dergiden önemli oranda ayrıştırmıştır.

DİNLE, DUYDUĞUNU SÖYLE

Bulunduğumuz alanda -her okuyucumuzun yapmasını öneririz- dağıttığımız, satın almalarını sağladığımız arkadaşlarla daha sonra dergi hakkında muhakkak görüşüp-konuşmalıyız. Kendi açımızdan şöyle bir döküman çıkardık:

Okurlarımızdan işçiler ve bir emekli işçi yayının ağır olduğunu, kendilerine yeterince hitap etmediğini, daha çok okumuş, devrimin/sosyalizmin sorunlarına yatkın insanların anlayabileceği bir tarzda yazıldığını beyan ediyorlar. Size yazmalarını istedik/önerdik. Okuyucularımızdan öğrenci ve daha önce sol/sosyalist dergi okurlarından dinlediklerimiz ise olumlu değerlendirmeleri olduğudur. Eleştirileri, güncele yönelik yaklaşımların olmadığı noktasındadır. "Sol/sosyalist" kesime gelince bunların eleştirileri "net" çizgi aramalarında düğümleniyor. Bu üç kesimin ortak paydası derginin yaygaracı olmadığı, düzeyinin yüksek, üslubunun doğru olduğu noktasındadır.

Sonuç olarak

- Yazarlar/okurlar yazılan yazıları tartışmalı. Şekillenmenin hızlanmasına özel bir önem verilmeli.
- Taslağın Taslağı mutlaka değerlendirilmeli. Tartışılmalı.
- Yazarlar yazılarını sadeleştirip derinleştirmeli, araştırma-inceleme sorumluluğuyla sorunlar anlaşılır kılınmalı.
- Derginin "Uzun Yürüyüş'ten" köşesinde derginin tezleri açılmalı.
- Biz kendi adımıza 7. sayıdan itibaren "sol/sosyalist" akım, hareket ve partilerin değerlendirilmesini ele alabiliriz.
- İhtisaslaşma -dergide çıkan yazılar bunun ipuçlarını vermiştir- sağlanmalı. Her yere yumruk sallamak yerine tüm arkadaşlar ilgi alanlarında yoğunlaşmalı.
- Derginin çıkabilmesi ve sürekliliği için herkese görev düşmektedir. "Abone ol! Abone bul!" genel söylemi yerine bununla birlikte yeni yol/yöntemler bulunmalıdır.
- Son sayıda olduğu gibi güncele ağırlık verilmelidir. Genel teorinin güncelle buluşması sağlanmalıdır.
- Azınlıklara ilişkin dergi sayfası ayrılması gerekmektedir.

Değerli dostlar bizlerin beş sayısı çıkan dergi için söyleyeceklerimiz bunlardır.

Başarılar diliyoruz.

MERHABA ARKADAŞLAR,

Üniversiteye geldiğimden sonraki 1 yılımı ve yaşadıklarımı sizlerle paylaşmak istiyorum.

Üniversiteye geldiğim ilk gün benim gibi düşünen insanlarla tanışabileceğimi umuyordum. Özellikle faşistlerin tanışma planlarından sonra demokrat/solcu öğrencilerin de bir şekilde yeni gelen insanlara ulaşacağını düşünüyordum. Ama yanıldım. En büyük yetersizlik buydu. İnsanlar aranıp bulunmuyor. Kampanyalar yapılmıyor. Daha önce olduğunu duyduğum üniversitede kayıt sırasında açılan tanışma masası açılamıyor. Dönem sonunda ise kitlesellik hiç yok denecek kadar az. İnsanlar kendi kısır tartışmalarının dışına çıkamıyor. Hep birileri suçlanıyor. Ama hiç kimse suçu üstüne almayı düşünmüyor. Her tartışma örgütler arası savaşa çevriliyor. Bu da bizim güne müdahale etmemizi engelliyor. Üniversitede ilk dönemimi kendimi yalnız hissederek geçirdim. Sonradan gerek forumlar ve gerekse dernek çevresine katılmış olmamla birlikte insanların bu durumu beni çok üzdü. Yalnızlığın verdiği bir de korku vardı. Çünkü eğer böyle giderse ilerde hiçbir şeyimiz kalmayabilirdi. Nitekim yıllarca bizim kullandığımız meşru müdafa araçlarımızı bugün faşistler kullanıyordu. Onlar önlerine gelen birçok demokrat insanı dövüyordu ve biz hiçbir şey yapamıyorduk. Ben bunlarla uğraşırken aynı zamanda sınıf arkadaşlarımla da birşeyler paylaşıyordum. Onların da çeşitli sorunları vardı. Daha çok ekonomik temeldeki sorunların yanında duygusal sorunlar ve arkadaş sorunları. Kendi bakış açıma göre bunları da değerlendiriyordum. Ama üniversitenin böyle olabileceği, hele hele üniversitelilerin bunlar olabileceği hiç aklıma gelmemişti. Çünkü insanlar oldukça basit sorunlarla uğraşıyorlardı. Halbuki birçok insanın barınma, ulaşım, sağlık, kültür-sanat, tiyatro-sinema gibi sorunlarının olması gerekiyordu. Ama birçok insan bunlarla ilgilenmiyordu bile.

Üniversitenin ilk yılı bitti. Ve ben hiç de beklediğim gibi bir yer olmamasının hayal kırıklığını taşıyordum. Ama bireysel özgürlüğün de yaşandığı, kendi ayakları üstünde durabilen insanların olduğu bir yer aynı zamanda burası. Burada kollektif yaşamayı da kısmen görebiliyor insan. Hayatımda ne çok şeyin değişmesi gerektiğine ise burada kaldığım sürece karar verdim. Hayat mücadeleyle dolu. Bunu da öğrendim. İşte benim 1 yılım böyle geçti.

Şimdi bu sene okula gideceklere birşeyler söylemek istiyorum. Birçok şey düşünmüş olunabilir. Bunun gerçeğe uygun olmasına dikkat edilmelidir. Çünkü insanlar üniversitede bile olsa bu dünyada ve bu ülkede yaşıyoruz. Bu da bizim ne kadar gerçekçi olmamıza neden oluyor. Bunun dışında okula giden bireyin mutlaka barınma sorunu halletmeye çalışması gerekmektedir. Bu ileride büyük sorunlara neden olmakta. İkinci nokta, bir süre sonra "yangından mal kaçırır gibi" insanlar peşinize takılabiliyor. Gelecekte ise arkadaşlık problemleri bayağı can sıkıcı olacaktır. İnsanların duyarsızlığı da buna eklenince zor anları aşmak gerçekten büyük başarılar gerektirir. Buna da dikkat edilmelidir. Tabii güzel tarafları da vardır üniversite yaşamının. Arkadaşlıklar, dostluklar güzel bir sevgili... yalnız yaşamanın verdiği büyük bir rahatlık da vardır.

Edirne/Özlem

✍ ✍ ✍

ÜNİVERSİTEDE İLK YILIM VE BİR HAYALİN SONU

1995 Ağustos 15 ve ben, sabahleyin erkenden kalkıp gazete alıyorum. Numaramı arıyorum ve buluyorum. Evet üniversite sınavını kazanmışım.

Sonra üç yılımı düşünüyorum. Çünkü liseyi bitireli tam üç yıl olmuş. Bu üç yıl boyunca hep sınav stresi yaşadığımı anımsıyorum. Liseyi bitirdiğim gün aklıma geliyor. O gün artık okula gitmek istemediğimi söylemiştim. Evet okula gitmek artık beni yormuştu. Aynı şeyleri dönüp dolaşıp okumak ve onlarla ilgili sınavlara girmek çok sıkıcıydı. Hayatımda hiç renk yoktu. Ama yaşadığım ülkede lise mezunu olmak yeterli olmuyordu bu yüzden ben de üniversiteye hazırlanmaya başladım. Emekçi bir ailenin çocuğuydum. Bu yüzden çalışmam da gerekiyordu. Ben de hem çalışıp hem de sınava hazırlanmaya başladım. liseden sonra girdiğim ilk sınavı kazanamadım. İkinci yıl onbeş günlük tatilden sonra dershaneye başladım. Ama hiç de mutlu değildim. Sonra düşündüm ki eğer üniversite olursa belki hayatım renklenirdi. Sınava büyük bir hevesle hazırlanmaya başladım. Bu arada kitaplar okudum, şiirle tanıştım. Hayatım yeni yeni renklenmeye başladı. Ve robotlaşmaya başladığımı da hissettim. Bu beni çok üzüyordu. Çünkü bütün zamanımı dershane ve sınava hazırlık çalışmalarım alıyordu. Belirli bir süre sonra ise kişiliğimden birşeylerin yok olup gittiğini görmeye başladım. Okuduğum öğrendiğim (sınav için) hiçbir şey hayatım için gerekli değildi. Ama sınavı kazanmak için bunları bilmek şarttı. Önce birinci sonra ikinci basamak sınavına girdim. Ve işte bugün üniversitedeyim.

Sınavlara girerken ödediğimiz paralar beni oldukça üzüyordu. Çünkü toplanan bu paraların kirli bir savaşa alet edildiğini biliyordum. Sınavı kazandıktan sonra bir yığın evrak için de oldukça çok zaman ve para harcadım. Gerekli bütün belgeleri alıp kayıt için okuluma gittim. Kayıt yaptırmak için girdiğim üniversite beni oldukça sevindirmişti. Çünkü birşeyler başardığımı hissetmiştim. Birçok kuyruğa girdim yine birçok yerde para ödedim. Sonra kalacak bir yerim olmadığı için Kredi ve Yurtlar Kurumu'na gittim. Oraya da başvurduktan sonra sıra bölümümün olduğu yere gitmekteydi. Ve ben de öyle yaptım. Kendi bölümümü de gördükten sonra eve döndüm. Aklımda birçok soru vardı. Acaba okul nasıl olacak? Sınıf kaç kişilik? Anlaşabileceğim insanlar olacak mı? İlk gün ne hissedeceğim? Dersler, öğretim görevlileri nasıl? vb. birçok soru. Nihayet okul açılmıştı ve ben artık okula gidiyordum. Okulun ilk günü. Ders kaydı yaptırdım. Derse girdim. Öğretim görevlileri ve öğrencilerle tanıştım. Burdaki insanlar benden hiç de farklı değildi. Yani benim bir zamanlar düşündüğüm insanlara benzemiyorlardı. Onlar benden önce geldikleri için birbirleriyle tanışmışlardı. Ve hemen çaylara yani diskolara gitmeye başlamışlardı. Beni de davet ettiler ben kabul etmedim. Sonra ders çıkışında bir grup öğrenci derse girdi. İnsanların nereli olduklarını sormaya başladılar. (Sonradan bunların ülkücü olduklarını öğrendim). Daha sonra bir ihtiyacımız veya sıkıntımız olursa kendilerini arayabileceğimizi söyleyip çıktılar. Ve nihayet hocaları tanımaya başladık. Onlar da "komünistlerden" ve onların yaptıklarından söz etmeye başladılar. Bize güvendiklerini, bizim ülkemizi koruyacağımızı söylediler ve gerici-faşist niteliklerini gösterdiler. Günler geçtikçe okul kötü gitmeye başladı. Yurtlardaki faşist kadrolaşma belirli bir süre sonra bizim yurttan ayrılmamızı sağladı. Her akşam silah sesleri, bağrışlar, birilerini kovalamaları insanları oldukça huzursuz etmiş ve hiçkimse sesini çıkartamadan susmayı tercih etmişti. Bu kadrolar okulda da etkin oldukları için sürekli insanları huzursuz ediyorlardı. Dönemin başlarında hiçbir hareketlenme yoktu. Dönem ilerledikçe insanlar dayak yemeye başladı. Sivil faşistler yurtlarda insanları dövmeye, dolap kırmaya, insanların üzerine kapı kilitlemeye başladı. Bu durumda birçok demokrat, duyarlı ve devrimci insan yurttan ayrılmak zorunda kaldı. Bizler de demokrat insanlar olarak bir karşı duruş sergileyemedik. Bu birçok insanı etkiledi. Bize yakın insanlar yavaş yavaş uzaklaştı. İnsanlar kendilerini yalnız hissetmeye başladı. Dönem sonuna geldiğimizde ise saldırılara cevap verebilen çok az insan kaldık. Örgütlenme şeklinin yanlışlığı, derneğin işlevsizliği ve insanların kararsızlığı yüzünden dönemi ve yılı başarısız olarak bitirdik.

Edirne /Şenay

✍ ✍ ✍

BEN İNSANIM, BİYOLOJİK BİR VARLIĞIM

Bugüne kadar yemek yemeden düşünen, yemek yemeden Allah'a iman eden hiç kimse görmedim.

Eğer mide boşsa, düşünme yetisi zayıflayacaktır. Sosyal güdü olan "Allah'a iman" açlık sonunda fizyolojik güdüye yenik düşecektir. Ve açlıktan ölüp, bir iskelet olduğunuz vakit, artık iman denen şey, (açlık sonunda) yok olan aklınızdan geçemeyecektir.

Bu nedenle Allah'ı düşünmek ve ona iman edebilmek için yemek gerekiyor.

Allah var veya yok beni ilgilendirmiyor.

Beni içinde bulunduğum günün koşulları, toplumsal yapı ve düzen ilgilendiriyor.

İnsanların kardeşçe yaşaması en büyük temennim. İnsanlık erdemi içinde dünyada kültürel bir bütünleşme olsun isterim.

Eminim Allah'ta böyle düşünüyordur.

Allah'ın varlığı ispatlanamıyor. İspatlanamadığına göre de "gerçek" değildir. Eğer Allah var diyorsanız, yanılıyorsunuz! Çünkü; Allah görüp duyumsadığınız yada hissettiğiniz bir gerçek değildir. Bir insanın Allah'ı hissedebilmesi için en azından o insanın yaşıyor olması gerekir. Ve hisler düşünseldir. Unutmayın düşünmeniz içinse yemeniz gerekecektir.

O halde siz hayalinizde canlandırdığınız ve inanmak isteyip, inandığınız zaman Allah vardır.

Akli bir bilgi değildir bu inanmak, kalbi bir bilgidir. Yıllar önce insanların ilkel dönemlerinde sığındıkları kutsal güçlerin tümü gibi (totemler, putlar) Allah'da insanların kafalarında canlandırdıkları hayali bir güçten öte değildir.

İstanbul/Devrim

✍ ✍ ✍

RAP RAP YARIŞI (MODASI)

1995 1 Mayıs'ında DHKP-C taraftarları tarafından başlatılan rap raplı yürüyüş modası, 1996 1 Mayıs'ında bütün illegal örgütlerin taraftarları tarafından uygulandı. Bu modaya, özellikle legal mücadele veren örgütler (partiler) tepki gösterdiler. Fakat bu tepkiler çok yüzeysel kaldı. Olayı derinlemesine araştırıp, olumlu veya olumsuz tepki gösteren olmadı. Çünkü, hiç kimse bir anda, bütün illegal örgütlerin tepkisini üstüne çekmeyi göze alamazdı. Oysa bu olay, ülkemizdeki devrimci ve sosyalist geçinen örgütlerin akıldan, bilimden, sanat ve kültürden uzaklaşarak, salt askeri bir yapıya doğru yol aldıklarını gösteriyor.

Dikkat edilirse rap rap yürüyenlerin hepsinin yaşı 16-20 civarında. Yani gençliğin verdiği maceracı ve herşeyi birden çözmenin ön plana çıktığı bir yaş sınırı. Bu yaşını aşmış olan herkes, o zaman nasıl bir ruh haliyle mücadele ettiğini bilir. Okumanın, yazmanın, araştırmanın, tartışmanın, eleştirmenin arka plana atıldığı, kaba gücün ön plana çıktığı dönemlerdir, bu dönemler. Şunu çok rahatlıkla söyleyebilirim ki; rap rapçı bu gençler, bir kaç yıl sonra bu yaptıklarına güleceklerdir.

Olaya bir de psikolojik yönden bakmalıyız. Nasıl oluyor da bu kadar genç, bütün tehlikelere rağmen, böyle yürümeyi göze alabiliyorlar? Devrime olan inançlarından dolayı mı? Bilinçlenmiş birer devrimci olduklarından mı? Her iki sorunun cevabı da bence "hayır"dır. Devrime inanmış ve bilinçlenmiş olsalardı o kadar cam kırılır mıydı? Hangi devrimci camların kırılmasını normal karşılayabilir? öyleyse bu yürüyüşlerinin nedeni nedir?

1- Gençliğin verdiği heyecan ve maceracılık 2- Örgütlerin kaba ve radikalizme yönlendiren ajitasyon-propagandaları 3- Türkiye gibi tarihinde hep askeri diktatörlükle yönetilen bir ülkede doğmuş olmaları. 4- Devletin akıldan, bilimden, özgürlüklerden çok askeri uygulamalara önem vermesi.

Askeri bir kültürün (eğitimin) ilkokuldan itibaren insanlara verilmesi. Bunlara benzer nice etken sıralayabiliriz.

Eğer örgütler bugün biraz daha etkin olsalar, ülkemizin bütün gençlerini rap raplı yürütebilirler. Bu mantığın (kültürün) devlete ne kadar faydası olduysa bize de o kadar olacaktır. Silahlı mücadeleyi, tüm halkı askerleştirerek veremeyiz. Silahlı mücadele bir araçtır, bir amaç değildir. Amaç haline getirdiğiniz zaman ve hayatı emir-komuta zincirine çevirdiğiniz anda yıkılmaya mahkum olursunuz. Bence bu örgütlerimiz Sovyetler Birliği'nin tarihini iyi araştırmalılar. Ne zaman ki Sovyetler, insana, bilime, sanata ve kültüre yatırım yapmaktan vazgeçip, emperyalistlerle silah yarışına girdi, yıkılmaya başladı.

Daha fazla geç olmadan, devletin bize aşıladığı bu askeri kültürü devam ettirmekten vazgeçelim. Bilimin, aklın, mantığın kumanda etmediği silah eninde sonunda dönüp sahibini vuracaktır. Bilimde uzak TC'nin askeri geçitlerinin yine bilimden uzak devrimci örgütlerin askeri geçitlerinden ne tür bir farkı olabilir? Birinin sağda, diğerinin solda olması mı?

Gönül isterki rap rapların önünde binlerce müzisyenimiz, ressamımız, teorisyenimizi, bilim adamımız, tiyatro gruplarımız vb. yürüsün. Bilimin amaç, rap rapın araç olduğu bir mücadelenin özlemiyle...

Almanya/N. Aslan

✍ ✍ ✍

MERHABA UZUN YÜRÜYÜŞ

Öncelikle Özgür Gelecek okuru olduğumu belirtmek ile başlamak istiyorum. Derginizin şimdiye kadar çıkarmış olduğu 5 sayıyıda ilgi ve dikkatle takip ettim. Belki çok yeterli olmasada kendimce değerlendirmeler yaptım. Farklı olduğunuzu, farklı olmaya çalışacağınızı söylüyordunuz. Evet belli başlı farklılıklarınız var. Gerek derginin biçimi gerek kullandığınız dil gerekse de devrimci hareketlerin üzerinde durmak istmediği sorunları vurgulamanız farklılık yönünden dikkati çeken unsurlar oluyor.

Şimdiye değin çıkan beş sayının en olumlu yanı bir çok fikrin özgürce dergide yayınlanmasıydı. Yani "Yüz Fikir" espirisinin pratiğe uygulanacağına dair ilk sinyalleride vermiş oldunuz. İlk sinyalleri diyorum çünkü bugün kendine Maoist diyen gelenek kanatlarında maalesef bunu görmek mümkün olmuyor.

Bu derginin olumlu yanı olurken, ülkedeki güncel olaylardan bir hayli uzak olması ise çözümlenmesi gereken sorun olarak duruyor. Çünkü burjuvazinin günlük yayın yapan onlarca gazetesi ve TV'leri varken bir aylık periyotla çıkan bir derginin güncel olaylarla ilgili yapacağı belirlemelerin fazla bir önemi kalmıyor. Kaldı ki yayın organlarının hassas olması gereken süreci yakalama anlayışıda sadece sözde kalacaktır. Onun için belli başlı incelemearaştırma, değerlendirmelerin broşür ve kitapçıklar halinde yayınlanması dergide güncel sorunlara ilişkin haber ve bakış açısının daha fazla yer almasını sağlayacaktır.

Dergide öne çıkan ve sıkça vurgulanan belli başlı konuları da belirtmek istiyorum. Bunlar bilmsel araştırmaya ve bilime duyulan ihtiyaç, ulusal sorun, ideolojik-politik ve örgütsel tıkanıklıklar ve gelenek değerlendirmeleri. Gerçekten üzerinde durulması ve çözümlenmsi gereken acil sorunlar olarak önümüzde duruyorlar. Tabii ki bunların üzerinde durup eleştiri yaparken aynı zamanda bunlara çözüm getirecek alternatif projeler ve görüşlerinde sistemleşmesi gerekmektedir. Tüm bu sorunların toplamından ve bunlara bağlı olarak gelenek değerlendirmesini esas almanın daha doğru olacağı inancındayım.

Çıkan sayılarda geleneğin yıllardan beri üzerine hiçbir şey eklemediği teorilerine yaptığınız eleştiriler ilk bakışta sorunları görmek ve sorgulamak açısından olumluluk taşıyor.

Ne varki devrimci sorumluluk sadece sorunları görmek ve eleştirmekle sınırlanamaz. Sorunlara çözüm bulmak, alternatif fikirler üretmek kendinde sorumluluk hissedenlerin esas görevidir.

Sizlerinde bildiği gibi gelenek içerisinde bir çok irili ufaklı ayrımlar yaşandı. Bunlardan bazıları sorunlara değinerek gittiler ama çözüm üretemediklerinden dolayı eridiler. Sevgili Muzaffer Oruçoğlu'nun "Birlik Serüvenlerim" yazısındaki gibi şimdi bir çoğunun ne yaptığını cinler bile bilmiyorlar. Yani sorun çıkış noktasından kaynaklanıyor. Bugüne değin yapılan çıkışların çoğu ideolojik-siyasi temelde olmadığı için güç kaybından başka hiçbir şeye yaramadığı apaçık ortada. Gelmek istediğim nokta sizlersiniz. Gelenek içerisinden en son çıkışı sizler yaptınız. Ancak bu çıkışın nedenleri ve hangi temeller üzerinde olduğunu tam olarak açıklamadınız. Çıkışın noktası ideolojikse bunu sistemleştirip yapı içinde tartıştınız mı? Kısaca Uzun Yürüyüş neler üzerinde şekillendi, çıkış noktası neydi?

Dergi yazarları 72 programının dondurulduğunu, geleneğin ideolojik kısırlık içerisinde bulunduğunu, bunları gören ve karşı çıkan herkesin saflaşmasını istiyor. Sizlerinde vurguladığı gibi "örgüt enflasyonu"na katkı sağlamak için saflaşmanın hiçbir anlamı olamaz. Saflaşma ideolojik-siyasi temelde olmalıdır.

Öyleyse Uzun Yürüyüş ülkenin sosyo-ekonomik yapısından tutalımda ulusal soruna değin bir çok konudaki değerlendirmelerini netleştirip kitlelere aktarmak zorundadır. Ancak böyle yaparsa çıkışı bir anlam kazanır ve gelişme sağlar.

Son olarak kendi adıma dergide görebildiklerimi, eleştirilerimi ve isteklerimi sizlere ulaştırmayı uygun gördüm. Azda olsa kendinde sorumluluk hissedenlerin bunları yapması gerektiğine inanıyorum. Yazıma son verirken sizlere zorunluluklar dünyasından özgürlükler dünyasına yaptığınız uzun yürüyüşünüzde başarılar dilerim.

Manisa / Arda Armutlu

✍ ✍ ✍

MERHABA UZUN YÜRÜYÜŞ

Öncelikle yayın hayatınızda başarılar dilerim. Derginizin ilk üç sayısı tesadüfen elime geçti. Gerek biçimi ve içeriği gerekse kullandığı dil ve söylemleriyle Uzun Yürüyüş'ün farklı veya farklı olma yolunda olduğunu gördüm. Bu yüzden diğer sayılarını takip etme gerekliliğini duydum. Solun özellikle hiçbir fikir üretemediği yada üretmek istemediği(çünkü ellerinde hazır reçeteler var) sorunlara değinme cesaretini göstermeniz ve özelliklede gelenek konusundaki değerlendirmeleriniz Uzun Yürüyüş'ü incelememi daha da gerekli kıldı.

Egemen sınıfların tüm güçleriyle emekçilere saldırdığı, zam, zulüm, işkenceyle ve baskı politikalarıyla abluka altına aldığı bu koşullarda sol ve özellikle gelenek maalesef emekçi yığınların umudu olmaktan çok uzak konumdadır. Solun ve geleneğin düşmandan çok iç didişmelerle uğraşması,

...rgrupçu yaklaşımları, insanlara alternatif ...kirler üretememesi, birbirleriyle olan ve ...tta şiddede varan çatışmaları emekçileri ...ldan daha da uzaklaştırdı. Bırakın emekçi ...nsanları bilinçli aydın ve devrimci kadrolar ...ahi mücadelenin dışında kaldı.

Genel olarak solun yaşadığı ve aşamadı...ı, aşmak içinde çaba sarfetmediği bu so...unlar bizlerin çok büyük ümitlerle bel bağ...adığı gelenekte de fazlasıyla mevcuttur.

Hele ki geleneğin 94'te yaşadığı ayrılık ...m bir trajedi. Ayrılıkla ilgili yazılıp çizi...enlerin devrim için yola çıkmış bir KP'de ...st düzey yöneticilerinin birbirlerine söyle...ikleri tam anlamıyla içler acısı bir durum. ...in kötü tarafı ise yukarıdan dayatılan ayrı...klara tabanın araştırıp sorgulamadan, ya ...eodal bağlar nedeniyle yada ahbap-çavuş ...işkilerine dayanan çıkar yüzünden tavır ta...ınmasıdır.

Tam bu darbeden sonra(darbe diyorum ...ünkü ben Özgür Gelecek okuruyum) sonra ...onferansta boyutlanan tartışmalarla yeni ...ir ayrılık daha yaşandı. Bu ayrılanlar ken...ilerine "GÖK" dediler, bizler ise onları ...onferans ve parti suçluları" olarak değer...ndirdik. Tabi ki buna bağlı olarak taban ...ne araştırmadan belli başlı saflaşmalar ya...ndı. Ancak kimse çıkıpta bunlar niye suç... veya niye kaçkın diye sorgulamadı, sor...adı.

Eğerki suçluluk ve kaçkınlık, bir tabu ...line getirdiğimiz 72 programına, yenilen...eye fena halde ihtiyacı olan geleneğe yö...ltilen eleştiriler ise ve bunları düzeltmek ...ancıyla yola çıkılıyorsa, suçluluk ve kaç...ınlık devam ettirilsin diyorum.

Şimdi Uzun Yürüyüş olarak yapmanız ...ereken geleneğin iyi bir muhasebesini yap...ak, tarihini incelemek ve 95'teki saflaş...anın ana nedenlerini daha ayrıntılı bir bi...imde bizlere aktarmanız olacaktır. Sanırım ...oğru ve samimi bir şekilde aktardığınızda ...flaşmalar daha artıp, netleşecektir.

Ayrıca hemen hemen her sayınızda 72 ...rogramının dondurulduğunu, geleneğin ...gmatikleştiğini, hem Türkiye hem Kür...tan'ın siyasi-iktisadi yapısının yeniden ...lil edilmesi gerektiğini ve ulusal sorunun ...eşik boyutlara vardığını söylüyorsunuz. ...unları görüp, eleştirenler, yeniden yapı...manın ihtiyacını duyanlar elbette ki al...ternatif düşüncelerini, programlarını kitlele...aktarmak zorundadırlar. Yoksa altı dol...urulmayan eleştiriler sadece sözde kalır, ...lternatif düşünce ve program oluşturul...azsa yeniden yapılanma mümkün olmaz.

Öyleyse Uzun Yürüyüş 72 programında, ...lusal sorunda ülkenin sosyo-ekonomik ya...ında vb bir çok konuda netleşme sağla...alı yada bu konulardaki düşünce ve eği...imlerini daha etraflıca ortaya koymalıdır. ...ıkça ortaya koysunki hem saflaşmalar ...leşsin hem de suçlardan ve günahlardan ...ılsın! Başarı dileklerimle...

Izmir'den bir Uzun Yürüyüş okuru

✍ ✍ ✍

TESADÜFLER ZİNCİRİNİN SONU VE YENİDEN MERHABA,

Dergiyle olan bütün ilişkilerim tesadüf...sonucu oluştuğu için, bu konuda bir yazı ...ma gereği duydum. Dede Doğan'ın "gereksiz yazı" sayfasına rakip olmaya niyetli olmadığımı, baştan belirtme gereğini duyuyorum.

Partizan Sesi dergisinin daha nitelikli ve kapsamlı çıkması için çaba harcadığım bir dönemde, Uzun Yürüyüş dergisini derneğin kitaplığında tesadüfen görmüştüm. İlk defa gördüğümden olacak ki, merakla alıp eve götürdüm. Dergiyi tamamen okuduktan sonra, iki yıldır geleneğin içinde eleştirdiğim ve alternatifler sunduğum bir çok konunun, ortaya konulduğunu gördüm. Bunun üzerine dergiyi takip etmeye karar verdim. Fakat ikinci sayı elime geçmedi. Üçüncü sayı yine tesadüfen elime geçti. Başka bir bölgeden gelen bir arkadaş, kendisine verilen dergiyi okuma gereğini duymadığı için, derneğe bırakıp gitti. Üçüncü sayıda tesadüfen elime geçti, böylece.

Geçenlerde cezaevlerindeki açlık grevlerine destek olmak için Köln'de düzenlenen yürüyüşe gittim. Yürüyüşün bittiği Dom Kilisesi'nin önünde, etrafıma bakınırken, bir kişinin Uzun Yürüyüş dergisini sattığını gördüm. Yine bir tesadüf sonucu arkadaşla konuşurken aynı otobüsle yürüyüşe geldiğimiz ortaya çıktı. Dönüşte yanyana oturduk. İki saate varan yolculuğumuz boyunca konuştuk. Kendisinden elime geçmeyen ikinci sayıyıda aldım. Yolculuğumuzun sonunda bu tesadüflere bir son verme zamanının geldiğini düşündüm. Arkadaşa telefonumu verdim, onun da telefonunu aldım.

Daha önce tesadüfen "merhaba" dediğim siz dostlara;

Şimdi bilinçli bir şekilde merhaba demek istiyorum: Merhaba.

Almanya/Göksu

✍ ✍ ✍

SEVGİLİ UZUN YÜRÜYÜŞ EMEKÇİLERİ,

En başta hepinizi candan selamlar, yürüyüşümüzün gerçekten menzile varması umuduyla merhaba diyorum.

Partizan geleneğinden umudu kesip, Kürt yurtseverliğini tercih etmiş biri olarak, bende gerçekten bir heyecana sebep oldunuz. Ben şahsen bundan sonra Kürt çizgisinde devam etmekte kararlıyım. Fakat elimden geldiği kadarıyla sizlere yardım etmeye çalışacağım.

Şimdi bir kaç konuya kısaca değinmek istiyorum;

1- Görüyorum ki Yüz Çiçek felsefesine gerçekten sahipsiniz. S. Çakmak gibi düşünceleri, sizinle allah rızası için bir konuda bile uyuşmayan birisine yer vermeniz bunu kanıtlıyor. Bu arkadaşın, çizginizi geriye çekmedikçe yazmasında sakınca yoktur bence. İlerisi için söylüyorum, bu arkadaşla diğer yazarlar arasında çok fazla tartışma olursa sıkıcı olabilir, buna dikkat etmek gerekir.

2- Doğmatik geleneğin iki kanadı şu an pusudalar, yakında hucuma geçerler. Büyük ihtimalle , "Biz bunlar gibilerini çok gördük, bunların sonuda Komüncüler gibi olacak, bunlara kanmayın" diyecekler. Fakat sizin bir yurtdışı çevresi olmamanız, radikal mücadeleyi dışlamamanız, bunların "Savaş, gerilla" edebiyatı yapmasına mani olacaktır.

3- Kürt sorunundaki değerlendirmeler gerçekten umut verici. Dersimli bir Kürt olarak beni son derece sevindirdi. Devamını bekliyorum.

4- S. Çakmak'ın bir yazısında yazdığı gibi bizimde Dev-Yol gibi uzun bir tartışma sürecine ihtiyacımız var.(Gerçi anladığım kadarıyla bu arkadaşın tartışmadan anladığı, İbrahim'i peygamberlik mertebesinden alıp Allah mertebesine koymak ve düşüncelerini de buzdolabından alıp derin dondurucuya koymak, yani tam tersi bir yön) Neyse, kuşkusuz ilk olarak bizim ülke içi sorunlar, ya da Türkiye sosyalizminin sorunları. Nitekim yapılanda budur. Kürt sorunu, devrim çizgisi, bağlı olarak sosyo-ekonomik yapıdaki değişimler, politik islamla ilişkiler, azınlık sorunları (Lazlar, Çerkesler, Araplar vs...). Fakat arkasından dünya sosyalizmi ile ilgili tartışmaların gelmesi gerekiyor. Çünkü bir taşı oynattığınız zaman diğer taşlarında az çok yeniden düzenlenmeye ihtiyacı olacaktır. İşte doğmatik geleneğin korktuğu tam budur, ilk adım. Çünkü nerede başlayıp nerede bitireceğini bilememekte, o kapasiteyi kendinde görememektedir. Hayatın gelişim yasalarıyla umutsuz savaşı sürmektedir. Ah! keşke bu hayatı da teoriler gibi dondurma olanağı olsaydı!? O zaman düşünmeye, sorgulamaya, araştırmaya gerek olmazdı.

Özellikle sosyo-ekonomik yapı ve devrim stratejileri konusundaki yazıları (daha doğrusu bu konulara değinen yazıları) çok ürkek buldum. Henüz genel şeyler söyleniyor; değiştiği, değişen çok şey olduğu söyleniyor. Fakat somut cevaplar yok. Ama ben bunu normal buluyorum, 25 yıldır doğmatizmle kafaları dondurulan gelenek taraftarlarını önce hazırlamak gerekiyor. Yoksa şok etkisi yapabilir. Oruçoğlu hem Türkiye hemde dünya sosyalizmi konularında yazacak kapasitede bir kişidir, neden yazmıyor, hep kaçak güreşiyor gibime geliyor.

5- Uluslararası sosyalizm konusunda, doğmatik gelenek gibi Mao'nun iyi dediğine iyi, kötü dediğine kötü demeyeliyiz. Beş kafa, beş put kültürünü terketmek gerekiyor. Mesela ben Stalin'in pratiğinin gerçek anlamda sorgulanması gerektiğini düşünüyorum. Keza Mao'nunda(özellikle Kültür Devrimi hareketinin). Geleneğin Che'ye her zaman haksızlık yaptığını düşünmüşümdür. Bence Che sosyalist insan tipinin ideal bir örneğidir. Tek suçu(!) Mao ile aralarında sıcak bir ilişki olmaması. ML'nin sonundaki Maoizm'i fazla bulduğumu belirtmeliyim. Mao konusunda Komüncülerin yaklaşımını doğru buluyorum. Başka ülkelerin sosyalistleri bizi neden bu derece ilgilendiriyor anlamıyorum. Enver Hoca-Mao savaşının en şiddetli yansıması Türkiye'de olmuştur koskocaman dünyada. Onların devrimlerine, önderlerine tapacağımıza bir önder, bir devrimde biz meydana çıkaralım.

Tecrübelerinden yararlanmak başka birşey, tapmak, Mao'dan fazla Maocu olmak başka birşeydir. Bu kötü alışkanlık Perinçek'ten İbrahim'e, İbrahim'den de bize kalmıştır. Bağımsız olmayan, kendi insiyatifi olmayan insan her zaman tapacak önderler arar.

Dostlukla...

Rıza/Almanya-Frankfurt

✍ ✍ ✍

Baki MURAT / Avustralya

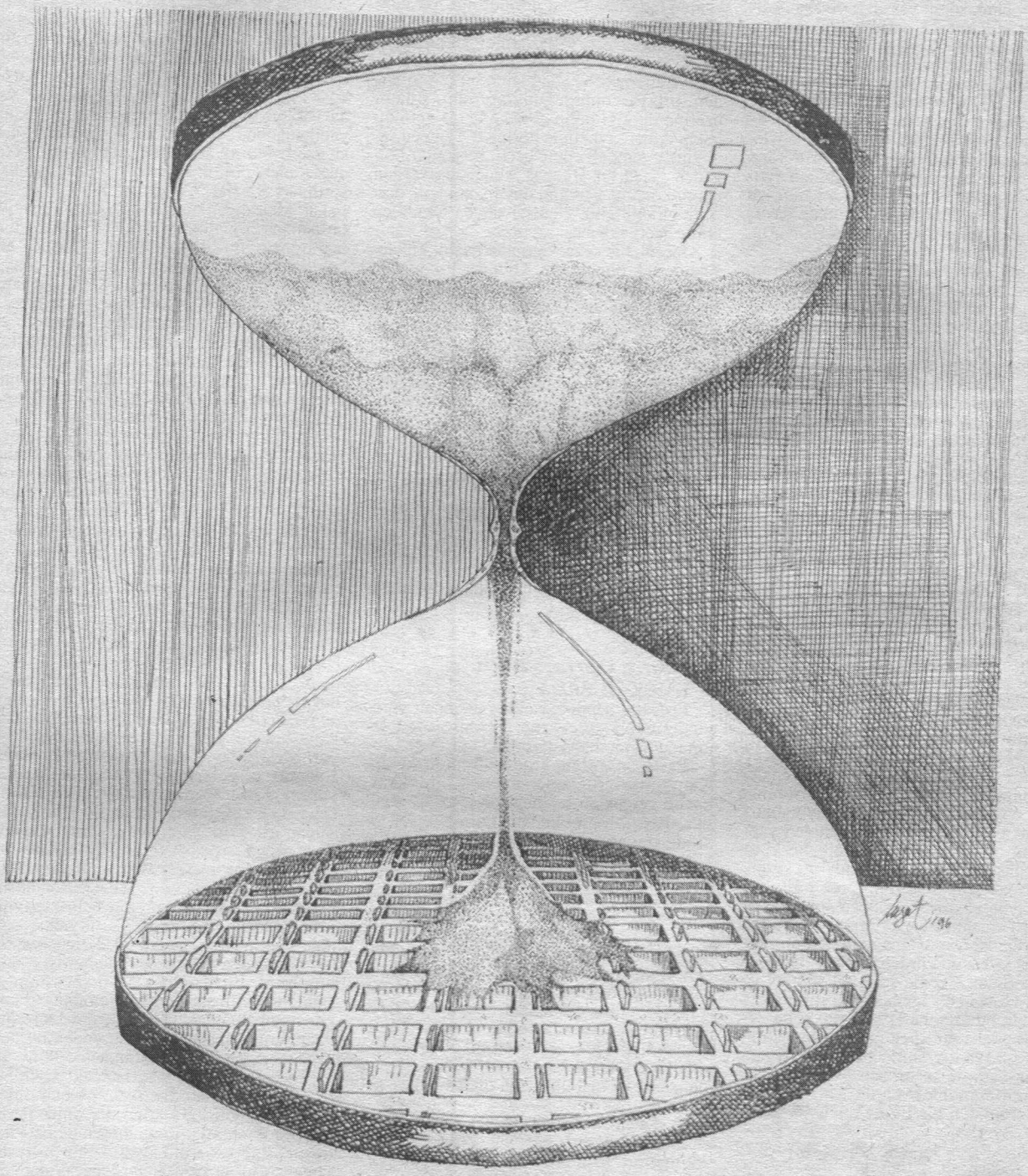

İNSANCIL

Aylık Kültür Sanat Dergisi

71. sayı çıktı!

■ Yeni dertlere... yeni düşmanlara doğru
Cengiz GÜNDOĞDU
■ Marksçı Estetik olur mu?
Afşar TİMUÇİN
■ Felsefede şike ve İnsancıl
Mustafa TOPAL
■ Sivas ağıdı(şiir)
Berrin TAŞ
■ Felsefe insanın neresinde
Ayhan VAROL
■ Borges üstüne düşünceler
Zühtü BAYAR
■ Umut söyleşileri
Aydın ÖZTÜRK
■ YDD: Vahşete çağrı
Temel DEMİRER

ADRES:
Mollafenari Sok.
Nadir Han. No
40-42 Kat:5
Cağaloğlu-
İSTANBUL
TEL:
551 79 94
513 93 99

BERFİN BAHAR

Aylık Kültür Sanat ve Edebiyat Dergisi

11.sayı çıktı / **100.000 TL.**

■ Rıfat Ilgaz 85 yaşında / **Mehmet SAYDUR**
■ Belgelerle Yasak Tümceler'in mahkumiyeti
■ Çatalhöyük kazısı ve JeamsMellart / **Cemşid BENDER**
■ Eleştiri ateşi / **Muzaffer ORUÇOĞLU**
■ Kürtçe'nin kökeni ve diyaleklerinin oluşması / **TORİ**
■ Devrimci sanatçının görevi / **Temel DEMİRER**
■ Şeriattan kıssalar / **Hikmet ÇETİNKAYA**

Öykü ve şiirlerle dopdolu bir sayı...
Abone: 12 sayı:1.200.000 TL. 6 sayı:600.000TL
Posta çeki no: İsmet Arslan, 466352(Yurdışı abone bedelinin Yapı Kredi bankası İstanbul Çemberlitaş Şb. İsmet Arslan, 0093757-3 Nolu hesaba yatırılması rica olunur.)
Yurtdışı Abone: 12 sayı, 60 DM
Yurdışı dergi fiyatı: 5 DM.

Adres: Cağaloğlu Yokuşu, Evren Han Kat:3 No: 60 Cağaloğlu- İSTANBUL
Tel:(50212)513 79 00 **Fax**: 520 64 84
Not: Cezaevlerine % 50 indirim yapılır

MUM

Aylık Tiyatro Kültür Sanat Seçkisi

4. sayı çıktı / **100.000 TL.**

❒ Cesur Yürek eleştirisi
Kaan ARSLANOĞLU
❒ Barış üzerine yazılar
Sinan KUTLU
H. Hilmi BULUNMAZ
Nihat ATEŞ
Ş. GÜRSOY
❒ Öyküler
Gönül BAĞIRKAN
Cuma KARATAŞ
❒ Yazılarıyla
İsmail SİPOR
S.Sırrı KAZDAL
Hüseyin İLBEY

ADRES:
İstiklal Cad.
Aznavur Pasajı
212/8
Galatasaray-
İSTANBUL
TEL:
251 85 23
513 74 31

GERÇEK SANAT

Sosyalist Edebiyat ve Kültür Dergisi

24. sayı çıktı/ **100.000 TL**

❒ Bir TKP vardı
Rasih Nuri İLERİ
❒ Atlar
Burhan GÜNEL
❒ Umut Gülüşleri
Hüseyin BUL
❒ Eylülden Eylüle
Osman BOZKURT
❒ Muazzez Menemencioğlu ile söyleşi
Yılmaz ELMAS
❒ Şiirler
Müşür Kaya CANBOLAT
Salim ÇELİK
Özgün ÖZCAN

ADRES:
Kuledibi Büyükhendek
Cd. No: 7 Şişhane
İSTANBUL
TEL:
(0212) 293 90 07
FaX: 245 48 04